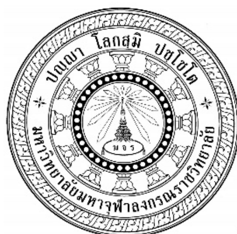

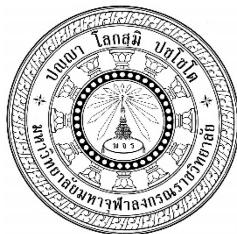
การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย

AN ANALYTICAL STUDY OF THE ESSENCES OF THE DHAMMA
AND VALUES OF THE PATHAMAN SCRIPTURE
TOWARDS THAI SOCIETY

นายวุฒินันท์ ป้องป้อม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย

นายวุฒินันท์ ป้องป้อม

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๑

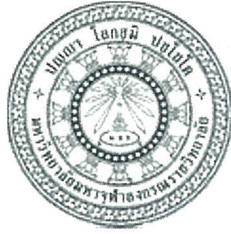

An Analytical Study of the Essences of the Dhamma and Values of the Pathaman Scripture Towards Thai Society

Mr. Wutthinun Pongpom

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2018

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

....

(พระมหาสมบูรณ์ วุฑฺฒิกโร, ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ .... ประธานกรรมการ

(พระศรีวินยาภรณ์, ดร.)

.... กรรมการ

(ผศ. ดร.มนตรี สิระโรจนานันท์)

.... กรรมการ

(รศ. ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร)

.... กรรมการ

(ผศ. ดร.สานุ มหัทธนาดุลย์)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	รศ. ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร	ประธานกรรมการ
	ผศ. ดร.สานุ มหัทธนาดุลย์	กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย ....

(นายวุฒินันท์ ป้องป้อม)

ชื่อวิทยานิพนธ์ : การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย
ผู้วิจัย : นายวุฒินันท์ ป้องป้อม
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
: รศ. ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร, ป.ธ. ๙, พธ.บ. (ปรัชญา), พธ.ม (พระพุทธศาสนา), Ph. D. (Pali & Buddhist Studies)
: ผศ. ดร.สานุ มหัทธนาดุลย์, นศ.บ. (การโฆษณา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา).
วันสำเร็จการศึกษา : ๒๕ เมษายน ๒๕๖๒

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง ๒) เพื่อศึกษาสารัตถธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถมัง ๓) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย

ผลการวิจัยพบว่า ถึงแม้ปถมังคัมภีร์จะถูกเชื่อจากบุคคลในสังคมทั้งยุคโบราณและปัจจุบันว่าเป็นคัมภีร์ทางไสยศาสตร์ แต่ที่จริงแล้วคัมภีร์นี้เป็นคัมภีร์ที่มีคุณค่ามากกว่านั้นซึ่งรจนาขึ้นมาโดยพระคณาจารย์โบราณ และแบ่งโครงสร้างเป็น ๕ ส่วน ได้แก่ บทนมัสการครู, คาถาเสกที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ปถมัง”, ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน, ขั้นตอนการเขียนและลบหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมัง เช่น ยันต์อุโองการ, ยันต์สูรย์, ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก, ยันต์องค์พระ จนถึงศูนย์นิพพาน, อุปเท่ห์วิธีการนำเอาผงปถมังและยันต์ที่ได้ไปใช้ พร้อมทั้งศึกษาศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มผู้ศึกษาคัมภีร์ปถมัง สำหรับวัตถุประสงค์ที่พระเถระโบราณชาวสยามยุคกรุงศรีอยุธยาตอนต้นได้คิดค้นคัมภีร์ปถมัง ซึ่งเป็นคัมภีร์โบราณในการฝึกเขียนลบเลขยันต์ตามลำดับจนจบถึงนิพพาน เพื่อเป็นกุศโลบายให้พระภิกษุและคฤหัสถ์ได้ศึกษาสารัตถธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมังดังนี้ คือ ๑) สารัตถธรรมเรื่องการเกิดต่างๆ ๒) สารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมี ๓) สารัตถธรรมเกี่ยวกับไตรลักษณ์และพระนิพพาน ๔) สารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรรมฐาน จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าคัมภีร์ปถมังเป็นคัมภีร์ที่ค่าทรงคุณค่าอย่างยิ่งต่อสังคมไทย ๔ ด้าน ดังนี้ คือ ๑) คุณค่าด้านการสืบสานพระพุทธศาสนา ด้วยกุศโลบายในการสอนหลักธรรมเบื้องต้นที่สำคัญ อันได้แก่ หลักขันธ์ ๕ ไตรลักษณ์ ปฏิจจสมุปบาท พุทธคุณ บารมี ๓๐ และ นิพพาน โดยนิพนธ์เป็นตำราฝึกสมถกรรมฐานและวิปัสนากรรมฐาน และใช้วิธีการฝึกเขียน-ลบยันต์ ไปจนถึงศูนย์นิพพาน ๒) คุณค่าด้านวรรณกรรม ๓) คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนไทย ๔) คุณค่าด้านพุทธศิลป์

Thesis Title **:** An Analytical Study of the Essences of the Dhamma and Values of the Pathaman Scripture Towards Thai Society

Researcher : Mr.Wutthinun Pongpom

Deegree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr.Samiddhipol Netnimit, Pali IX, B.A. (Philosophy), M.A. (Buddhist Studies), Ph.D. (Pali & Buddhist Studies)

: Asst. Prof. Dr.Sanu Mahatthanadull, BA. (Advertisement), MA. (Buddhist Studies), Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : April 25, 2019

Abstract

This thesis is a qualitative research with the objectives: 1) to study the history of the Pathaman scripture, 2) to study the essence of Dhamma that appearances in the Pathaman scripture and 3) to analyze the value of the Pathaman scripture that has been appeared in Thai society.

Result of research found that although Pathaman Scripture was believed that related only black magic from ancient people and this generation but it has more values. It was written by the ancient monks of the early Ayutthaya period and the structure of scripture is divided into 5 parts: Part1 is the Spells for praise the Soul of Pathaman master, Part2 is the magical spell for consecrate “Pathaman (origin) Yantras", Part3 is the process to practice 5 elements of “Na Pathaman Yantra”, Part4 is the process of writing and erasing other Yantras for example Unaloma Ongkran Yantras , Sun Yantraras, Half Moon Yantras, Buddha image Yantras until finally erase Nibbana Center and Part5 the method for use or apply powder from Yantras erasing to do advantage thing. Another study is about technical words in this scripture.

The purpose of Siamese ancient monk in the early Ayutthaya period had wrote the Pathaman scripture is that they need to create strategy practice for tech monks and laymen about the essences of the Dhamma which appears in the Pathaman scriptures as follows: 1) The Dhamma about various births, 2) The Dhamma about Buddhism virtues, 3) The Dharma concerning The three characteristics and Nibbana and 4) The Dharma related to meditation practice and deep meditation practice. The result from the studies show that Pathaman scripture has 4 values toward Thai society as follows: 1) The value of the Buddhism continuation by create strategy for teach the main principles that are the important Dhamma as The Five Aggregate, The

three characteristics, Dependent Origination, Buddha's grace, Thirty Virtues and The Nibbana by create a practice scripture for practise meditation and introspection by use the method of writing-erasing the talisman until the Nibbana center and erase all Yantras picture, 2) literary values, 3) The value of the application in the way of life of the Thai people, and 4) The value of Buddhist art.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย” นี้สำเร็จลงได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลหลายท่าน ทั้งส่วนที่เป็นงานวิชาการ และในส่วนผู้สนับสนุนแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

ขอกราบขอบพระคุณ รศ. ดร.สมิทธิพล เนตรนิมิตร และ ผศ. ดร.สานุ มหัทธนาดุลย์ คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ คำแนะนำ ติดตามความก้าวหน้า ให้กำลังใจ และได้ช่วยปรับปรุงเนื้อหางานวิจัยฉบับนี้จนสำเร็จลงได้ด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณ ดร.ณัฐธัญ มณีรัตน์ นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา เจ้าของงานวิจัยอิทธิพลของพระพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบเลขยันต์ ผู้ที่กรุณาให้ข้อมูลประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ปถมังและระบบเลขยันต์ไทย พร้อมทั้งให้คำแนะนำด้านภาษาโบราณ, อาจารย์อัตถนิช โภคทรัพย์ ผู้เขียนหนังสือ “ภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย:มหาเวทย์มวยไทย นักวิชาการอิสระและผู้เชี่ยวชาญด้านคัมภีร์ปถมังด้านการตีความสัญลักษณ์ต่างๆ และปรัชญาในคัมภีร์ปถมัง และเป็นนักวิชาการอิสระคนแรกในประเทศไทยที่เขียนบทความเรื่องคัมภีร์ปถมังเป็นระยะเวลามากกว่า ๒๐ ปี, อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ ผู้บริหารโรงเรียนวัดสิงห์ ผู้อนุเคราะห์เอกสารโบราณของอาจารย์กลับ แสงเขียว และถ่ายทอดเรื่องราวของผู้ฝึกลบผงปถมังจนวาระสุดท้ายในชีวิต, นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์ ศิษย์คนสุดท้ายของอาจารย์กลับ แสงเขียว ผู้ได้รับถ่ายทอดวิชาการเกี่ยวกับคัมภีร์ปถมัง และ อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ ผู้ชำนาญด้านเลขยันต์และพิธีกรรมฝังเข็มทอง ผู้ได้รับการถ่ายทอดความรู้เรื่องวิธีการทำนะปถมังจากสายอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ผู้ชำระคัมภีร์ปถมังฉบับตะตติยบรรพ ผู้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยในครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณพระราชปริยัติมุนี, รศ. ดร.พระมหาอดิเดช สติวโร, ดร.และ ผศ. ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน ที่สละเวลาตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ขอขอบพระคุณ พระมหาธนวุฒิ โชติธมฺโม ที่กรุณาตรวจสอบความถูกต้องของรูปแบบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

ขอกราบขอบพระคุณครูบาอาจารย์ พระคณาจารย์โบราณ ทั้งหลายที่รจนาคัมภีร์ปถมัง และคัมภีร์โบราณอื่นๆ คุณครูเลขคุณครูยันต์ที่ประสิทธิประสาทให้กับข้าพเจ้าให้ได้มีความรู้ในการอ่านภาษาโบราณได้จนสามารถนำคัมภีร์ต่างๆ มาศึกษาวิเคราะห์เชิงวิชาการได้จนสำเร็จ

ขอขอบพระคุณ ผศ. ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม และ ดร.อรชร ไกรจักร คณะอาจารย์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยที่ให้คำปรึกษาทางด้านวิชาการมาโดยตลอด แม่ชีณัฐธนารีย์ (โส) เลขาหลักสูตรที่อำนวยความสะดวกด้านเอกสารต่างๆ พระอาจารย์สุพจน์ ฐานะวีโร วัดรังษีสุทธาวาส ผู้มีอุปการคุณอนุเคราะห์มอบสำเนาตำราปถมังฉบับพระครูสุทธิคุณรังสี (ทอง) อดีตเจ้าอาวาสเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษา ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สำนักงานหอสมุดแห่งชาติกรมศิลปากรกลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึกทุกท่านที่อนุเคราะห์และสนับสนุนการสืบค้นเอกสารโบราณคัมภีร์ปถมัง คุณประกาย สีสัจจา นักวิชาการโสตทัศนศึกษา และนัฏฐกร เซ็นเสถียร นายช่างภาพหอสมุดแห่งชาติที่อำนวยความสะดวกในการถ่ายสำเนาคัมภีร์ปถมัง คุณเชษฐา ชายะสถิตย์

ผู้ประสานงานติดต่อสื่อสารผู้ทรงคุณวุฒิในจังหวัดชัยนาทเพื่อทำการสัมภาษณ์ คุณยศพล พุ่มเพ็ญทรัพย์ ผู้อนุเคราะห์เอกสารโบราณหลายฉบับ นางสาวต่วนอัสวีนี อาเบะ ผู้ช่วยเก็บข้อมูลบันทึกเทปการสัมภาษณ์ และถ่ายรูปประกอบงานวิจัยทั้งหมดในเล่ม และช่วยเหลือเรื่องงานเอกสารตลอดทุกการเดินทางของข้าพเจ้า นางสาวศศิภรรทร์ กีรติศักดิ์ ผู้ช่วยคัดลอกอักขระยันต์โบราณและพิมพ์คัมภีร์ปถมังจากเอกสารโบราณฉบับของพระสังฆวิจารณ์ และผู้ช่วยค้นหาคัมภีร์ประกอบการวิจัย นางสาวภมรรัตน์ ทับทิมโต ผู้ช่วยเหลือในการเดินทางเก็บข้อมูลภาคสนาม และท้ายที่สุด

ขอขอบคุณนายสุพิทย์ ป้องป้อม บิดา และนางจันทนา ป้องป้อม มารดา ผู้ซึ่งสนับสนุนในทุกการเดินทางไปศึกษาหาความรู้ตั้งแต่วัยเยาว์จนถึงปัจจุบัน ครอบครัว และญาติมิตรทุกๆท่านที่คอยเป็นกำลังใจในการศึกษาวิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบพระคุณคณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาตรวจสอบและให้คำแนะนำ แก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นอย่างดียิ่ง

มหากุศลที่ได้จากการรังสรรค์งานวิจัยฉบับนี้ ผู้วิจัยขอถวายเป็นพุทธบูชาแด่องค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ พระมหาสัตว์ทุกพระองค์ทุกอนันตจักรวาล คุณบิดามารดาครูบาอาจารย์พระเถระโบราณทั้งหลายทั้งปวงทุกสำนักผู้ซึ่งรจนาคัมภีร์วิเศษเล่มนี้ไว้ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้ อีกทั้งผู้มีอุปการคุณ และกัลยาณมิตรทุกๆท่าน

นายวุฒินันท์ ป้องป้อม
๒๑ เมษายน ๒๕๖๒

สารบัญ

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง **หน้า**

สารบัญตาราง

ตาราง **หน้า**

สารบัญภาพ

ภาพ **หน้า**

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพ **หน้า**

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อแทนชื่อคัมภีร์ตามที่ปรากฏในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย และ บาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ และพระไตรปิฎกและอรรถกถา แปล ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๒๕ โดยมีคำอธิยายสัญลักษณ์และอักษรย่อ ดังนี้

ก. รูปแบบการอ้างอิง พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย พุทธศักราช ๒๕๓๙ จะขึ้นต้นด้วยอักษรย่อชื่อคัมภีร์แล้วตามด้วยเล่ม/ข้อ/หน้า ตัวอย่างเช่น ที.สี.(ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

พระวินัยปิฎก

คำย่อ			ชื่อคัมภีร์		ภาษา
วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

คำย่อ			ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฏิกวคฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย	ปาฏิกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
ม.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสก์	(ภาษาไทย)
สํ.ส.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	สคาถวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.นิ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	นิทานวรรค	(ภาษาไทย)
สํ.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย	มหาวารวรรค	(ภาษาไทย)
องฺ.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย	ติกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.เถร.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	เถรคาถา	(ภาษาไทย)
ขุ.ม.	(บาลี)	=	สุตฺตนฺตปิฎก ขุทฺทกนิกาย	มหานิทเทสปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.จู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	จูฬนิทเทส	(ภาษาไทย)
ขุ.ป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	ปฏิสัมภิทามรรค	(ภาษาไทย)
ขุ.อป.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	อปทาน	(ภาษาไทย)
ขุ.พุทธ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	พุทธวงศ์	(ภาษาไทย)

ขุ.จริยา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย	จริยาปิฎก	(ภาษาไทย)

พระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์	ภาษา
อภิ.สงฺ. (บาลี)	=	อภิธมฺมปิฏก ธมฺมสงฺคณีปาลิ	(ภาษาบาลี)
อภิ.วิ. (บาลี)	=	อภิธมฺมปิฏก วิภงฺคปาลิ	(ภาษาบาลี)
อภิ.วิ. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก วิภังค์	(ภาษาไทย)
อภิ.ก. (บาลี)	=	อภิธมฺมปิฏก กถาวตฺถุปาลิ	(ภาษาบาลี)
อภิ.ก. (ไทย)	=	อภิธรรมปิฎก กถาวัตถุ	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระวินัยปิฎก

วิ.มหา.อ.(บาลี)	=	วินัยปิฎก สมันตปาสาทิกา มหาวิภังคอรรถกถา	(ภาษาบาลี)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
ที.สี.อ. (ไทย)	=	ทีฆนิกาย สุมังคลวิลาสินี	สีลขันธวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ม.มู.อ. (ไทย)	=	มัชฌิมนิกาย ปปัญจสูทนี	มูลปัณณาสกอรรถกถา	(ภาษาไทย)
สํ.ส.อ. (ไทย)	=	สังยุตตนิกาย สารัตถปกาสินี	สคาถวรรคอรรถกถา	(ภาษาไทย)
ขุ.อิติ.อ. (บาลี)	=	ขุทฺทกนิกาย ปรมตฺถทีปนี	อิติวุตฺตกอฏฺฐกถาปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.ม.อ. (บาลี)	=	ขุทฺทกนิกาย สทฺธมฺมปฺปชฺโชติกา	มหานิทฺเทสอฏฺฐกถาปาลิ	(ภาษาบาลี)
ขุ.เถร.อ.(ไทย)	=	ขุททกนิกาย ปรมัตถทีปนี	เถรคาถาอรรถกถา	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระอภิธรรมปิฎก

คำย่อ		ชื่อคัมภีร์		ภาษา
อภิ.วิ.อ. (บาลี)	=	อภิธรรมปิฎก วิภังค์	สัมโมหวิโนทนีอรรถกถา	(ภาษาไทย)

อรรถกถาพระสุตตันตปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำย่อ		ชื่ออรรถกถา	
องฺ.จตุกฺก.อ. (บาลี)	มโนรถปูรณี	จตุกกนิบาตอรรถกถา	(ภาษาบาลี)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญ

คัมภีร์ปถมังถือเป็นคัมภีร์แรก[๑]ในการศึกษาวิธีการฝึกลบผงทุกชนิด เท่าที่ปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานว่า ประพันธ์สมัยอยุธยาโดยเฉพาะ จากบันทึกโบราณในสมุดข่อยและคัมภีร์ใบลาน ซึ่งปัจจุบันจัดเป็นเอกสารโบราณ (เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติห้องเอกสารโบราณ)

คัมภีร์ปถมังมีการบันทึกเรื่องราวของพุทธธรรมและวิทยาการของการฝึกสมถกรรมฐานโดยผู้ศึกษาเขียนและลบสัญลักษณ์ต่างๆ ในคัมภีร์ปถมังเรียกสูตรเขียนลบสัญลักษณ์ดังกล่าวหลายครั้งจนเกิดสมาธิ[๒] สิ่งเหล่านี้เป็นหลักฐานสำคัญที่แสดงถึงกุศโลบายในการเรียนรู้พุทธธรรมและปฏิบัติกรรมฐานที่ปรากฏในคัมภีร์ลบผงในประเทศไทยแต่เป็นที่น่าเสียดายที่สิ่งเหล่านี้ได้ถูกปล่อยปละละเลยไม่มีผู้สนใจศึกษาอย่างจริงจัง ทำให้ปัจจุบันคัมภีร์นี้ถูกมองเป็นสิ่งงมงายที่ปราศจากความสำคัญเป็นเรื่องของไสยศาสตร์แต่อย่างเดียวจนหลงลืมคุณค่าที่แท้จริงที่พระเถรานุเถระผู้ทรงคุณแต่โบราณได้ใช้สติปัญญาในการประพันธ์คัมภีร์นี้ขึ้นมาเพื่อให้ภิกษุและกุลบุตรในสมัยนั้นได้มีโอกาสศึกษาสารัตถธรรมโดยผ่านการศึกษาจากคัมภีร์นี้ ซึ่งในช่วงเวลานั้นการที่จะได้ศึกษาเอกสารสำคัญอย่างพระไตรปิฎกและอรรถกถาเป็นไปได้ยาก เนื่องจากระบบการพิมพ์ยังไม่พัฒนา

คัมภีร์ปถมังมีเนื้อหาเกี่ยวกับการกำเนิดมนุษย์และสิ่งมีชีวิต[๓]ตามหลักขันธ์ ๕, คัมภีร์อิธะเจ[๔] มีเนื้อหาว่าด้วยการศึกษาอักขระวิธีและพระบาลี, คัมภีร์ตรีนิสิงเห[๕]ว่าด้วยการฝึกสมาธิด้วยการ

---

[๑] ณัฐธัญ มณีรัตน์, รศ.สุกัญญา สุจฉายา บรรณาธิการ, **เลขยันต์: แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๙๘-๙๙.

[๒] ณัฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒-๗๕.

[๓] สํ.ส. (ไทย) ๑๕ / ๘๐๓ / ๓๐๓.

[๔] การทำผงตามสูตรบาลีมูลกัจจายน์ ซึ่งเป็นระบบบาลีไวยากรณ์ใหญ่ เมื่อทำตามสูตรสนธิโดยอ้างสูตรตามคัมภีร์บาลีไวยากรณ์จนสำเร็จเป็น อิธเจตโสทฬฺหํคณฺหาหิถามสา เป็นอันขาดตัวในสูตรสนธิ ผงที่ได้จากการเขียนและลบอักขระตามคัมภีร์อิธะเจ เรียกว่าผงอิธะเจ เชื่อว่ามีอานุภาพทางเมตตามหานิยม เป็นเสน่ห์โดยเฉพาะแก่สตรีเพศ

คำนวณเลข,คัมภีร์มหาราช[๖]ว่าด้วยการทำยันต์,คัมภีร์รัตนมาลา[๗] ซึ่งเป็นแนวคิดหลักของเลขยันต์ต่างๆ ในภาคกลางของประเทศไทย ว่าด้วยการเจริญ พุทธานุสสติ ซึ่งในวิจัยในครั้งนี้ผู้ศึกษาเลือกคัมภีร์ปถมังขึ้นมาศึกษาเนื่องจากเป็นคัมภีร์ที่เป็นที่รู้จักมากที่สุด มีหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์บางประการที่สามารถทำให้ประติดประต่อเรื่องราวทางศาสนาและวัฒนธรรมในอดีตได้ ดังจะสามารถเห็นสิ่งเหล่านี้ในวรรณคดีไทยสมัยต้น ๆ จนถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์นั้นมักจะมีเรื่องราวของการศึกษาคัมภีร์ปถมังเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเรื่องขุนช้างขุนแผนที่ปรากฏในหลักสูตรการศึกษาของชาวไทยโบราณ ในสังคมพระภิกษุสงฆ์ และบุคคลสำคัญระดับแม่ทัพนายกอง ข้าราชการสมัยนั้นบอกเล่าวิถีชีวิตของชาวไทย ความเชื่อ และพิธีกรรมแต่ครั้งโบราณ เช่น ในตอนที่พลายแก้วบวชเป็นเณร ได้ศึกษาคัมภีร์ดังกล่าว “ครานั้นจึงโฉมเจ้าเณรแก้วแต่เพลแล้วทำผงดินสออยู่ปถมังตั้งเพียรเรียนต่อครู”

และยังปรากฏในตอนกำเนิดพลายงาม เมื่อพลายงามเรียนอ่านเขียนอักษรสมัยได้คล่องแคล่วแล้ว ก็เริ่มศึกษาพระคัมภีร์ปถมัง ดังที่กล่าวว่า “อันเรื่องราวกล่าวความพลายงามน้อยค่อยเรียบร้อยเรียนรู้ครูทองประศรี ทั้งขอมไทยได้สิ้นก็ยินดีเรียนคัมภีร์พุทธเพทพระเวทย์มนตร์ ปถมังตั้งตัวนะปัดตลอดแล้วถอนถอดถูกต้องเป็นล่องหน”[๘]

ความเชื่อในคัมภีร์ปถมังได้พัฒนามาเป็นระบบเลขยันต์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สัญลักษณ์ที่ปรากฏในเลขยันต์ต่างๆ ส่วนใหญ่มาจากคัมภีร์เล่มนี้ ในยุคต่อมา การจะศึกษาวิเคราะห์เรื่องคัมภีร์

---

[๕] การทำผง โดยการตั้งฐานเลขและบวกลบคูณหารตามขั้นตอนในคัมภีร์ตรีนิสิงเห จนได้ผลลัพธ์เป็น ๓.๗.๕.๔.๖.๕.๑.๙.๕.๒.๘.๕ เรียกว่าอัตราตรีนิสิงเห โดยอัตราเลขชุดนี้สามารถตั้งบวกลบคูณหารต่อไปได้อีกตามกลแต่ละแบบที่กล่าวไว้ และมีคาถาอาคมสำหรับใช้ลงและปลุกเสกประกอบในแต่ละขั้นตอน

[๖] การทำผงโดยลบนามของคนทั้งหลายที่กำหนดใช้แทนมนุษย์ทั้งปวงโดยตั้งเป็น เจ้า นาง ออ สัพเพชนา พหูชนา นามทั้ง 5 นี้เป็นสิ่งสมมุติใช้แทนมนุษย์หญิงชายทั้งปวงในโลก จากนั้นลบเป็น นะโม พุท ธา ยะ ลบเป็น มะ อะ อุ ลบเป็นอุโองการ แล้วลบเป็นยันต์มหาราช ประกอบด้วยอักขระ “งะ ญะ นะ มะ” ซึ่งโบราณเรียกว่าหัวใจสนธิ อันเป็นพยัญชนะตัวที่สุดวรรคและตัวพยัญชนะนาสิกในบาลีไวยากรณ์นั่นเอง การฝึกลบผงมหาราชจะทำให้ผู้ศึกษามีความเข้าใจเรื่องวิธีการลากเส้นของยันต์ต่าง ๆ รวมถึงการนำเอาอักขระเข้าไปไว้ในยันต์ ผงที่ได้จากการลบยันต์ตามคัมภีร์มหาราชเชื่อกันว่ามีอานุภาพทางด้านมหานิยม อำนวยความเจริญรุ่งเรือง

[๗] การทำผงโดย การลบจากอิติปิโสบทต้นห้องพระพุทธคุณโดยใช้พระอิติปิโสรัตนมาลาจนครบ 56 บท โดยตั้งเป็นทีละอักขระนับแต่ อิ ติ ปิ โส ภะ คะ วา เป็นต้นจนถึง ภะ คะ วา ติ ลบเป็น นะ โม พุท ธา ยะ แล้วลบเป็น มะ อะ อุ แล้วลบเป็น อิ สวา สุ แล้วลบเป็น โส ธา ยะ จากนั้นทำเป็นองค์พระเสกด้วยพระคาถาพุทธนิมิต เรียกว่าผงพุทธคุณหรือผงอิติปิโสรัตนมาลา

[๘] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๒๔-กำเนิดพลายงาม [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

ปถมังนั้นควรจะศึกษาอย่างละเอียดไม่ควรด่วนสรุปว่ามีวัตถุประสงฆ์ในกิจกรรมทางไสยศาสตร์แต่อย่างเดียว เนื่องจากคัมภีร์และศาสตร์วิชามีความลึกซึ้งและได้รับการสืบทอดกันมาช้านาน ถือว่าเป็นภูมิปัญญาของบรรพบุรุษ ดังนั้นคำกล่าวที่ว่าคัมภีร์นี้เป็นเรื่องไร้สาระเป็นเรื่องของผู้ที่ขาดปัญญาอาจจะเป็นการไม่ยุติธรรมกับพระโบราณาจารย์ในอดีตที่ท่านนิพนธ์คัมภีร์ไว้ เพราะสิ่งนี้อาจจะเป็นอุบายในการที่ทำให้คนเข้าหาสารัตถธรรมก็ได้ และอาจมีสิ่งสำคัญถูกซ่อนไว้เป็นปริศนาธรรมประดุจเปลือกไม้ที่เป็นเกราะห่อหุ้มแก่นของต้นไม้ อีกประการหนึ่งในปัจจุบันยังไม่มีนักวิชาการท่านใดที่ทำการศึกษาคัมภีร์นี้อย่างถ่องแท้ ดังนั้นจึงขาดผู้รู้ที่สามารถทำความเข้าใจและนำสารัตถะของคัมภีร์มาเผยแพร่อย่างจริงจัง ทำให้ผู้คนในสังคมมองว่าคัมภีร์นี้เกี่ยวข้องกับไสยศาสตร์แต่อย่างเดียว ดังนั้นจึงมีผู้ที่สรุปเรื่องคัมภีร์นี้ว่าเป็นเรื่องไร้สาระ ไร้แก่นสาร ขัดกับหลักพุทธธรรม ซึ่งกลุ่มคนเหล่านั้นก็มิเคยได้ศึกษาฝึกปฏิบัติตามคัมภีร์อย่างถ่องแท้ ดังนั้นจึงไม่ควรด่วนสรุปว่าเป็นดังที่กล่าวมา

งานวิจัยฉบับนี้จึงมุ่งเน้นการนำเสนอ เรื่องความเชื่อเกี่ยวกับคัมภีร์ปถมังที่สัมพันธ์กับการศึกษาสารัตถธรรมและศึกษาวิเคราะห์คุณค่าการศึกษาคัมภีร์ปถมังในประเทศไทย เพื่อหาคำตอบให้กับเรื่องราวเหล่านี้

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาสารัตถธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถมัง

๑.๒.๓ เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ คัมภีร์ปถมังมีประวัติความเป็นมาอย่างไร

๑.๓.๒ เนื้อหาของสารัตถธรรมที่ถ่ายทอดออกมาโดยภาษาและภาพวาดเชิงสัญลักษณ์เป็นจำนวนมากในคัมภีร์ มีหลักธรรมใดบ้างมีความสำคัญและมีวัตถุประสงค์ที่แท้จริงเพื่ออะไร

๑.๓.๓ คัมภีร์ปถมังมีคุณค่าและความสำคัญอย่างไรต่อ การสืบสานพระพุทธศาสนา, การปฏิบัติกรรมฐาน,วรรณคดี, และ การประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้ศึกษาจะทำการวิจัยในขอบเขตของเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัยกล่าวคือ ทำการศึกษาประวัติและความเป็นมาความสำคัญของคัมภีร์ และศึกษาเนื้อหาสารัตถธรรมต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถมังจากต้นฉบับเอกสารโบราณ ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรีและแหล่งเก็บเอกสารอื่นๆ คัดเลือกต้นฉบับที่สมบูรณ์ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง อาทิ หนังสือพระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตติยบรรพ ชำระโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร,หนังสือพุทธเวทย์มหามนต์ เป็นต้น และศึกษาคุณค่าเชิงการสืบสานพระพุทธศาสนา คุณค่าเชิงหลักปฏิบัติกรรมฐาน คุณค่าเชิงวรรณคดี คุณค่าเชิงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวัน

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านเอกสาร

ผู้ศึกษาจะทำการวิจัยเชิงคุณภาพจาก เอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่ จากคัมภีร์ พระไตรปิฎก ภาษาไทยและภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยฉบับมหาจุฬาเตปิฎก อรรถกถา ภาษาไทยและบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย คัมภีร์ปถมังจากต้นฉบับเอกสารโบราณ ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรีและแหล่งเก็บเอกสารอื่นๆ คัดเลือกต้นฉบับที่สมบูรณ์ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ ชำระโดย อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อคัดเลือกสารัตถธรรมทั้งหมดในคัมภีร์ปถมัง

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๕.๑ สารัตถธรรม หมายถึง สาระความสำคัญของหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ สารัตถธรรมเรื่องการเกิดหรือการกำเนิดต่างๆ, สารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมี, สารัตถธรรมเกี่ยวกับไตรลักษณ์และพระนิพพาน, สารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งปรากฏในคัมภีร์ที่ พระไตรปิฎก และยังมีคัมภีร์อื่นๆ ที่แต่งภายหลังเพื่อขยายความอีก ได้แก่ อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา ตามลำดับ และปรากฏในคัมภีร์ปถมัง

๑.๕.๒ คัมภีร์ปถมัง หมายถึง คัมภีร์ที่ใช้ประกอบการฝึกเขียนลบผงในสมัยอยุธยาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ เช่น สมุดไทยดำเส้นหรดาร เลขที่ ๓๐ ม ๓ และคัมภีร์ปถมังในเอกสารโบราณฉบับอื่นๆ อาทิเช่น เอกสารโบราณในหอสมุดและแหล่งเก็บเอกสารอื่นๆ คัดเลือกต้นฉบับที่สมบูรณ์ และจาก คัมภีร์ปถมังเอกสารชั้นทุติยภูมิ(Secondary Source)แบ่งออกเป็นตำราวิชาการทางเลขยันต์ งานวิจัยทางเลขยันต์ ที่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางศึกษาแต่งไว้หนังสือ งานนิพนธ์ และบทบรรยาย อาทิ หนังสือพระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ ชำระโดย อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร เป็นต้น

๑.๕.๓ ประวัติและความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง หมายถึง ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง เอกสารโบราณส่วนประกอบและเนื้อหาในคัมภีร์ปถมัง และ ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มผู้ศึกษาคัมภีร์ปถมัง

๑.๕.๔ คุณค่าของคัมภีร์ปถมัง หมายถึง คุณค่าของคัมภีร์ปถมังด้านวรรณกรรม คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนไทย คุณค่าด้านพุทธศิลป์ และ คุณค่าด้านการสืบสานพระพุทธศาสนา

๑.๖ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยพบว่าปัจจุบันมีเอกสารที่สามารถนำมาเป็นแนวทางการศึกษาค้นคว้าได้จำนวนมาก ผู้วิจัยจึงขอยกเอกสารดังต่อไปนี้มาเป็นเอกสาร ตำรา และ หนังสือ ที่เกี่ยวข้องที่จะทบทวนในการทำวิจัยดังนี้

๑.๖.๑ ณัฐธัญ มณีรัตน์ กล่าวไว้ในสรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่องเครื่องราง ของขลัง วัฒนธรรมของชาวพุทธในสุวรรณภูมิ วันที่ ๑๙-๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ อาคารอเนกประสงค์ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ท่าเตียน สรุปใจความว่าคัมภีร์พระปถมังว่า

ด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในเลขยันต์ได้แก่ สัญลักษณ์ คือพระอาทิตย์ พระจันทร์เสี้ยว อุณาโลม สัญลักษณ์ต่างๆ เริ่มที่การกล่าวถึงเรื่องราวในคัมภีร์พระไตรปิฎกพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค อัคคัญญสูตร ปถมังคือเมื่อโลกถือกำเนิดขึ้นเป็นครั้งแรกปราศจากสิ่งมีชีวิตทั้งปวงล้วนว่างเปล่า ท้าวสหัมบดีพรหม ผู้สถิตอยู่ ณ พรหมโลกได้เล็งแลลงมาสู่โลกนี้ท่ามกลางความว่างเปล่าเป็นเวิ้งน้ำได้ปรากฏมีดอกบัว ๕ ดอกขึ้น แต่ละดอกมีอักขระ ๑ ตัวคือ นะ โม พุท ธา ยะ ตามลำดับ ท้าวสหัมบดีพรหมทรงตั้งชื่อกัปป์นี้ว่า *“ภัทรกัปป์”* แปลว่ากัปป์แห่งความเจริญรุ่งเรือง เพราะเหตุว่ามีพระพุทธเจ้าอุบัติในกัปป์นี้ถึง ๕ พระองค์ ตามดอกบัวที่เกิดขึ้น เหง้าของดอกบัวเป็น นะ ปฐมกัปป์เป็นลักษณะของตัวนะคือเป็นปฐมบทของการกำเนิดโลกและจักรวาล ซึ่งสัญลักษณ์เหล่านี้ทุกตัวล้วนมีความสัมพันธ์กับหลักธรรมและเรื่องราวในพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น[๙]

๑.๖.๒ ณัฐธัญ มณีรัตน์ ยังได้กล่าวโดยสรุปในหนังสือเลขยันต์แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์ว่าคัมภีร์ปถมังเป็นคัมภีร์ที่แสดงถึงการกำเนิดของจิตตามหลักอภิธรรม โดยพูดถึงนะปถมัง พินทุถือเป็นอักขระตัวแรกที่เริ่มทำ พินทุ คือจุดวงกลมเล็กๆ ซึ่งถือเป็นปฐมกำเนิดของสรรพสิ่งทั้งปวงในโลก

---

[๙] สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ศูนย์คติชนวิทยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **สรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่องเครื่องราง ของขลัง วัฒนธรรมของชาวพุทธในสุวรรณภูมิ** วันที่ ๑๙-๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ อาคารอเนกประสงค์ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ท่าเตียน (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๕-๒๗.

หมายถึงกลละรูป ซึ่งมีลักษณะเป็นหยาดน้ำใสๆ อุปมาดังนำขนจามรีจุ่มในน้ำมันงาแล้วสลัดไป ๗ ครั้ง แม้สลัดไป ๗ ครั้งแล้วหยดน้ำมัน ที่ยังติดอยู่ที่ปลายขนจามรีนั้นจึงพอเทียบได้กับขนาดของกลละรูป ซึ่งในคัมภีร์ปถมังแทนด้วยจุดพินทุ จากนั้นจึงพัฒนาต่อไปเป็นอัมพุทรูป เป็นเปสิรูป และฆนรูป จน เป็นปัญจสาขา โดยสูตรที่ใช้เสกนะปถมัง พินทุสามารถแสดงแนวคิดนี้อย่างชัดเจน “อัมพินทุ พุทธัง อัมพุทธาชะยะเต เปสิยาชายะเต คะโนคะนาเกศาโลมานะขาปิจะ ทำมาถึงลำดับนี้เป็นการแสดง พัฒนาการของชีวิตมนุษย์ที่ประกอบด้วยขันธ์๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณ ในที่สุดเมื่อ ลบไปเรื่อยจนถึงนิพพานสูญก็เท่ากับความสูญแห่งตัวตนหรือขันธ์ทั้ง ๕ ถือเป็น ปุคคลสุญญตา[๑๐]

๑.๖.๓ อัตถนิช โภคทรัพย์ ได้กล่าวถึง คัมภีร์ปถมังว่าเป็นตำราเรียนเพื่อการฝึกอำนาจไสยศาสตร์ขั้นพื้นฐานแรกสุดของพุทตันตระสยาม สรุปเนื้อหามาจากวัฏฏะจุติ-อุบัติ ของจักรวาล-มหาจักรวาล ตามประสบการณ์แห่งการค้นพบของพระพุทธศาสนา โดยย่อเป็นสัญลักษณ์ต่างๆ ภายในกรอบเส้นเรขาคณิตอย่างง่ายๆ และกล่าวต่อไปว่าการเรียนคัมภีร์ปถมังไม่แยกสมถะกรรมฐาน ออกจากวิปัสสนากรรมฐาน เพราะโครงสร้างของคัมภีร์ ปถมัง ได้เอาโครงสร้างที่ใหญ่ที่สุดของ ปรากฏการณ์ธรรมชาติคือโครงสร้างทางเรขาคณิตอย่างเรียบง่ายที่สุด จากนั้นในขณะเรียนจะมีการ เขียนโครงสร้างง่ายๆ ดังกล่าวทีละขั้นตอน เขียน-ลบ ลบเขียน จนเกิดเป็นภาพในความนึกคิด (Thought graphic) ทั้งโครงสร้างที่ต่อเนื่อง และโครงสร้างที่แปรปรวนและโครงสร้างที่เป็นเพียง สัมผัสแห่งความรู้สึกของปัญญาของมนุษย์เอง (มายา) การกำลังเรียนรู้อยู่ตรงนี้ คือเหตุการณ์ที่ พระพุทธศาสนาเรียกว่า สุญตาสมาธิ (สมาธิที่ได้เพราะจิตว่างจากเหตุการณ์) อนิมิตสมาธิ (สมาธิที่ได้ เพราะจิตรไม่มีเหตุการณ์) และอุปณิหิตสมาธิ (สมาธิที่ได้เพราะจิตมุ่งมั่นต่อเหตุการณ์และลำดับแห่ง การกำหนดรู้กำหนดเห็น) เป็นบุคลิกภาพทางปัญญาของพระพุทธศาสนา[๑๑]

๑.๖.๔ เทพย์ สาริกบุตร ได้ชำระและแปลความในคัมภีร์ปถมัง ในพระคัมภีร์พระเวทฯ ตะติยบรรพ ตอนต้นคัมภีร์ก็มีกล่าวถึงสารัตถะของตัวคัมภีร์ตั้งแต่ต้นจนจบซึ่งล้วนพูดถึงธรรมะ โลก และชีวิตตลอดไปจนถึงจุดสูงสุดคือนิพพานดังนี้

สิทธิกิริยะ พะมหาเถรผู้เฒ่าท่านประสิทธิให้แก่สมณะชีพพราหมณ์ ท้าวพระยามหา กษัตริย์ และชายหญิงทั้งหลายอันเกิดมาภายหลัง ให้รู้จักคัมภีร์พระปถมังเป็นต้นดังนี้ก่อน และยาก นักที่บุคคลจะรู้ได้โดยง่าย ตั้งแต่พินทุขึ้นไปจนถึงนิพพานเป็นที่สุด ถ้าผู้ใดได้เรียนแล้วอาจป้องกัน

---

[๑๐] ณัฐธัญ มณีรัตน์ ,รศ.สุกัญญา สุจฉายา บรรณาธิการ, **เลขยันต์: แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์**, หน้า ๑๐๒.

[๑๑] อัตถนิช โภคทรัพย์, **ภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย**, (กรุงเทพ: บริษัท พี. วาทิน พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๓๕๒-๓๕๕.

บรรเทาเสียซึ่งอันตรายในน้ำและบนบกได้ และได้ชื่อว่าบุคคลนั้นไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา[๑๒]

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และ หนังสือ ที่เกี่ยวข้องสามารถสรุปได้ว่านักวิการและนักเขียนแต่ละท่านมีความเห็นต่อคัมภีร์ปถมังในมุมมองที่ไม่แตกต่างคือ คัมภีร์ปถมังมีเนื้อหาทั้งด้านรูปภาพ และอักษรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องราวสารัตถธรรมในพระพุทธศาสนาโดยตรง เริ่มตั้งแต่เริ่มมีการกำเนิดชีวิตจากจุดกลมๆ หรือ “พินทุ” ซึ่งหลายคนมองว่าควรจะเรียกว่า “นิคหิต”เพราะเป็นวงกลมที่ไม่ใช่จุดทึบ แต่ทว่าวงกลมนี้คือ “กลละ”พัฒนามาเป็นอัมพุทรูป เป็นเปสิรูป และฆนรูป เป็นขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณ และมีการตั้งหัวข้อธรรมและฝึกเขียน-ลบให้พิจารณาถึงรูป เกิด-ดับ ตามหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างเป็นระบบ จนสุดท้ายนำไปสู่บทสรุปคือ “ศูนย์นิพพาน” ซึ่งเป็นความสำเร็จสูงในพระพุทธศาสนา ดังนั้นแล้วผู้วิจัยจึงมีความเห็นว่าสมควรที่จะศึกษาสารัตธรรมของคัมภีร์ปถมังให้ถ่องแท้สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดคุณค่าด้านต่างๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดอรรถประโยชน์อย่างสูงสุด

๑.๗ วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีวิธีการเก็บข้อมูล ๒ แบบ คือ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญคัมภีร์ปถมัง

๑.๗.๑ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Source) ได้แก่จากคัมภีร์พระไตรปิฎก ภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาเตปิฎก อรรถกถา ภาษาไทยและบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และฉบับมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อให้ทราบถึงหลักพุทธธรรมในคัมภีร์ปฐมภูมิเหล่านี้เพื่อเทียบกับหลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมัง คัมภีร์ปถมังจากต้นฉบับเอกสารโบราณ ณ หอสมุดแห่งชาติ ท่าวาสุกรี อาทิเช่น สมุดไทยดำเส้นหรดาร เลขที่ ๓๐ ม ๓ และหอสมุดและแหล่งเก็บเอกสารอื่นๆ คัดเลือกต้นฉบับที่สมบูรณ์จำนวน ๙ ฉบับ เพื่อคัดเลือกสารัตถธรรมทั้งหมดในคัมภีร์ปถมัง

๑.๗.๒ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source) แบ่งออกเป็นตำราวิชาการทางเลขยันต์ งานวิจัยทางเลขยันต์ ที่ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางศึกษาแต่งหนังสือ งานนิพนธ์ และบทบรรยาย เพื่อนำมาศึกษาประวัติและความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง

---

[๑๒] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๓.

๑.๗.๓ ผู้เชี่ยวชาญคัมภีร์ปถมังในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ๕ ท่าน ได้แก่ ๑.นายณัฐธัญ มณีรัตน์ นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา ๒.นายอัตถนิช โภคทรัพย์,นักเขียนหนังสือภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย ๓.อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ ผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ ผู้เก็บรักษาตำราปถมังและเอกสารโบราณ ๔.นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์ ผู้ได้รับการถ่ายทอดแบบมุขปาฐะในการเรียนคัมภีร์ปถมัง ๕.อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ ผู้เชี่ยวชาญระบบเลขยันต์ไทย

๑.๗.๔ ประมวล และวิเคราะห์ข้อมูล หลักพุทธธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมัง มีความเกี่ยวข้องกับหลักพุทธธรรมในคัมภีร์ทั้งประเภทปฐมภูมิและทุติยภูมิอย่างไร และมีคุณค่าอย่างไรบ้างตามวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

๑.๗.๕ สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

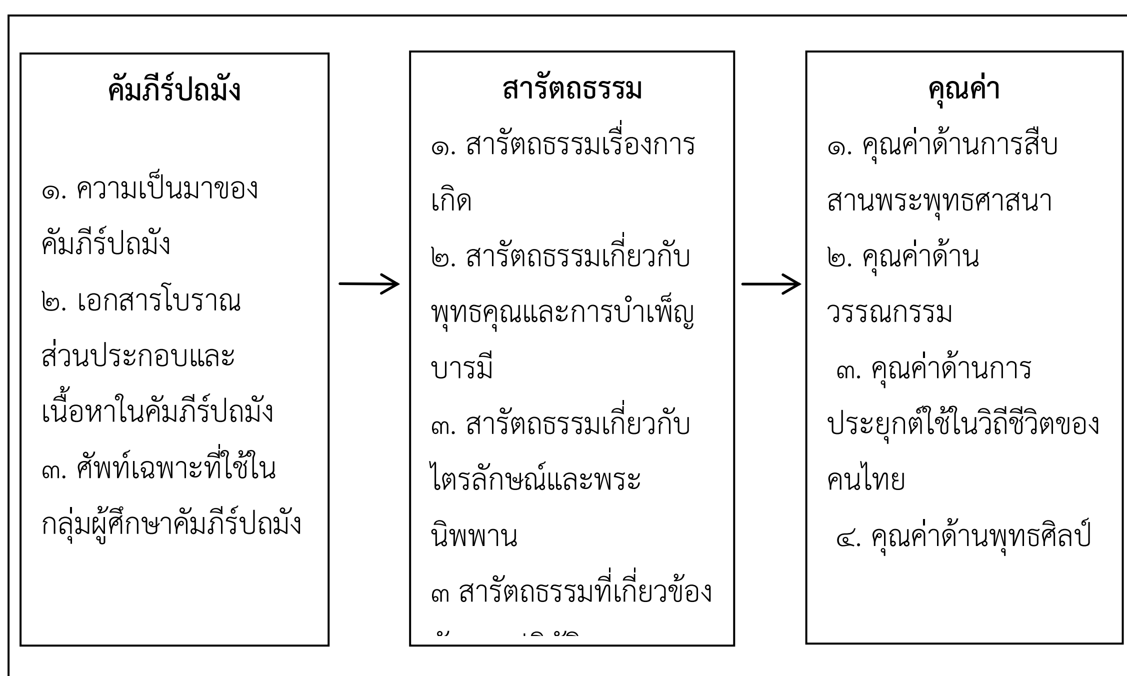
๑.๘ ประโยชนที่คาดว่าจะได้รับ

๑.๘.๑ ทำให้ทราบความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง

๑.๘.๒ ทำให้ทราบสารัตถธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมัง

๑.๘.๓ ทำให้ทราบคุณค่าของคัมภีร์ปถมังในด้านคุณค่าที่คัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย ทั้งในแง่ คุณค่าเชิงวรรณคดี, คุณค่าเชิงการสืบสานพระพุทธศาสนา, คุณค่าเชิงหลักปฏิบัติกรรมฐาน, คุณค่าเชิงการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในชีวิตประจำวัน

๑.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๒

ประวัติและความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง

ในบทนี้ นี้ผู้วิจัยต้องการศึกษาถึงประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง โดยศึกษาตั้งแต่ ผู้รจนาคัมภีร์,ยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์ และ ความเป็นมาตลอดไปจนถึงเนื้อหาโครงสร้างของคัมภีร์ปถมัง โดยศึกษาจากเอกสารโบราณ จารึก วรรณกรรม และเอกสารตำราต่างๆ และหลักฐานทางโบราณคดีที่สามารถนำมาอ้างอิงได้ เนื่องจากคัมภีร์ปถมังถือเป็นคัมภีร์เก่าแก่ เป็นเอกสารโบราณ ที่กระจายอยู่ในเกือบทุกจังหวัดภาคกลาง ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ตลอดจนถึงภาคใต้ของประเทศไทย ในบทที่ ๒ จึงเป็นการรวบรวมคัมภีร์ปถมังแต่ละฉบับที่กระจายอยู่ในหอสมุดแห่งชาติ แหล่งโบราณคดี วัดวาอาราม และสมบัติส่วนตัวของบุคคล เพื่อสืบค้นไปให้ถึงความประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ตามวัตถุประสงค์

๒.๑ ความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง

๒.๑.๑ ผู้รจนาคัมภีร์

คัมภีร์ปถมังนั้นเป็นคัมภีร์โบราณที่ไม่ปรากฏอย่างชัดเจนว่าใครคือผู้แต่ง แต่ปรากฏชื่ออยู่ในวรรณคดีบทเสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน อยู่หลายตอนเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสมัยอยุธยา สำหรับเหตุการณ์ที่เชื่อมโยงไปถึงบุคคลที่สอนวิชาไสยศาสตร์ต่างๆ รวมถึงการลบผงปถมัง ให้ขุนแผนเรียนได้ปรากฏขึ้นในตอนที่ ๕ ชื่อตอนขุนช้างขอนางพิมนั้น ในบทเสภาได้บรรยายถึงบุคคลและสถานที่ในการเล่าเรียนสรรพวิชาของขุนแผนตัวละครเอกของเรื่องว่า ได้เล่าเรียนศึกษาสรรพวิชาต่างๆ เหล่านี้ที่วัดแค และผู้ที่สอนสรรพวิชาต่างๆ มีชื่อว่า “ท่านสมภารคง” ดังปรากฏตามนี้

ครานั้นจึงโฉมเจ้าเณรแก้ว	หนีสมภารไปแล้วไม่กลับได้
ยิ่งคิดเวียนวนให้จนใจ	อยู่วัดป่าเลไลยก็ช้านาน
วิชาไม่ชำนาญเชี่ยวชาญแน่	ยังวัดแคนั้นว่าเยี่ยมเหี้ยมหาญ
แม่ทองประศรีบอกมาก็ช้านาน	ว่าสมภารชื่อคงเป็นคนดี
อยู่สุพรรณแล้วให้ด้นไปค้นหา	เพื่อนสนิทบิดาที่เป็นผี

ไปเรียนต่อพอจะได้ความรู้ดี แต่เป็นห่วงพิมพี่นี้สุดใจฯ[๑]

จะเห็นได้ว่าในสมัยก่อนชายไทยสมัยโบราณนั้นมักแสวงหาความรู้และวิชาการต่างๆ ที่วัด โดยมีพระภิกษุเป็นครูผู้ถ่ายทอดและตำหรับตำราวิชาการต่างๆ ก็ถูกเก็บรักษาไว้ที่วัดเสียเป็นส่วนมาก และวิชาโบราณที่ขุนแผนหรือเณรพลายแก้วแสวงหาล้วนเป็นวิชาการขั้นสูงที่ผู้ชายไทยสมัยโบราณนิยมศึกษาเพื่อใช้เป็นความรู้ในการรับใช้บ้านเมืองและเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างอำนาจวาสนาบารมีอยู่ในระดับแม่ทัพนายกองสำหรับตน สรรพวิชาเหล่านั้นได้แก่หมวดวิชาไสยศาสตร์แทบทั้งสิ้น เพราะได้รับอิทธพลศิลปวิทยาในยุคโบราณเรื่ององค์ความรู้เหล่านี้ไม่ใช่เรื่องแปลกใหม่ในสังคมยุคโบราณแม้แต่ในสมัยพุทธกาลก็มีปรากฏวิชาต่างๆ อยู่ในมิติสังคมที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก ดังนี้[๒]

๑. การทำนายอวัยวะ
๒. การทำนายตำหนิ
๒. การทำนายโชคลาง
๔. การทำนายฝัน
๕. การทำนายลักษณะ
๖. การทำนายหนูกัดผ้า
๗. การทำพิธีบูชาไฟ
๘. พิธีเบิกแว่นเวียนเทียน
๙. พิธีซัดดแกลบบูชาไฟ
๑๐. พิธีซัดรำบูชาไฟ
๑๑. พิธีขัดข้าวบูชาไฟ
๑๒. พิธีเติมเนยบูชาไฟ
๑๓. พิธีเติมน้ำมันบูชาไฟ
๑๔. พิธีพ่นเครื่องเซ่นบูชาไฟ
๑๕. พิธีพลีกรรมด้วยเลือด
๑๖. วิชาดูอวัยวะ
๑๗. วิชาดูพื้นที่
๑๘. วิชาการปกครอง
๑๙. วิชาทำเสน่ห์
๒๐. เวทมนต์ไล่ผี
๒๑. วิชาตั้งศาลพระภูมิ
๒๒. วิชาหมองู
๒๓. วิชาว่าด้วยพิษ
๒๔. วิชาว่าด้วยแมงป่อง
๒๕. วิชาว่าด้วยหนู
๒๖. วิชาว่าด้วยเสียงนก

---

[๑] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๕-ขุนช้างขอนางพิม [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

[๒] สมิทธิพล เนตรนิมิตร, **มิติสังคมในพระสุตตันตปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย ๒๕๕๐), หน้า ๑๕๘.

๒๗. วิชาว่าด้วยเสียงกา ๒๘. วิชาทายอายุ

๒๙. วิชาป้องกันลูกศร ๓๐. วิชาว่าด้วยเสียงสัตว์ร้อง

๓๑. วิชาทำนายลักษณะแก้วมณี ๓๒. วิชาทำนายลักษณะไม้พลอง

๓๓. วิชาทำนายลักษณะฝ้า ๓๔. วิชาทำนายศัสตรา

๓๕. วิชาทำนายลักษณะดาบ ๓๖. วิชาทำนายลักษณะศร

๓๗. วิชาทำนายลักษณะธนู ๓๘. วิชาทำนายลักษณะอาวุธ

๓๙.วิชาทำนายลักษณะสตรี ๔๐. วิชาทำนายลักษณะบุรุษ

๔๑. วิชาทำนายลักษณะเด็กชาย ๔๒. วิชาทำนายลักษณะเด็กหญิง

๔๓. วิชาทำนายลักษณะทาสชาย ๔๔. วิชาทำนายลักษณะทาสหญิง

๔๕. วิชาทำนายลักษณะม้า ๔๖. วิชาทำนายลักษณะกระบือ

๔๗. วิชาทำนายลักษณะโคอุสภะ ๔๘. วิชาทำนายลักษณะโคสามัญ

๔๙. วิชาทำนายลักษณะแพะ ๕๐. วิชาทำนายลักษณะแกะ

๕๑. วิชาทำนายลักษณะไก่ ๕๒. วิชาทำนายลักษณะนกกระทา

๕๓. วิชาทำนายลักษณะเหี้ย ๕๔. วิชาทำนายลักษณะตุ้มหู[๓]

๕๕. วิชาทำนายลักษณะเต่า ๕๖. วิชาทำนายลักษณะมฤค

๕๗. วิชาดูฤกษ์ยาตราทัพ ๕๘. การพยากรณ์จันทคราส

๕๙. การพยากรณ์สุริยคราส ๖๐. การพยากรณ์นักษัตรคราส

๖๑. การพยากรณ์วิถีโคจรของดวงจันทร์ ๖๒. การพยากรณ์วิถีโคจรของดวงอาทิตย์

๖๓. การพยากรณ์วิถีโคจรของนักษัตร ๖๔. การพยากรณ์วิถีโคจรของอุกาบาศดาวตก

๖๕. การพยากรณ์แผ่นดินไหว ๖๖. การพยากรณ์ฟ้าร้อง

๖๗. การให้ฤกษ์ฝนดี ฝนแล้ง ๖๘. การให้ฤกษ์อาวาหมงคล

๖๙. การให้ฤกษ์วิวโาหมงคล ๗๐. การให้ฤกษ์เรียงหมอน

๗๑. การให้ฤกษ์หย่าร้อง ๗๒. การให้ฤกษ์รวบรวมทรัพย์

---

[๓] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๕๙-๑๖๐.

๗๓. การให้ฤกษ์ใช้จ่ายทรัพย์ ๗๕. การให้ฤกษ์ทำให้โชคดี

๗๖. การให้ฤกษ์ทำให้เคราะห์ร้าย ๗๗. การให้ยาผดุงครรภ์

๗๘. การร่ายมนต์ทำให้ลิ้นแข็ง ๗๙. การร่ายมนต์ทำให้คางแข็ง

๘๐. การร่ายมนต์ทำให้มือสั่น ๘๑. การร่ายมนต์ทำให้คางสั่น

๘๒. การร่ายมนต์ทำให้หูอื้อ ๘๓. การเป็นหมอดูทายลูกแก้ว

๘๔. การใช้หญิงสาวเป็นคนทรง ๘๕. การใช้หญิงสาวเทวลัยเป็นคนทรง

๘๖. การบวงสรวงดวงอาทิตย์และท้าวมหาพรหม ๘๗. การร่ายมนต์พ่นไฟ

๙๙. การทำพิธีเรียกขวัญ ๑๐๐. การทำพิธีบน

๑๐๑. การทำพิธีแก้บน ๑๐๒. การร่ายมนตร์ขับผี

๑๐๓. การตั้งศาลพระภูมิ ๑๐๔. การทำกระเทยให้เป็นเพศชาย

๑๐๕. การทำชายให้เป็นกระเทย ๑๐๖. การทำพิธีปลูกเรือน

๑๐๗. การทำพิธีบวงสรวงพื้นที่ ๑๐๘.การพ่นน้ำมนต์

๑๐๙. การรดน้ำมนต์ ๑๑๐. การทำพิธีบูชาไฟ

๑๑๑. การปรุงยาสำรอก ๑๑๒. การปรุงยาถ่าย

๑๑๓. การปรุงยาแก้โรคลมขึ้น ๑๑๔. การปรุงยาแก้โรคลมเบื้องต่ำ

๑๑๕. การปรุงยาแก้ปวดศีรษะ ๑๑๖. การปรุงน้ำมันหยอดหู

๑๑๗. การปรุงน้ำมันหยอดตา ๑๑๘. การปรุงยานัตถุ์

๑๑๙. การปรุงยาหยอดตา ๑๒๐. การปรุงยาป้ายตา

๑๒๑. การเป็นหมอรักษานัยน์ตา ๑๒๒. การเป็นหมอผ่าตัด

๑๒๓. การเป็นหมอรักษาเด็ก ๑๒๔. การให้สมุนไพรและยา

๑๒๕. การใส่ยาแล้วล้างออกเมื่อหายโรค

ในยุคโบราณมีความเชื่อกันว่าเมื่อคราวบ้านเมืองถูกข้าศึกศัตรูแวดล้อม หรือเกิดสงครามเข้าประชิด ความขลังความอาถรรพ์จะช่วยขจัดให้รอดพ้นภัยอันตรายได้ หรืออาจส่งผลทำร้ายฝ่าย

ตรงข้ามได้ จึงมีวิธีทำอาถรรพ์เพื่อเรื่องเหล่านี้ ดังที่ระบุไว้ในนิทเทส[๔] ซึ่งวิชาเหล่านี้น่าจะเป็นหมวดที่ขุนแผนสนใจใคร่รู้ที่จะเรียนเพราะเชื่อว่าหาเรียนได้ยากและเป็นหมวดวิชาที่ชี้วัดความก้าวหน้าของชายชาตรีระดับแม่ทัพนายกองในยุคนั้น ถึงขนาดที่ในบทเสภายังมีเขียนถึงคำตัดพ้อของขุนแผนว่าตอนที่อยู่วัดป่าเลย์ไลยก์ตนเหมือนกับไม่ได้วิชาความรู้ทั้งที่อยู่วัดนี้มานานแสดงว่าสรรพวิชาเหล่านี้ในสมัยนั้นเป็นของมีค่าอย่างยิ่ง การอยู่ในสำนักที่ไม่ได้สอนวิชาการเหล่านี้ถือเป็นการเสียโอกาสที่จะตักตวงความรู้ไว้สร้างความก้าวหน้าให้กับชีวิต จึงต้องการย้ายวัดไปอยู่กับสมภารคงที่วัดแคแทนเพราะทราบว่าสมภารคงเป็นผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญในสรรพวิชาแขนงนี้ ดังจะเห็นได้จากรายชื่อสรรพวิชาต่างๆ ที่ท่านสมภารคงบรรยายตามเสภาดังนี้

โบกปัดพัดวีพระอาจารย์ให้สำราญรื่นจิตรพิสมัย

ปฏิบัติมิให้ขัดข้องเคืองใจสมภารแนะนำให้ไม่ช้าการ

สะกดทัพจับพลทั้งปลุกผีผูกพยนต์ฤทธีกำแหงหาญ

ปัถมังกำบังตนทนทานสะเดาะดาลโซ่กุญแจประจักษ์ใจ

ทั้งพิชัยสงครามล้วนความรู้อาจจะปราบศัตรูไม่สู้ได้

ฤกษ์พานาทีทุกสิ่งไปทั้งเสกใบมะขามเป็นต่อแตน

ชำนาญทั้งกลศึกลึกลับคุมพลแม่ทัพนับตั้งแสน

สู้ศึกได้สิ้นทั้งดินแดนมหาละลวยสุดแสนเสน่ห์ดี

จังงังขลังคะนองล่องหนฤทธิรณแรงราวกับราชสีห์

ถอนอาถรรพ์กันประกอบประกับมีเลี้ยงผีพรายกระซิบทุกสิ่งไป

วิชาสารพัดจะเรียนพร้อมซักซ้อมท่องเล่าทั้งเก่าใหม่

แต่คะนึงถึงพิมมิได้ไปเพราะอาลัยหลงรักเรียนวิชาฯ[๕]

จากเนื้อหาได้ปรากฏวิชาไสยศาสตร์ที่ขุนแผนไปเรียนกับสมภารคง วัดแค ดังนี้ วิชาสะกดทัพ,วิชาผูกพยนต์,วิชา ปัถมังกำบัง,วิชาสะเดาะโซ่กุญแจ,วิชาพิชัยสงคราม,วิชาเสกใบไม้เป็นต่อเป็นแตน,วิชาคุมพล,วิชามหาละลวย,วิชาจังงัง,วิชาเลี้ยงผีพราย และเป็นที่ทราบกันดีว่าหากผู้ใดจะเริ่ม

---

[๔] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖๑.

[๕] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๕-ขุนช้างขอนางพิม [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

เรียนวิชาอาคม วิชาเลขยันต์ ผู้เรียนจะต้องเริ่มเรียนคัมภีร์ปถมังเป็นคัมภีร์แรก[๖] จึงจะสามารถเรียนรู้วิชาแขนงนี้ได้สำเร็จ

จึงพอจะอนุมานได้ว่าผู้แต่งคัมภีร์ปถมังควรที่จะเป็นพระภิกษุที่มีอายุอยู่ในสมัยกรุงศรีอยุธยาหรือเก่ากว่านั้น เพราะในเรื่องนั้นขุนแผนเรียนวิชาไสยศาสตร์มาจากท่านสมภารคงเป็นหลักหรือเกือบจะทั้งหมด ดังนั้นขั้นตอนการฝึกเขียน-ลบ ผงปถมังของขุนแผนที่ปรากฏในตอนที่ ๖ พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง จะต้องเรียนมาจากท่านสมภารคง ท่านสมภารคงท่านก็เป็นพระในยุคสมัยกรุงศรีอยุธยาดังนั้นตำหรับตำราคัมภีร์เลขยันต์และคัมภีร์ปถมังก็จะต้องสืบต่อมาจากอาจารย์ของท่านที่เป็นพระเช่นกัน มากกว่าที่ควรจะเป็นคฤหัสถ์ หรือ พราหมณ์ปุโรหิต พราหมณ์พฤฒิบาศ ที่มีหน้าที่ประกอบพิธีในราชสำนัก ในศาสนาฮินดู เพราะสำนวนภาษาในเนื้อหาของคัมภีร์ล้วนเป็นภาษาบาลีและสันสกฤตที่เป็นศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาทั้งสิ้น เช่น ในคัมภีร์ปฐมังสำเร็จ ฉบับหอสมุดแห่งชาติ สมุดไทยเส้นหรดารทอง อายุเอกสารสันนิษฐานว่าอยู่ในยุคกรุงศรีอยุธยาตอนปลายหรือรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในหน้าที่ ๒ ของคัมภีร์ว่าด้วยการเตรียมตัวของผู้เรียนก่อนการเรียนคัมภีร์ปถมังผู้เรียนจะต้องปฏิบัติตนดังนี้

แรกเรียนพระปถมังนั้น อาจาริยะท่านให้ชำระกายให้บริสุทธิ์แล้ว รักษาพระไตรสรณคมน์หมั้นอยู่ในศีลวัติ ตั้งเครื่องบูชามีบายศรีสำรับหนึ่ง เงินหกบาทผ้าขาวสำรับหนึ่ง เมี่ยงหมากดอกบัวหลวงสิ่งละห้ากรวย ธูปเงินเทียนทองสิ่งละห้าเล่ม แป้งน้ำมันหอมเงินบูชา นมัสการ ด้วยพระคาถาสี่บทแล้ว เสกดินสอด้วยพระคาถานี้ พุทธังยาวะชีวังสรณังคัจฉามิ ธัมมังยาวะชีวังสรณังคัจฉามิ สังฆังยาวะชีวังสรณังคัจฉามิ เสกสามทีแล้วทำพินทุแล[๗]

จะเห็นได้ว่าผู้ที่เป็นอาจาริยาจารย์ที่ว่านี้นับถือ “พระไตรสรณคมน์”เป็นที่ตั้งแสดงให้แปลว่า เห็นว่าเป็นผู้ที่นับถือคุณพระพุทธเจ้า คุณพระธรรมเจ้า คุณพระสังฆเจ้า เป็นที่พึ่งเป็นอาจินต์นี้ก็ควรจะต้องเป็นชาวพุทธอย่างแน่นอนไม่ใช่พราหมณ์ หรือ ปุโรหิต ที่ประกอบพิธีในพระราชวังตามแบบของศาสนาฮินดู และอีกหลายๆ คำเป็นศัพท์บาลีที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเช่น “พุทธัง” แปลว่า “พระพุทธเจ้า” “ธัมมัง” แปลว่า “พระธรรม” “สังฆัง”แปลว่า “พระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า” จึงขอสรุปว่าผู้ที่รจนาคัมภีร์ปถมังในยุคโบราณต้องเป็นพระภิกษุโบราณในยุคสมัยนั้น สำหรับเอกสารคัมภีร์ปถมังในฉบับอื่นๆ และยุคต่อๆ มายิ่งทำให้สมมุติฐานนี้มีความน่าเชื่อถืออย่างยิ่งอาทิ เช่นเอกสารโบราณเป็นกระดาษฝรั่ง คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง ซึ่งในตัวคัมภีร์มีนายพรหม

---

[๖] ณัฐธัญ มณีรัตน์, “อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔.

[๗] หอสมุดแห่งชาติ, “คัมภีร์ปฐมังสำเร็จ”, **สมุดไทยดำเส้นหรดาล เลขที่ ๓๐ หมู่ ๓**, (ส่วนภาษาโบราณ: หอสมุดแห่งชาติ, ม.ป.ป.).

ขมาลา เป็นผู้คัดและเรียบเรียงใหม่ และระบุไว้ชัดเจนว่าต้นฉบับเป็นของพระครูปลัด(มา) วัดราชบูรณะ(เลียบ) มีใจความที่นายพรหม ขมาลาได้บันทึกว่า “ตำราปฐมัง คัดลอกจากพระครูปลัด(มา) ได้รับมรดกจากพระมหาโต๊ะ วัดราชบูรณะ(เลียบ) นายพรหม ขมาลา คัดและเรียบใหม่เสร็จเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๑”[๘] จากหลักฐานดังกล่าวสามารถระบุได้ว่าผู้ที่เป็นเจ้าของต้นฉบับเป็นพระสงฆ์ ในหน้าต่อไปได้มีบทเกริ่นนำคัมภีร์ดังนี้

> สิทธิการิยะ พระมหาเถรผู้เฒ่าท่านประสิทธิ์ให้แก่สมณชีพราหมณ์ ท้าวพระยามหากษัตริย์และชายหญิงทั้งหลาย อันเกิดมาภายหลังให้รู้จักคัมภีร์พระปถมังเป็นต้นดังนี้ก่อน และยากนักที่บุคคลจะได้รู้โดยยาก ตั้งแต่พินทุขึ้นไปจนถึงนิพพานเป็นที่สุด ถ้าผู้ใดเรียนแล้ว อาจป้องกันบรรเทาเสียซึ่งอันตรายในน้ำและบนบกได้ และได้ชื่อว่าบุคคลผู้นั้นไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดมิได้เรียน ท่านว่าผู้นั้นเกิดมาเสียทีที่ได้พบพระพุทธศาสนา”[๙]

จากบันทึกสามารถอนุมานว่าผู้แต่งคัมภีร์นี้คือ “พระมหาเถร” ซึ่งก็คือ พระผู้ใหญ่ ตามพระวินัยกำหนดว่า พระมีพรรษาตั้งแต่ ๑๐ ขึ้นไปแต่จะเป็นท่านใดก็ไม่ได้ระบุนามอย่างชัดเจน

คัมภีร์ปถมังอีกฉบับของ อาจารย์กลับ แสงเขียว[๑๐] อดีตพระฐานานุกรมของพระครูวิมลคุณากร หรือที่รู้จักในนาม หลวงปู่ศุข เกสโร วัดปากคลองมะขามเฒ่า ซึ่งปัจจุบันนี้เอกสารโบราณนี้ตกทอดมายังหลานชายของอาจารย์กลับ แสงเขียว คืออาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ ผู้บริหาร โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ซึ่งอาจารย์วิเชียรให้สัมภาษณ์ว่า “ตำราฉบับนี้คุณตาท่าน (หมายถึงคุณตากลับแสงเขียว) ได้คัดลอกมาจากพระอาจารย์ของท่านคือ พระครูวิมลคุณากร (หลวงปู่ศุข เกสโร) วัดปากคลองมะขามเฒ่า มีชีวิตอยู่ระหว่าง พ.ศ. ๒๓๙๐-พ.ศ.๒๔๖๖”[๑๑] ดังนั้นในยุครัตนโกสินทร์ตอนปลายแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่าคัมภีร์ปถมังนั้นมีการสืบทอดและร่ำเรียนต่อกันมาในหมู่ของสังคมพระสงฆ์ยุคโบราณ

คัมภีร์ปถมังอีกฉบับเป็นฉบับหลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล) เอกสารโบราณเลขที่ ๓๘ ตำราปฐมังว่าด้วยวิธีเรียนปฐมังและวิธีทำผงปฐมังเป็นองค์พระเป็นต้น ปัจจุบันถูดจัดเก็บที่หอสมุด

---

[๘] นายพรหม ขมาลา, **คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง**, (กระดาษฝรั่ง: หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ ๔๕๙ หมู่ที่ ๑ หน้าที่ ๒, ๒๔๘๑).

[๙] นายพรหม ขมาลา, **คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง**, (กระดาษฝรั่ง: หอสมุดแห่งชาติ, เลขที่ ๔๕๙ หมู่ที่ ๑ หน้าที่ ๒, ๒๔๘๑).

[๑๐]อาจารย์กลับ แสงเขียว, “คัมภีร์ปฐมัง”, **สมุดไทยขาว**, (สมบัติของนายวิเชียร เรืองโพธิ์ โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ หมู่ ๑ ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท, ม.ป.ป.).

[๑๑] สัมภาษณ์ อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์, ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท , ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

แห่งชาติท่าวาสุกรี ในเกริ่นนำคัมภีร์ก็ปรากฏความคล้ายกันว่า "สิทธิการิยะ พระมหาเถรผู้เฒ่าท่านประสิทธิ์ให้แก่สมณชีพราหมณ์ ท้าวพระยามหากษัตริย์ และชายหญิงทั้งหลาย อันเกิดมาภายหลังให้รู้จักคัมภีร์พระปถมังเป็นต้นดังนี้ก่อนยากนักที่บุคคลจะได้รู้โดยยาก ตั้งแต่พินทุขึ้นไปจนถึงมหาราบภาคใหญ่น้อยแล"[๑๒] แม้ว่าเนื้อหาที่มาของคัมภีร์จะต่างกันเล็กน้อยแต่คัมภีร์ปถมังฉบับนี้ได้ระบุว่า "พระมหาเถรผู้เฒ่า"เป็นผู้รจนาขึ้นซึ่งก็ตรงกับหลักฐานเอกสารโบราณคัมภีร์ปถมังฉบับของพระครูปลัด (มา) ได้รับมรดกพระมหาโต๊ะ วัดราชบูรณะ (เลียบ) ที่นายพรหม ขมาลา นำมาเรียบเรียงใหม่

ตำราปถมัง ที่อยู่หนังสือพุทธเวทย์มหามนต์ ถ่ายทอดและเรียบเรียงโดยอาจารย์อ้น อริยวํโส พบว่ามีบทเกริ่นนำของตำราฉบับบนี้มีเนื้อหาว่า "สิทธิการิยะ พระมหาเถรผู้เฒ่าท่านประสิทธิ์ให้แก่สมณชีพราหมณ์ ท้าวพระยามหากษัตริย์ และชายหญิงทั้งหลาย อันเกิดมาภายหลังให้รู้จักคัมภีร์พระปถมังเป็นต้นดังนี้ก่อนยากนักที่บุคคลจะได้รู้โดยยาก ตั้งแต่พินทุขึ้นไปจนถึงนิพพานเป็นที่สุดถ้าผู้ใดเรียนแล้ว อาจป้องกันที่สุด ถ้าผู้ใดเรียนแล้ว อาจป้องกันบรรเทาเสียซึ่งอันตรายในน้ำและบนบกได้ และได้ชื่อว่าบุคคลผู้นั้นไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดมิได้เรียน ท่านว่าผู้นั้นเกิดมาเสียทีที่ได้พบพระพุทธศาสนา"[๑๓] ในฉบับของอาจารย์อ้นเขียนไว้ตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๐๑ ในฉบับนี้ระบุว่าผู้แต่งคือ "พระมหาเถรผู้เฒ่า"อีกเช่นกัน

คัมภีร์ปถมัง (ปถมัง ๙ วรรค) ฉบับคัมภีร์พระเวทย์ตติยบรรพ รวบรวมโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร มีใจความสำคัญในบทเกริ่นนำว่า "สิทธิการิยะ พระมหาเถรผู้เฒ่าท่านประสิทธิ์ให้แก่สมณชีพราหมณ์ ท้าวพระยามหากษัตริย์ และชายหญิงทั้งหลาย อันเกิดมาภายหลังให้รู้จักคัมภีร์พระปถมังเป็นต้นดังนี้ก่อน และยากนักที่บุคคลจะได้รู้โดยยาก ตั้งแต่พินทุขึ้นไปจนถึงนิพพานเป็นที่สุด ถ้าผู้ใดเรียนแล้ว อาจป้องกันบรรเทาเสียซึ่งอันตรายในน้ำและบนบกได้ และได้ชื่อว่าบุคคลผู้นั้นไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดมิได้เรียน ท่านว่าผู้นั้นเกิดมาเสียทีที่ได้พบพระพุทธศาสนาแล อันคัมภีร์พระปถมังนี้เป็นที่รับรองซึ่งสรรพการทั้งปวงในอิธะโลกและปรโลก อาจสามารถให้สัตว์พ้นจากกองทุกข์ คือราชภัย โจรภัย อัคคีภัยและอุทกภัย กับอุปัทวันตรายทั้งปวง และอาจป้องกันสรรพอาวุธ คือ หอก ดาบ แหลน หลาว ง้าว ทวน ธนูและปืนไฟทั้งปวงมิให้มาแผ้วพานได้เลยแรกจะเรียนคัมภีร์พระปถมังนั้น อาจารย์ท่านให้ชำระกายให้บริสุทธิ์แล้วรักษาพระไตรรัตน์สรณคมน์ มั่นอยู่ในศีลวัตร พึงตั้งเครื่องบูชามีบายศรีปากชามสำรับหนึ่ง เงิน ๖ บาท ผ้าขาวผืนหนึ่ง ขันล้างหน้าใบหนึ่ง เมี่ยงหมากดอกบัวสิ่งละ ๕ กรวย ธูปเงิน ธูปทอง เทียนเงิน เทียนทอง สิ่งละ ๕ เล่ม แป้งหอมน้ำมันหอมสำหรับ

---

[๑๒] หลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล), **ตำราปฐมังว่าด้วยวิธีเรียนปฐมังและวิธีทำผงปฐมังเป็นองค์พระ**. (๒๔๘๑). กระดาษฝรั่ง. หอสมุดแห่งชาติ. เลขที่ ๓๘. หน้าที่ ๑-๒.

[๑๓] อาจารย์อ้น อริยวํโส, **พุทธเวทย์มหามนต์**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๐๑), หน้า ๒๙๑.

เจิมแล้วกล่าวคำนมัสการไหว้ครูดังต่อไปนี้”[๑๔] ซึ่งเมื่ออ่านเนื้อหาแล้วพบว่าในตำราอาจารย์เทพย์ฉบับตติยบรรพนั้นมีเนื้อหาครอบคลุมบทเกริ่นนำทั้งพระปลัดมา (มรดก พระมหาโต๊ะ) วัดราชบูรณะ (เลียบ) ที่นายพรหม ขมาลานำมาเรียบเรียงใหม่และสอดคล้องกับผู้แต่งตำราปถมังฉบับอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นฉบับของหลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล) และฉบับของอาจารย์อ้น อริยว์โส ซึ่งไม่ว่าเนื้อหาในเกริ่นนำจะมีต่างกันมากน้อยแค่ไหน แต่หลักฐานทางเอกสารระบุเป็นในแนวทางเดียวกันว่าผู้รจนาคัมภีร์คือ “พระมหาเถรผู้เฒ่า”ซึ่งเป็นพระสงฆ์สมัยโบราณในบวรพุทธศาสนาเป็นผู้แต่งขึ้นมานั่นเอง

๒.๑.๒ ยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์

ก. ยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์โดยการสืบค้นจากหลักฐานทางวรรณกรรมโบราณ คัมภีร์ปถมังนั้นเป็นคัมภีร์ไสยศาสตร์เป็นคัมภีร์เก่าแก่จึงไม่มีปรากฏปีที่รจนาหรือยุคที่แน่ชัด คาดว่ามีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาเนื่องจากพบคัมภีร์ดังกล่าวจารึกในสมุดไทยที่มีอายุในช่วงอยุธยาตอนปลาย อีกทั้งการเรียนผงปถมังและวิชาการด้านไสยศาสตร์ได้ปรากฏอยู่อย่างเป็นรูปธรรมในวรรณคดีเรื่องขุนช้างขุนแผนหลายตอน อาทิ ตอนที่ ๖ พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง ปรากฏเรื่องราวของการศึกษาคัมภีร์ปถมังของพลายแก้วหรือขุนแผนในเวลาต่อมาถึง ๒ ช่วงด้วยกัน ช่วงแรกบรรยายถึงตอนพลายแก้วเตรียมนำแท่งผงดินสอพองเขียนผงปถมัง ความว่า

ครานั้นจึงโฉมเจ้าเณรแก้ว　　แต่เพลแล้วทำผงดินสออยู่
ปถมังตั้งเพียรเรียนต่อครู　　ได้ยินเสียงเยี่ยมดูเห็นสีกา
เอ๊ะนี่เจ้าพิมกับสายทอง　　มาสิน้องอุตส่าห์มาเที่ยวหา
หน้าเศร้าเจ้าเป็นไรไยจึงมา　　ดูตาน้องบวมประหลาดใจ ฯ[๑๕]

อีกบทหนึ่งในตอนเดียวกันบรรยายถึง วิธีการนำวิชาในคัมภีร์ปถมังไปใช้ของพลายแก้ว ความว่า

อนิจจาสายทองต้องให้สัตย์　　ฟ้าผ่าเถิดฉันไม่ขัดสบถได้
ไม่ล่อลิ้นปลิ้นปลอกนอกใจ　　ฉันไม่กลอกกลับเลยจริงจริง
พลางเป่าปถมังกระทั่งทรวง　　สายทองง่วงงงงวยระทวยนิ่ง
ทำตาปริบปรอยม่อยประวิง　　เจ้าพลายอิงเอนทับลงกับเตียง[๑๖]

[๑๔] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๓.

[๑๕] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน,**[ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๖-พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

[๑๖] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**,[ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๖-พลายแก้วเข้าห้องนางสายทอง [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

จากนั้นเรื่องของคัมภีร์ปถมังยังปรากฏในตอนกำเนิดพลายงาม บุตรชายของพลายแก้ว เมื่อพลายงามเรียนอ่านเขียนอักษรสมัยได้คล่องแคล่วแล้ว ก็เริ่มศึกษาพระคัมภีร์ปถมัง ดังที่กล่าวว่า

อันเรื่องราวกล่าวความพลายงามน้อย	ค่อยเรียบร้อยเรียนรู้ครูทองประศรี
ทั้งขอมไทยได้สิ้นก็ยินดี	เรียนคัมภีร์พุทธเพทพระเวทมนตร์
ปัถมังตั้งตัวนะปัดตลอด	แล้วถอนถอดถูกต้องเป็นล่องหน
หัวใจกริดอิทธิเจเสน่ห์กล	แล้วเล่ามนตร์เสกขมิ้นกินน้ำมัน
เข้าในห้องลองวิชาประสาเด็ก	แทงจนเหล็กแหลมลู่ยู่ขยั้น
มหาทะมื่นยืนยงคงกระพัน	ทั้งเลขยันต์ลากเหมือนไม่เคลื่อนคลาย
แล้วทำตัวหัวใจอิติปิโส	สะเดาะโซ่ตรวนได้ดังใจหมาย
สะกดคนมนตร์จังงังกำบังกาย	เมฆฉายสูรย์จันทร์ขยันดี
ทั้งเรียนธรรมกรรมฐานนิพพานสูตร	ร้องเรียกภูตพรายปราบกำราบผี
ผูกพยนต์หุ่นหญ้าเข้าราวี	ทองประศรีสอนหลานชำนาญมา[๑๗]

เรื่องราวในวรรณคดีบทเสภาขุนช้างขุนแผนบ่งบอกถึงยุคสมัยที่ในการรจนาคัมภีร์ หากจะประมาณเวลาหรือยุคสมัยในการประพันธ์บทเสภานี้ ซึ่งจะนำไปสู่เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์ปถมัง ซึ่งตามหลักการแล้วหากเนื้อหาในการประพันธ์จะมีเรื่องที่สอดแทรกวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมหรือวิชาการต่างๆ ในวรรณคดี ก็แสดงว่าสิ่งที่ถูกเขียนขึ้นจะต้องมีมาก่อนการแต่งบทเสภาขุนช้างขุนแผนหรือถ้าทันสมัยที่สุดในขณะที่แต่ง จะต้องมีมาพร้อมๆ ในยุคเดียวกันกับบทเสภานี้ ในบทวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ดังนี้ ในหนังสือ เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนฉบับหอสมุดวชิรญาณ ปรากฏบทวิเคราะห์ของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ พระองค์ทรงมีพระวินิจฉัยว่าเรื่องขุนช้างขุนแผนเป็นเรื่องจริงเกิดขึ้นในกรุงเก่า เนื้อความปรากฏจดไว้ในหนังสือคำให้การชาวกรุงเก่า นับเป็นเรื่องในพระราชพงศาวดาร มีอยู่ดังนี้ ว่า

ในลำดับนั้นต่อไป พระราชบุตร พระราชนัดดา เชื้อพระราชวงศ์ของพระเจ้าอู่ทองรามาธิบดี ได้ครองราชย์สมบัติในกรุงเทพทวาราวดีเป็นลำดับไปหลายพระองค์ จนถึงพระเจ้าแผ่นดินองค์ ๑ ทรงพระนามว่า พระพันวษา ภาษาพม่าเรียกว่าพระเจ้าวาตะถ่อง แปลว่าสำลีพันหนึ่ง พระเจ้าแผ่นดินพระองค์นี้มีพระราชประวัติพิสดาร แต่กล่าวไว้โดยเอกเทศ พระองค์มีพระมเหสีทรงพระนามว่าสุริยวงษาเทวี มีพระราชโอรสองค์ ๑ ด้วยพระมเหสี มีพระนามว่า พระบรมกุมาร[๑๘]

---

[๑๗] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๒๔-กำเนิดพลายงาม [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

[๑๘] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา:http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตำนานเสภา [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

แต่ประเด็นในสิ่งที่คำให้การชาวกรุงเก่าได้กล่าวถึงและสามารถเชื่อมโยงกับยุคสมัยของการรจนาคัมภีร์ปถมังเริ่มจาก เรื่องของพระพันวษา เพราะประวัติของกษัตริย์ย่อมเชื่อมโยงไปถึงยุคสมัยได้เช่นกัน ในบทวิเคราะห์ตำนานเสภากล่าวไว้ได้อย่างเป็นเหตุเป็นผลต่อไปดังนี้

สมเด็จพระพันวษา [เป็นเพียงชื่อเรียกหนึ่งของพระมหากษัตริย์ไม่ใช่ทรงพระนามว่าพระพันวษา] จึงเห็นว่ามิใช่เป็นพระนามเฉพาะพระองค์พระเจ้าแผ่นดินพระองค์หนึ่งพระองค์ใดแต่ก่อนมา เรื่องขุนช้างขุนแผนที่ปรากฏในคำให้การชาวกรุงเก่าดังกล่าวมานี้ มีหลักฐานที่จะเทียบให้รู้ศักราชได้ว่า เรื่องขุนช้างขุนแผนเกิดมีขึ้นเมื่อใด คือในหนังสือนั้น แห่ง ๑ กล่าวว่า สมเด็จพระพันวษาเป็นพระราชบิดาของพระบรมกุมาร ต่อมากล่าวว่า พระบรมกุมารเมื่อได้เสวยราชสมบัติ มีมเหสีชื่อศรีสุดาจันทร์ แลนางนี้เมื่อพระราชสามีสวรรคตแล้ว ชิงราชสมบัติให้แก่ชู้ เทียบกับพระราชพงศาวดาร พระบรมกุมารก็คือสมเด็จพระไชยราชาธิราช สมเด็จพระพันวษานั้นก็คือสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ โดยหลักฐานอันนี้ประมาณว่า ขุนแผนมีตัวอยู่ในรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ระหว่างจุลศักราช ๘๕๓ จน ๘๙๑ ปี แลมีเนื้อความประกอบในพงศาวดารเชียงใหม่ว่า ในยุคนั้นพระเมืองแก้วเป็นพระเจ้าเชียงใหม่ ทำศึกกับกรุงศรีอยุธยาอยู่หลายคราว แลยังมีเนื้อความประกอบชอบกลอีกอย่าง ๑ ที่ในต้นหนังสือเสภาเองลงศักราชไว้ว่า “ร้อยสี่สิบเจ็ดปี” ถ้าสันนิษฐานว่า เดิมเขียนเป็นตัวหนังสือว่า “แปดร้อยสี่สิบเจ็ดปี” ภายหลังตกคำ แปด ไปเสีย ถ้าวางจุลศักราช ๘๔๗ เป็นปีขุนแผนเกิด ขุนแผนเกิดในแผ่นดินสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ อายุได้ ๖ ขวบสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ผ่านพิภพ จึงได้รับราชการในแผ่นดินนั้นดูก็เข้ากันได้ แต่ที่ในคำให้การชาวกรุงเก่ากล่าวอีกแห่ง ๑ ว่า ท้าวโพธิสารเป็นเจ้าเมืองเชียงใหม่ในครั้งนั้น ท้าวโพธิสารนี้ที่จริงเป็นเจ้าล้านช้าง เป็นแต่ราชบุตรเขยพระเจ้าเชียงใหม่ แลเป็นพระชนกของพระไชยเชษฐาที่ขอพระเทพกษัตรี คราวทำสงครามกับพระเจ้าหงสาวดีบุเรงนองลงมาตรงราวแผ่นดินสมเด็จพระมหาจักรพรรดิ เห็นจะเอาชื่อโพธิสารมาใส่ผิด ฟังไม่ได้ ควรฟังเป็นหลักฐานแต่ว่า มีเค้าเงื่อนว่า เรื่องขุนช้างขุนแผนนั้น เป็นเรื่องเกิดในแผ่นดินสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ระหว่าง พ.ศ. ๒๐๓๔ กับ ๒๐๗๒ แลอนุโลมต่อลงมาได้อีกอย่าง ๑ ว่า เสภาคงจะเกิดมีขึ้นภายหลังรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ นับด้วยร้อยปี เมื่อเรื่องขุนช้างขุนแผนเล่ากันจนกลายเป็นนิทานไปแล้ว ถ้าประมาณว่าเสภาพึ่งมามีขึ้นในตอนหลัง ไม่ก่อนแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชก็เห็นจะไม่ผิด[๑๙]

จากบทวิเคราะห์ตำนานดังกล่าวจึงสามารถอนุมานได้ว่าคัมภีร์ปถมังนั้นอาจจะเกิดขึ้นในหรือก่อนสมัยของ รัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ แห่งราชวงศ์สุพรรณภูมิ (ครั้งที่ ๒) ระหว่าง

---

[๑๙] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตำนานเสภา [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

พุทธศักราชที่ ๒๐๓๔ ถึง พุทธศักราชที่ ๒๐๗๒ [๒๐] ดังนั้นจึงสามารถอนุมานได้ว่าเรื่องราวและยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์ปถมังอาจจะรจนาในช่วงยุคกรุงศรีอยุธยาตอนต้นและรัชกาลสมเด็จพระรามาธิบดีที่ ๒ ของนั่นคือระหว่าง พุทธศักราชที่ ๑๘๑๙ ถึง พุทธศักราชที่ ๒๐๗๒[๒๑]ตามหลักฐานทางทางวรรณคดีโบราณตามที่กล่าวมา

ข. ยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์โดยการสืบค้นจากหลักฐานทางโบราณคดี นอกจากการอนุมานจากหลักฐานเนื้อหาในวรรณคดีแล้ว ยังมีอีกหลักฐานหนึ่งที่ค่อนข้างชัดเจนเห็นเป็นรูปธรรมสำหรับการบ่งบอกถึงยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์อีกทางหนึ่งก็คือหลักฐานทางโบราณคดีที่ปรากฏบนพระพิมพ์พระสุพรรณหลังผาน เนื้อชินเงิน หลังยันต์ กรุวัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี

สำหรับวัดพระศรีมหาธาตุ ตั้งอยู่ในตำบลรั้วใหญ่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำสุพรรณบุรี ในอดีตเป็นวัดใหญ่ศูนย์กลางของเมืองสุพรรณภูมิ ถือเป็นวัดคู่บ้านคู่เมือง มีมากกว่า ๖๐๐ ปี เหตุที่เรียกวัดพระศรีมหาธาตุเพราะมีพระปรางค์องค์ประธานเป็นที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ ไม่ปรากฏผู้สร้างวัด นักประวัติศาสตร์สันนิษฐานว่าน่าจะสร้างในสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) หรือไม่ก็สมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ แม้ว่าไม่ปรากฏหลักฐานผู้สร้างที่ชัดเจน[๒๒] แต่มีหลักฐานที่สำคัญต่อการศึกษาของวงการพระเครื่องพระบูชา คือ

เมื่อปี พ.ศ.๒๔๕๖ ได้มีการลอบขุดค้นหาทรัพย์สินในพระปรางค์จนทรุดโทรมไปมาก[๒๓] ซึ่งในครั้งนั้นได้ขุดพบพระเครื่องหลายพิมพ์ได้แก่ พระผงสุพรรณ เช่น พระกำแพงศอก พระมเหศวร พระสุพรรณยอดโถ พระสุพรรณหลังผาน ตลอดจนพระเนื้อชินต่างๆ ซึ่งนักโบราณคดีหลายท่านให้

---

[๒๐] ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ.ชุดถาม-ตอบ **เสริมความรู้สาระประวัติศาสตร์ ฉบับนักเรียนนักศึกษาหนังสือ ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี), หน้า๕๒.

[๒๑] ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ.**ชุดถาม-ตอบ เสริมความรู้สาระประวัติศาสตร์ ฉบับนักเรียนนักศึกษาหนังสือ ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี), หน้า๕๒.

[๒๒] วัชรกร รัตนกิจ, พระเครื่อง: **การสื่อสาร กับการบริโภคเชิงสัญญะ**, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน), (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๐, หน้า๑๔๓.

[๒๓] พันธุ์ทิพย์ ธีระเนตร, (๒๕๔๘), **ฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร** [ออนไลน์],แหล่งที่มา:http://www.sac.or.th/databases/inscriptions/inscribe_detail.php?id=1243 [๒๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

ความเห็นว่าน่าจะเป็นศิลปะการก่อสร้าง ในสมัยอู่ทองสุพรรณภูมิ[๒๔] ในคราวขุดกรุพระปรางค์วัดนี้ได้พบจารึกลานทองจำนวน ๓ แผ่นซึ่งเป็นการจารึกประวัติศาสตร์ของการสร้างวัดสร้างพระเครื่องพระบูชา โดยเฉพาะแผ่นที่๒ ซึ่งสมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาวชิรญาณวโรรสทรงแปลไว้[๒๕] ข้อความในลานทองจารึกลานทองวัดพระศรีรัตนมหาธาตุสุพรรณบุรีดังกล่าว ได้มีกล่าวถึง เรื่องราวการเกี่ยวกับการใช้เวทย์มนต์ต่างๆ ในการสร้างพระพิมพ์โดยเฉพาะการนำสัญลักษณ์ในคัมภีร์ปถมังมาประดิษฐานด้านหลังพระ เช่น พระพิมพ์พระสุพรรณหลังผาน เนื้อชินเงิน หลังยันต์ ปรากฏเครื่องหมายของยันต์ “นะปถมัง” ซึ่งเป็นอักขระตัวแรกและสำคัญที่ปรากฏในคัมภีร์ในทุกๆ วรรคอักขระยันต์ “อุณาโลม”ที่ปรากฏและประดิษฐานอยู่ด้านหลังพระพิมพ์ลีลาเนื้อชินเงิน(กรุเดียวกันหรือจะเป็นยันต์ “อุองการ”ที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถมังตั้งแต่วรรคที่ ๒ ไปจนถึงวรรคสุดท้าย ถูกประดิษฐานอยู่ด้านหลังพระนาคปรก เนื้อชินเงิน (กรุเดียวกัน) แสดงให้เห็นว่าผู้สร้างพระเครื่องชุดนี้ย่อมมีความรู้ ได้ศึกษาคัมภีร์ปถมังและนำมาประยุกต์ใช้กับการสร้างพระพิมพ์ดังกล่าว ในที่นี้จะนำข้อความในจารึกลานทองวัดพระศรีรัตนมหาธาตุมาศึกษาดู ซึ่งพระยาสุนทรสงคราม (อี้ กรรณสูต) ผู้ว่าราชการเมืองสุพรรณบุรีสมัยนั้นเป็นผู้ค้นพบ ความว่า

ศุภมัสดุ ๑๒๖๕ สิทธิการิยะ แสดงบอกไว้ให้ครูมีฤาษีทั้ง ๔ ตน พระฤาษีพิไลย์เปนประทาน เราจะทำด้วยฤทธิ์ทำเครื่องประดิษฐานมีสุวรรณเปนต้น คือบรมกษัตริย์พระยาศรีธรรมโศกราชเป็นผู้มีศรัทธา พระฤาษีทั้ง ๔ ตน จึงพร้อมกันนำเอาแต่ว่านทั้งหลาย พระฤาษีจึงอัญเชิญเทพยดามาช่วยกันทำพิธีทำเปน พระพิมพ์ไว้สถาน ๑ แดง สถาน ๑ ดำ ให้เอาว่านทำเปนผง พิมพ์ด้วยลายมือของพระมหาเถรปิยทัสสีศรีสาลีบุตร์ คือเปนใหญ่เป็นประธานในที่นั้นได้เอาแร่ต่างๆ ซัดยาสำเร็จแล้วให้นามว่าแร่สังฆวานรได้หล่อเปนพิมพ์ต่าง ๆ มีอานุภาพต่างกันเสกด้วยมนต์คาถาทั้งปวงครบ ๓ เดือนแล้ว ท่านเอาไปประดิษฐานไว้ในพระสถูปใหญ่แห่งหนึ่งที่เมืองสุพรรณภูมิ ถ้าผู้ใดได้พบเห็นให้รีบเอาไปสักการบูชาเปนของวิเศษ แม้จะมีอันตรายประการใดก็ดี ให้อาราธนาพระผูกไว้ที่คออาจคุ้มเกรงพยันตรายได้ทั้งปวง ถ้าผู้ใดจะออกรณรงค์สงครามประสิทธิด้วยศาสตราวุธทั้งปวง เอาพระลงสรงน้ำมันหอมแล้วนั่งบริกรรมพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ๑๐๘ จบพาหุง ๑๓ จบ ใส่ขันสำฤทธิ์ตั้งอธิษฐานเอาตามความปรารถนาเถิดให้ทาทั้งหน้าแลผม คอน่าอก ถ้าจะใช้ทางเมตตาให้มีสง่าเจรจาให้คนทั้งหลายเชื่อฟังยำเกรงให้เอาพระนี้ไว้ในน้ำมันหอม เสกด้วยคาถาเนาว์หอระคุณ (นวหรคุณ) ๑๓

---

[๒๔] สมชาย พินิจทรัพย์, **การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์: กรณีความเสื่อมในความศรัทธาต่อพระเครื่องชุดเบญจภาคีในสังคมไทย**, ปริญญานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ), ๒๕๕๕, หน้า ๘๒-๘๓.

[๒๕] วัชรกร รัตนกิจ, **พระเครื่อง: การสื่อสาร กับการบริโภคเชิงสัญญะ, วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)**, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๐, หน้า ๑๔๓.

จบพระพุทธคุณ ๑๓ จบ ให้เอาดอกไม้ธูปเทียนบูชาทำพิธีในวันเสาร์ น้ำมันหอมเก็บไว้ใช้ได้เสมอ ทาริมฝีปาก หน้าผาก และผม ถ้าผู้ใดพบพระตามที่กล่าวมานี้พระว่านก็ดี พระเกสรก็ดี พระทำด้วยแร่สังฆวานรก็ดี อย่าประมาทเลย อนุภาพพระทั้ง ๓ อย่างนี้ดุจกำแพงแก้วกันอันตรายได้ทั้งปวง แล้วให้ว่าคาถา คะเตสิก เก กะระณังมะกาไชยมังคะลัง นะมะพะทะ แล้วให้ว่า กิริมิถิ กุรุมุถุ เกเรเมเถ กะระมะถะ ประสิทธิ์แล (ตัวอักษรคัดตามต้นฉบับเดิม)[๒๖]

ดังนั้นจากหลักฐานทางโบราณคดีว่าด้วยอายุพระเครื่องกรุวัดพระศรีมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรีที่มีการประดิษฐานอักขระสัญลักษณ์นะปถมังด้านหลังพระเครื่อง สามารถอนุมานได้ว่าคัมภีร์ปถมังน่าจะถูกรจนาก่อนหรือในรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) พ.ศ. ๑๙๖๗ -๑๙๙๑ [๒๗] ซึ่งก็รัชสมัยก็ยังอยู่ในช่วงราชวงศ์สุพรรณภูมิ (ครั้งที่ ๒) ซึ่งก็สอดคล้องกับหลักฐานทางวรรณกรรมโบราณเรื่องบทเสภาขุนช้างขุนแผนในข้อ ๒.๑.๒.๒ ซึ่งสันนิษฐานว่าการรจนาคัมภีร์ปถมังน่าจะอยู่ในช่วงยุคกรุงศรีอยุธยาตอนต้นจนถึงตอนกลาง เพราะด้วยภูมิศาสตร์ในวรรณคดีเสภาขุนช้างชุนแผนกับภูมิศาสตร์พระกรุที่ขุดพบก็เป็นพื้นที่เดียวกันคือจังหวัดสุพรรณบุรีและมีรัชสมัยใกล้เคียงกันคืออยู่ในราชวงศ์สุพรรณภูมิ

๒.๑.๓ ความเป็นมาของชื่อคัมภีร์ “ปถมํ”

คำว่า “ปถมํ”ในเนื้อหาเกี่ยวกับโองการ,คาถาและชื่อยันต์ในเอกสารโบราณคำว่า “ปถมัง”จะเขียนหรือจารด้วยอักษร ถ.ถุง อ่านว่า ปะ-ถะ-หฺมัง การเขียนด้วยถ.ถุงไม่สอดคล้องกับหลักการเขียนของภาษาบาลีแต่คล้ายกับคำว่า ปฺรถม (ปฺรถ- ไม่ใช่ ปถ-) ในภาษาสันสกฤต ซึ่งแปลว่าแรก,เริ่มต้น,ประถม [๒๘]

แต่ในด้านความถูกต้องตามหลักการเขียนอักขระภาษาบาลีจะเขียนคำว่า “ปฐมัง”หรือ “ปฐมตรัง”[๒๙] ด้วย ฐ.ฐาน อ่านว่า ปะ-ฐะ-มัง ซึ่งแปลความหมายว่าประถม, ลำดับแรก, ลำดับเบื้องต้น หรือ ก่อนกว่า ดังนั้งคำว่า “ปถมัง” ตามรูปและเสียง เป็นคำบาลีสันสกฤต แต่จะชี้ชัดว่าเป็นบาลีหรือเป็นสันสกฤตยังไม่ได้ รูปคำเดิมคือ “ปถม” บาลีเป็น “ปฐม” (ฐ ฐาน) สันสกฤตเป็น “ปฺ

---

[๒๖] พระมหาวิเชียร กลฺยาโณ และคณะ, **พระผงสุพรรณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัด สุพรรณบุรี**, (กรุงเทพมหานคร: มทพ., ๒๔๔๓), หน้า ๑๔.

[๒๗] ดร.วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. **ชุดถาม-ตอบ เสริมความรู้สาระประวัติศาสตร์ ฉบับนักเรียนนักศึกษา หนังสือ ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สารคดี), หน้า ๕๒.

[๒๘]ทองย้อย แสงสินชัย,**ปถมัง สูตรเขียนขอม อ่านว่า ปะ-ถะ-หฺมัง** , [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://dhamma.serichon.us//ปถมัง-สูตรเขียนขอม-อ่าน/ [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

[๒๙] พระมหาเทียบ สิริญาโณ(มาลัย) ป.ธ.๙.M.A.,Ph.D.**การใช้ภาษาบาลี(USAGE OF PALI),** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), หน้า ๒๒๙.

รถม” (ปฺรถ- ไม่ใช่ ปถ-) “ปถม” จึงเป็นการเขียนนอกแบบ[๓๐] แต่ใช้บันทึกเนื้อหาด้านเวทย์มนต์คาถาในคัมภีร์เป็นหลัก

ส่วนคำว่าปฐมัง (ฐ ฐาน)นี้จะใช้เขียนชื่อคัมภีร์โดยใช้หลักการของบาลีเพื่อใช้ในการจัดหมวดหมู่เอกสารโบราณในหอสมุดต่างๆเพื่อความถูกต้องของหลักไวยากรณ์ภาษาไทย แต่คำว่าปฐมังที่เขียนด้วย ฐ.ฐาน จะไม่เขียนจารึกในบทคาถาใดๆในเนื้อหาคัมภีร์เลย

ดังนั้นคัมภีร์ปถมังจึงแปลได้ว่า “คัมภีร์แรก”หรือ “คัมภีร์เริ่มต้น”นั่นเอง และคัมภีร์แรกในที่นี้หมายถึง คัมภีร์ทำผงด้วยเวทมนตร์คาถาเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์[๓๑] ซึ่งในที่นี้ผู้วิจัยจะแยกเขียนคำว่าปถมังที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา คาถา ในคัมภีร์ตามต้นแบบของเอกสารโบราณที่ศึกษาวิจัย ส่วนเนื้อหาที่อ้างอิงกับชื่อเอกสารโบราณที่นำมาศึกษาวิจัยและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาจะเขียนคำว่าปฐมังด้วยฐ.ฐาน ตามหลักการเขียนบาลี

คำว่า “ปถมัง” หรือ “ปฐม”นี้ปรากฏอยู่ในจารึกโบราณต่างๆ มาช้านานในลักษณะของหัวใจคาถา เช่น จารึกจากฐานพระพุทธรูปวัดคูยาง ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร พระพุทธรูปสัมฤทธิ์องค์นี้ มีจารึกปรากฏอยู่ที่ด้านหน้าของฐาน เป็นพระพุทธรูปประทับนั่งขัดสมาธิเพชร ปางมารวิชัย ขนาดฐานพระพุทธรูป ส่วนกว้าง ๗๑ ซม. ส่วนสูง ๖.๕ ซม. ส่วนหนา ๒ ซม. วัดโดยรอบฐาน ๑๘๔ ซม. ส่วนสูงจากฐานถึงพระเกศ ๙๗ ซม. ประดิษฐานอยู่ในหอสวดมนต์ วัดคูยาง อายุจารึก พุทธศตวรรษ ๒๑ จารึกด้วยอักษรขอมสุโขทัย มีข้อความว่า

> ปถมํ สกลกฺขนเมกปทํ ทุติยาทิปทสฺส นิทสฺสนโต สมนิ ทุนิม สนิทุ (สมทุ) สนิทุ วิภชฺเฌ กมฺมโต ปถเมน (วินา) แปลว่า บทอันหนึ่งเป็นปฐม เป็นลักษณะแห่งตน นักปราชญ์ผู้ประกอบด้วยปัญญา เว้นไว้ซึ่งบทอันเป็นปฐม แล้วพึงจำแนก (อรรถแห่งจตุรายิสัจ) โดยลำดับ (แห่งอักษร ๑๒ ตัวนี้) คือ สมนิ ทุนิม สมทุ สนิทุ เพราะแสดงซึ่งบทมีบทที่สองเป็นอาทิ[๓๒]

---

[๓๐] ทองย้อย แสงสินชัย,**ปถมัง สูตรเขียนขอม อ่านว่า ปะ-ถะ-หฺมัง** , [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://dhamma.serichon.us//ปถมัง-สูตรเขียนขอม-อ่าน/ [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

[๓๑] ทองย้อย แสงสินชัย,**ปถมัง สูตรเขียนขอม อ่านว่า ปะ-ถะ-หฺมัง** , [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://dhamma.serichon.us//ปถมัง-สูตรเขียนขอม-อ่าน/ [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

[๓๒] หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, จารึกในประเทศไทย เล่ม ๕, น. ๖๕.

ภายหลังในตำรายันต์ต่างๆ ได้การนำเอาคาถาในจารึกนี้มาประดิษฐ์เป็นยันต์ชื่อว่า "คาถาพระพุทธเจ้าแกว่งจักร" และได้ถูกนำไปผูกเป็นยันต์ปถมังสี่ด้านอยู่ในสี่เหลี่ยมที่มี ๔๙ ตาราง เดินอักขระเป็นกลม้าหมากรุก มีอานุภาพทางคงกระพันชาตรี ป้องกันอันตรายต่างๆ [๓๓]

เรื่องอิทธิพลของการใช้ "มนตรา"ในพระพุทธศาสนานิกายเถรวาทมิได้ให้ความสำคัญกับมนตราหรือเวทย์มนต์ แต่ในพระพุทธศาสนานิกายมันตรายาน หรือวัชรยาน ซึ่งเป็นนิกายที่มีลักษณะแปลกประหลาดกว่านิกายพระพุทธศาสนาอื่นๆ ที่รับเอาพิธีกรรมและอถรรพเวทของพราหมณ์เข้ามาปรับใช้เพื่อเป็นกุศโลบายในการดำรงค์อยู่ในพระสัทธรรมในยุคที่พระพุทธศาสนานิกายอื่นๆ เสื่อมถอยไปตามยุคสมัย สังคมการเมืองที่ผู้ปกครองประเทศ ณ ขณะนั้นไม่ได้มีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา แต่พระเถระในสมัยนั้นได้ใช้มหาปัญญาแก้ไขศาสตร์ของพราหมณ์ให้กลายมาเป็นของพระพุทธศาสนาเสีย เช่น แทนที่จะบูชาพระอิศวรก็บูชาพระพุทธเจ้าแทนลัทธิคุยหยานหรือมนตรยานรหัสยานยังถือหลักปรัชญาในมหายานเป็นบรรทัดฐานหรือเป็นพระสัทธรรมหลักเป้าหมายสูงสุดยังคงเหมือนกับนิกายมหายานอื่นๆ คือ "สุญญตา"[๓๔] ได้ให้ความสำคัญกับมนตร์

มนตรา หรือ "มันตระ" เพราะมันตรยานนั้นมีคำสอนประเภทอภิเษกเพิ่มความเร็วในการรู้แจ้งเข้าไปอีกโดยฝึกโดยนิยมท่องมนต์หรือมันตระที่อยู่ในรูปแบบของธารณี เช่นที่รู้จักกันทั่วไปว่า (โอม มณี ปัทเม หูม) โดยได้รับอิทธิพลจากพราหมณ์ยุคอุปนิษัท มนต์คาถาเหล่านี้ล้วนมีความหมายเชิงนามธรรมถ้าจะเปรียบก็พอเปรียบกันได้กับปริตร ในคัมภีร์บาลี เพราะปริตรนั้น ก็ถือกันว่าสามารถป้องกันผู้ท่องบ่นให้พ้นจากความชั่วทั้งปวงได้ ครั้งหนึ่งการปฏิบัติแบบลึกลับเชื่อว่าเป็นมนตร์อันเร้นลับ อันเป็นทางลัดไปสู่ความเจริญด้านจิตวิญญาณ ให้ค่อยๆ ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงโดยฝึกปฏิบัติผ่าน มนตร์ธารณี จากมนต์หรือธารณีก็เริ่มพัฒนาเป็นแผนภาพเป็นรูปวงกลม ,แปดเหลี่ยม,สี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมหรือรูปอื่นที่มีความซับซ้อนอื่นๆซึ่งในประเทศไทยแผนภาพเหล่านี้เราเรียกว่า**"ยันต์"**หรือ **"เลขยันต์"** โดยภาพยันต์เหล่านี้มีความคล้ายกับภาพมณฑล โดยลักษณะของมณฑลจะมีรูปแบบต่างๆหลากหลายรูปแบบ ในขั้นต้นมณฑลจะมีพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ประทับอยู่ในตำแหน่งที่ชัดเจน ดังเช่น "กรรมบูชามณฑล" ที่ประกอบไปด้วยพระพุทธเจ้าและพระโพธิสัตว์ ๓๓ องค์ (พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ เทพธรรมบาล ๑๖ องค์ โพธิสัตว์ภายในและภายนอก ๘ องค์ และสังครหโพธิสัตว์ ๔ พระองค์) ซึ่งภาพมณฑลเหล่านี้มีหลักการเหมือนกับระบบยันต์ของไทยโบราณที่ประกอบไปด้วยลายเส้นรูปแบบต่างๆ หรือรูปคน สัตว์ พระโพธิสัตว์ พระอรหันต์ พระพุทธเจ้า อักขระสำคัญแทน

---

[๓๓] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฉบับจัดตุถะบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า.๒๙๒-๒๙๕.

[๓๔] เสถียร โพธินันทะ, **ปรัชญามหายาน**, (กรุงเทพมหานคร:มหามงกุฎราชวิทยาลัย,๒๕๔๑), หน้า ๑๗๒.

พระนามพระพุทธเจ้าบ้างหรือหัวข้อธรรมสำคัญ และจะต้องมีคาถาที่ใช้สาธยายทำให้ยันต์เกิดความศักดิ์สิทธิ์บังคับเอาไว้เป็นการเฉพาะ แต่ละยันต์จะใช้มนต์คาถาที่แตกต่างกันไป การประจุยันต์แต่ละยันต์จะต้องประกอบด้วยมนต์สำหรับเสกเสมอ ดังนั้น มนต์จึงเป็นส่วนหนึ่งของยันต์ การใช้มนต์เพื่อเสกยันต์หรือที่โบราณเรียกว่าประจุยันต์นั้น คือการทำให้องค์สามคือกาย วาจา และใจมีความสอดคล้องเป็นหนึ่งเดียวกัน กล่าวคือ มือเขียน ปากว่า ใจนึกใน "มหาไวโรจนสูตร" กล่าวว่า "ดูกรพุทธบุตร บัดนี้เธอได้ตระหนักว่า กาย วาจา และใจนั้นเสมอด้วยพระตถาคตไวโรจนะ ดังนั้นเธอพึงสำนึกว่าสัพพสัตว์ก็คือพระสัมมาสัมพุทธเจ้า"[๓๕] แปลว่าไม่ว่ายันต์หรือภาพนั้นหากจิตของผู้กระทำด้วยพุทธคุณ ก็ไม่ต่างอะไรกับการได้เข้าถึงคุณของพระพุทธเจ้านั่นเอง ซึ่งต่อมาตำราเลขยันต์เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในการฝึก สำหรับโยคี หรือ พระสงฆ์ ในภูมิภาคเอเชียอาคเณย์ที่ปฏิบัติตามหลักวัชรยานหรือมันตรยาน ถูกนำเข้ามาใช้ในพระพุทธศาสนาจากผู้ปฏิบัติที่เรียกว่า "สิทธะ" และสืบทอดรักษาความรู้ หรือ ญาณวิทยาไว้ให้ต่อกันไปได้ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องมีสถาบันแห่งครูและศิษย์ (คุรุและเจษะ) ปฏิบัติสืบต่อกันไปเรื่อยๆ (มุขปาฐะ) สำหรับคัมภีร์เลขยันต์ในสยามประเทศนั้นเป็นการรับเอาคติความเชื่ออิทธิพลลัทธิมนตรยาน ซึ่งได้แพร่หลายข้ามสมุทรเข้ามาในเกาะลังกา ครั้งรัชสมัยพระเจ้าศิลาเมฆเสน เมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ ๑๓ มีคณาจารย์อินเดียใน ลัทธิมนตรายานรูปหนึ่งชื่อ พระนาคโพธิ หรือ พระสมันตภัทราจารย์ เข้ามาสั่งสอนลัทธิในลังกา ทำให้มนตรายานแพร่หลายในเกาะลังกา ถึงขนาดที่ในพงศาวดารจีนเคยบันทึกไว้ว่าพ.ศ. ๑๒๘๔ พระอโมฆะวัชระ (ปุคคงกิมกัง) ภิกษุในมนตรยาน เดินทางไปเผยแผ่ลัทธิในประเทศจีนปรารถนาจะศึกษาลัทธินิกายให้แตกฉานพิสดารยิ่งขึ้น พาลูกศิษย์จำนวน ๒๗ คน ลงเรือที่เมืองกวางตุ้ง ผ่านคาบสมุทรอินโดจีนมาเกาะลังกา เพื่อเข้าศึกษามันตรายานกับพระนาคโพธิ ในขณะนั้นลัทธิมนตรายานกำลังแพร่หลายอยู่ในลังกาทวีป ประเทศทางคาบสมุทรมลายู ซึ่ง ณ ยุคนั้นมีจักรววรรดิศรีวิชัย (ประเทศไทยตอนใต้) ได้เป็นใหญ่อยู่ ก็ได้รับเอาลัทธิมนตรยานโดยตรงจากมคธและเบงคอลเข้ามานับถือ แล้วส่งผลแพร่หลายเข้าไปในอาณาจักร ทางลุ่มน้ำเจ้าพระยา (ประเทศไทยตอนบน) อาณาจักรขอมโบราณ และอาณาจักรจามปา[๓๖] ซึ่งแสดงปรากฏหลักฐานออกมาเป็นตำราหมวดวิชาไสยศาสตร์ไทยที่มีพระนามของพระพุทธเจ้า พระธรรม พระไตรปิฎก ชาดก และพระนามของพระอริยสงฆ์ เป็นองค์ประกอบ เฉกเช่นคัมภีร์ปถมังเป็นต้น

ในหมวดวิชาไสยศาสตร์ที่ระบุว่า ในการเล่าเรียนเลขยันต์ต่างๆ ผู้เรียนจะต้องเรียนคัมภีร์ปถมังเสียก่อน เพราะในคัมภีร์ปถมังปรากฏสัญลักษณ์สำคัญในการใช้ทำยันต์อาทิเช่น สัญลักษณ์ตัวนะ,สัญลักษณ์ตัวอุณาโลม, สัญลักษณ์องค์พระ,สัญลักษณ์อุโองการ สูรย์ และ จันทร์เป็นต้น ดังนั้นผู้

---

[๓๕] Chikyo Yamamoto, **Mahavairocana-sutra**, p. 128.

[๓๖] เสถียร โพธินันทะ, **"กระแสมนตรยานในนิกายเถรวาท"**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: http://www.dharma-gateway.com/ubasok/satien/ubasok-16.htm [๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

เล่าเรียนอักขระเลขยันต์ เวทย์มนต์ จะต้องเข้าใจสูตรสนธิในการเขียนเครื่องหมายเหล่านี้อย่างถ่องแท้เสียก่อนจึงจะสามารถนำไปใช้ในการเขียนเลขยันต์ที่ซับซ้อนมากยิ่งขึ้นได้ในคัมภีร์มหายันต์ ผงปถมังเมื่อลบเสร็จแล้วโบราณจะปั้นเป็นแท่งไว้โดยผสมเครื่องยา มีชะมด ขอนดอก กฤษณา กะลำพัก สักขีจันทน์ทั้งสองเป็นต้น บดผสมปั้นเป็นแท่งไว้ เมื่อจะใช้ก็ฝนใช้แต่ทีละน้อยเท่านั้น คนโบราณเชื่อว่าผงปถมังมีอานุภาพทางอยู่ยงคงกระพัน แคล้วคลาด กำบังกาย ตลอดถึงล่องหนหายตัว เป็นตบะเดชะจังงังป้องกันภยันตรายทุกประการ ในการเล่าเรียนเลขยันต์ต่าง ๆ นั้นต้องเรียนคัมภีร์นี้เสียก่อน คัมภีร์นี้จะบอกเล่าเรื่องราวตั้งแต่ครั้งต้นกัป และการอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ จนถึงการบำเพ็ญบารมี จนถึงสูญนิพพาน ทั้งหมดจะต้องเขียนและลบบนกระดาน เรื่อยไปจนจบ ลบครั้งหนึ่งกินเวลาหลายชั่วโมง ได้ผงเพียงไม่เกินหนึ่งช้อนเท่านั้น[๓๗]

ในทางสารัตถธรรมทางพระพุทธศาสนาคัมภีร์นี้จะบอกเล่าเรื่องราวตั้งแต่ครั้งต้นกัปป์ และการจุติอุบัติของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จนถึงการบำเพ็ญบารมี จนถึงสูญนิพพาน และเนื้อหานั้นว่าด้วยเรื่องการกำเนิดของมนุษย์ โดยเริ่มจากจุดกลมๆหรือ“พินทุ”ซึ่งหลายคนมองว่าควรจะเรียกว่า “นิคหิต”เพราะเป็นวงกลมที่ไม่ใช่จุดทึบ แต่ทว่าวงกลมนี้คือ“กลละ”พัฒนามาเป็นอัมพุทรูปเป็นเปสิรูป และฆนรูป เป็นขันธ์ ๕ รูป เวทนา สัญญา สังขารวิญญาณ[๓๘] เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของขันธ์ ๕ เพื่อให้เข้าใจโลกและจุดเริ่มต้นของชีวิต แล้วจึงเริ่มเรียนรู้หัวข้อธรรมในระดับถัดไป และฝึกเขียน-ลบให้พิจารณาถึงรูป เกิด-ดับ ตามหลักไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา อย่างเป็นระบบ จนสุดท้ายนำไปสู่บทสรุปคือ “ศูนย์นิพพาน” ซึ่งเป็นความสำเร็จสูงสุดในพระพุทธศาสนา ดังนั้นคงไม่แปลกที่ผู้รจนาจะตั้งชื่อว่า “คัมภีร์ปถมัง”เพราะไม่ว่าจะในทางวัตถุประสงค์ด้านการเรียนเวทย์มนต์คาถาหรือวัตถุประสงค์ในการเรียนรู้หลักสัจธรรม ก็ต้องการที่จะสื่อให้รู้ว่าคัมภีร์นี้เป็นคัมภีร์เริ่มแรกที่ต้องเรียนรู้ในการเกิดสรรพสิ่งทั้งสิ้น

สำหรับตัวอักษรแรกในคัมภีร์ปถมังนั้นจะเขียนเป็นรูปแววกลม เรียกว่า “พินทุ”ไม่ว่าคัมภีร์ปถมังจะมีขั้นตอนพระคาถาแตกต่างกันอย่างไร ทุกฉบับจะต้องเริ่มต้นด้วยการเขียนพินทุหรือแววกลมนี้ก่อนทุกครั้ง สำหรับพินทุนั้นคือ“ศูนยะ” ในภาษาสันสกฤตยังมีการใช้ในรูปแบบอื่นๆ ด้วย เช่น พินทุ ที่แปลว่า จุด ใช้เป็นสัญลักษณ์ของจักรวาลมูลฐาน (singularity) ก่อนที่จะแปรเปลี่ยนสู่จักรวาลปรากฏการณ์ ปรัชญาอินเดียโบราณได้เสนอแนวคิดที่ว่า ก่อนที่จักรวาลจะขยายตัวดังเช่นที่เป็นอยู่นี้ จักรวาลนั้นกอปรด้วยพลังงานที่เต็มไปด้วยอำนาจในการให้กำเนิดสรรพสิ่ง ในอีกความหมายหนึ่ง จุดเริ่มต้นของธรรมชาติทั้งหลายเป็นผลมาจากความว่าง แนวคิดดังกล่าวทำให้เกิด

---

[๓๗] ณัฐธัญ มณีรัตน์, **อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย**, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (คณะศิลปศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑) , หน้า ๑๒.

[๓๘] สํ.ส. (ไทย) ๑๕ / ๒๓๕ / ๓๓๗.

การพัฒนากระบวนความคิดในรูปแบบเรขาคณิต ซึ่งถือว่าจุดหรือพินทุเป็นสัญลักษณ์เริ่มต้นที่สมบูรณ์และเป็นพื้นฐานองค์ประกอบของการกำเนิดของเส้นและรูปทรงเรขาคณิตทั้งหลาย จุดเป็นรูปแบบทางเรขาคณิตที่สมบูรณ์แสดงออกถึงปริมาณที่น้อยที่สุดในทุก ๆ มิติ ดังนั้นในมโนทัศน์ของนามธรรมทางคณิตศาสตร์ทั้งหมด จึงให้จุดเป็นการแสดงออกของค่าเลขศูนย์เช่นเดียวกับแนวคิดปรัชญาศาสนา จุดจึงถือเป็นปฐมสัญลักษณ์ ซึ่งในอีกรูปแบบหนึ่ง คือ วงกลมขนาดเล็ก หรือ“ศูนฺยพินฺทุ”

ดังในคัมภีร์ของพุทธศาสนา นิกายมาธยมกะ ที่วิพากษ์เรื่อง ศูนยะไว้มากมาย และแสดงความหมายที่ลึกซึ้งของ ศูนยะ ดังนั้นเลขศูนย์ของชาวอินเดียโบราณ ไม่ได้มีความหมายเพียงแค่ความว่างหรือความไม่มี แต่ยังหมายถึงสิ่งต่างๆ ที่แสดงออกถึงความไร้ขอบเขต เช่น สรวงสวรรค์ ท้องฟ้า อากาศ ซึ่งทั้งหมดนี้ คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับ ศูนยะ ของชาวอินเดียที่มีพัฒนาการก้าวล้ำกว่าระบบปรัชญาร่วมสมัยอื่นๆ ในที่สุด แนวคิดเชิงปรัชญาและศาสนาได้ถูกพัฒนาขึ้นเป็นสัญลักษณ์เพื่อใช้แทนศูนยะ จุดกำเนิดอันแท้จริงของสัญลักษณ์ “เลขศูนย์” มาจากความคิดเกี่ยวกับสรวงสวรรค์ท้องฟ้า ซึ่งแสดงโดยรูปครึ่งวงกลม หรือวงกลม หรือวงกลม ดังนั้นวงกลมขนาดเล็กที่ใช้แทนค่าศูนย์ที่รู้จักกันเป็นผลมาจากมโนทัศน์ดังกล่าว ความคิดเกี่ยวกับเลขศูนย์มาจากแนวคิดว่าวงกลมเปรียบได้กับหน้าฉากของท้องฟ้า[๓๙]

เหตุผลสำคัญในการรจนา พระคณาจารย์โบราณผู้แต่งคัมภีร์ ตั้งใจแต่งตำรานี้เพื่อเป็นตำราในการฝึกเขียนลบเพื่อฝึกอบรมจิตให้ก้าวหน้าได้ผลจริงตามคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า โดยใช้กุศโลบายผ่านรูปเส้นสายเรขาคณิตซึ่งถือเป็นความจริงเชิงประจักษ์[๔๐]ที่รับรู้โดยอายตนะโดยอาศัยเครื่องมือสำคัญคือ

๑) แท่งดินสอเขียนผง

๒) กระดานลบผง ควรใช้กระดานชนวนแบบโบราณ ที่พวกนักโหราศาสตร์ใช้กันอยู่ในทุกวันนี้[๔๑]

พื้นฐานแรกสุดพระโบราณคณาจารย์ต้องการให้ศิษย์มีความรู้เชิงประจักษ์ที่เป็นจริงโดยธรรมชาติหรือเรียกว่าปรากฏการณ์ อย่างน้อย หนึ่งเหตุการณ์เสียก่อนโดยผ่านการเขียนรูปทรง

---

[๓๙] Georges Ifrah, **The Universal history of numbers from prehistory to the invention of the computer**, translated in English by David Bellos, E.F. Harding, Sophie Wood, and Ian Monk, (Toronto: John Wisley and sons,2000), P. 507-509.

[๔๐]Euclidis Elementa,, **EUCLID'S ELEMENTS OF GEOMETRY**, translated in English by Richard Fitzpatrick,(c Richard Fitzpatrick, 2007),P 4.

[๔๑] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า ๓.

เรขาคณิตต่างๆ แล้วเพ่งมองเมื่อตาเห็นรูป จักขุวิญญาณ[๔๒]รับรู้แล้วเจตสิกก็เกิดสัญญาจำได้หมายรู้ ว่าหากเห็นรูปดังกล่าวแล้วก็จะสั่งปากให้ภาวนาพระคาถาเฉพาะกับรูปทรงเรขาคณิตนั้นจนเขียนเสร็จ แล้วก็ทำการลบเข้าสู่การฝึกภาพอื่นๆ ตามลำดับจนถึงสูญนิพพาน ยกตัวอย่างเช่นในวรรคแรกของคัมภีร์ปถมังของทุกฉบับจะเริ่มต้น

จากการเขียน"พินทุ"เป็นรูปแววกลม เขียน "ทัณฑะ" เป็นไม้ท้าวง่ามต่อจากแววกลม เขียนเป็น"เภทะ"คือต่อจากไม้ท้าวง่าม เขียน "อังกุ"เป็นขอต่อจากเภทะ เขียน "สิระ"เป็นเศียรคือต่อจากแววกลม เป็นรูป "นะปถมัง" ดังนี้ (รูปที่ ๒.๑)

รูปที่ ๒.๑ ขั้นตอนการเขียนอักขระนะปถมังวรรคแรก[๔๓]

จากนั้นจึงลบด้วยคาถาดังขั้นตอนต่อไปนี้

๑) ปะถะมังพินทุโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นพินทุ) นะกาโรโหติสัมภะโวฯ (บังเกิดเป็น **นะ** คือให้ลบพินทุเสียแล้วลง **นะ** ลงไป)

๒) ทุติยังทัณฑะโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นทัณฑะ) โมกาโรโหติสัมภะโวฯ (บังเกิดเป็น **โม** คือให้ลบทัณฑะเสียลง **โม** ลงไป)

๓) ตะติยัง เภทะโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นเภทะ) พุทกาโรโหติสัมภะโวฯ (บังเกิดเป็น **พุท** คือให้ลบเภทะเสียลง **พุท** ลงไป)

๔) จะตุตถัง อังกุโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นอังกุ) ธากาโรโหติสัมภะโวฯ (บังเกิดเป็น **ธา** คือให้ลบอังกุเสียลง **ธา** ลงไป)

---

[๔๒] อัตถนิช โภคทรัพย์, **ภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย**, (กรุงเทพ: บริษัท พี. วาทิน พับลิเคชั่น จำกัด กุมภาพันธ์ ๒๕๕๒), หน้า ๓๕๓.

[๔๓] หอสมุดแห่งชาติ, **"คัมภีร์ปฐมังสำเร็จ"**, สมุดไทยดำเส้นหรดาล เลขที่ ๓๐ หมู่ ๓, (ส่วนภาษาโบราณ: หอสมุดแห่งชาติ, ม.ป.ป.).

๕) ปัญจะมัง สิระโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นสิระ) ยะกาโรโหติสัมภะโวฯ (บังเกิดเป็น **ยะ** คือ ให้ลบสิระเสียลง **ยะ** ลงไป)

สำเร็จเป็นนะโมพุทธายะ (คือพระเจ้า ๕ พระองค์) ดังภาพที่ ๒.๒

รูปที่ ๒.๒ ขั้นตอนการลบนะปถมังไปเป็นอักขระ “นะ โม พุท ธา ยะ”[๔๔]

นี่เป็นเพียงตัวอย่างเหตุการณ์เชิงประจักษ์ที่รับรู้โดยอายตนะและจิตขั้นตอนแรกซึ่งจะปรากฏในทุกๆ วรรคในคัมภีร์ปถมังในการฝึกสมาธิโดยการเขียนอักขระเชิงเลขาคณิตและลบออกเมื่อเขียนจนเสร็จและเขียนอักขระชุดใหม่อย่างนี้ไปจนถึงนิพพาน

สำหรับวิธีการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องการลบผงสามารถแบ่งเป็นสองส่วนด้วยกัน คือ ส่วนที่เป็นตัวคัมภีร์ที่มีลักษณะเป็นคัมภีร์ เป็นคู่มือ หรือเอกสารการจดบันทึกสำหรับป้องกันการลืมเลือน และส่วนที่เป็นมุขปาฐะ ที่ถ่ายทอดโดยตรงให้กับศิษย์ในสำนัก วิธีการหลังนี้ เป็นการถ่ายทอดที่เป็นเคล็ดวิชา ซึ่งแต่ละสำนักจะมีความแตกต่างกันไป อาทิเช่น สำนักวัดราชสิทธาราม ธนบุรี, สำนักวัดระฆังโฆสิตาราม ธนบุรี,สำนักวัดท่าพระ ธนบุรี,สำนักวัดเลียบราษฎร์บูรณะ พระนคร,สำนักวัดบางปะกอก ธนบุรี,สำนักวัดลานบุญ ลาดกระบัง,สำนักวัดปากคลองมะขามเฒ่า จ.ชัยนาท,สำนักวัดประดู่ทรงธรรม จ.พระนครศรีอยุธยา,วัดเขาคันธมาทน์ จ.ชลบุรี,สำนักวัดกลางบางแก้ว จ.นครปฐม, สำนักวัดเทียนดัด จ.นครปฐม, สำนักวัดพวงมาลัย จ.สมุทรสงคราม, สำนักวัดม่วงงาม จ.สงขลา, สำนักเขาอ้อ จ.พัทลุง, สำนักวัดดอนศาลา จ.พัทลุง สำนักเรียนวิชาเลขยันต์ที่กล่าวมานี้ มีการเรียนลบผงแทบทุกสำนักจากหลักฐานที่เป็นเอกสารโบราณ ได้แก่ ตำราสมุดข่อย, สมุไทยดำ, สมุดไทยขาว, เอกสารบันทึกกระดาษฝรั่ง ต่างๆ ที่สืบทอดในสายวิชา รวมถึง แท่งดินสอเขียนผงและพระเครื่องเนื้อผงต่างๆ ที่ทำจากผงปถมัง

[๔๔] หอสมุดแห่งชาติ, **“คัมภีร์ปฐมังสำเร็จ”**, สมุดไทยดำเส้นหรดาล เลขที่ ๓๐ หมู่ ๓, (ส่วนภาษาโบราณ: หอสมุดแห่งชาติ, ม.ป.ป.).

ทำให้เกิดคัมภีร์ปถมังแต่ละสำนักที่มีความแตกต่างกันออกไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ยกคัมภีร์ต่างๆ ในการวิจัยในหัวข้อต่อไป

๒.๒ เนื้อหาในคัมภีร์ปถมัง

๒.๒.๑ การสำรวจข้อมูลในเอกสารโบราณและเอกสารอื่นๆ

คัมภีร์ปถมังเป็นเอกสารโบราณที่เก็บรักษาไว้ที่ส่วนงานเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ จากการที่ผู้วิจัยได้สำรวจคัมภีร์ตรวจสอบบัญชีเอกสารโบราณหมวดไสยศาสตร์ที่มีจำนวนทั้งหมด ราว ๔๐๐ เล่ม พบว่ามีเอกสารที่ใช้ชื่อว่าคัมภีร์ปถมัง จำนวน ๑๑ ฉบับ และเข้าใจว่ามีผู้รู้เกี่ยวกับคัมภีร์นี้เหลืออยู่น้อยมากเพราะพบอยู่ ๑ ฉบับมีเพียงชื่อแต่ไม่พบเนื้อหาที่เกี่ยวข้องแต่เป็นตำรากรรมฐานแทน นอกจากนี้ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจแหล่งสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับคัมภีร์ปถมังที่เป็นลายลักษณ์จากแหล่งอื่นๆ อีกตามเอกสารโบราณของหอสมุดและหน่วยราชการอื่น จากวัดวาอาราม เอกสารโบราณที่เป็นสมบัติส่วนตัวของบุคคลเกือบทั่วภูมิภาค และเอกสารที่เป็นหนังสือตีพิมพ์หลายฉบับ อาทิ คัมภีร์ปถมังพระครูวิมลคุณากร (หลวงปู่ศุข เกสโร) วัดปากคลองมะขามเฒ่า อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท สำนวนที่ ๑ ตกทอดมาสู่พระใบฎีกาบุญยัง คงคสโร วัดหนองน้อย อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท, คัมภีร์ปถมังพระครูวิมลคุณากร (หลวงปู่ศุข เกสโร) วัดปากคลองมะขามเฒ่า อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท สำนวนที่ ๒ ตกทอดมาสู่ อาจารย์กลับ แสงเขียว (อดีตพระสมุห์กลับ วัดดอนตาล อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท), คัมภีร์ปถมังฉบับวัดเทียนดัด อ.สามพราน จ.นครปฐม, คัมภีร์ปถมังฉบับพระครูประศาสนสิกขกิจ (หลวงพ่อพริ้ง อินทโชติ)วัดบางปะกอก ธนบุรี, คัมภีร์ปถมัง, คัมภีร์ปถมังกำเนิดฉบับพระครูสุทธิคุณรังษี (ทอง ปัญญาทีโป) วัดรังษีสุทธาวาส, คัมภีร์ปถมังกำเนิดฉบับ วัดเขาคันธมาทน์ จ.ชลบุรี, คัมภีร์ปถมัง: หนังสือพุทธเวทย์มหามนต์ เรียบเรียงโดยอาจารย์อ้น อริยวํโส, คัมภีร์ปถมัง:หนังสือกุญแจไสยศาสตร์ เรียบเรียงโดยอาจารย์ชุม ไชยคีรี, คัมภีร์ปถมังกำเนิด (ปถมังโลกีย์) ฉบับ: หนังสือพระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับปัญจบรรพ เรียบเรียงโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร, คัมภีร์ปถมังฉบับ: หนังสือพระคัมภีร์พระเวท ฯ ฉบับตะตติยบรรพ เรียบเรียงโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ฯลฯ ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๒.๑ คัมภีร์ปถมัง ในบัญชีรายชื่อเอกสารโบราณ หมวดไสยศาสตร์ หอสมุดแห่งชาติ

ตำราปถมัง เลขที่	วัสดุ	วิธีบันทึก
๓๐	สมุดไทยดำ	เขียนด้วยเส้นหรดาลทอง
๒๙	สมุดไทยดำ	เขียนด้วยเส้นดินสอขาว
๒๗	สมุดไทยดำ	เขียนด้วยเส้นดินสอขาว
๒๒๓	สมุดไทยดำ	เขียนด้วยเส้นดินสอขาว
๓๘	กระดาษฝรั่ง	เขียนด้วยหมึก

ตำราปถมัง เลขที่	วัสดุ	วิธีบันทึก
๓๙	กระดาษฝรั่ง	เขียนด้วยหมึก
๔๖๐	กระดาษฝรั่ง	เขียนด้วยหมึก
๔๖๑	กระดาษฝรั่ง	เขียนด้วยหมึก
๔๖๒	กระดาษฝรั่ง	เขียนด้วยหมึก
๔๖๓	กระดาษฝรั่ง	เขียนด้วยหมึก
๔๕๙	กระดาษฝรั่ง	เขียนด้วยหมึก

ตารางที่ ๒.๒ คัมภีร์ปถมัง ของ หน่วยราชการอื่น วัด เอกสารโบราณที่เป็นสมบัติส่วนตัวของบุคคลและเอกสารที่เป็นหนังสือตีพิมพ์

ตำราปถมัง ฉบับ	วัสดุ	วิธีบันทึก	หมายเหตุ
วัดเทียนดัด อ.สามพราน จ.นครปฐม รหัสเอกสาร NPT008-001	สมุดไทยขาว	เขียนด้วยหมึก	ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร
อาจารย์กลับ แสงเขียว	สมุดไทยขาว	เขียนด้วยหมึก	สมบัติ อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์
พระใบฎีกาบุญยัง คงคสโร วัดหนองน้อย	สมุดไทยขาว	เขียนด้วยหมึก	สมบัติพระมหาโพธิ์ วัดคลองมอญ
พระครูประศาสนสิกขกิจ (หลวงพ่อพริ้ง อินทโชติ) วัดบางปะกอก	สมุดไทยดำ	เขียนด้วยเส้นดินสอขาว	สมบัติ คุณยศพล พุ่มเพ็ญทรัพย์
ปถมังกำเนิด ของ พระครูสุทธิคุณรังสี (ทอง ปัญญาทีโป) วัดรังสีสุทธาวาส	สมุดไทยดำ	เขียนด้วยเส้นดินสอขาว	สมบัติ พระสุพจน์ ฐานะวีโร
ปถมังกำเนิด วัดเขาคันธมาทน์ จ.ชลบุรี	สมุดไทยขาว	เขียนด้วยหมึก	หอสมุดแห่งชาติชลบุรี
พระครูวินัยธรรม (แก้ พรหมสโร) วัดพวงมาลัย จ. สมุทรสงคราม	สมุดไทยดำ	เขียนด้วยเส้นดินสอขาว	-
พระครูญาณวิลาศ (แดง รตฺโต)	สมุดไทยขาว	เขียนด้วยหมึก	สมบัติ คุณยศพล พุ่มเพ็ญทรัพย์

ตำราปถมัง ฉบับ	วัสดุ	วิธีบันทึก	หมายเหตุ
พระครูสังฆวิจารณ์	กระดาษฝรั่ง	ตัวพิมพ์ดีด	สมบัติ คุณณัฐธัญ มณีรัตน์
หนังสือกุญแจไสยศาสตร์ โดยอาจารย์ชุม ไชยคีรี	กระดาษโรเนียว	ตัวพิมพ์ดีดสมัยใหม่	-
หนังสือพระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับปัญจบรรพ โดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร	กระดาษโรเนียว	ตัวพิมพ์ดีดสมัยใหม่	-
พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ โดยอาจารย์เทพย์สาริกบุตร	กระดาษโรเนียว	ตัวพิมพ์ดีดสมัยใหม่	-
หนังสือพุทธเวทย์มหามนต์ โดยอาจารย์อ้น อริยวํโส	กระดาษโรเนียว	ตัวพิมพ์ดีดสมัยใหม่	-

เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาคัมภีร์ปถมังเหล่านี้อย่างถี่ถ้วน สามารถจัดกลุ่มคัมภีร์ปถมัง ออกเป็น ๘ กลุ่ม ดังนี้

๑) กลุ่มคัมภีร์ปถมังจากสมุดไทยขาว ไทยดำ จารึกด้วย เขียนด้วยเส้นหรดาลทอง เขียนด้วยเส้นดินสอขาว หรือ หมึก โดยมีเลขทะเบียนหรือเลขเรียกต่างกัน ที่มีเนื้อหาจำนวนวรรคตั้งแต่วรรคที่ ๑ จนถึงวรรคที่ ๘ ขึ้นไป

๒) กลุ่มคัมภีร์ปถมังจากสมุดไทยขาว ไทยดำ จารึกด้วย เขียนด้วยเส้นหรดาลทอง เขียนด้วยเส้นดินสอขาว หรือ หมึก โดยมีเลขทะเบียนหรือเลขเรียกต่างกัน ที่มีเนื้อหาเพียงวรรคที่ ๙ อย่างเดียว

๓) กลุ่มคัมภีร์ปถมังจากสมุดไทยขาว ไทยดำ จารึกด้วย เขียนด้วยเส้นหรดาลทอง เขียนด้วยเส้นดินสอขาว หรือ หมึก โดยมีเลขทะเบียนหรือเลขเรียกต่างกัน ที่มีเนื้อหาที่เรียกว่าปถมังกำเนิดไม่มีการเขียนอักขระนะปถมัง

๔) กลุ่มคัมภีร์ปถมังที่มีการคัดลอกซ้ำใส่ในกระดาษฝรั่ง โดยมีเลขทะเบียนหรือเลขเรียกต่างกัน เขียนด้วยลายมือหรือตีพิมพ์ ที่มีเนื้อหาจำนวนวรรคตั้งแต่วรรคที่ ๑ จนถึงวรรคที่ ๘ ขึ้นไป

๕) กลุ่มคัมภีร์ปถมังที่มีการคัดลอกซ้ำใส่ในกระดาษฝรั่ง โดยมีเลขทะเบียนหรือเลขเรียกต่างกัน เขียนด้วยลายมือหรือ ที่มีเนื้อหาจำนวนวรรคเพียง ๙ อย่างเดียว

๖) กลุ่มคัมภีร์ปถมังที่ชำรุดเสียหาย จนไม่สามารถอ่านประติดประต่อเนื้อความได้ ซึ่ง

เกิดจากความเก่าของคัมภีร์

๗) กลุ่มคัมภีร์ปถมัง ที่ปรากฏแต่เพียงโองการ ,พระคาถาเสกและยันต์เท่านั้น เช่นการทำนะคาบของตำราทางภาคใต้ซึ่งมีการนำมาทำการลบผงเหมือนยันต์ปถมังในภาคกลาง เพียงแต่แสดงให้เห็นว่าความเป็นนะ เช่นบทเสกนะคาบมือขวา ที่ว่า“....นะคาบข้างขวา คาบพระพุทธา ... ตายยับเตียนระดาษ......ชี้คนตายวินาศ...นะคาบข้างขวา ....”นะคาบจึงมีที่มาจากปฐมอักขระนอโม นะหรือนอ (โม) เป็นอักขระที่นับถือกันมากในทางภาคใต้[๔๕] แต่อักขระเหล่านี้ไม่มีโครงสร้างที่เป็นส่วนสำคัญในกลุ่มนี้ผู้วิจัยไม่จัดว่าเป็นคัมภีร์ปถมัง เพราะขาดความสมบูรณ์ด้านโครงสร้างและเนื้อหาหลัก ซึ่งไม่ควรจะนำมาพิจารณาประกอบเพราะไม่ถือเป็นข้อมูลหลักในการวิจัย

๘) กลุ่มคัมภีร์ปถมังทั้งจากสมุดไทยขาว ไทยดำ และคัดลอกซ้ำใส่ในกระดาษฝรั่ง ที่มีลักษณะแบ่งเป็นวรรคแต่มีขั้นตอนการเขียน ลบ เฉพาะตัวและไม่เข้าพวกกับประเภทที่ ๑ ถึง ๗

จากการศึกษาค้นคว้าเอกสารทั้งหมด พบว่าสามารถแบ่งคัมภีร์ปถมังออกตามลักษณะเนื้อหาได้ทั้งหมด จำนวน ๙ ฉบับ ที่มีความต่างกันและสมบูรณ์ไม่ชำรุดไม่ขาดตอน ถือเป็น ๙ สำนวน คือ

๑) ตำราปฐมังสำเร็จ เลขที่ ๓๐
๒) คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง เลขที่ ๔๕๙
๓) ตำราปถมัง ฉบับ อาจารย์กลับ แสงเขียว จ.ชัยนาท
๔) ตำราปถมังกำเนิด ฉบับของพระครูสุทธิคุณรังษี(ทอง ปัญญาทีโป) วัดรังษีสุทธาวาส จ.ชลบุรี
๕) ตำราปถมัง ฉบับ พระครูญาณวิลาศ (แดง รตฺโต) วัดเขาบันไดอิฐ จ.เพชรบุรี
๖) ตำราปถมัง ฉบับ วัดเทียนดัด อ.สามพราน จ.นครปฐม
๗) ตำราปถมัง ฉบับ พระครูสังฆวิจารณ์
๘) ตำราปถมัง ฉบับ หนังสือกุญแจไสยศาสตร์ โดย อาจารย์ชุม ไชยคีรี
๙) ตำราปถมัง ฉบับ คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับตะตติยบรรพ โดยอาจารย์เทพ สาริกบุตร

ถึงแม้ว่ายังมีเอกสารโบราณที่ระบุว่าเป็นตำราปถมังอีกหลายรายการ แต่เมื่อขอดูเอกสารแล้วปรากฏว่า ส่วนใหญ่มีเนื้อหาซ้ำกัน เช่น ตำราปถมัง เลขที่ ๓๘ มีเนื้อหาซ้ำกับ ตำราปถมัง เลขที่ ๓๙ ทั้งสองฉบับล้วนเป็นตำราของหลวงภักดีอดิศัย(ปาน วิมุกตกุล) ทั้งสิ้นและมีเนื้อหาคัมภีร์ปถมังเพียงวรรคที่ ๙ วรรคเดียวเท่านั้น ต่างกันตรงที่ ตำราปถมัง เลขที่ ๓๘ บันทึกด้วยลายมือคนละลาย

---

[๔๕] เอก นาครทรรพ, **การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย**, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๔๓.

มือกันและใช้รูปประกอบตั้งรูปมหาไวย[๔๖]เป็นต้นไปเป็นรูปเขียนเชิงช่างศิลป์มีความปราณีตสวยงามกว่าตำราปถมัง เลขที่ ๓๙ ในขณะที่ตำราปถมังเลขที่ ๓๙ เขียนภาพต่างๆ ด้วยลายมือหวัดและเขียนภาพด้วยรูปทรงง่ายๆ ไม่พิถีพิถันเรื่องความสวยงามของภาพ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบในเนื้อหาของตำราปฐมัง ว่าด้วยวิธีทำปฐมัง เลขที่ ๒๙ ฉบับของนายพลพัน (เอม) ก็มีเนื้อหาที่คล้ายคลึงกันกับฉบับของหลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล) แต่ใช้ดินสอสีขาวจารบนสมุดไทยดำ เนื้อหาของคัมภีร์ขาดหายไปตั้งแต่วรรคองค์พระอุไทย[๔๗] ดังนั้นคัมภีร์ปถมังฉบับนี้ผู้วิจัยจึงไม่นำมาวิเคราะห์เนื่องจากมีเนื้อหาซ้ำและขาดความสมบูรณ์ สำหรับตำราปถมังของหลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล) ท่านอาจารย์เทพย์ได้นำมาชำระในส่วนการลบผงปถมังวรรคที่๙ พร้อมกับชำระเอกสารโบราณคัมภีร์เลขที่ ๔๖๐, ๔๖๑, ๔๖๒ และ ๔๖๓ ว่าด้วยตำราปถมังภาณวารและปถมังอังควิฐาร และนำมารวมเป็นหนังสือตำราชื่อว่าพระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับปัญจบรรพ โดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ในตำราเล่มดังกล่าวยังมีตำราลบผงคัมภีร์อื่นเช่น คัมภีร์ปถมังพระเจ้าตรึงไตรภพ, คัมภีร์อิธะเจ, คัมภีร์มหาราช, คัมภีร์รัตนมาลา รวมอยู่อีกด้วย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกตำราเล่มนี้มาทำการวิจัยเนื่องจากมีเนื้อหาที่สมบูรณ์ที่สุด

ตำราปถมังคัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง เลขที่ ๔๕๙ ตำราปฐมัง ที่นายพรหม ขมาลาคัดและเรียบใหม่จากพระมหาโต๊ะ วัดราชบูรณะ (เลียบ) ในฉบับ ๔๕๙ มีเนื้อหาการฝึกลบผงปถมังตั้งแต่วรรคที่๑ จนถึงวรรคที่๙ จากนั้นมีการต่อวรรคให้ฝึกเขียน-ลบโดยพิสดาร ซึ่งภายหลังถูกนำมาชำระใหม่โดย อาจารย์อ้น อริยวํโส เขียนเป็นหนังสือพุทธเวทย์มหามนต์ แต่ก็ยังไม่ได้ชำระรายละเอียดได้ครบถ้วนเท่ากับต้นฉบับดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกเพียงเอกสารเลขที่ ๔๕๙ มาศึกษาวิจัยเท่านั้น

ตำราปฐมังสำเร็จ เลขที่ ๓๐ บันทึกด้วยเส้นหรดาลทอง ลายมืออารักษ์งดงาม เป็นคัมภีร์ปถมังมีเนื้อหาการฝึกลบผงปถมังตั้งแต่วรรคที่๑ จนถึงวรรคที่ ๘ ซึ่งมีจำนวนวรรคเท่ากับคัมภีร์ปถมังฉบับ หนังสือกุญแจไสยศาสตร์ โดย อาจารย์ชุม ไชยคีรี แต่เนื้อหาและพระคาถารวมถึงสูตรการเขียนลบแตกต่างกับฉบับของอาจารย์ชุม ไชยคีรี ซึ่งประวัติของอาจารย์ชุม ไชยคีรีท่านนี้พื้นเพเป็นชาวจังหวัดสงขลาเป็นผู้ที่มีความสนใจในด้านไสยศาสตร์มาตั้งแต่ยังเยาว์เมื่ออายุ ๘ ปีบิดาฝากอยู่วัดดอนประดู่ได้ฝากตัวเป็นศิษย์จากเพื่อของบิดาตนที่มีวิชาความรู้ด้านไสยศาสตร์อาทิเช่นการนั่งสมาธิ

---

[๔๖] หลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล). **ตำราปฐมังว่าด้วยวิธีเรียนปฐมังและวิธีทำผงปฐมังเป็นองค์พระ.** (๒๔๘๑) . กระดาษฝรั่ง. หอสมุดแห่งชาติ.เลขที่ ๓๘ , หน้าที่ ๑๘๕.

[๔๗]หอสมุดแห่งชาติ, “**ตำราปฐมัง ว่าด้วยวิธีทำปฐมัง**”, (๒๔๕๐), สมุดไทยดำเขียนดินสอขาว. เลขที่ ๒๙ หมู่ ๒ , (ส่วนภาษาโบราณ : หอสมุดแห่งชาติ , ม.ป.ป.).

ภาวนาคาถาเอามือเขียนยันต์ชักรอบคอหรือเรียกว่า “ลูบพา”[๔๘] แล้วชอบทดลองพุทธคุณต่างๆ ด้วยตนเองต้นฉบับคัมภีร์ปถมังที่อาจารย์ชุม ไชยคีรี ดังนั้นผู้วิจัยได้เลือกคัมภีร์ปถมังทั้ง ๒ ฉบับนี้นำมาศึกษาวิจัย

คัมภีร์ปถมังที่เป็นสมบัติส่วนบุคคลนอกเหนือจากที่เก็บอยู่ในหอสมุดแห่งชาติส่วนใหญ่เป็นตำหรับตำราของพระอาจารย์ที่มีชื่อเสียงในสำนักต่างๆ อาทิเช่น ตำราสายพระครูวิมลคุณากร (หลวงปู่ศุข เกสโร) วัดปากคลองมะขามเฒ่า อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท,ตำราของพระครูสังฆวิจารณ์,ตำราของพระครูประศาสนสิกขกิจ (พริ้ง อินทโชติ) วัดบางปะกอก ธนบุรี เป็นต้น ส่วนเกณฑ์ในการคัดเลือกเอกสารต้นฉบับ ผู้วิจัยคัดเลือกจากสภาพของตัวคัมภีร์ และโครงสร้างเนื้อหาเป็นสำคัญ กล่าวคือ สภาพของคัมภีร์ต้นฉบับต้องมีความสมบูรณ์ สามารถอ่านได้เกือบทั้งหมด ไม่ชำรุดฉีกขาด เนื้อหาของคัมภีร์ต้องประกอบด้วยโครงสร้างสำคัญที่จัดเป็นคัมภีร์ปถมัง ส่วนแหล่งสืบค้นอื่นๆ ได้แก่ วัดโบราณที่เคยมีพระเกจิอาจารย์ที่มีชื่อเสียงหรือเคยเป็นสำนักเรียนเลขยันต์ และจากนักสะสมเอกสารโบราณเอกชน ผู้วิจัยได้พบคัมภีร์ต้นฉบับอีก ๕ สำนวน มาใช้ในงานวิจัยฉบับนี้ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกข้างต้น จากการสำรวจคัมภีร์ต้นฉบับ ผู้วิจัยได้เลือกคัมภีร์ปถมังมาทั้งหมด ๙ สำนวนซึ่งมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ดังจะได้กล่าวในข้อต่อไป

๒.๒.๒ เนื้อหาคัมภีร์ปถมังส่วนประกอบและเนื้อหาในคัมภีร์ปถมังที่ใช้ในงานวิจัย

แต่ละฉบับคัมภีร์ปถมังนั้นปรากฏมีอยู่เกือบทั่วทุกภาคของประเทศเทศไทย พระสงฆ์ พระคณาจารย์ได้ถ่ายทอดวิธีการลบผงโดยตรงให้กับศิษย์ในสำนักรุ่นต่อรุ่น บางสำนักก็ยังมีการสืบทอดด้วยมุขปาฐะมาจนถึงปัจจุบัน บางสำนักเหลือเพียงตำราในรูปแบบบันทึกหรือเอกสารโบราณ บางสำนักไม่มีเหลือทั้งตำรา,เอกสาร หรือการสืบทอดอยู่เลย คงเหลือเพียงแต่สัญลักษณ์ของอักขระในคัมภีร์ที่ปรากฏอยู่ในวัตถุมงคลต่างๆ สำนักเรียนที่สำคัญที่พอสืบค้นได้มี ดังนี้

กรุงเทพฯ	*วัดราชสิทธาราม วัดระฆังโฆสิตาราม วัดท่าพระ วัดราษฎร์บูรณะ,วัดสุวรรณารามราชวรวิหาร วัดสุทัศน์เทพวราราม*
	วัดปริวาศราชสงคราม วัดภาณุรังษี วัดบางปะกอก ฯลฯ
พระนครศรีอยุธยา	*วัดประดู่ทรงธรรม วัดพุทไธศวรรย์ วัดสะแก*

[๔๘] อาจารย์ชุม ไชยคีรี, **กุญแจไสยศาสตร์.** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, ๒๕๑๙), หน้า ๓๕-๓๗.

	วัดกษัตราธิราช,วัดพิชัยสงคราม ฯลฯ
อ่างทอง	*วัดโพธิ์เกรียบ วัดสกุณาราม (วัดนก) วัดสุวรรณ ฯลฯ*
ปทุมธานี	*วัดโบสถ์ วัดหว่านบุญ วัดน้ำวน วัดมะขาม วัดบ่อฝ้าย วัดชินวราราม ฯลฯ*
สุพรรณบุรี	*วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ วัดแค วัดพระรูป วัดศรีจันต์ ฯลฯ*
ชัยนาท	*วัดปากคลองมะขามเฒ่า วัดหนองน้อย วัดดอนตาล ฯลฯ*
ชลบุรี	*วัดเขาคันธมาทน์ วัดเนินสุทาวาส วัดรังษีสุทธาวาส (ไร่กล้วย) วัดเขาไม้แดง วัดทุ่งเหียง ฯลฯ*
ฉะเชิงเทรา	*วัดศรีธาตุเตาเหล็ก วัดสนามจันทร์ วัดสัมปทวน ฯลฯ*
นครปฐม	*วัดกลางบางแก้ว วัดเทียนดัด วัดธรรมศาลา วัดบางช้างเหนือ ฯลฯ*
สมุทรสงคราม	*วัดเกษมสรณาราม (วัดบางจาก) วัดไทร วัดบางวันทอง วัดประดู่ วัดประชาโฆสิตาราม วัดพวงมาลัย ฯลฯ*
เพชรบุรี	*วัดเขาบันไดอิฐ วัดโตนดหลวง วัดในปากทะเล ฯลฯ*
นครศรีธรรมราช	*วัดป่าระกำเหนือ วัดท่าพญา วัดนาวง วัดหรงบน วัดบางไทร ฯลฯ*
สงขลา	*วัดม่วงงาม วัดไทรใหญ่ วัดระโนด วัดตีนเมรุศรีสุดาราม ฯลฯ*
พัทลุง	*วัดเขาอ้อ,วัดดอนศาลา,วัดเขาแดงตะวันออก,วัดปากสระ วัดบ้านสวน ฯลฯ*

คัมภีร์ปถมังมีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นคัมภีร์ที่อธิบายความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการเขียนยันต์ เป็นที่มาของการเขียนยันต์นะปถมัง,ยันต์อุโองการ,ยันต์สูรย์,ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก,ยันต์องค์พระ และคาถาที่เป็นหัวใจที่ปรากฏในยันต์ ผู้วิจัยเลือกศึกษาคัมภีร์ปถมัง ด้วยเหตุผลที่กล่าวไปแล้วข้างต้น ในส่วนการคัดเลือกต้นฉบับผู้วิจัยเลือกเอาเพียง ๙ สำนวนเท่านั้น โดยเลือกคัมภีร์ปถมังที่มีแหล่งที่มาแตกต่างกัน เพื่อทำการศึกษาเปรียบเทียบข้อมูล ส่วนคัมภีร์ปถมังสำนวนอื่น ๆ ถึงไม่ได้ใช้ศึกษาวิจัยเป็นหลัก แต่ก็นำมาใช้ศึกษาเป็นส่วนประกอบของงานวิจัยนี้ เนื่องจากขาดความสมบูรณ์ด้วยอายุของเอกสาร หรือมีเฉพาะองค์ความรู้บางส่วนที่ไม่สมบูรณ์ จนไม่สามารถนำมาเทียบเคียงกับเอกสารฉบับอื่นได้ และไม่สามารถใช้เทียบเนื้อหาแบบคำต่อคำ คัมภีร์ต่อคัมภีร์ เพราะไม่มีคัมภีร์ปถมังฉบับใดเลยที่มีเนื้อความเหมือนกันทุกประการ แต่สำหรับสำนวนที่ถูกเลือกนำมาศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมนั้น จะมีโครงสร้างหลักๆ ของคัมภีร์เป็นโครงสร้างร่วมดังนี้ ๑. บทนมัสการครู ๒.คาถาเสกที่ขึ้นต้นดวยคำว่า”ปถมัง” ๓. ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน ๔.ขั้นตอนการเขียนและลบหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุโองการ,ยันต์สูรย์,ยันต์

องค์พระ ขั้นตอนการลบอักขระหัวใจคาถาและยันต์ต่างๆ จนถึงศูนย์นิพพานและระบุพระจันทร์ครึ่งซีก,ยันต์องค์พระ จนถึงศูนย์นิพพาน ๕. อุปเท่ห์วิธีการนำเอาผงปถมังและยันต์ที่ได้ไปใช้ โดยคัมภีร์ปถมังทั้ง ๙ สำนวนที่คัดเลือกมาเพื่อใช้ในงานวิจัยฉบับนี้มีความเป็นมาดังนี้

ก. ตำราปฐมังสำเร็จ เลขที่ ๓๐

๑) แหล่งที่มา: ส่วนงานเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ พระนคร เลขที่ ๓๐

๒) วัสดุ: สมุดไทดำ เขียนด้วยหรดาลทองคำ

๓) อายุ/สมัย: รัตนโกสินทร์ตอนต้น

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: คำอธิบาย ขั้นตอนในการเขียน-ลบ บทเสกคาถาต่างๆ โองการ และอุปเท่ห์ ใช้ตัวอักษรขอมภาษาบาลีประพันธ์

๕) ส่วนประกอบ: บทคาถานมัสการครู ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน ขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุโองการ, ยันต์สูรย์, ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก, ยันต์องค์พระ ขั้นตอนการลบอักขระหัวใจคาถาและยันต์ต่างๆ จนถึงศูนย์นิพพานและไม่ปรากฏอุปเท่ห์ในการนำไปใช้

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็นสำนวนที่เก่าแก่และเขียนด้วยเส้นหรดาลทองลายมืออารักษ์ มีโครงสร้างเนื้อหา ๔ ส่วนด้วยกัน เพราะขาดส่วนที่๕ กล่าวคือไม่ได้บอกอุปเท่ห์ในการนำไปใช้ จำนวนวรรคมีทั้งหมด ๗ วรรค ลักษณะเด่นของตำราฉบับนี้คือเน้นการเขียนรูปยันต์เป็น

หลักและยันต์แต่ละยันต์มีการเรียกสูตรการเขียนยันต์ (คาถาที่ภาวนาตอนเขียนยันต์) กำกับ[๔๙] แต่ไม่มีคาถาเสกยันต์เหมือนกับฉบับอื่นๆ

ข. คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง เลขที่ ๔๕๙

๑) แหล่งที่มา : ส่วนงานเอกสารโบราณ หอสมุดแห่งชาติ พระนคร เลขที่ ๔๕๙ นาย พรหม ขมาลา คัดลอกและเรียบใหม่จากต้นฉบับของพระครูปลัด (มา) ซึ่งได้รับมรดกมาจากพระมหาโต๊ะ วัดราชบูรณะ (เลียบ) วันที่ ๑๑ มิถุนายน พ.ศ.๒๔๘๑

๒) วัสดุ : กระดาษฝรั่ง เขียนด้วยหมึก

๓) อายุ/สมัย : ๗๙ ปี/รัตนโกสินทร์ตอนต้น

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบาย และอุปเท่ห์ ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่าง ๆ และโองการ

๕) ส่วนประกอบ : บทคาถานมัสการครู ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน ขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุโองการ, ยันต์สูรย์, ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก, ยันต์อุปเท่ห์ในการนำไปใช้

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: มีโครงสร้างเนื้อหาครบทั้ง ๕ ส่วนด้วยกัน จำนวนวรรคมีทั้งหมด ๒๑ วรรค ลักษณะเด่นของตำราฉบับนี้คือมีจำนวนความยาวของเนื้อหามากที่สุดในตำราทุกเล่มที่นำมาศึกษาวิจัย เนื้อหามีการอธิบายการฝึกเขียนลบผงอย่างละเอียดทุกวรรค จัดลำดับวรรคได้อย่างมีระเบียบเรียบร้อย ที่สำคัญพอจบวรรคที่ ๒๑ ได้มีการอธิบายถึงแบบการลบผงเพิ่มเติมไปอีกนอกเหนือจากการลบแบบปกติ อีกสิ่งหนึ่งที่น่าสนใจในคัมภีร์ปถมังฉบับนี้มีการบอกอุปเท่ห์วิธีการใช้ยันต์แต่ละวรรคได้อย่างน่าสนใจ อาทิ อธิบายการใช้พินทุ “ให้เอาน้ำหมึกหรือดินสอดำก็ได้ลง “นะ” พินทุที่กลางกระหม่อมอยู่คงนัก” อีกอย่างหนึ่ง “ได้แต่ภาวนานะพินทุก็เป็นสวัสดีมงคลแคล้วคลาดแล” หรือ “อนึ่งถ้าบุคคลผู้ใดภาวนาพระคาถาพินทุนี้จะบรรเทาอันตรายทั้งปวง และให้มีจิตต์เคารพต่อพระเจ้า๕พระองค์ จะเป็นที่รักแห่งเทพมนุษย์ทั้งหลาย จะปรารถนาสิ่งใด ให้ภาวนาเวลาเที่ยงคืนเที่ยงคืนละ ๑๐๘ คาบ จะสำเร็จตามปรารถนาทั้งปวงและจะมีอิทธิฤทธิ์กว่าคนทั้งหลาย” เป็นต้น และตั้งแต่วรรคที่ ๑๔ ขึ้นไป จนถึงวรรคที่ ๒๑ มีการการแสดงแบบในการลบผงปถมังในวรรคที่ใน

---

[๔๙] เอก นาครทรรพ,การศึกษาหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย, พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๒๖.

แบบที่แตกต่างจากแบบมาตรฐานอีก ๒-๓ แบบ รวมถึงมีบันทึกแผงการเดินจิตสำหรับการฝึกอักษรสมาธิแบบพระคณาจารย์โบราณ[๕๐] โดยใช้อักษรอักขระย่อในคัมภีร์ปถมังวรรคในหมวดพุทธคุณ

ค. ตำราปถมัง ฉบับ อาจารย์กลับ แสงเขียว จ.ชัยนาท

๑) แหล่งที่มา: สมบัติส่วนตัวของ อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ หมู่ ๑ ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท คัดลอก ปี พ.ศ.๒๔๖๗ (จุลศักราช ๑๒๘๖)[๕๑]

๒) วัสดุ: สมุดไทขาว เขียนด้วยหมึกดำ

๓) อายุ/สมัย: ๗๙ ปี/รัตนโกสินทร์ตอนต้น

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบายขั้นตอนการเขียนลบผง ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่างๆ

๕) ส่วนประกอบ: บทคาถานมัสการครู ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน ขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุโองการ, ยันต์สูรย์, ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก, ยันต์องค์พระ ขั้นตอนการลบอักขระหัวใจคาถาและยันต์ต่างๆ จนถึงศูนย์นิพพานและไม่ปรากฏอุปเท่ห์ในการนำไปใช้แต่ในท้ายบทมีการเขียนแผนภูมิของพระนิพพาน ที่เหนือจากสภาวะอรูปพรหม รูปพรหม สวรรค์ และ ทวีป ต่างๆ ในสมัยพุทธกาล

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็นสำนวนที่อาจารย์กลับ แสงเขียว ได้คัดลองจากตำราเก่าแก่ของและเขียนด้วยหมึกจีน เนื้อหาโดยรวมเป็นคัมภีร์ปถมังวรรค ๙ มีรูปการเกิดนะปถมังและพระเจ้าห้าพระองค์ที่แตกต่างจากฉบับอื่นคือมีพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ประทับบนดอกบัวและใบบัวที่มีหน่อรากงอกออกมาจากตัวนะปถมังพินทุซึ่ง เป็นคติตามตำราการลบผงปถมังคัมภีร์ปถมัง ได้กล่าวย้อนไปถึงถึงกำเนิดโลกไว้ดังนี้ เมื่อโลกถือกำเนิดในครั้งแรกนั้นเต็มไปด้วยน้ำ ครั้งนั้น ท้าวสหัมบดีพรหม ได้เล็งญาณมาสู่โลกอันว่างเปล่าซึ่งขณะนั้นกำลังจะงวดขึ้นมาเป็นแผ่นดิน มองเห็นดอกบัว ๕ ดอก งอกขึ้นมาท่ามกลางระลอกน้ำ และเห็นรูป นะปถมังพินทุ ปรากฏอยู่ที่พื้นระลอกน้ำประดุจว่าเป็นรากเหง้าของดอกบัวทั้ง ๕ นั้น ซึ่งแต่ละดอกมีอักขระอยู่ดอกละ ๑ ตัวอักษร คือ นะ โม พุท ธา ยะ ท้าวสหัมบดีจึงได้ตั้งชื่อกัปนี้ว่า ภัทรกัป อันหมายถึง กัปแห่งความเจริญรุ่งเรืองด้วยว่า จะ

---

[๕๐] พระมหาโชติปญฺโญ ป.๕ น.ธ. เอก (ใจ ยโสธรรัตน์),**พุทธรังษีทฤษฎีญาณ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรทัศน์(เฮ่งฮั่วฮง) ๒๔๗๙), หน้า ๓๘๗-๔๐๖.

[๕๑] อาจารย์กลับ แสงเขียว.**คัมภีร์ปฐมัง.(ม.ป.ป.)สมุดไทยขาว**, (สมบัติของนายวิเชียร เรืองโพธิ์ โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ หมู่ ๑ ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท)

มีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาอุบัติถึง ๕ พระองค์ อักขระ นะ โม พุท ธา ยะ แทนองค์พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์[๕๒]

ในส่วนบทสรุปของคัมภีร์มีความแตกต่างตรงที่ผู้ประพันธ์พยายามที่แสดงผลสำเร็จในการเกิดโลกธาตุ เขาพระสุเมรุ แสดงแผนที่ของทวีปทั้ง ๔ คือ ชมพูทวีป อมรโคยานทวีป อุตรกุรุทวีป บุพวิเทหทวีป และอธิบายเรื่องของภูมิทั้ง ๖ ชั้น ความสูงของพรหมภูมิ อาทิเช่นแสดงระยะทางของสุทัสสาสุทธาวาสภูมิเป็น ๓,๙๓๙,๔๐๐ โยชน์ เป็นต้น แสดงแผนภูมิแสดงสภาวะนิพพานให้ต่างจากสภาวะอื่นๆ ในรูปแบบการเขียนเป็นภาพภูมิต่างๆแต่ละภพ และแบ่งเป็นพรหมโลกและแสดงจำนวนโยชน์ระหว่าง

<u>ชั้นรูปพรหมตั้งแต่</u>

ชั้นที่ ๑ พรหมปาริสัชชาภูมิ
ชั้นที่ ๒ พรหมปุโรหิตาภูมิ
ชั้นที่ ๓ มหาพรหมาภูมิ
ชั้นที่ ๔ ปริตตาภาภูมิ
ชั้นที่ ๕ อัปปมาณาภาภูมิ
ชั้นที่ ๖ อาภัสราภูมิ
ชั้นที่ ๗ ปริตตสุภาภูมิ
ชั้นที่ ๘ อัปปมาณสุภาภูมิ
ชั้นที่ ๙ สุภกิณหาภูมิ
ชั้นที่ ๑๐ เวหัปผลาภูมิ
ชั้นที่ ๑๑ อสัญญีสัตตาภูมิ

<u>สุทธาวาส</u>

ชั้นที่ ๑๒ อวิหาสุทธาวาสภูมิ
ชั้นที่ ๑๓ อตัปปาสุทธาวาสภูมิ
ชั้นที่ ๑๔ สุทัสสาสุทธาวาสภูมิ
ชั้นที่ ๑๕ สุทัสสีสุทธาวาสภูมิ
ชั้นที่ ๑๖ อกนิฏฐสุทธาวาสภูมิ

<u>ชั้นอรูปพรหม</u> ตั้งแต่

ชั้นที่ ๑๗ อากาสานัญจายตนภูมิ

---

[๕๒] เทพย์ สาริบุตร, พุทธาภิเษกฉบับสมบูรณ์ (กรุงเทพมหานคร: ทวีการพิมพ์,๒๕๒๘), น. ๘๔-๘๕.

ชั้นที่ ๑๘ วิญญาณัญจายตนภูมิ

ชั้นที่ ๑๙ อากิญจัญญายตนภูมิ

ชั้นที่ ๒๐ เนวสัญญานาสัญญายตนภูมิ

ตรงกับคัมภีร์โอกาสโลกทีปนี[๕๓] โดยแยกพระนิพพานออกจากพรหมโลกอย่างชัดเจน[๕๔]

ง. ตำราปถมังกำเนิด ฉบับของพระครูสุทธิคุณรังษี(ทอง ปัญญาทีโป) วัดรังษีสุทธาวาส อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี

๑) แหล่งที่มา: สมบัติส่วนตัวของพระสุพจน์ ฐานะวีโร วัดรังษีสุทธาวาส (วัดไร่กล้วย) เลขที่ ๑๐๕ หมู่ ๒ ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๑๐

๒) วัสดุ: สมุดไทขาว เขียนด้วยหมึกดำ

๓) อายุ/สมัย: รัตนโกสินทร์ตอนต้น

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบาย ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่าง ๆ

๕) ส่วนประกอบ: เป็นการอธิบายการกำเนิดของมนุษย์โดยเริ่มเขียนจากพินทุหรือแวววกลม คือ กลละก่อน จากกลละเกิดเป็นอัพพุทะ จากอัพุทะเกิดเป็นเปสิ จากเปสิ เกิดเป็นฆนะ จากฆนะเกิดเป็น ๕ ปุ่ม (ปัญจสาขา) ต่อจากนั้น ก็มีผม ขน และเล็บ (เป็นต้น) ไม่มีอุปเท่ห์ ไม่มีโองการ ไม่มีบทไหว้ครู ไม่มีการเขียนยันต์เป็นนะปถมัง ๕ ส่วน

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็น คัมภีร์ปถมัง ที่มีชื่อเรียกต่างกับปถมังฉบับอื่นๆ ตรงที่ไม่มีการเขียนยันต์เป็นนะปถมังเหมือนคัมภีร์สำนวนอื่นๆ แต่จะกล่าวถึงจุดเริ่มต้นของส่วนประกอบการเกิดนั่นก็คือกลละ ไปจนครบองค์ประกอบเป็นขันธ์๕ และสำเร็จเป็นรูปยันต์ร่างกายมนุษย์

---

[๕๓] นายบุญเหลือ บุราณ ปริวรรตและแปล,**โอกาสโลกทีปนี**, (กรุงเทพมหานคร: เอ.พี.กราฟิค ดีไซน์และการพิมพ์ จำกัด ๒๕๔๔) ,หน้า ๒๑-๒๕.

[๕๔] อาจารย์กลับ แสงเขียว.คัมภีร์ปฐมัง.(ม.ป.ป.)สมุดไทยขาว, (สมบัติของนายวิเชียร เรืองโพธิ์ โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ หมู่ ๑ ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท),หน้า ๕๓-๖๒.

จ. ตำราปถมัง ฉบับ พระครูญาณวิลาศ (แดง รตฺโต) วัดเขาบันไดอิฐ จ.เพชรบุรี

๑) แหล่งที่มา: สมบัติส่วนตัวของนายยศพล พุ่มเพ็ญทรัพย์ บ้านเลขที่ ๘๐/๒๓ แขวงบางขุนเทียน เขตจอมทอง กรุงเทพฯ

๒) วัสดุ: สมุดไทขาว เขียนด้วยหมึกดำ

๓) อายุ/สมัย: รัตนโกสินทร์ตอนกลาง

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบาย ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่าง ๆ

๕) ส่วนประกอบ: ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน มีขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุโองการ, ยันต์สูรย์, ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก, ยันต์องค์พระ ขั้นตอนการลบอักขระหัวใจคาถาและยันต์ต่างๆ จนถึงศูนย์นิพพาน แต่มีแค่เพียงวรรคเดียวและระบุอุปเท่ห์ในการนำไปใช้

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็น คัมภีร์ปถมัง ที่มีโครงสร้างพื้นฐานในการเขียนอักขระตั้งตัวนะพินทุและลบไปจนถึงศูนย์นิพพาน เพียง ๑ วรรคเท่านั้น เป็นตำราที่สั้นเขียนลบง่ายและใช้เวลาสั้นในการเขียน ตัวคัมภีร์มีการแสดงอุปเท่ห์ระบุเป็นเรื่องเมตตามหานิยมเพียงด้านเดียว

ฉ. ตำราปถมัง ฉบับ วัดเทียนดัด อ.สามพราน จ.นครปฐม

๑) แหล่งที่มา: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร เลขที่ ๒๐ ถนนบรมราชชนนี แขวงตลิ่งชัน เขตตลิ่งชัน กรุงเทพฯ

๒) วัสดุ: สมุดไทขาว เขียนด้วยหมึกดำ

๓) อายุ/สมัย: รัตนโกสินทร์ตอนกลาง

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบาย ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่างๆ

๕) ส่วนประกอบ: ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน มีขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุโองการ, ยันต์สูรย์, ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก, ยันต์องค์พระ ขั้นตอนการลบอักขระหัวใจคาถาและยันต์ต่างๆ จนถึงศูนย์นิพพาน แต่มีแค่เพียงวรรค ๙ เดียวและระบุอุปเท่ห์ในการนำไปใช้อย่างละเอียดและต่างออกไปจากตำราสำนวนอื่น

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็น คัมภีร์ปถมัง ที่มีการฝึกเขียน-ลบ เพียงวรรค ๙ เท่านั้นแต่ลักษณะเด่นของตำราสำนวนนี้คือ มีการสาธยาอุปเท่ห์หรือการนำไปใช้ได้อย่างละเอียดกว่าทุกฉบับและมีภาพยันต์ที่ใช้ประกอบกับอุปเท่ห์ที่เขียนในตำราและคาถาเสกประกอบ เช่น รูปยันต์กระบองท้าวเวสสุวรรณมีอักขระยันต์ที่ตัวกระบองว่า “พุทธิ พุทธา ยันตะ ยันตะ” ด้านบนและด้านล่างของยันต์ลงอักขระเป็นภาษาขอมว่า “พุทธังปัจจักขามิ ธัมมังปัจจักขามิ สังฆังปัจจักขามิ” ท้ายกระบองลงเลข ๗ ไทยไว้สองตัว รูปยันต์นี้ถูกระบุว่าทำด้วยปถมังวรรคมหาราพ มีบทเสกดังนี้ “มหาราพ ยักขานัง มหานุภาวัง ริทธิชัยยัง อุปปันนังจะ มะพินทุกัง” คัมภีร์ฉบับนี้ถือเป็นเอกสารโบราณที่บรรยายอุปเท่ห์ของยันต์ในคัมภีร์ปถมังได้ชัดเจนละเอียดและเห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุดในกลุ่มข้อมูลประเภทสมุดไท สมุดข่อย ทั้งหมดที่นำมาค้นคว้าในครั้งนี้

ช. ตำราปถมัง ฉบับ พระครูสังฆวิจารณ์

๑) แหล่งที่มา: สมบัติส่วนตัวของ นายณัฐธัญ มณีรัตน์ เลขที่ ๘๗/๒๑๙ ถ.กาญจนาภิเษก เขตบางบอน กรุงเทพฯ

๒)วัสดุ: กระดาษฝรั่ง ตัวพิมพ์ดีด

๓) อายุ/สมัย: รัตนโกสินทร์ตอนปลาย

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบาย ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่าง ๆ

๕) ส่วนประกอบ: ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน มีขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังคือยันต์ ยันต์อุองการ และลบเป็นไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และ ลบอักขระหัวใจคาถาแก้วสามประการ จนถึงศูนย์นิพพานแต่มีแค่เพียงวรรค ๑ เดียว

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็น คัมภีร์ปถมัง ที่มีการฝึกเขียน-ลบ เพียงวรรค๑ เท่านั้นแต่ลักษณะเด่นของตำราสำนวนนี้คือ มีการตั้งตัวนะปถมังโดยเขียนจากพินทุไปจนถึงสิระครบทั้ง ๕ ส่วนจากนั้น ลบอักขระพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ให้กลายเป็นหลักไตรลักษณ์ ๓ ประการ และลบจากไตรลักษณ์เป็นอักขระอุองการซึ่งประกอบไปด้วยอุ สูริย์ จันทร์ และอุณาโลม คล้ายๆ กับเนื้อหาของคัมภีร์ปถมังวรรคที่ ๒ ของเอกสารโบราณปฐมังสำเร็จ เลขที่ ๓๐ และแตกต่างกันตรงที่ศูนย์นิพพานของปถมังวรรคนี้มีทั้งหมด ๕ ศูนย์ แต่ละศูนย์อยู่ในตำแหน่งแบบเดียวกับพระธยานีพุทธะ ๕ ในนิกายวัชรยานหรือมันตรายาน กล่าวคือ ศูนย์ที่เรียงกันทั้ง ๕ ศูนย์ เป็นสัญลักษณ์ของความบริสุทธิ์ของวิญญาณขั้นต่างๆ โดยปัญจวิญญาณจะถูกทำให้บริสุทธิ์โดยพระอโมฆสิทธิซึ่งในขั้นนี้ปัญจสาสววิญญานจะเปลี่ยนเป็นปัญจอนาสววิญญาน มโนวิญญานจะถูกทำให้บริสุทธิ์โดยพระอมิตาภะซึ่งในขั้น

นี้สาสวมโนวิญญานจะเปลี่ยนเป็นอนาสวมโนวิญญาน กลิษฏมโนวิญญานจะถูกทำให้บริสุทธิ์โดยพระรัตนสัมภวะ ซึ่งในขั้นนี้อาสวกลิษฏมโนวิชญานจะเปลี่ยนเป็นอนาสวกลิษฏมโนวิชญาน อาลยวิชญานจะถูกทำให้บริสุทธิ์โดยพระอักโษภยะในขั้นนี้สาสวอาลยวิชญานจะเปลี่ยนเป็นอนาสวอาลยวิญาน และในลำดับสุดท้ายจะเข้าสู่ขั้นอมลวิญญานเทียบได้กับพระไวโรจนะซึ่งเป็นประธานอยู่กลางมณฑล นั่นเอง[๕๕] การเขียนศูนย์ทั้ง ๕ ศูนย์หมายถึงพระพุทธเจ้าทุกพระองค์มีสภาวะทีสุดคือนิพพาน

ซ. ตำราปถมัง ฉบับ หนังสือกุญแจไสยศาสตร์ โดย อาจารย์ชุม ไชยคีรี

๑) แหล่งที่มา: หอสมุดแห่งชาติ หนังสือกุญแจไสยศาสตร์ จัดพิมพ์โดยโรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๕๑๙

๒) วัสดุ: กระดาษโรเนียว ตัวพิมพ์สมัยใหม่

๓) อายุ/สมัย: รัตนโกสินทน์ รัชกาลที่ ๙ พ.ศ.๒๕๑๙

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบาย ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่าง ๆ

๕) ส่วนประกอบ: ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน มีขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังคือยันต์ ยันต์อุองการ และลบเป็นไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และ ลบอักขระหัวใจคาถาแก้วสามประการ จนถึงศูนย์นิพพาน แต่มีจำนวนวรรคทั้งหมด ๘ วรรค

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็น คัมภีร์ปถมังที่เป็นฉบับตีพิมพ์เนื้อหาสาระคล้ายกับเนื้อหาในเอกสารโบราณตำราปฐมังสำเร็จ เลขที่ ๓๐ แต่แปลบรรยายบทคาถาเสกทั้งหมดด้วยภาษาไทย ไม่มีการอธิบายเกี่ยวกับอุปเท่ห์ต่างๆ ในตำราปถมังอธิบายแต่เพียงวิธีการฝึกเขียนลบผงไว้เท่านั้น

ฌ. ตำราปถมัง ฉบับ คัมภีร์พระเวทย์ ฉบับตะตติยบรรพ โดยอาจารย์เทพ สาริกบุตร

๑) แหล่งที่มา: หนังสือคัมภีร์พระเวทฉบับจัตตุถะบรรพ กรุงเทพมหานคร จัดพิมพ์โดย อุตสาหกรรมการพิมพ์ พ.ศ.๒๕๒๒

๒) วัสดุ: กระดาษโรเนียว ตัวพิมพ์สมัยใหม่

๓) อายุ/สมัย: รัตนโกสินทน์ รัชกาลที่ ๙ พ.ศ.๒๕๒๒

---

[๕๕] ณัฐธัญ มณีรัตน์, อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย, วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), ๒๕๕๑, หน้า ๕๔.

๔) ตัวอักษรและภาษาที่ใช้ในการบันทึก: ตัวอักษรไทยใช้เขียนภาษาไทย ในส่วนที่เป็นคำอธิบาย ตัวอักษรขอมใช้เขียนภาษาบาลี คาถาต่างๆ

๕) ส่วนประกอบ: ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน มีขั้นตอนการเขียนหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังคือยันต์ ยันต์อุองการ และลบเป็นไตรลักษณ์คือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และ ลบอักขระหัวใจคาถาแก้วสามประการ จากนั้นมีการเขียนลบเป็นรูปองค์พระในดอกบัว เป็นรูปพระจันทร์ พระอาทิตย์ เมฆ รูปพระพิราพ รูปท้าวเวสสุวรรณ รูปลูกศร และแตกออกมาเป็น พระคาถาสรรญเสริญพุทธคุณ พระคาถาไตรสรณคมณ์ อักษรไทยทั้งหมดเขียนเรียงตามระบบวรรคในภาษาบาลี จนถึงศูนย์นิพพานในทุกๆ พระคาถาที่แตกออกมา ดังนั้นจึงมีจำนวนวรรคทั้งหมด ๙ วรรค

๖) ความสำคัญของต้นฉบับ: เป็น คัมภีร์ปถมังที่เป็นฉบับตีพิมพ์เนื้อหาสาระคล้ายกับเนื้อหาในเอกสารโบราณตำราปฐมังสำเร็จ เลขที่ ๓๐,คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง เลขที่ ๔๕๙, ตำราปถมัง เลขที่ ๓๘ มีเนื้อหาซ้ำกับ ตำราปถมัง เลขที่ ๓๙ ของหลวงภักดีอดิศัย(ปาน วิมุกตกุล) นอกจากนี้ยังบรรจุผงเกร็ดปถมังไว้เป็นจำนวนมากอาทิ การทำผงปถมังพระเจ้าตรีงไตรภพ,คัมภีร์ปถมังภาณวาร,คัมภีร์ปถมังองคะวิฏฐาร,องค์พระปถมัง,นะเกร็ดปถมัง,นะ๑๐๘ และ นะพินทุ แต่แปลบรรยายบทคาถาเสกทั้งหมดด้วยภาษาไทย มีการอธิบายเกี่ยวกับอุปเท่ห์ต่างๆ อย่างละเอียดชัดเจน คัมภีร์ปถมังฉบับของอาจารย์เทพย์ สาริกบุตรเป็นคัมภีร์ที่สำนวนอ่านง่ายข้อความสมบูรณ์มากที่สุดกว่าทุกๆ สำนวน และมีปริมาณเนื้อหาจำนวนมากที่สุดกว่า ๑๔๙ หน้า

จากเนื้อหา, โครงสร้าง และส่วนประกอบคัมภีร์ปถมังทั้ง ๙ สำนวน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และเปรียบเทียบองค์ประกอบของคัมภีร์ที่มีความเหมือนและแตกต่างกันตามตารางที่แสดงไว้ด้านล่างนี้

ตารางที่ ๒.๓ เปรียบเทียบโครงสร้างคัมภีร์ปถมัง ทั้ง ๙ สำนวน

คัมภีร์ปถมัง	บทนมัสการ	คาถาเสกที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า”ปถมัง”	การทำตัวนะปถมัง๕ ส่วน	ขั้นตอนการลบอักขระถึงศูนย์นิพพาน	อุปเท่ห์วิธีการนำไปใช้
สำนวน ก.	✓	✓	✓	✓	
สำนวน ข.	✓	✓	✓	✓	✓
สำนวน ค.	✓	✓	✓	✓	
สำนวน ง.		✓			✓
สำนวน จ.		✓	✓	✓	
สำนวน ฉ.	✓	✓	✓	✓	✓

คัมภีร์ปถมัง	บทนมัสการ	คาถาเสกที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า"ปถมัง"	การทำตัวนะปถมัง๕ ส่วน	ขั้นตอนการลบอักขระถึงศูนย์นิพพาน	อุปเท่ห์วิธีการนำไปใช้
สำนวน ช.	✓	✓	✓	✓	
สำนวน ซ.	✓	✓	✓	✓	
สำนวน ฌ.	✓	✓	✓	✓	✓

๒.๓ ศัพท์เฉพาะที่ใช้ในกลุ่มผู้ศึกษาคัมภีร์ปถมัง

คำและสัญลักษณ์บางอย่างที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมัง เป็นความรู้ที่รู้กันเฉพาะในกลุ่มผู้ศึกษาคัมภีร์ ซึ่งมีความสำคัญมากในการถ่ายทอดความรู้เหล่านี้ให้กับศิษย์ในสำนัก ในคัมภีร์ปถมังมีคำศัพท์ หรือ ภาษาที่ใช้เฉพาะกลุ่มผู้ศึกษาไสยศาสตร์ปรากฏอยู่มาก สามารถแบ่งเป็นกลุ่มได้ดังนี้

๒.๓.๑. หมวดรูป เครื่องหมาย หรือ ศัพท์ทางไสยศาสตร์ โองการ คาถา ต่างๆ

หมวดรูป เครื่องหมาย หรือ ศัพท์ทางไสยศาสตร์ โองการ คาถา ต่างๆ เช่น

ก. อุณาโลม เป็นยันต์ที่สื่อถึงโลกุตตรธรรม ๙ ประการซึ่งเป็นชื่อของธรรมที่ทำให้บรรลุหลุดพ้นกิเลส ได้แก่ มรรค๔ (โสดาปัตติมรรค สกทาคามิมรรค อนาคามิมรรค อรหัตตมรรค) ผล ๔ (โสดาปัตติผล สกทาคามิผล อนาคามิผล อรหัตตผล) นิพพาน ๑ รวมเป็น ๙ ที่ปรากฏในอภิธรรมธัมมสังคณี

ข. องค์พระ หมายถึงการเขียนรูปวงกลม ๓ วงเรียงต่อกันเป็นรูปองค์พระ ตามคติโบราณถือว่าเป็นประธานของยันต์ที่สื่อถึงพุทธคุณอันสูงส่งของพระพุทธเจ้าที่แม้แต่เทวดายังลงมากราบไหว้ [๕๖] ในยันต์องค์พระยังมีองค์ประกอบย่อยได้ดังนี้ พระเศียร (ศีรษะ) พระเนตร (ตา) พระนาสิก (จมูก) พระโอษฐ (ปาก) พระชิวหา (ลิ้น) พระกรรณ (หู) พระถัน (นม) พระหัตถ์ (มือ) และพระบาท (เท้า)[๕๗]

ค. คาถา หรือ บทเสก คือคาถาที่ใช้เสกยันต์ได้ถูกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์สื่อเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา ได้แก่ พระพุทธเจ้า พระโพธิสัตว์ พระรัตนตรัย พุทธสาวก สำคัญหลักธรรม และเรื่องอื่นๆ เช่นการบรรพชาอุปสมบทคำลาสิกขาบท และคำสมาทานศีล ๑๐ เป็นต้น

---

[๕๖] ธีรโชติ เกิดแก้ว,การศึกษาเชิงวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในยันต์ไทย:วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๕,(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๕),หน้า ๖๑.

[๕๗] เทพย์ สาริกบุตร, พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า ๑.

ตัวอย่างคาถาที่นำมาใช้เสกยันต์ เช่น อะระหัง ที่แสดงถึงพระวิสุทธิคุณ หมายถึง ความหมดจดจากกิเลส เป็นต้น[๕๘]

๒.๓.๒ หมวด อุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ

หมวด อุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ ที่ประกอบในพิธีกรรมการเขียนผง สำหรับอุปกรณ์ เครื่องมือ สิ่งของเครื่องใช้ต่าง ๆ ที่ประกอบในพิธีกรรมการเขียนผง บางอย่างใช้ศัพท์เฉพาะ เช่น

ก. แท่งดินสอเขียนผง สำหรับเขียนผงซึ่งมีแบบแผนขั้นตอนการประดิษฐ์ระบุไว้ตามตำราว่า “เอาดินสอพองมาตามความต้องการมากหรือน้อย ละลายน้ำ แล้วเอาผ้าขาวบางที่สะอาดกรองทิ้งไว้ จนแป้งนั้นนอนดีแล้ว รินเอาน้ำออกให้หมด จึงเอาผ้าขาวที่สะอาดหนากว่าผ้ากรองสักหน่อย ห่อรอบบิดเข้าเอาของหนักทับไว้จนหมดน้ำ แล้วเอาน้ำข้าวเช็ดมาเคล้าให้พอดีที่จะปั้นได้ หรืออีกวิธีหนึ่งเอาแป้งนวลผสมกับน้ำให้พอปั้นได้ แล้วปั้นโดยกลมโตประมาณเท่าหัวแม่มือ ยาวประมาณ ๓-๔ นิ้วฟุต เสร็จแล้วเอาตากแดดให้แห้ง แล้วเอาใบตำลึงคั้นเอาน้ำ(ไม่ต้องเติมน้ำ)เอาดินสอที่ตากแดดแล้วย้อมให้ทั่ว แล้วเอาผึ่งแดดอีกครั้งหนึ่ง การที่ย้อมใบตำลึงนี้ ก็เพื่อทำไม่ให้ดินสอนั้นติดมือเท่านั้น

ข. กระดานลบผง ควรใช้กระดานชนวนแบบโบราณ ที่พวกนักโหราศาสตร์ใช้กันอยู่ในทุกวันนี้[๕๙]

ค. กระดาษทำไส้เทียบขี้ผึ้งหนัง ๑ บาท

๒.๓.๓ หมวดเครื่องยา ว่าน และ สมุนไพร

หมวดเครื่องยา ว่าน และ สมุนไพรต่างๆ เช่น

ก. ว่านและ สมุนไพรไทย ได้แก่ ชมค, ขอนดอก, กฤษณา, กะลำพัก, สักขี, จันทร์ทั้งสอง,ชมดเทศ, ชมดไทย โกฏทั้ง ๕ โขมด พราย ว่านนางล้อม ว่านเพ็ชรใหญ่ ว่านกลุก ว่านเปราะเพ็ชร ว่านหนุมาน[๖๐]

ข. ดีสัตว์ มักจะเอาดีสัตว์ที่ตายเพราะหมดอายุขัย ได้แก่ เอาดีนกกด ๑ ดีแร้ง ๑ ดีกา ๑ ดีแมวดำ ๑ ดีนกเขา ๑[๖๑]

---

[๕๘] ธีรโชติ เกิดแก้ว, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในยันต์ไทย”, **วารสารพุทธศาสน์ศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๕): น. ๖๒.

[๕๙] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๓.

[๖๐] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๐-๙๖.

ค. กระดูกสัตว์ มักจะเอากระดูกสัตว์ที่ตายเพราะหมดอายุขัย ได้แก่กระดูกนกหงส์ , กระดูกห่าน[๖๒]

ง. มวลสารต่างๆ น้ำใจไคล ไคลเสมา ไคลเจดีย์ ดินหมาร่า ไคลพระเจ้าห้ามสมุทร ผสมกับผงดินสอปั้นเป็นแท่งไว้เถ้ากลางเตาไฟ เถ้ากลางป่าช้า ดินปิดรูปู[๖๓] ดินโป่ง เป็นดินเป็นบริเวณที่สัตว์ลงไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสัตว์มักจะใช้ปากขุดลงไป ปกติจะลึกไม่เกิน ๑ เมตร เพื่อกินดินเหล่านั้น โป่งดินจะพบตามริมหรือในห้วยที่เป็นที่ราบ[๖๔]

จ. ใบไม้รู้นอน ๗ สิ่งได้แก่ ใบระงับ ใบสมี ใบลูกใต้ใบ ใบไมยราพ ใบชุมเห็ด ใบกะเฉด ใบก้ามปู[๖๕]

๒.๔ บทสรุป

ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลพระพุทธศาสนานิกายมันตรายาน หรือวัชระยาน เป็นนิกายที่รับเอาพิธีกรรมและอาถรรพ์เวทย์ของพราหมณ์อุปนิษัทเข้ามาปรับใช้เพื่อเป็นกุศโลบายในการดำรงค์อยู่ในพระสัทธรรมในยุคที่พระพุทธศาสนานิกายอื่นๆ เสื่อมถอยไปตามยุคสมัย ได้แพร่หลายข้ามสมุทรเข้ามาในเกาะลังกา เมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ ๓ แล้วแพร่เข้ามาในอาณาจักรขอมโบราณ และอาณาจักรจามปา และประเทศไทย สำหรับยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์จากหลักฐานทางวรรณกรรมโบราณ และ หลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานว่าควรจะอยู่ในยุคน่าจะถูกรจนาก่อนหรือในรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) พ.ศ.๑๙๖๗-๑๙๙๑ ซึ่งรัชสมัยก็ยังอยู่ในช่วงราชวงศ์สุพรรณภูมิ (ครั้งที่ ๒) โดยพระเถระโบราณในสมัยดังกล่าว

ในด้านเนื้อหาของคัมภีร์ผู้วิจัยได้คัดเลือกคัมภีร์ปถมังทั้งหมดจำนวน ๙ สำนวน จากเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้างต้นมีเกณฑ์ดังนี้คือ เป็นคัมภีร์ปถมังที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยโครงสร้าง ๑. บทนมัสการครู ๒.คาถาเสกที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า”ปถมัง” ๓. ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน ๔.ขั้นตอนการเขียนและลบหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุ

---

[๖๑] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๐-๙๖.

[๖๒] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๐-๙๖.

[๖๓] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๐-๙๖.

[๖๔] **วารสารส่งเสริมการอนุรักษ์ธรรมชาติและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม,“โป่ง (Salt licks)”**, ฉบับที่ ๔, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://web.ku.ac.th/schoolnet/snet6/envi2/salt/saltn.htm[๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

[๖๕] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์), หน้า ๙๐-๙๖.

โองการ,ยันต์สูรย์,ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก,ยันต์องค์พระ จนถึงศูนย์นิพพาน และ ๕.อุปเท่ห์ การนำเอาไปใช้ เมื่อทำการศึกษา ชำระและเปรียบเทียบต้นฉบับทั้ง ๙ สำนวน

พบว่า มีคัมภีร์ปถมัง ๒ สำนวนที่มีโครงสร้างครบทั้ง ๕ ส่วนได้แก่, ฉบับนายพรหม ขมาลา ต้นฉบับพรครูอาคมสุนทร วัดเลียบ และฉบับตติยบรรพของอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร

พบว่ามี ๕ ฉบับมีองค์ประกอบทุกส่วนยกเว้นอุปเท่ห์การนำเอาไปใช้และมีคัมภีร์ลักษณะดังนี้มากที่สุดในกลุ่มที่เลือกนำมาศึกษาได้แก่ ฉบับเส้นหรดารทองเอกสารโบราณเลขที่๓๐, ฉบับอาจารย์กลับ แสงเขียว จังหวัดชัยนาท,ฉบับวัดเทียนดัด จังหวัดนครปฐม,ฉบับพระครูสังฆวิจารณ์ ,ฉบับอาจารย์ชุม ไชยคีรี

พบว่ามี ๑ ฉบับของพระครูญาณวิลาศ(แดง) วัดเขาบันไดอิฐ จังหวัดเพชรบุรี มีองค์ประกอบทุกส่วนยกเว้นบทโองการไหว้ครูและอุปเท่ห์การนำเอาไปใช้ เท่ากับว่ามีคัมภีร์ปถมังที่นำมาศึกษามากกว่าครึ่งที่ขาดข้อมูลอุปเท่ห์การนำเอาไปใช้

พบว่ามี ๑ ฉบับของพระครูสุทธิคุณรังสี (ทอง ปัญญาทีโป) มีองค์ประกอบเพียงบทคาถาเรียกสูตรขึ้นต้นด้วยคำว่าปถมังเท่านั้น ไม่มีการเขียนยันต์เป็นตัวนะพินทุ ๕ ส่วน แต่นำการเขียนพินทุไปเขียนเป็นรูปการกำเนิดเป็นมนุษย์มีอวัยวะมีแขนมีขาแทน

หากจะนำเนื้อหาคัมภีร์ปถมังทั้ง ๙ วรรคมาจำแนกสารัตถธรรมแล้วผู้ศึกษาวิจัยจะยึดเนื้อหาคัมภีร์ปถมังของฉบับคัมภีร์พระเวทย์ ฉบับตะตติยบรรพ ชำระ อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร เป็นองค์ประกอบหลักและใช้ฉบับที่เหลือเป็นองค์ประกอบรอง ในการจำแนกสารัตถะธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ในบทต่อไป

บทที่ ๓

ศึกษาสารัตถธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถมัง

ในบทที่ ๓ นี้ผู้ศึกษาวิจัยได้ศึกษาถึงสารัตถธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมังทั้ง ๙ สำนวน โดยศึกษาคัมภีร์ปถมังของฉบับคัมภีร์พระเวทย์ ฉบับตะตติยบรรพ ชำระโดย อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร เป็นองค์ประกอบหลักและใช้ฉบับที่เหลือเป็นองค์ประกอบรอง ในด้านเนื้อหา และ สัญลักษณ์ต่างๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์แต่ละวรรค สำหรับหัวข้อหลักธรรมที่นำมาศึกษาสารัตถธรรมแบ่งเป็นหัวข้อดังนี้,สารัตถธรรมเรื่องการเกิดหรือการกำเนิดต่างๆ, สารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมี,สารัตถธรรมเกี่ยวกับพระนิพพาน และ สารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรรมฐาน ในบทที่ ๓ จึงเป็นการรวบรวมหลักสารัตถธรรมทั้งหมดที่สัมพันธ์กับเนื้อหาของคัมภีร์ตามวัตถุประสงค์ที่กล่าวไว้ในบทที่ ๑

๓.๑ สารัตถธรรมเรื่องการเกิดหรือการกำเนิดต่างๆ

๓.๑.๑ สารัตถธรรมเกี่ยวกับเหตุปัจจัยในการเกิดของมนุษย์

การเริ่มต้นชีวิต ชีวิตในทัศนะพระพุทธศาสนาเกิดโดยอาศัยกระบวนการทางปฏิจจสมุปบาท คืออาศัยเหตุปัจจัยเชื่อมโยงกันโดยไม่ขาดสาย ในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ มหาสีหนาทสูตร[๑] พระพุทธองค์ตรัสประเภทกำเนิดของสัตว์ไว้ ๔ ประการ คือ

ก. กำเนิดอัณฑชะ (การเกิดในไข่) หมายถึง เหล่าสัตว์ผู้เจาะทำลายเปลือกไข่แล้วเกิด

ข. กำเนิดชลาพุชะ (การเกิดในครรภ์) หมายถึง เหล่าสัตว์ผู้เกิดในครรภ์

ค. กำเนิดสังเสทชะ (การเกิดในเถ้าไคลหรือที่ชื้นแฉะ) หมายถึง เหล่าสัตว์ผู้เกิดในปลาเน่า ซากศพเน่า ขนมบูด น้ำครำ หรือเถ้าไคล

ง. กำเนิดโอปปาติกะ (การเกิดผุดขึ้น) หมายถึง เทวดา สัตว์นรก มนุษย์บางจำพวก และเปรตบางจำพวก

สำหรับคัมภีร์ปถมังแสดงสารัตถธรรมเรื่องการเกิดของมนุษย์หรือการเกิดแบบชลาพุชะ (ภาพที่ ๑) อย่างชัดเจนโดยแสดงอยู่ในขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน ได้แก่ การเขียนพินธุ หรือ แววกลม ,การเขียนทัณฑะ หรือ ไม้ท้าว ,การเขียนเภทะ หรือ การแตกออก,การ

---

[๑] ม.มู. (ไทย) ๑๒/๑๕๒/๑๕๑.

เขียนอังกุ หรือ ไม่ขอ,การเขียนสิระ หรือ เศียร,สำเร็จเป็นตัวอักขระนะ เรียกสูตรว่า นะกาโรโหติสัมภะโวแปลว่า “บังเกิดเป็นนะ”[๒] ซึ่งเหตุที่เรียกยันต์ที่เกิดจากการเขียนองค์ประกอบทั้ง ๕ ส่วนนี้ว่า “นะ” ก็เพราะรูปร่างการเขียนการบิดของตัวอักขระคล้ายกับอักษร น.หนู ในอักษรขอมไทย จึงเรียกว่าตัวนะ คำว่า “นะ”นี้พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโตได้แสดงทัสนะวิเคราะห์อักษรนี้ไว้ในหนังสือ “มุตโตทัย”ได้อย่างน่าสนใจว่า มูลมรดกอันเป็นต้นทุนทำการฝึกฝนตนของผู้ฝึกปฏิบัติจะต้องตั้งจาก “นโม” ก่อน “น คือธาตุน้ำ โม คือ ธาตุดิน พร้อมกับบาทพระคาถา ปรากฏขึ้นมาว่า มาตาเปติกสมฺภโว โอทนกุมฺมาสปจฺจโย สัมภวธาตุของมารดาบิดาผสมกัน จึงเป็นตัวตนขึ้นมาได้ น เป็นธาตุของมารดา โม เป็นธาตุของ บิดา ฉะนั้นเมื่อธาตุทั้ง ๒ ผสมกันเข้าไป ไฟธาตุของมารดาเคี่ยวเข้าจนได้นามว่า กลละ คือ น้ำมันหยดเดียว ณ ที่นี้เอง ปฏิสนธิวิญญาณเข้าถือปฏิสนธิได้ จิตจึงได้ถือปฏิสนธิในธาตุ “นโม” ในกาลต่อมาเมื่อคลอดออกมาแล้วก็ต้องอาศัย น มารดา โม บิดา เป็นผู้ทะนุถนอมกล่อมเกลี้ยงเลี้ยงมาด้วยการให้ข้าวสุกและขนมกุมมาส เป็นต้น ตลอดจนการแนะนำสั่งสอนความดีทุกอย่าง ท่านจึงเรียกมารดาบิดาว่า บุพพาจารย์ เป็นผู้สอนก่อนใครๆ ทั้งสิ้น มารดาบิดาเป็นผู้มีเมตตาจิตต่อบุตรธิดาจะนับจะประมาณมิได้ มรดกที่ทำให้กล่าวคือรูปกายนี้แล เป็นมรดกดั้งเดิมทรัพย์สินเงินทองอันเป็นของภายนอกก็เป็นไปจากรูปกายนี้เอง ถ้ารูปกายนี้ไม่มีแล้วก็ทำอะไรไม่ได้ ชื่อว่าไม่มีอะไรเลย เพราะเหตุนั้นตัวของเราทั้งตัวนี้เป็น "มูลมรดก" ของมารดาบิดาทั้งสิ้น” นะโม คือโดยรวมหมายถึงมูลมรดกจากบิดามารดานั่นเอง[๓]

ภาพที่ ๓.๑ รูปยันต์นะปถมังตัวสำเร็จที่คล้ายกับทารกที่ขดตัวในครรภ์ของมารดา[๔] เป็นการเกิดแบบชลาพุชะ

[๒] หอสมุดแห่งชาติ, “คัมภีร์ปฐมังสำเร็จ”, **สมุดไทยดำเส้นหรดาล เลขที่ ๓๐ หมู่ ๓**, (ส่วนภาษาโบราณ: หอสมุดแห่งชาติ, ม.ป.ป.).

[๓] พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต, **มุตโตทัย**, กรุงเทพมหานคร: ศิลป์สยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๓.,หน้า ๓-๖.

[๔] เรื่องเดียวกัน.

มูลมรดก ณ ที่นี้ได้ปรากฏในพระสุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์ อัสสลายนสูตร[๕] พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสถึงการที่มนุษย์ได้ก่อกำเนิดขึ้นในครรภ์มารดาว่า ต้องมีองค์ประกอบ ๓ ประการ คือ

มารดามีระดู (มารดาอยู่ในวัยเจริญพันธุ์สามารถตั้งครรภ์ได้) คือ มีการตกไข่ เกิดขึ้นในครรภ์มารดา

มารดาบิดาอยู่ร่วมกัน คือจะต้องมีการปฏิสนธิคือมีสเปิร์ม อันได้แก่ เชื้ออสุจิจากพ่อเข้าผสมกับเซลล์ไข่ของแม่

มีสัตว์มาเกิด คันธัพพะ[๖] ในที่นี้หมายถึงสัตว์ผู้จะมาเกิดในครรภ์นั้น (ปฏิสนธิวิญญาณ) มีสัตว์มาเกิด ซึ่งหมายถึงจะต้องมีจิตมาปฏิสนธิ ทางวิทยาศาสตร์ยังไม่อาจทำการทดลองและพิสูจน์ได้ ในขณะที่ปัจจัยข้อนี้เป็นเรื่องที่สำคัญที่สุด เพราะจะเป็นตัวกำหนดว่า ชีวิตนั้นจะเกิดขึ้นได้หรือไม่ จะอยู่รอดได้เพียงใด และจะมีบทบาทของชีวิตอย่างไร เพราะจิตที่เกิดขึ้นมาในขณะปฏิสนธินั้น ย่อมพกพาเจตนาซึ่งมีอำนาจแห่งวิบากกรรมทั้งหลายที่ผู้นั้นได้กระทำติดตามมาด้วยในคัมภีร์โลกทีปกสารได้กล่าวถึงเจตนา กุศล ของการเกิดของพระภิกษุ ๒ รูป ไว้ได้อย่างน่าสนใจ

ในพระศาสนาของพระพุทธเจ้ากัสปมีพระภิกษุ ๒ องค์ มีศีลทรงกัลยาณธรรมเป็นอันดี ทั้งสองเป็นสหายกัน ในพระสององค์นั้น องค์หนึ่งรักษาศีลเท่านั้นเป็นนิจด้วยดี ไม่กระทำเรื่องทานให้เป็นเรื่องสำคัญ มิได้ให้อะไรๆ บ้างเลย แต่องค์หนึ่งเป็นเถระ แม้จะรักษาศีลทุกเมื่อเป็นอันดี แต่ก็ให้ทานติดต่อกันด้วยบิณฑบาตที่ได้มาโดยธรรม ในสององค์นั้นพระเถระที่ยินดีในการให้ได้กล่าวถ้อยคำนี้กับพระเถระที่ไม่นิยมการให้ว่าศีลพึงรักษาเป็นอย่างดียิ่งในกาลทุกเมื่อ แต่แม้ทานท่านก็ควรให้ในกาลทุกเมื่อเหมือนกัน [มาถึงในกาลพระพุทธเจ้าสมณโคดม] พระทั้งสองจุติจากเทวโลก ท่านองค์ที่สมบูรณ์ด้วยทานศีลบังเกิดในครรภ์ของพระอัครมเหสี ในมณเฑียรของพระเจ้าโกศลในนครสาวัตถี ส่วนอีกองคือหนึ่งบังเกิดในท้องของนางสนมเท่านั้น[๗]

การกำเนิดของจิตภายหลังปฏิสนธิร่างกายนี้ปรากฏในพระคาถาบทเสกอักขระ นะ โม พุท ธา ยะ ดังนี้

---

[๕] ม.ม.(ไทย) ๑๓ / ๔๑๑ / ๕๑๔.

[๖] ม.ม.(ไทย) ๑๓ / ๔๑๑ / ๕๑๓.

[๗] พระสังฆเมธังกร,**โลกทีปสาร**,(กรุงเทพมหานคร: สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ๒๕๔๙),หน้า ๒๑๐-๒๑๑.

"นะกาโรรูปักขันโธ โมกาโรเวทนากขันโธ พุทกาโรสัญญากขันโธ ธากาโรสังขารักขันโธ ยะกาโรวิญญาณักขันโธ ปัญจะพุทธานะมามิหัง ฯ"[๘] ดังนั้นขอสรุปว่าคัมภีร์ปถมังนั้นได้แสดงปัจจัยในการเกิดทั้งรูป กับ นาม ได้อย่างชัดเจนตั้งแต่วรรคแรกเลยทีเดียว

ในคัมภีร์ปถมังนอกจากจะกล่าวถึงการเกิดของมนุษย์แล้วยังมีวัตถุประสงค์กล่าวถึงการเกิดของพระพุทธเจ้า โดยพระองค์ทรงอุบัติในครรภ์พระมารดาเช่นกัน ดังนั้นการเกิดของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ย่อมไม่ต่างกับการเกิดในครรภ์ของมนุษย์ทั่วไปต่างกันตรงที่พระองค์ทรงประสูติมาเพื่อบำเพ็ญบารมีทั้ง ๓๐ ทรงอุบัติมาเพื่อตรัสรู้อริยสัจ ๔ และสั่งสอนสรรพสัตว์ และในวรรคที่ ๘ ได้กล่าวพระนามพระพุทธเจ้าจำนวน ๒๘ พระองค์ที่บังเกิดจะยันต์นะปถมังตอนท้ายวรรคอีกด้วย คัมภีร์ปถมังเกือบทุกสำนวนที่นำมาศึกษาในวรรคแรกในขั้นตอนในการทำตัวนะปถมังจะแสดงการเกิดแบบชลาพุชะ แต่หลังจากขั้นตอนการลบครั้งแรก ตลอดจนจนการเขียนสัญลักษณ์ในขั้นตอนต่อไป ในหลายๆ วรรคทำให้ทราบว่าการเขียนลบผงในคัมภีร์ปถมังเป็นแบบจำลองการปฏิสนธิ การกำเนิด การประสูติพระพุทธเจ้าตลอดไปจนถึงปรินิพพาน อาทิ เช่น ตำราปถมัง ฉบับ อาจารย์กลับ แสงเขียว จ.ชัยนาท ซึ่งคัดลอกออกมาจากคัมภีร์ใบลานของพระครูวิมลคุณากร หรือ หลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท พระอาจารย์ที่มีชื่อของจังหวัดชัยนาทและวัดปากคลองมะขามเฒ่าเป็นแหล่งศึกษาพุทธาคม ตำรายา พระธรรม กรรมฐานและการเล่นแร่แปรธาตุ จึงมีผู้รู้และผู้ที่ชอบศึกษาสัญจรไปมาโดยตลอดจึงทำให้วัดปากคลองมะขามเฒ่าเป็นที่รวบรวมตำรายาของละแวกชุมชนนั้นๆ [๙] ตำราลบผงปถมังสำนวนของอาจารย์กลับ แสงเขียว ในวรรคแรกจะเป็นการเขียนยันต์ตั้งพินทุเขียนนะปถมังตามปกติแต่สิ่งที่แตกต่างจากตำราสำนวนอื่นคือตำราบอกให้เขียนยันต์ค้างไว้โดยยังไม่ลบนะตัวแรก จากนั้นจึงทำนะปถมังตัวต่อไป ลบนะตัวที่สองไปเป็นอักขระ นะ โม พุท ธา ยะ แทน พระพุทธเจ้า ๕ พระองค์อันได้แก่ พระกกุสันธะ[๑๐]

พระโกนาคมนะ[๑๑] พระกัสสปะ[๑๒] พระสมณโคดม[๑๓] พระศรีอะริยะเมตไตรย[๑๔] และลบจากอักขระชุดนี้ไปเป็นยันต์รูปองค์พระ เป็นรูปวงกลม ๓ วงเรียงต่อกันเป็นพระพุทธรูป ตามคติ

---

[๘] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า ๓

[๙] สถาบันการแพทย์แผนไทยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข, **บูรพาจารย์และผู้มีคุณูปการต่อการแพทย์แผนไทย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ๒๕๕๒), หน้า ๗

[๑๐] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๑๑๙ / ๕๓๕.

[๑๑] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๓๑๑ / ๔๒๙.

[๑๒] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๑๒๗ / ๒๕๔.

โบราณถือว่าเป็นประธานของยันต์ที่สื่อถึงรูปกายของพระพุทธเจ้า[๑๕] จากนั้นจึงลบยันต์องค์พระทั้ง ๕ พระองค์ไปเป็นยันต์องค์พระปทุม เป็นรูปองค์พระพุทธเจ้าประทับในดอกบัวโดยเขียนยันต์เป็นก้านดอกบัวต่อเชื่อมกับตัวนะปถมังตัวแรก และเขียนยันต์ใบบัวประดับระหว่างองค์พระในดอกบัวทั้ง ๕ องค์สะท้อนให้เห็นถึงการกำเนิดของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์

ข้อสังเกตต่อมาพระคาถาสำหรับนมัสการอักขระนะโมพุทธายะ จะใช้ภาวนาเสกและนมัสการยันต์นะปถมังคาถามีดังนี้ ๑นะกาโรกุกกุสันโธ โมกาโรโกนาคะมะโน พุทกาโรกัสสะโปพุทโธ ธากาโรโคตะโมพุทโธ ยะกาโรอะริยะเมตตัยโย ปัญจะพุทธา นะมามิหังฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน มีความหมายโดยรวมว่า พระพุทธเจ้ากกุสันธะ พระโกนาคมนะ พระกัสสปะ พระสมณโคตมะ พระศรีอะริยะเมตไตรย ได้บังเกิดแล้วข้าพเจ้าได้ขอนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์นั้น ซึ่งพระคาถานี้จะเป็นพระคาถาบังคับภายหลังลบนะปะมังก่อนจะไปเขียนยันต์และลบยันต์อื่นๆ จะต้องเขียนอักขระทั้ง ๕ นี้แสดงให้เห็นว่าการเขียนยันต์ ลบยันต์ต่อจากนี้เป็นเรื่องราวที่มีกำเนิดจากพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ทั้งสิ้น

ภาพที่ ๓.๒ รูปคัมภีร์ปถมังฉบับ อาจารย์กลับ แสงเขียว จ.ชัยนาท ที่แสดงถึงการกำเนิดของพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ที่มีจุดเริ่มต้นจากนะปถมังที่จำลองเป็นรูปทารกในครรภ์พระมารดาซึ่งมีปรัชญาการกำเนิดเดียวกับการกำเนิดในมหาสีหนาทสูตร

---

[๑๓] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๒๒ / ๔.

[๑๔]สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต),๒๕๖๑, **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์** ,[ออนไลน์],แหล่งที่มา: https://tripitaka-online.blogspot.com/2016/08/bd008.html [๒๑ มกราคม ๒๕๖๒].

[๑๕] ธีรโชติ เกิดแก้ว, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในยันต์ไทย”, **วารสารพุทธศาสน์ศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๕,**(กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๕๕๕),หน้า๖๑

๓.๑.๒ สารัตถธรรมเกี่ยวกับกระบวนการเกิดและพัฒนาการของร่างกายมนุษย์

ในอินทกสูตร ยักขสังยุต กล่าวคือสมัยหนึ่ง พระผู้มีพระภาคประทับอยู่ ณ ภูเขาอินทกูฏ ซึ่งเป็นภพของอินทกยักษ์ เขตกรุงราชคฤห์ ครั้งนั้น อินทกยักษ์เข้าไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคถึงที่ประทับ แล้วได้กราบทูลพระผู้มีพระภาคด้วยคาถาว่า

"ผู้รู้ทั้งหลายกล่าวว่า รูปไม่ใช่ชีวะ
สัตว์นี้จะมีร่างกายนี้ได้อย่างไรหนอ
กระดูกและก้อนเนื้อมาจากไหน
สัตว์นี้จะอยู่ในครรภ์ได้อย่างไร"[๑๖]

พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสวิสัชนาว่า "ปฐมํ กลลํ โหติ กลลา โหติ อพฺพุทํ อพฺพุทา ชายเต เปสิ เปสิ นิพพตฺตตี ฆโน ฆนา ปสาขา ชายนฺติ เกสา โลมา นขาปิ จ ยญฺจสฺส ภุญฺชติ มาตา อนฺนํ ปานญฺจ โภชนํ เตน โส ตตฺถ ยาเปติ มาตุกุจฺฉิคฺคโต นโร"[๑๗]

แปลความว่า

รูปนี้เป็นกลละ ก่อน
จากกลละเกิดเป็นอัพพุทะ
จากอัพพุทะเกิดเป็นเปสิ (ชิ้นเนื้อเล็ก)
จากเปสิเกิดเป็นฆนะ (เป็นก้อน)
จากฆนะเกิดเป็นปุ่ม ๕ (ปัญจสาขา) ปุ่ม ๓
ต่อจากนั้น ผม ขนและเล็บ (เป็นต้น) จึงเกิดขึ้น
มารดาของสัตว์ผู้อยู่ในครรภ์นั้น
บริโภคข้าวน้ำโภชนาหารอย่างใด
สัตว์ผู้อยู่ในครรภ์มารดานั้น
ก็ยังอัตภาพให้เป็นไปในครรภ์
ด้วยข้าวน้ำโภชนาหารอย่างนั้น[๑๘]

"กลละ"[๑๙] หมายถึง รูปละเอียดมีลักษณะกลมใส ขนาดเท่าหยดน้ำมันที่ติดอยู่บนขนแกะซึ่งเหลือจากการสบัด ๓ ครั้ง

---

[๑๖] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๒๓๕ / ๓๓๗.

[๑๗] สํ.ส.(บาลี) ๑๕ / ๘๐๓ / ๒๘๖.

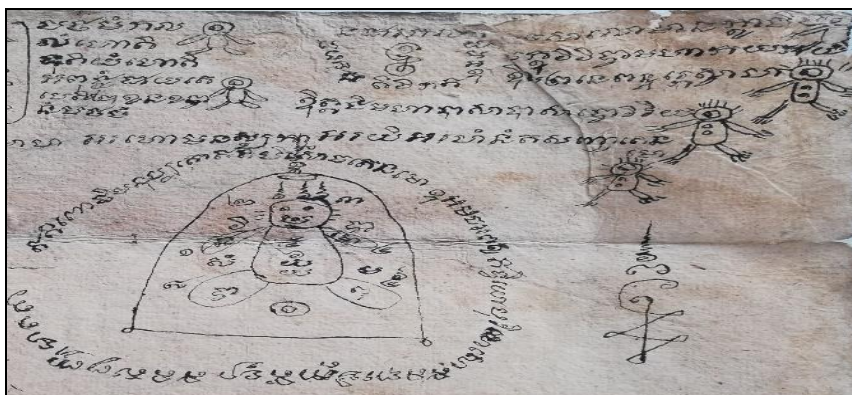
[๑๘] สํ .ส. (ไทย) ๑๕ / ๒๓๕ / ๓๓๗., อภิ.ก. (ไทย) ๓๗ / ๖๙๒ / ๗๓๘-๗๓๙.

[๑๙] สํ.ส.อ. (บาลี) ๒๕ / ๘๐๓ / ๓๘๕.

"อัพพุทะ" หมายถึงรูปที่เกิดถัดจากกลละนั้นไป ๗ วัน มีสีเหมือนน้ำล้างเนื้อ มีลักษณะเหมือนสีดีบุกเหลว

"ปุ่ม ๕ ปุ่ม" [๒๐] ไว้ในคัมภีร์สารัตถปกาสินี ว่าในสัปดาห์ที่ ๕ เกิดเป็นปุ่ม ๕ ปุ่ม คือ แขน ๒ เท้า ๒ ศีรษะ ๑

ซึ่งปรากฏกระบวนการดังกล่าวอย่างชัดเจนในคัมภีร์ปถมังกำเนิดฉบับพระครูสุทธิคุณรังษี (ทอง ปัญญาทีโป) วัดรังสีสุทธาวาส (ไร่กล้วย)[๒๑] เนื้อความในคัมภีร์ระบุคาถาที่ใช้ภาวนาเรียกสูตรยันต์ปถมังโลกีย์หรือปถมังกำเนิดไว้ดังนี้เขียนวงกลมพินทุ เรียกสูตรว่า "ปถมัง กาละลังโหติ" เขียนวงกลมที่ ๒ ล้อมกลละแทนอัมพุทะว่า "ทุติยังโหติอัมพุททะชายะเต"เขียนลำตัวแทนก้อนเปสิ แตกออกเป็นแขน ขา ผม ขน เล็บ ตา และอวัยวะอื่นๆ เรียกสูตรว่า "เปสิเปสิขันธ์ขันทานังปถมังเกสาโลมานักขาปิจะจักขุวิวิปามหากายะกายัง"จนประกอบเป็นยันต์รูปร่างกายและอวัยวะหลักๆ ของมนุษย์ดังแสดงอย่างชัดเจนให้เห็นในภาพที่ ๓.๓

ภาพที่ ๓.๓ รูปคัมภีร์ปถมังกำเนิดฉบับพระครูสุทธิคุณรังสี (ทอง ปัญญาทีโป) วัดรังษีสุทธาวาส (ไร่กล้วย) แสดงแผนภูมิการพัฒนาของร่างกายมนุษย์ในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค [๑๐. ยักขสังยุต] อินทกสูตร

๓.๑.๓ วิเคราะห์เรื่องการเกิดผ่านหลักธรรมขันธ์ ๕ และปฏิจจสมุปบาทในคัมภีร์ปถมัง

ก.วิเคราะห์เรื่องการเกิดผ่านหลักธรรมขันธ์ ๕

พระพุทธศาสนามีมุมขององค์ประกอบแห่งชีวิตแบบเป็นองค์รวมคือประกอบไปด้วยส่วนประกอบ ๒ ส่วนทั้งฝ่ายกาย หรือ ร่างกายที่เป็นส่วนรูปธรรมสำหรับกายนี้ ปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก คุหัฏฐกสูตร ว่า

---

[๒๐] สํ.ส.อ. (บาลี) ๒๕ / ๘๐๓ / ๓๘๗.

[๒๑] พระครูสุทธิคุณรังษี(ทอง ปัญญาทีโป) "คัมภีร์ปฐมังกำเนิด", **สมุดไทยขาว** (สมบัติของพระสุพจน์ ฐานะวีโร วัดรังษีสุทธาวาส (วัดไร่กล้วย) เลขที่ ๑๐๕ หมู่ ๒ ตำบลสุรศักดิ์ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี ๒๐๑๑๐, . ม.ป.ป.).

นรชนผู้ข้องอยู่ในถ้ำ ถูกกิเลสมากหลายปิดบังไว้เมื่อดำรงตนอยู่(อย่างนี้) ก็จมลงในเหตุให้ลุ่มหลงผู้เป็นเช่นนั้นแล ย่อมอยู่ไกลจากวิเวกเพราะกามทั้งหลายในโลกไม่เป็นของที่นรชนละได้ง่ายเลย[๒๒] คำว่า ผู้ข้องอยู่ ในคำว่า ผู้ข้องอยู่ในถ้ำ ถูกกิเลสมากหลายปิดบังไว้กล่าวไว้แล้วข้างต้น อนึ่ง คำว่า ถ้ำ ควรกล่าวถึงก่อน กาย ตรัสเรียกว่า ถ้ำคำว่า กาย ถ้ำ ร่างกาย ร่างกายตน เรือ รถ ธง จอม ปลวก รัง นคร กระท่อม ฝี หม้อ หรือนาค นี้เป็นชื่อของกาย คำว่า ผู้ข้องอยู่ในถ้ำ ได้แก่ ผู้ข้อง คือ ติด เกี่ยว เกาะติด เกี่ยวพัน พัวพันอยู่ในถ้ำ อธิบายว่า นรชน ข้อง คือ ติด เกี่ยว เกาะติด เกี่ยวพัน พัวพันอยู่ในถ้ำเหมือนสิ่งของที่ข้อง ติด เกี่ยว แขวน เกี่ยวพัน ติดตรึงอยู่ที่ตะปูข้างฝา หรือที่ไม้แขวน ฉะนั้น[๒๓]

ตัวอย่างที่กล่าวมาทั้งหมดได้อธิบายสภาพของกายในเชิงอุปมาอุปมัย ในคัมภีร์สัมโมหวิโนทนี พระอรรถาจารย์ได้อธิบายเรื่องกายว่า

คำว่า อชฺฌตฺตํ ท่านประสงค์เอากายภายในอันเป็นของตน เพราะฉะนั้น คำว่า อชฺฌตฺตํ กาเย จึงได้แก่ ในกายของตน. บรรดาคำเหล่านั้น คำว่า กาเย ได้แก่ ในรูปกาย รูปกาย ประสงค์เอาว่า กายในที่นี้ ดุจกายช้าง กายม้าและกายรถเป็นต้น เพราะอรรถว่าเป็นที่ประชุมแห่งธรรม คืออวัยวะน้อยใหญ่ทั้งหลาย และโกฏฐาสทั้งหลายมีผมเป็นต้น. ก็รูปกาย ท่านประสงค์เอาว่า กาย เพราะอรรถว่าเป็นที่ประชุมฉันใด รูปกาย ท่านก็ประสงค์เอาว่า กาย

กายชื่อว่า “อายะ (บ่อเกิด) เพราะอรรถว่า เป็นแดนเกิดแห่งธรรมทั้งหลาย (หรือว่าธรรมทั้งหลายย่อมเกิดแต่กายนี้ ฉะนั้น กายนี้จึงชื่อว่าอายะ)[๒๔] กายนั้นเอง ชื่อว่าโลก เพราะอรรถว่าเสื่อมสลายไปรูปกายนี้เรียกว่า “รูปธรรม”หรือรูปขันธ์ (๑) คือกองรูป” รูปขันธ์หมายถึงรูปทั้งหมดประกอบด้วยมหาภูตรูป ๔ และรูปที่อาศัยมหาภูตรูป ๔ คำว่า “ธาตุ ๔” หรือ มหาภูต หรือ มหาภูตรูป ๔ ได้แก่ (๑) ปฐวีธาตุ คือลักษณะแข้นแข็ง (๒) อาโปธาตุ คือลักษณะเหลว (๓) เตโชธาตุ คือลักษณะร้อน (๔) วาโยธาตุ คือลักษณะพัดไปมา[๒๕] ดังนั้นจึงสามารถกล่าวได้ว่ามหาภูตรูป ๔ และรูปที่อาศัยมหาภูตรูป ๔ นี้เรียกว่ารูป[๒๖] และสอดคล้องกับพุทธพจน์ที่ว่า “ร่างกายนี้ ซึ่งประกอบด้วยมหาภูตรูปทั้ง ๔ ... จะต้องแตกสลาย และกระจัดกระจายไปเป็นธรรมดา”[๒๗]

---

[๒๒] ขุ.ม. (ไทย) ๒๙ / ๗ / ๒๘.

[๒๓] ขุ.ม. (ไทย) ๒๙ / ๗ / ๒๘.

[๒๔] อภิ.วิ.อ.(ไทย) ๗๘ / ๔๖๔ / ๔๐.

[๒๕] ที.สี. (ไทย) ๙/ ๔๘๗-๔๙๖ / ๒๑๖-๒๑๙

[๒๖] อภิ.สงฺ. (ไทย) ๓๔/ ๑๓๑๗ / ๓๓๐.

[๒๗] ม.มู. (ไทย) ๑๒ / ๒๕๑ / ๒๗๐.

ซึ่งในพุทธพจน์บทนี้แสดงให้เห็นถึงการแตกสลายของร่างกายโดยมหาภูตรูป นั่นก็ย่อมแสดงให้เห็นถึงเหตุอันก่อนการสลายในทางตรงกันข้ามก่อนจะมีรูปหรือร่างกายก็จะต้องเกิดจากการประชุมทั้งธาตุทั้ง๔ ฉันใดก็ฉันนั้นซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย เถรคาถา กัปปเถรคาถาที่ว่า “เชื่อมต่อไว้ด้วยโครงกระดูกเกี่ยวร้อยไว้ด้วยด้ายคือเส้นเอ็นผลัดเปลี่ยนอิริยาบถได้ เพราะมีมหาภูตรูป ๔ ชีวิตินทรีย์ ลมอัสสาสะ ปัสสาสะ...”[๒๘] สามารถกล่าวโดยสรุปจากทุกคัมภีร์ได้ว่ากาย หรือ ร่างกาย เรียกว่า รูปขันธ์ และรูปขันธ์เกิดจากการประชุมกันของมหาภูตรูปทั้ง๔ ได้แก่ ปฐวีธาตุ (ดิน) อาโปธาตุ (น้ำ) เตโชธาตุ (ไฟ) วาโยธาตุ (ลม) ดังนั้นกล่าวได้ว่าคัมภีร์ปถมังที่อธิบายกระบวนการเกิดเป็นรูปขันธ์ที่เกิดขึ้นตั้งแต่การเกิด“กลละ อัพพุทะ เปสิ ฆนะ และ ปัญจสาขา ” ใน อินทกสูตร ยักขสังยุต[๒๙] ในหัวข้อนี้ต้องการอธิบายสารัตธรรมเรื่องจุดกำเนิดของร่างกายมนุษย์ว่าเกิดจากการประชุมของธาตุทั้ง ๔ จึงเกิดเป็นกาย,ร่างกาย หรือ รูปขันธ์ ที่ว่าเรียกว่า “โลก” นั่นเอง

และฝ่ายจิตใจ ที่เป็นส่วนนามธรรม หรือเรียกว่านามรูป[๓๐] ได้แก่เวทนาขันธ์ คือกองเวทนา (๒) สัญญาขันธ์ คือกองสัญญา (๓) สังขารขันธ์ คือกองสังขาร (๔) วิญญาณขันธ์ คือกองวิญญาณ(๕)[๓๑] ขันธ์ ๕ คือกองรูปธรรมและนามธรรมที่ประชุมเข้าเป็นหน่วยรวมซึ่งบัญญัติเรียกว่าสัตว์บุคคล เป็นส่วนประกอบ ๕ อย่างที่รวมเข้าเป็น “ชีวิต”[๓๒]

องค์ประกอบทั้งสองต่างก็อาศัยกันและกันอย่างไม่สามารถแยกออกจากกันได้ในการการเกิด “โลก และ ชีวิต”

ในขั้นตอนการลบตัวนะปถมัง มีขั้นตอนการฝึกเขียนและลบยันต์นะไปเป็นอักขระนะ โม พุท ธา ยะ ได้ปรากฏบทนมัสการเสกอักขระทั้ง ๕ ด้วยสูตรที่แสดงถึงสารัตถธรรมของหลักขันธ์ ๕ และบทเสกนี้ปรากฏในคัมภีร์ปถมังทุกๆ สำนวนที่นำมาศึกษา และในคัมภีร์ปถมังเล่มหลักฉบับพระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ สำนวนของอาจารย์เทพย์ สาริกบุตรที่ผู้ศึกษานำมาเป็นสำนวนหลักในการศึกษาใช้บทเสกขันธ์ ๕ ตั้งแต่วรรคที่ ๑ ถึงวรรคสุดท้าย (วรรคที่ ๙) ซึ่งมีพระคาถาสำหรับนมัสการนะโมพุทธายะดังนี้

---

[๒๘] ขุ.เถร. (ไทย) ๒๖ / ๕๗๐ / ๔๓๘.

[๒๙] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๓๒๕ / ๓๓๗.

[๓๐] ที.ม.(ไทย) ๑๐ / ๕๗ / ๓๒.

[๓๑] ที.ปา. (ไทย) ๑๑ / ๓๑๕ / ๒๙๙-๓๐๐

[๓๒] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จากัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๒.

๑ นะกาโรกุกกุสันโธ โมกาโรโกนาคะมะโน พุทกาโรกัสสะโปพุทโธ ธากาโรโคตะโมพุทโธ ยะกาโรอะริยะเมตตัยโย ปัญจะพุทธา นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

๑ นะกาโรปะถะมังฌานัง โมกาโรทุติยังฌานัง พุทกาโรตะติยังฌานัง ธากาโรจะตุตถังฌานัง ยะกาโรปัญจะมังฌานัง นะโมพุทธายะ ลักขะณัง สัพพะพุทเธหิ เทสิตังฯ

๑ นะกาโรรูปักขันโธ โมกาโรเวทนากขันโธ พุทกาโรสัญญากขันโธ ธากาโรสังขารักขันโธ ยะกาโรวิญญาณักขันโธ ปัญจะพุทธานะมามิหัง ฯ

บทแรกเป็นบทเสกอักขระแทนพระนามของพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์อันได้แก่ พระกกุสันธะ[๓๓] พระโกนาคมนะ[๓๔] พระกัสสปะ[๓๕] พระสมณโคดม[๓๖] พระศรีอะริยะเมตไตรย[๓๗] ซึ่งมีการกล่าวนามถึงพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์

บทที่สองเป็นบทเสกอักขระแทนการเข้าฌานหรือการเข้าสมาธิของพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์

บทที่สามเป็นกล่าวถึงขันธ์ ๕ ตั้ง รูป เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ ของมนุษย์โดยทั่วไปรวมถึงแม้แต่ขันธ์ของพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ก็ประกอบไปด้วยขันธ์ ๕ เท่ากับมนุษย์โดยทั่วไปเช่นกัน

ข. วิเคราะห์เรื่องการเกิดผ่านหลักธรรมปฏิจจสมุปบาท

ตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาได้อธิบายการเกิดขึ้นของธรรมหรือสิ่งต่างๆ ไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ โดยไม่มีเหตุให้เกิด แต่สิ่งทั้งปวงล้วนเกิดจากเหตุปัจจัยด้วยกันทั้งสิ้น การที่สิ่งทั้งหลายอาศัยกันจึงเกิดมีขึ้น, การที่ทุกข์เกิดขึ้นเพราะอาศัยปัจจัย ต่อเนื่องกันมาซึ่งหลักธรรมนี้คือหลัก “ปฏิจจสมุปบาท”ซึ่งปรากฎอยู่ในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย นิทานวรรค ปฏิจจสมุปปาทสูตร ดังนี้ “พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสเรื่องนี้ว่า “ภิกษุทั้งหลาย เราจักแสดงปฏิจจสมุปบาทแก่เธอทั้งหลาย เธอทั้งหลายจงฟัง จงใส่ใจให้ดี เราจักกล่าว”[๓๘] “ภิกษุทั้งหลาย ปฏิจจสมุปบาท เป็นอย่างไร

---

[๓๓] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๔๒ / ๓๔๑.

[๓๔] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๒๗ / ๓๗๐.

[๓๕] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๗ / ๓๖๖.

[๓๖] ขุ.อป.(ไทย) ๓๓ / ๑๐๘ / ๓๘๒.

[๓๗] สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: https://tripitaka-online.blogspot.com/2016/08/bd008.html [๑๔ มกราคม ๒๕๖๒].

[๓๘] สํ.นิ.(ไทย) ๑๖ / ๑ / ๑.

คือ เพราะอวิชชาเป็นปัจจัย สังขารจึงมี
เพราะสังขารเป็นปัจจัย วิญญาณจึงมี
เพราะวิญญาณเป็นปัจจัย นามรูปจึงมี
เพราะนามรูปเป็นปัจจัย สฬายตนะจึงมี
เพราะสฬายตนะเป็นปัจจัย ผัสสะจึงมี
เพราะผัสสะเป็นปัจจัย เวทนาจึงมี
เพราะเวทนาเป็นปัจจัย ตัณหาจึงมี
เพราะตัณหาเป็นปัจจัย อุปาทานจึงมี
เพราะอุปาทานเป็นปัจจัย ภพจึงมี
เพราะภพเป็นปัจจัย ชาติจึงมี

เพราะชาติเป็นปัจจัย ชรา มรณะ โสกะ (ความเศร้าโศก) ปริเทวะ (ความคร่ำครวญ) ทุกข์ (ความทุกข์กาย) โทมนัส(ความทุกข์ใจ) และอุปายาส (ความคับแค้นใจ) จึงมีความเกิดขึ้นแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ มีได้ด้วยประการฉะนี้ ภิกษุทั้งหลาย นี้เรียกว่า ปฏิจจสมุปบาท

อนึ่ง เพราะอวิชชาดับไปไม่เหลือด้วยวิราคะ สังขารจึงดับ
เพราะสังขารดับ วิญญาณจึงดับ
เพราะวิญญาณดับ นามรูปจึงดับ
เพราะนามรูปดับ สฬายตนะจึงดับ
เพราะสฬายตนะดับ ผัสสะจึงดับ
เพราะผัสสะดับ เวทนาจึงดับ
เพราะเวทนาดับ ตัณหาจึงดับ
เพราะตัณหาดับ อุปาทานจึงดับ
เพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ
เพราะภพดับ ชาติจึงดับ
เพราะชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสจึงดับ
ความดับแห่งกองทุกข์ทั้งมวลนี้ มีได้ด้วยประการฉะนี้[๓๙]

ในวิภังคสูตรว่าด้วยการจำแนกปฏิจจสมุปบาทนี้ได้อธิบายต่อไปว่า “ชราและมรณะ เป็นอย่างไรคือ ความแก่ ความคร่ำคร่า ความมีฟันหลุด ความมีผมหงอก ความมีหนังเหี่ยวย่น ความเสื่อมอายุ ความแก่หง่อมแห่งอินทรีย์ในหมู่สัตว์นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ นี้เรียกว่า ชรา มรณะ เป็นอย่างไร

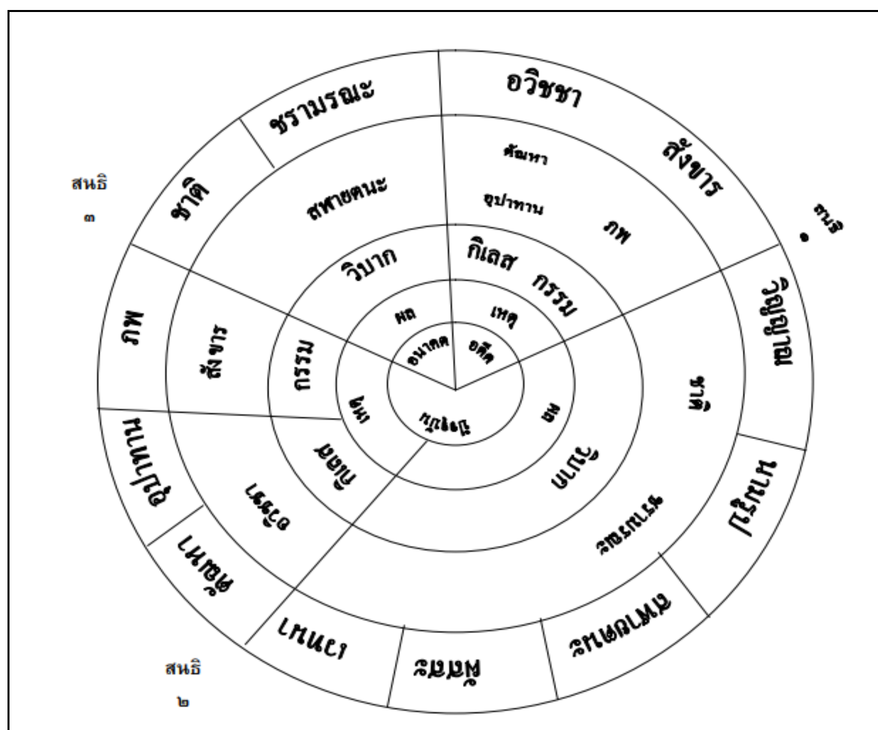
---

[๓๙] สํ.นิ.(ไทย) ๑๖ / ๑ / ๒-๓.

คือ ความจุติ ความเคลื่อนไป ความทำลายไป ความหายไป ความตายกล่าวคือมฤตยู การทำกาละ ความแตกแห่งขันธ์

ความทอดทิ้งร่างกาย ความขาดแห่งชีวิตินทรีย์ของเหล่าสัตว์นั้นๆ จากหมู่สัตว์นั้นๆ นี้ เรียกว่า มรณะ

ชราและมรณะ ดังพรรณนามาฉะนี้ เรียกว่า ชราและมรณะ ชาติ เป็นอย่างไรคือ ความเกิด ความเกิดพร้อม ความหยั่งลง ความบังเกิดเฉพาะ ความบังเกิดขึ้นเฉพาะ ความปรากฏแห่งขันธ์ ความได้อายตนะ ในหมู่สัตว์นั้นๆ ของเหล่าสัตว์นั้นๆ นี้เรียกว่า ชาติ[๔๐]

ภาพที่ ๓.๔ แผนภูมิ รวมปัจจัยการเกิดแห่งกระบวนปฏิจจสมุปบาท[๔๑]

จากข้อมูลของคัมภีร์ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ได้ว่าสารัตถธรรมของปฏิจจสมุปบาทที่ปรากฎอยู่เริ่มตั้งแต่นะปถมังพินทุ ตั้งแต่เขียน พินทุ ฑัณฑะ เภทะ อังกุ สิระ ซึ่งพินทุ ดังนั้นยันต์“พินทุ”นี้ก็คือ “อวิชชา” คือจุดเริ่มต้นของวงจรปฏิจจสมุปบาทนั่นเอง

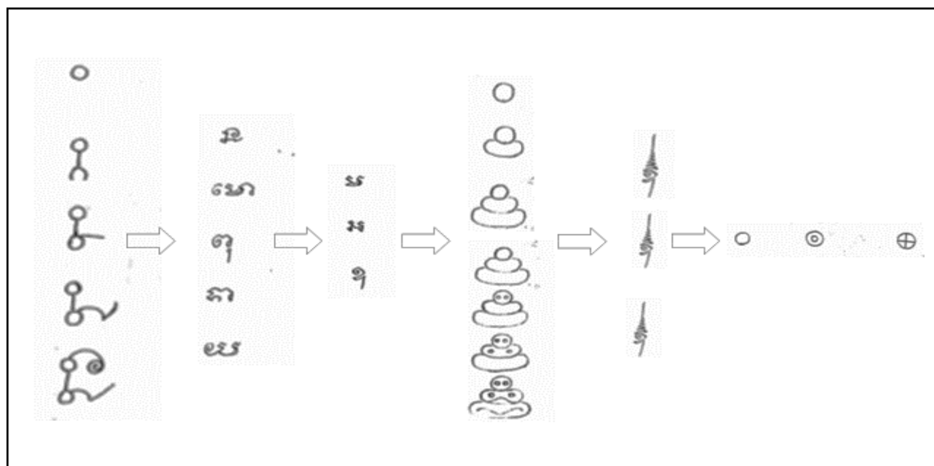
---

[๔๐] สํ.นิ.(ไทย) ๑๖ / ๑ / ๔.

[๔๑] พระอนันต์ อิสุกาโร(เป้งไชยโม), “ศึกษาการตีความปฏิจจสมุปบาทตามทัศนะของพุทธทาสภิกขุ”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะบัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,พ.ศ.๒๕๔๙), หน้า ๔๘.

โครงสร้างที่สำคัญ เป็นจุดเด่น คือกระบวนการฝึกที่สอดคล้องกับหลักปฏิจจสมุปบาท ได้แก่การเขียนอักขระยันต์ขึ้น ประกอบการภาวนาเสก และทำการลบอักขระเสียแล้วเขียนอักขระขึ้นมาใหม่ซึ่งหมายถึงเมื่อยันต์แรกมีจึงเป็นปัจจัยให้เกิดเป็นยันต์ลำดับที่ ๒ และยันต์ลำดับที่ ๒ เป็นปัจจัยให้เกิดยันต์ลำดับที่๓ อย่างนี้เป็นเหตุและปัจจัยของกันและกันแสดงถึงหลักอิทัปปัจจยตาของการเกิดยันต์ลำดับต่อๆ ไป ไม่ว่าจะเป็นการเขียนยันต์นะปถมังจากนะปถมังลบอักขระนะให้บังเกิดเป็นอักขระพระเจ้า ๕ พระองค์ “นะ โม พุท ธา ยะ “และลบจากอักขระ “นะ โม พุท ธา ยะ “ บังเกิดเป็นอักขระ “มะ อะ อุ” ลบอักขระ “มะ อะ อุ”ทีละครึ่งตัวโดยครึ่งตัวแรกลบแล้วเขียนเป็น “เศียรพระพุทธ องค์พระพุทธ บาทพระพุทธ” ส่วนอักขระ “มะ อะ อุ”เศษที่เหลือเขียนเป็น “พระเนตร พระถัน พระหัตถ์และพระบาท”ของยันต์องค์พระพุทธ หรือ ภควัมบดี หลังจากภาวนาพระคาถาเสกยันต์และนมัสการยันต์แล้วเสร็จ ก็ลบยันต์องค์พระส่วนพระเศียร พระองค์ พระบาท บังเกิดเป็น “อุอนวอุณาโลมจำนวน ๓ ยันต์”ต่อไปอย่างนี้แสดงถึงปฏิจจสมุปบาทสายเกิดหรือสายสมุทยวาร คือสมุทัยในหลักอริยสัจ ๔ คือเหตุแห่งการเวียนว่ายตายเกิด ของสรรพสัตว์ในสังสารวัฏเรียกว่าอนุโลมปฏิจจสมุปบาท และการกล่าวถึงการเวียนว่ายตายเกิดนี้ยิ่งสนับสนุนปรัชญาการเกิดของมนุษย์ และการเกิดโลกและชีวิตในพระพุทธศาสนาซึ่งประกอบด้วย “รูป” และ “นาม” ก็คือหัวข้อธรรมที่ยกมาจากในคัมภีร์ปถมัง คือเรื่องเหตุปัจจัยในการเกิด นั้นต้องเกิดจากบิดา-มารดา ปฏิสนธิกันแล้วเกิดเป็นตัวอ่อนหรือทารกปรากฏเป็นรูปยันต์ “นะปถมัง”ตลอดจนถึงเมื่อปฏิสนธิแล้วมีการพัฒนาเป็นชีวิต ดังนั้นการเขียนยันต์และลบยันต์ในคัมภีร์เป็นการแสดงถึงการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏหรือแสดงถึงปฏิจจสมุปบาทในสายเกิด การเกิดหรือ “ชาติ”ก็คือ “ทุกข์”ในหลักอริยสัจ๔นั่นเอง

ต่อมาสำหรับขั้นตอนการลบอักขระหัวใจคาถาและยันต์ต่างๆ จนถึงศูนย์นิพพาน เป็นขั้นตอนที่แสดงถึงการดับในสายนิโรธวาร คือนิโรธในหลักอริยสัจ ๔ คือการดับ กล่าวคือลบต่อจากนั้นลบยันต์อุอนวอุณาโลม บังเกิดเป็นยันต์ “สูญ” จากนั้นลบยันต์สูญบังเกิดเป็นยันต์ “มหาสูญ”ลบยันต์มหาสูญเป็นยันต์ “นิพพานสูญ” ดังตัวอย่างที่แสดงในบทในการลบผงปถมังในวรรคที่ ๑ เรียกว่าเป็นปฏิโลมปฏิจจสมุปบาท และการกระทำลบยันต์เข้าสู่นิพพานสูญ ก็คือตัวแทนของการกระทำ “มรรค” ในหลักอริยสัจ๔ ส่วนรูปนิพพานสูญ หมายถึง “นิโรธ”ในหลักอริยสัจ ๔ นั่นเอง

ภาพที่ ๓.๕ รูปขั้นตอนการเขียนอักขระและลบอักขระยันต์ในคัมภีร์ปถมัง สำนวนในตำราคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ เรียบเรียงโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ซึ่งแสดงให้เห็นแบบแผนของเหตุและปัจจัยในการเกิดภพ ชาติ ตามหลัก ปฏิจจสมุปบาท

สอดคล้องกับพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อิติวุตตกะ [๓. ติกนิบาต] ๑. ปฐมวรรค ๑๐. มารเธยยสูตร ที่อธิบายว่า “สัตว์เหล่านั้นย่อมท่องเที่ยวไปในสังสารวัฏ เข้าถึงชาติและมรณะ ส่วนชนเหล่าใดละตัณหาได้ปราศจากตัณหาในภพน้อยและภพใหญ่บรรลุธรรมเป็นที่สิ้นอาสวะแล้วชนเหล่านั้นชื่อว่า ไปถึงฝั่งในโลก”[๔๒] และสอดคล้องกับพุทธปรัชญาในอัสสลายนสูตร[๔๓]โดยเฉพาะเรื่องคันธัพพะ[๔๔] และถือว่าเป็นการแสดงพุทธปรัชญาสำคัญที่สุดของพระพุทธศาสนา เนื่องจากเหตุผล ๒ ประการแรกคือทำให้คนเชื่อเรื่องของการเวียนว่ายตายเกิด เพราะหากบุคคลผู้ใดไม่เชื่อเรื่องการเวียนว่ายตายเกิดแล้วย่อมขาดความเชื่อเรื่องกรรมและการบำเพ็ญบารมี เพราะแม้แต่การตรัสรู้ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เพื่อการบรรลุอมตธรรมนั้นที่ปรากฏในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เวรัญชกัณฑ์

ขณะที่เจ้าชายสิทธัตถะพระมหาบุรุษ ประทับบนบัลลังก์แก้ว ก่อนที่จะตรัสรู้อนุตตรสัมมาสัมโพธิญาณ ได้ทรงเจริญสมาธิภาวนาทำจิตให้แน่วแน่ จนบรรลุปฐมฌาน จากนั้นทรงเจริญญาณอันเป็นองค์ปัญญาชั้นสูงสุด ยังพระโพธิญาณให้บังเกิดขึ้นตามลำดับตามระยะกาลแห่งยามสามในราตรีนั้น ซึ่งในปฐมยามนั่นเองพระองค์ทรงบรรลุปุพเพนิวาสานุสสติญาณ อันหมายถึง ญาณที่ทรงสามารถระลึกถึงอดีตชาติที่พระองค์ทรงบังเกิดมาแล้วทั้งสิ้นได้ ในมัชฌิมยาม ทรงบรรลุจุตูปปาตญาณ

---

[๔๒] ขุ.ขุ.(ไทย) ๒๕ / ๕๘ / ๔๑๓.

[๔๓] ม.ม.(ไทย) ๑๓ / ๔๑๑ / ๕๑๓-๕๑๔.

[๔๔] ม.มู.อ.(ไทย) ๒ / ๔๐๘ / ๒๑๘.

หมายถึง ญาณที่สามารถหยั่งรู้การเกิด การตาย ตลอดจนการเวียนว่ายตายเกิดของสัตว์อื่นทั้งหลายได้หมด[๔๕]

มีหัวใจคาถา ๑๐๘ บทหนึ่งในตำราคัมภีร์พระเวทย์ฉบับทุติยบรรพชำระโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ชื่อว่าคาถาหัวใจปถมัง ซึ่งมีพยางศ์คาถาคือ ทุ สะ มะ นิ [๔๖]เหตุใดการเรียงอักษรเช่นนี้จึงเรียกว่าหัวใจปถมัง และไม่เรียกว่าคาถาหัวใจอริยสัจ๔ และเหตุใดในหมวดหัวใจ ๑๐๘ จึงมีหัวใจคาถาอริยสัจ๔ ที่มีพยางศ์คาถาเรียงว่า ทุ สะ นิ มะ[๔๗] ก็เพราะด้วยเหตุที่คัมภีร์ปถมังได้แสดงการเข้าใจถึงหลักอริยสัจ๔โดยผ่านแผนภูมิของหลักปฏิจจสมุปบาทดังที่ผู้วิจัยแสดงมาแล้วข้างต้นลำดับของหลักอริสัจ๔ที่อธิบายโดยอ้อมผ่านคัมภีร์ปถมังในรูปของหลักปฏิจจสมุปบาทจึงเป็น ทุ สะ มะ นิ คือ ทุกข์ สมุทัย มรรค นิโรธ ซึ่งแทนด้วย ทุกข์ แทนด้วยการเริ่มเขียน นะปถมังพินทุ เพราะว่าทุกข์เริ่มตั้งแต่เกิดหรือเริ่มต้น สมุทัย แทนด้วย การเขียนยันต์ต่างๆ จากรูปแบบยันต์หนึ่งไปเป็นอีกยันต์หนึ่งในลำดับต่อไปแสดงถึงสาเหตุของการเป็นปัจจัยซึ่งกันและกันจนเกิดเป็นภพเป็นชาติ มรรค แทนด้วยการกระทำลบสูญเข้านิพพานสูญแสดงให้เห็นถึงวิธีการดับ และ นิโรธ แทนด้วย ตัวสูญนิพพานและลบจนหายไม่มีเหลือในกระดานแสดงสภาวะเป็นอนัตตานั่นเอง

๓.๑.๔ สารัตถธรรมเกี่ยวกับเหตุปัจจัยในการเกิดของโลกธาตุ

การกำเนิด“โลกธาตุ” ในพระพุทธศาสนามีการกล่าวถึงการกำเนิดโลกหรือ “โลกธาตุ”ไว้ในพระสุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค สูตรที่ ๔ อัคคัญญสูตร ว่าด้วยต้นกำเนิดของโลก[๔๘] เหตุที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสเกี่ยวกับการกำเนิดโลกเพราะเรื่องสามเณรชื่อวาเสฏฐะและสามเณรชื่อภารทวาชะได้ทูลตอบคำถามพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกี่ยวกับเรื่องที่ตนโดนพวกพราหมณ์กล่าวคำเหยียดหยามว่า วรรณะที่ประเสริฐที่สุดคือพราหมณ์เท่านั้น วรรณะอื่นเลว วรรณะที่ขาวคือพราหมณ์เท่านั้น วรรณะอื่นดำ พราหมณ์เท่านั้นบริสุทธิ์ ผู้ที่ไม่ใช่พราหมณ์ไม่บริสุทธิ์ พราหมณ์เท่านั้นเป็นบุตร เป็นโอรส เกิดจากโอษฐ์ของพระพรหม เกิดจากพระพรหม เป็นผู้ที่พระพรหมสร้างขึ้น เป็นทายาทของพระพรหม[๔๙] เมื่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ฟังคำตอบจากสามเณรทั้ง ๒ รูปแล้ว ตรัสว่า“วาเสฏฐะและ

---

[๔๕] วิ.มหา.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑.

[๔๖] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับทุติยบรรพ**,(กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๗

[๔๗] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓๘.

[๔๘] ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๑๑๙ / ๘๘.

[๔๙] ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๑๑๓ / ๘๔.

ภารทวาชะ พวกพราหมณ์ระลึกถึงเรื่องเก่าของตนไม่ได้จึงกล่าวอย่างนี้”[๕๐] จากนั้นพระองค์ก็ตรัสเล่าเหตุการณ์การกำเนิดโลกไว้ดังนี้ “สมัยหนึ่ง ครั้นเวลาล่วงเลยมาช้านานโลกนี้เสื่อม เมื่อโลกกำลังเสื่อมเหล่าสัตว์ส่วนมากไปเกิดที่พรหมโลกชั้นอาภัสสระนึกคิดอะไรก็สำเร็จได้ตามปรารถนา มีปีติเป็นภักษา มีรัศมีซ่านออกจากร่างกายเที่ยวสัญจรไปในอากาศ อยู่ในวิมานอันงดงาม สถิตอยู่นานแสนนาน”[๕๑]

สำหรับเนื้อหาในคัมภีร์ปถมังได้กล่าวย้อนไปถึงการกำเนิดโลกซึ่งสอดคล้องกับเรื่องราวในอัคคัญญสูตรตรงที่ในคัมภีร์กล่าวถึงสิ่งมีชีวิตแรกเป็นประเภทเดียวกันก็คือ “พรหม” มีเนื้อหาดังนี้ “เมื่อโลกถือกำเนิดในครั้งแรกนั้นเต็มไปด้วยน้ำ ครั้งนั้น ท้าวสหัมบดีพรหม ได้เล็งญาณมาสู่โลกอันว่างเปล่าซึ่งขณะนั้นกำลังจะงวดขึ้นมาเป็นแผ่นดิน มองเห็นดอกบัว ๕ ดอก งอกขึ้นมาท่ามกลางระลอกน้ำ และเห็นรูป นะปถมังพินธุ ปรากฏอยู่ที่พื้นระลอกน้ำประดุจว่าเป็นรากเหง้าของดอกบัวทั้ง ๕ นั้น ซึ่งแต่ละดอกมีอักขระอยู่ดอกละ ๑ ตัวอักษร คือ นะ โม พุท ธา ยะ ท้าวสหัมบดีจึงได้ตั้งชื่อกัปนี้ว่า ภัทรกัป อันหมายถึง กัปแห่งความเจริญรุ่งเรืองด้วยว่า จะมีพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเสด็จมาอุบัติถึง ๕ พระองค์[๕๒] แล้วจึงได้หยิบหญ้าคาทิ้งลงมาบนพื้นน้ำ น้ำนั้นก็งวดเป็นแผ่นดินขึ้น มีกลิ่นหอม เหล่าพรหมได้กลิ่นง้วนดินต่างลงมาเสพกิน ติดรสง้วนดินนั้นมิอาจกลับคืนสู่พรหมโลกได้ จึงได้ตั้งรกรากเป็นเผ่าพันธุ์มนุษย์สืบมาจนทุกวันนี้ ฉะนั้นก่อนจะเล่าเรียนคัมภีร์ปถมังจึงต้องกล่าวคำนมัสการท้าวสหัมบดีพรหมเสียก่อน เรื่องราวนี้ปรากฏในบทนมัสการไหว้ครูซึ่งเป็นเนื้อหาส่วนแรกของคัมภีร์ปถมังจะปรากกฎว่า “โองการพินธุนาถัง อุปปันนัง พรหมาสะหะปะตินามะ อาทิกัปเป สุยาคะโต ปัญจะปะทุมัง ทิสวา นะโมพุทธายะ วันทะนัง ฯ” คำว่า “พินทุ”เป็นตัวอักษรแรกในคัมภีร์ปถมังนั้นจะเขียนเป็นรูปแวงกลม“ศูนยะ” ในภาษาสันสกฤตยังมีการใช้ในรูปแบบอื่นๆ ด้วย เช่น พินทุ ที่แปลว่า จุด ใช้เป็นสัญลักษณ์ของจักรวาลมูลฐาน (singularity)[๕๓] ก่อนที่จะแปรเปลี่ยนสู่จักรวาลปรากฏการณ์ ปรัชญาอินเดียโบราณได้เสนอแนวคิดที่ว่า ก่อนที่จักรวาลจะขยายตัวดังเช่นที่เป็นอยู่นี้ จักรวาลนั้นประกอบด้วยพลังงานที่เต็มไปด้วยอำนาจในการให้กำเนิดสรรพสิ่ง ในอีกความหมายหนึ่ง จุดเริ่มต้นของธรรมชาติทั้งหลายเป็นผลมาจากความว่าง เป็นเหตุการณ์ก่อนจะไปอธิบายถึงการเกิดของพระพุทธเจ้าซึ่งเคยได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ถึงไว้จากนั้นได้ตรัสถึงความปรากฏแห่งง้วนดินดังนี้

สมัยนั้น ทั่วทั้งจักรวาลนี้แหละเป็นน้ำ ทั้งนั้น มืดมนอนธการ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดวงดาวนักษัตรทั้งหลายยังไม่ปรากฏ กลางคืน กลางวันยังไม่ปรากฏ เดือนหนึ่ง ครึ่งเดือน ฤดูและปีก็

---

[๕๐] ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๑๑๔ / ๘๔.

[๕๑] ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๑๑๙ / ๘๘.

[๕๒] เทพย์ สาริบุตร, **พุทธาภิเษกฉบับสมบูรณ์** (กรุงเทพมหานคร: ทวีการพิมพ์,๒๕๒๘), น. ๘๔-๘๕.

[๕๓] Euclidis Elementa translated in English by Richard Fitzpatrick, **EUCLID’S ELEMENTS OF GEOMETRY**, (c Richard Fitzpatrick, 2007),p 4

ยังไม่ปรากฏ หญิงชายก็ยังไม่ปรากฏ สัตว์ทั้งหลายปรากฏชื่อแต่เพียงว่า “สัตว์” เท่านั้นครั้นเวลาล่วงเลยมาช้านาน เกิดง้วนดินลอยอยู่บนน้ำ ปรากฏแก่สัตว์เหล่านั้นดุจน้ำนมที่บุคคลเคี่ยวให้แห้งแล้วทำให้เย็นสนิทจับเป็นฝาอยู่ข้างบน ง้วนดินนั้นสมบูรณ์ด้วยสี สมบูรณ์ด้วยกลิ่น สมบูรณ์ด้วยรส มีสีเหมือนเนยใสหรือเนยข้นอย่างดี และมีรสอร่อยเหมือนน้ำผึ้งมิ้มซึ่งปราศจากโทษ ต่อมา สัตว์ผู้หนึ่งมีนิสัยโลภกล่าวว่า ท่านผู้เจริญสิ่งนี้จะเป็นเช่นไร แล้วใช้นิ้วช้อนง้วนดินขึ้นมาลิ้มดู เมื่อเขาใช้นิ้วช้อนง้วนดินขึ้นมาลิ้มดูอยู่ รสง้วนดินได้แผ่ซ่านไป เขาจึงเกิดความอยากในรส แม้สัตว์เหล่าอื่นก็พากันถือแบบอย่างสัตว์นั้น จึงใช้นิ้วช้อนง้วนดินขึ้นมาลิ้มดูเมื่อสัตว์เหล่านั้นใช้นิ้วช้อนง้วนดินขึ้นมาลิ้มดูอยู่ รสง้วนดินก็แผ่ซ่านไป และสัตว์เหล่านั้นก็เกิดความอยากในรสขึ้นเช่นเดียวกัน...[๕๔]

ในคัมภีร์ปถมังวรรคที่ ๙ ได้สะท้อนสารัตธรรมออกมาเชิงสัญลักษณ์การลงยันต์พินทุหรือแวจกลม ซึ่งแววกลมเป็นเครื่องหมายแทนความว่างดังความในอัคคัญญสูตร ว่าด้วยเรื่องง้วนดิน คำว่าสมัยนั้น ทั่วทั้งจักรวาลนี้แหละเป็นน้ำ ทั้งนั้น มืดมนอนธการ ดวงจันทร์ ดวงอาทิตย์ ดวงดาวนักษัตรทั้งหลายยังไม่ปรากฏ กลางคืน กลางวันยังไม่ปรากฏ เดือนหนึ่ง ครึ่งเดือน ฤดูและปีก็ยังไม่ปรากฏ หญิงชายก็ยังไม่ปรากฏ[๕๕]นั่นก็คือก่อนจะเกิดโลกในอัคคัญญสูตรแสดงทัศนะเรื่องความว่าง ในคัมภีร์ปถมังก็แสดงทัศนะตรงกันเป็นรูปยันต์พินทุ

จากการสัมภาษณ์นายอัตถนิช โภคทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญและนักเขียนคอลัมน์เกี่ยวกับคัมภีร์ปถมังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเครื่องหมายมหาเมฆ มหาไวย มหาดำ มหานิล มหาราบน้อย มหาราบใหญ่ ที่เกี่ยวข้องกับการเกิดโลกธาตุและกัปในคัมภีร์ปถมังวรรค ๙ ไว้ดังนี้

เรื่องราวของปถมังวรรค ๙ คือลำดับเหตุการณ์ คือ ขนาดเวลาในช่วงคลื่น จุติ-อุบัติ ของจักรวาลแสนโกฏิ ตามการค้นพบของพระพุทธศาสนา ที่ คัมภีร์ปถมังวรรค๙ แสดงสัญลักษณ์ผ่านเส้นเรขาคณิต ซึ่งเป็นภาษาหนึ่งในคณิตศาสตร์ ด้วยลำดับเหตุการณ์ ชื่อ มหาเมฆ คือ สังวัฏฏฐายีอสงไขยกัป มหาไวย คือ วิวัฏฏอสงไขยกัป มหาดำ มหานิล คือ คาบระหว่าง วิวัฏฏอสงไขยกัป และ วิวัฏฏกัปคือดาราจักรทางช้างเผือกที่พระพุทธศาสนาเรียกว่า แสนโกฏโลกธาตุ มีจุติ-อุบัติเป็นคลื่นวัฏฏะ ส่วนมหาราบน้อย มหาราบใหญ่ คือตอนกำเนิดง้วนดินและอาภัสสรพรหมลงมากินง้วนดิน แล้วเกิดการรวมตัวขึ้น เป็นลำดับเหตุการณ์ตามเนื้อความในพระพุทธดำรัสตอนตรัสเล่าปรากฏการณ์กำเนิดมนุษย์จากอาภัสสรพรหมตอนปฐมกัลป์ใน "อัคคัญญสูตร" พระสูตรที่๔ ในหมวดปาฏิกวรรค ทีฆนิกายพระไตรปิฎก[๕๖]

---

[๕๔] ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๑๒๐ / ๘๙.

[๕๕] ที.ปา.(ไทย) ๑๑ / ๑๒๐ / ๘๙.

[๕๖] สัมภาษณ์นายอัตถนิช โภคทรัพย์,นักเขียนหนังสือภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย: Mythology of Classic Muay-Thai, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ในคัมภีร์จักกวาฬทีปนีกล่าวถึงกัป หรือพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า กัป ในพระบาลีนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย อสงไขยแห่งกัปนี้ ๔ อย่าง' ดังนี้. กัปเปกเทศ (เอกเทศแห่งกัป) ตรัสว่า กัป ใน พระบาลีนี้ว่า ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย กัป เป็นประมาณแห่งอายุของเทพพวกพรหมกายิก ดังนี้ อายุกัป ตรัสว่า กัป ในพระบาลีนี้ว่า ย่อมไหม้ในนรกตลอดกัป, ย่อมบันเทิงในสวรรค์ตลอดกัป ดังนี้ อายุกัป คือวิธีแห่งอายุ อธิบายว่ากำหนดแห่งอายุ โดยวิบากของกรรมหรือโดยนับปี อรรถกถาจริยาปิฎกว่า "ชื่อว่า กัป โดยอรรถวิเคราะห์ว่า อันบัณฑิตให้สำเร็จ. อธิบายว่า อันบัณฑิตพึงให้สำเร็จด้วยอุปมาทั้งหลายมีอุปมาด้วยกองเมล็ดพันธุ์ผักกาดเป็นต้น คือมีประมาณที่พึงบริกัปอย่างเดียว เพราะไม่อาจที่จะนับโดยปีว่ามีประมาณเท่านี้ปี เท่านี้ร้อยปี เท่านี้พันปี หรือเท่านี้แสนปี[๕๗]

พระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสอุปมา ๒ อย่าง ตามอัธยาศัยของเวไนย.ไว้ในนิทานวรรคว่า "ดูก่อนภิกษุ ภูเขาศิลาล้วนอันใหญ่ ยาวโยชน์หนึ่ง กว้างโยชน์หนึ่ง สูงโยชน์หนึ่ง ไม่มีช่อง ไม่มีโพรง เป็นแท่งทึบ. ภูเขานี้นั้นล่วงไปทุกๆ แสนปี อันบุรุษพึงลูบครั้งหนึ่งด้วยกาศิกพัสตร์. ภูเขาศิลาล้วนอันใหญ่นั้นพึงถึงความสิ้นไปความหมดไปเร็วกว่า แต่กัปยังไม่ถึงความสิ้นไป ความหมดไปเลย แม้ฉันใด, กัปก็ยืดยาวฉันนั้นแล." และว่า "ดูก่อนภิกษุ นครล้วนแล้วด้วยเหล็ก ยาวโยชน์หนึ่ง กว้างโยชน์หนึ่ง สูงโยชน์หนึ่ง เต็มด้วยเมล็ดพันธุ์ผักกาดพูนเป็นจอม,,. ล่วงไปทุกๆ แสนปี บุรุษพึงหยิบเมล็ดพันธุ์ผักกาดออกเมล็ดหนึ่งๆ จากนครนั้น, กองเมล็ดพันธุ์ผักกาดอันใหญ่ พึงถึงความสิ้นไป ความหมดไปด้วยความเพียรนี้เร็วกว่า, แต่กัปยังไม่ถึงความสิ้นไป ความหมดไปเลย แม้ฉันใด, กัปก็ยืดยาวฉันนั้นแล." อุปมาทั้งสองนั้นเสมอกัน. ด้วยเหตุนั้น ในอรรถกถาจึงได้กล่าวไว้ว่า "เพื่อจะทรงเฉลยคำถามว่าด้วยการลูบนั้น พึงให้ภูเขาสิ้นไปประมาณเท่าไร จึงตรัสว่า "ประมาณเมล็ดพันธุ์ผักกาด" [๕๘]

ในคัมภีร์จักกวาฬทีปนีเป็นคัมภีร์ที่นิพนธ์ขึ้นโดยพระสิริมังคลาจารย์ ก็ได้มีการแสดงถึงโลกธาตุไว้ดังนี้ว่า

โลกธาตุอันหนึ่ง คือ ไตรสหัสสี มหาสหัสสี ชื่อว่าโลกธาตุเป็น ๓ อย่างคือ จูฬนิกา (ขนาดเล็ก๗ มัชฌิมิกา (ขนาดกลาง) ไตรสหัสสี (ขนาดใหญ่). บรรดาโลกธาตุ ๓ ขนาดนั้น จักรวาลพันหนึ่ง ชื่อว่าจูฬนิกาโลกธาตุ. จูฬนิกาคูณด้วยพัน ชื่อว่ามัชฌิกาโลกธาตุ ซึ่งมีประมาณจักรวาฬ. มัชฌิมิกาด้วยพัน ชื่อว่าไตรสหัสสีโลกธาตุ ซึ่งมีประมาณร้อยโกฏิจักวาฬ. ไตรสหัสสีนั้นแลเรียกว่ามหาสหัสสีบ้าง. ด้วยเหตุนั้น พระผู้มีพระภาคจึงได้ตรัสไว้ในสีหนาทสูตรว่า "ดูก่อนอานนท์พระจันทร์และพระอาทิตย์เที่ยวส่องแสงไพโรจน์อยู่ในทิศทั้งหลายตลอดที่มีประมาณเท่าใด, โลกมีประมาณเท่านั้นพันเท่าในโลกพันเท่า (พันจักรวาฬ) นั้น มีพระจันทร์พันดวง มีพระอาทิตย์พันดวง มีพญาเขาสิเนรุพันเทือก มี

---

[๕๗] พระสิริมังคลาจารย์,**จักรวาฬทีปนี** สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ตรวจชำระเรียบเรียง, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๔๕๐.

[๕๘] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๕๐.

ชมพูทวีปพันทวีป มีอปรโคยามทวีปพันทวีป มีอุตรกุรุทวีปพันทวีป มีบุพวิเทหทวีปพันทวีป มีมหาสมุทรสี่พันทวีป มีท้าวมหาราชสี่พันองค์ มีเทวโลกชั้นจตุมหาราชิกพันแห่ง ชั้นดาวดึงส์พันแห่ง ชั้นยามะพันแห่ง ชั้นดุสิตพันแห่ง ชั้นนิมมานรดีพันแห่ง ชั้นปรนิมมิตวสวัตดีพันแห่ง มีพรหมโลกพันแห่ง. นี้แลอานนท์ เรียกว่าสหัสสีจุฬนิกาโลกธาตุ. สหัสสีจูนิกาโลกธาตุโดยประมาณเท่าใด, โลกมีประมาณเท่านั้นพันเท่า, นี้แลอานนท์ เรียกว่าทวีสหัสสีมัชฌิมิกาโลกธาตุ. ทวีสหัสสีมัชฌิมิกาโลกธาตุโดยประมาณเท่าใด, โลกมีประมาณเท่านั้นพันเท่า, นี้แลอานนท์ เรียกว่าไตรสหัสสีมหาสหัสสีโลกธาตุ. ดูก่อนอานนท์ ตถาคตเมื่อต้องการ พึงยังไตรสหัสสีมหาสหัสสีโลกธาตุหรือโลกธาตุที่พึงต้องการให้รู้แจ้งได้ด้วยเสียง[๕๙]

ในเนื้อหานี้มีการกล่าวถึงขนาดของโลกธาตุซึ่งสิ่งที่พระพุทธงค์ตรัสไว้ในสีหนาทสูตรสอดคล้องกับคัมภีร์ปถมังคือเรื่องของการโคจรของพระอาทิตย์และพระจันทร์ พระจันทร์และพระอาทิตย์เที่ยวส่องแสงไพโรจน์อยู่ในทิศทั้งหลายตลอดที่มีประมาณเท่าใด, โลกมีประมาณเท่านั้นพันเท่าเช่น ในขั้นตอนการลบองการมหาแคล้วไปเป็นพระจันทร์ข้างขึ้น ด้วยคาถาว่า “ปะถะมัง เญยยะ พุทธาโลกาโลโปจะ จันทะพุทธา โลกา วิชานะเยฯ ลบองค์ มหาแคล้วที่ลงครั้งที่ ๑” จากนั้นลบพระจันทร์ข้างขึ้นเป็นพระจันทร์ข้างแรมด้วยคาถาว่า “ปะถะมัง จันทะพุทธาโลโปจะ จันทะปะณีตา วิชานะเยฯ” ลบพระจันทร์ครึ่งซีกอันดับแรกเริ่มขึ้นเป็นพระจันทร์เต็มดวง จากนั้นลบพระจันทร์ข้างแรมเป็นพระจันทร์เข้ากลีบเมฆ และ ลบพระจันทร์เข้ากลีบเมฆเป็นพระจันทร์ออกจากเมฆ[๖๐] การลบผงชุดแรกนี้เป็นการแสดงการโคจรและส่องสว่างของพระจันทร์ สำหรับการลบผงชุดที่สองที่เกี่ยวกับการโคจรของพระอาทิตย์ โดยลบพระจันทร์ออกจากเมฆเป็นพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆและลบพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆเป็นพระอาทิตย์ออกจากเมฆ[๖๑] หมายจะแสดงถึงการโคจรแสดงขนาดของโลกธาตุโดยเครื่องมือวัด ๒ อย่างคือพระจันทร์ และ พระอาทิตย์

ในคัมภีร์โลกธาตุได้แสดงทัศนะที่สอดคล้องทั้งอัคคัญญสูตรและคัมภีร์ปถมังคือสัญลักษณ์เครื่องหมายรูปพินทุหรือรูปศูนย์ โดยกล่าวไว้ว่า

โลกนี้อุบัติด้วยอวิชชาและมีรูปเริ่มต้นเป็นรูปศูนย์ดังนี้ โลกเมื่อยังไม่มีศาสตร์อื่นๆดีกว่าโชติศาสตร์,ความคิดของมนุษย์เห็นว่า โลกเรานี้อยู่ในจักรวาลซึ่งแรกเริ่มเดิมทีมีแต่ท้องฟ้าว่างเปล่ากลางหาวที่ว่างเปล่านั้น ถ้าจะให้หมายรู้กันด้วยลวดลาย ก็เขียนเป็นศูนย์....แปลความว่าไม่มีอะไรหรือไม่ทราบว่าอะไร เพราะถ้าไปทราบต้องมี แล้วมาใช้เป็นเครื่องหมายมฤตยูผู้เป็นเจ้าแห่งความตาย

---

[๕๙] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๔๗๕.

[๖๐] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๖๗-๗๐.

[๖๑] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๗๑-๗๒.

หมายความว่า เดิมทีไม่มีอะไรเลย ครั้งมามีสิ่งหรือธาตุอะไรขึ้นภายหลัง มฤตยูก็ทำสิ่งนั้นให้เป็น ๐ ไปตามสภาพเดิม ท่านจึงสอนว่า ธาตุโย สุญญโต ปัสส จงเห็นธาตุทั้งหลายโดยความเป็นศูนย์เสียเถิด[๖๒]

....สำหรับธาตุคือส่วนอันว่างเปล่าในจักรวาลนั้น ถ้าจะเรียกให้เข้าพวกธาตุ ก็เรียกว่าอากาศธาตุ คงได้แก่ความไม่มีอะไรหรือไม่รู้ว่าอะไรเพราะมืดอยู่ ครั้นสมมติเป็นธาตุอากาศ ก็ต้องมีเทวดาครองธาตุนั้นเป็นดาวดวงหนึ่ง เรียกว่าดาวมฤตยูคงเขียนเครื่องหมายเป็นรูป ๐[๖๓] ผู้วิจัยพบความเชื่อมโยงความรู้ระหว่างคัมภีร์ปถมังและคัมภีร์โลกธาตุ มีนัยยะของพินธุและศูนย์ในแนวทางเดียวกัน คือ ยันต์ดวงลัคนาว่าเริ่มจากการเขียนรูปศูนย์ก่อนและศูนย์แทนจุดกำเนิดคืออวิชชา “เมื่อจักรวาลไม่มีอะไร โลกเราก็มีแต่ฟ้าเข้าครอบคลุมเต็มที่ ซึ่งได้ในคำว่า ถูกอวิชชาความมืดมิดห่อหุ้มแล้ว หรือเรียกจักรวาลในขณะนี้ว่าถ้ำมฤตยูก็ไม่ผิด”[๖๔]

รูปศูนย์ในโหราศาสตร์ หรือ ยันต์แววกลมในคัมภีร์ปถมังก็คือจุดเริ่มแรกในการกำเนิดในตัวเดียวกันเมื่ออาภัสสระพรหมได้เริ่มลิ้มรสง้วนดินนั่นเองจนเกิดเป็นสรรพสิ่ง แสดงให้เห็นในรูปแบบยันต์อื่นๆ เช่น มหาเมฆ มหาไวย มหาดำ มหาคลาด มหาแคล้ว พระจันทร์ข้างขึ้น พระจันทร์ข้างแรม พระจันทร์เข้ากลีบเมฆ พระจันทร์ออกจากกลีบเมฆ พระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆ พระอาทิตย์ออกจากเมฆ มหานิล มหาราพน้อย มหาราพใหญ่[๖๕] ภาพยันต์ในวรรคนี้มีลักษณะของยันต์ที่เป็นตัวแทนของปรากฏการณ์ ต่างๆ ตอนกำลังกำเนิดโลก เช่น เมฆ พระจันทร์ พระอาทิตย์ ยุคสมัย ตลอดจนมนุษย์และพระพุทธเจ้า นั่นเอง

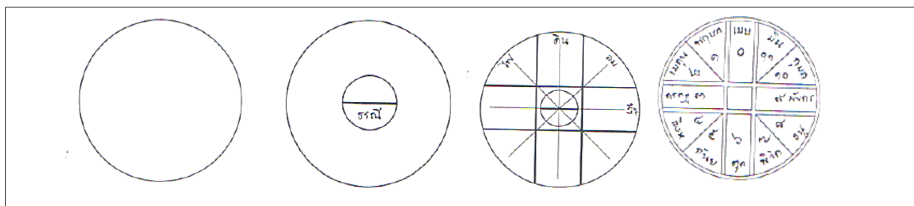
---

[๖๒] พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป), **โลกธาตุ**, (กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า๒-๓.

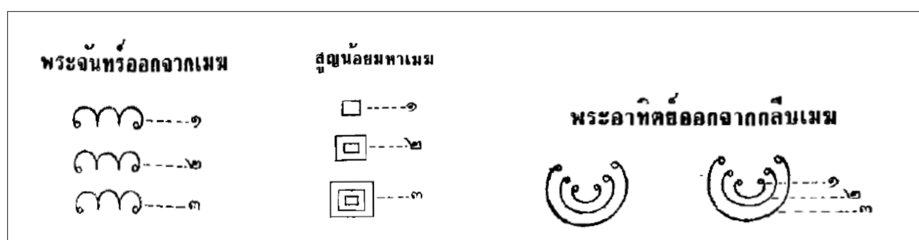
[๖๓] พระสารประเสริฐ(ตรี นาคะประทีป), **โลกธาตุ**, (กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๔-๕.

[๖๔] เรื่องเดียวกัน,หน้า ๒.

[๖๕] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า๕๓-๗๕.

ภาพที่ ๓.๖ แผนภูมิจำลองการเกิดโลกธาตุในคัมภีร์โลกธาตุที่มีลักษณะสัมพันธ์กับ “ยันต์พินทุ” ในคัมภีร์ปถมัง[๖๖]

ภาพที่ ๓.๗ รูปยันต์ที่แสดงถึงการกำเนิดต่างๆ ของโลก เช่น รูปเมฆ พระจันทร์ พระอาทิตย์ ในอัคคัญญสูตร

๓.๒ สารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมี

๓.๒.๑ หลักธรรมเรื่องพุทธคุณ

พุทธคุณหรือคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้นได้ปรากฏอยู่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ พระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เวรัญชกัณฑ์ เลยทีเดียวที่กล่าวถึงพระพุทธคุณของท่าน ซึ่งมีความดังนี้

สมัยนั้น พระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าประทับอยู่ ณ ควงต้นสะเดาอันเป็นที่อยู่ของนเฬรุยักษ์ เขตเมืองเวรัญชา พร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูปเวรัญชพราหมณ์ได้ฟังข่าวว่า ท่านพระสมณโคดม เป็นศากยบุตร เสด็จออกผนวชจากศากยตระกูล ประทับอยู่ ณ ควงต้นสะเดาอันเป็นที่อยู่ของนเฬรุยักษ์ เขตเมืองเวรัญชา พร้อมกับภิกษุสงฆ์หมู่ใหญ่ประมาณ ๕๐๐ รูป ท่านพระโคดมผู้เจริญนั้นมีกิตติศัพท์อันงามขจรไปอย่างนี้ว่า แม้เพราะเหตุนี้ พระผู้มีพระภาค พระองค์นั้นเป็นพระอรหันต์ ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพียบพร้อมด้วยวิชชาและจรณะเสด็จไปดี รู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นพระพุทธเจ้า เป็นพระผู้มีพระภาค ๑ พระองค์ทรงรู้แจ้งโลกนี้พร้อมทั้งเทวโลก มารโลก พรหมโลก และหมู่สัตว์พร้อมทั้งสมณพราหมณ์เทวดาและมนุษย์ด้วยพระองค์เองแล้ว จึงทรงประกาศให้ผู้อื่นรู้ตาม ทรงแสดงธรรมมีความ

---

[๖๖] พระสารประเสริฐ(ตรี นาคะประทีป), **โลกธาตุ**, (กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๓๘), หน้า ๓-๒๔.

งามในเบื้องต้นมีความงามในท่ามกลางและมีความงามในที่สุด ทรงประกาศพรหมจรรย์ พร้อมทั้งอรรถและพยัญชนะ บริสุทธิ์บริบูรณ์ครบถ้วน การได้พบพระอรหันต์ทั้งหลายเช่นนี้ เป็นความดีอย่างแท้จริง[๖๗]

พระอรรถาจารย์ได้อธิบายพระพุทธคุณ ทั้ง ๙ บทนี้ แต่ละบทมีคุณเชิงอรรถอเนกประการ คือ

ก. ชื่อว่าเป็นพระอรหันต์ เพราะห่างไกลจากกิเลส, เพราะกำจัดข้าศึกคือกิเลส, เพราะหักซี่กำแห่งสังสารวัฏคือการเวียนว่ายตายเกิด, เพราะเป็นผู้ควรรับไทยธรรม, เพราะไม่ทำบาปในที่ลับ[๖๘]

ข. ชื่อว่า ตรัสรู้ด้วยพระองค์เองโดยชอบ เพราะตรัสรู้ธรรมทั้งปวงโดยชอบและด้วยพระองค์เอง[๖๙]

ค. ชื่อว่าเพียบพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เพราะมีวิชชา ๓ และวิชชา ๘ ดังนี้ วิชชา ๓ คือ[๗๐]

๑. ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความรู้ที่ให้ระลึกชาติได้

๒. จุตูปปาตญาณ ความรู้จุติ (ตาย) และอุบัติ (เกิด)ของสัตว์

๓. อาสวักขยญาณ ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะ วิชชา ๘ คือ

๑) วิปัสสนาญาณ ญาณที่เป็นวิปัสสนา

๒) มโนมยิทธิ มีฤทธิ์ทางใจ

๓) อิทธิวิธิ แสดงฤทธิ์ได้ต่างๆ

๔) ทิพพโสต หูทิพย์

๕) เจโตปริยญาณรู้จักกำหนดจิตผู้อื่นได้

๖) ปุพเพนิวาสานุสติญาณ ความรู้ที่ให้ระลึกชาติได้

๗) ทิพพจักขุ ตาทิพย์(จุตูปปาตญาณ)

๘) อาสวักขยญาณ ความรู้ที่ทำให้สิ้นอาสวะ จรณะ ๑๕ คือ (๑) สีลสัมปทา ความถึง พร้อมด้วยศีล (๒) อินทรียสังวร การสำรวมอินทรีย์ (๓) โภชเนมัตตัญญุตา ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภค (๔) ชาคริยานุโยค การหมั่นประกอบความเพียรเป็นเครื่องตื่น (๕) มี

---

[๖๗] วิ.ม.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑.

[๖๘] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๖๙] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๗๐] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

ศรัทธา (๖) มีหิริ (๗) มีโอตตัปปะ (๘) เป็นพหูสูต (๙) วิริยารัมภะ ปรารภความเพียร (๑๐) มีสติมั่นคง (๑๑) มีปัญญา (๑๒)ปฐมฌาน(๑๓) ทุติยฌาน (๑๔) ตติยฌาน (๑๕) จตุตถฌาน[๗๑]

ง. ชื่อว่า เสด็จไปดี เพราะมีการเสด็จไปงาม เพราะเสด็จไปสู่ฐานะที่ดี เพราะเสด็จไปโดยชอบ และเพราะตรัสไว้โดยชอบ[๗๒]

จ. ชื่อว่า รู้แจ้งโลก เพราะทรงรู้แจ้งโลก เหตุเกิดโลก ความดับโลก วิธีปฏิบัติให้ลุถึงความดับโลก (ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค) และทรงรู้แจ้งโลกทั้ง ๓ คือ สังขารโลก สัตวโลก โอกาสโลก[๗๓]

ฉ. ชื่อว่า เป็นสารถีฝึกผู้ที่ควรฝึกได้อย่างยอดเยี่ยม เพราะทรงฝึกฝนคนที่ควรฝึกฝน ทั้งเทวดา มนุษย์อมนุษย์ สัตว์ดิรัจฉาน ด้วยอุบายต่างๆ [๗๔]

ช. ชื่อว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เพราะทรงสั่งสอนเทวดาและมนุษย์ด้วยประโยชน์ในโลกนี้ ประโยชน์ในโลกหน้า และประโยชน์อย่างยิ่งคือพระนิพพาน ตามสมควรแก่ประโยชน์ที่เทวดาและมนุษย์จะพึงได้รับ และเพราะทรงช่วยพาหมู่สัตว์ให้พ้นความกันดารคือความเกิด ดุจสัตถวาหะคือหัวหน้ากองเกวียนพาบริวารข้ามทางกันดาร[๗๕]

ซ. ชื่อว่า เป็นพระพุทธเจ้า เพราะทรงรู้สิ่งที่ควรรู้ทั้งหมดด้วยพระองค์เองและทรงสอนให้ผู้อื่นรู้ตาม[๗๖]

ฌ. ชื่อว่า เป็นพระผู้มีพระภาค เพราะ ๑. ทรงมีโชค ๒. ทรงทำลายข้าศึกคือกิเลส ๓. ทรงประกอบด้วยภคธรรม ๖ ประการ (คือ ความเป็นใหญ่เหนือจิตของตน, โลกุตตรธรรม, ยศ, สิริ, ความสำเร็จประโยชน์ตามต้องการ และความเพียร) ๔. ทรงจำแนกแจกแจงธรรม ๕. ทรงเสพอริยธรรม ๖. ทรงคายตัณหาในภพทั้งสาม ๗. ทรงเป็นที่เคารพของชาวโลก ๘. ทรงอบรมพระองค์ดีแล้ว ๙.ทรงมีส่วนแห่งปัจจัย ๔ เป็นต้น[๗๗]

ในพระวินัยปิฎก มหาวิภังค์ เวรัญชกัณฑ์ นี้เป็นที่มาของบทสวดสรรเสริญพุทธคุณที่เราเรียกกันโดยทั่วไปว่าบทสวดสรรเสริญพระพุทธคุณ บทสวดมนต์มีเนื้อหาดังนี้

---

[๗๑] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๗๒] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๗๓] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๗๔] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๗๕] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๗๖] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

[๗๗] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๑ / ๑ / ๑๐๓-๑๑๘.

อิติปิ โส ภะคะวา (เพราะเหตุอย่างนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้านั้น)

อะระหัง (เป็นผู้ไกลจากกิเลส) สัมมาสัมพุทโธ (เป็นผู้ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง)

วิชชาจะระณะสัมปันโน (เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ)

สุคะโต (เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี) โลกะวิทู (เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง)

อะนุตตะโร ปุริสสะธัมมะสาระถิ (เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้ อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า)

สัตถาเทวะมนุสสานัง (เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย)

พุทโธ (เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม) ภะคะวาติ (เป็นผู้มีความเจริญจำแก่ธรรมสั่งสอนสัตว์)”[๗๘]

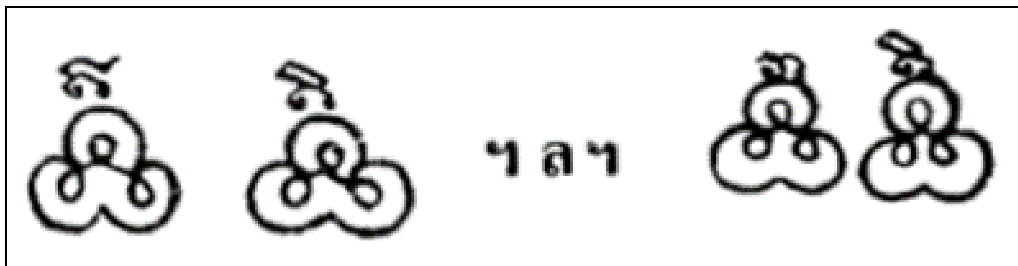
ในคัมภีร์ปถมังวรรค ๙ ภายหลังที่เขียนยันต์มหาราพแล้วเสร็จ จะต้องลบยันต์มหาราพเป็นคาถา “นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ”ขั้นตอนต่อไปนี้จะลบเฉพาะคาถา “นะโมตัสสะภะคะวะโต” ไปเป็น “อิติปิโส ภะคะวา อะระหังสัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะ ทัมมะสาระถิ สัตถาเทวะ มะนุสสานัง พุทโธภะคะวาติ” ตามหลักการของคัมภีร์ปถมังเรียกว่าการทำ “ผงอิติปิโส”จากนั้นทำการเขียนลบบทคาถานี้เป็นหัวใจนวหรคุณ ๙ “อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภะ” แล้วลบนวหรคุณเป็นคาถาหัวใจพระรัตนตรัย “อิ สวา สุ” จากนั้นลบอักขระสลับไปมาเป็น “อิ สวา สุ” “สุ สวา อิ” และ “อิ สุ สวา” และลบ “อิ สุ สวา” กลับเป็นบทสรรเสริญพุทธคุณแบบอนุโลม (เดินคาถาต่อไปด้านหน้า) ว่า “อิติปิโส ภะคะวา อะระหังสัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะ ทัมมะสาระถิ สัตถาเทวะ มะนุสสานัง พุทโธภะคะวาติ” จากนั้นตั้งลบจาก “ติ วา คะ”เป็นปฏิโลม(เดินคาถากลับจากด้านหลังคาถา) ดังนี้ “ติ วา คะ ภะ โธ พุท นัง สา นุส มะ วะ เท ถา สัต ถิ ระ สา มะ ทัม สะ ริ ปุ โร ตะ นุต อะ ทู วิ กะ โล โต คะ

สุ โน ปัน สัม ณะ ระ จะ ชา วิช โธ พุท สัม มา สัม หัง ระ อะ วา คะ ภะ โส ปิ ติ อิ” แสดงสารัตถธรรมในการสรรเสริญพระพุทธคุณของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตั้งแต่ข้อแรกไปจนถึงข้อที่ ๙ และเน้นย้ำสรรเสริญพระพุทธคุณกลับตั้งแต่ข้อที่ ๙ ไปจนถึงข้อแรก และแสดงให้ชัดเจนด้วยสัญลักษ์ภาพเป็นรูปองค์พระพุทธทั้ง ๕๖ องค์โดยแต่ละองค์จะมีอักระติปิโส ภะคะวา อะระหังสัมมาสัมพุทโธ

---

[๗๘]หอจดหมายเหตุพุทธาส อินทปัญโญ,**คู่มืออุบาสกอุบาสิกา และ สวดมนต์แปลพิเศษและศาสนพิธีแปลไทย,** (กรุงเทพมหานคร: หอจดหมายเหตุพุทธาส อินทปัญโญ, ๒๕๕๗),หน้า ๑๒-๑๓

วิชชาจะระณะสัมบั่นโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุริสะ ทัมมะสาระถิ สัตถาเทวะ มะนุสสานัง พุท โธภะคะวาติ ประดิษฐานไว้เหนือพระเศียรขององค์พระดังรูปนี้[๗๙]

ภาพที่ ๓.๘ รูององค์พระที่มีอักขระบทสรรเสริญพระพุทธคุณ อิติ ฯลฯ วาติ ประดิษฐานกำกับเหนือเศียรพระ ไว้องค์ละอักขระทุกองค์ทั้ง ๕๖ ด้วยกัน[๘๐]

เรื่องของพุทธคุณนี้ปรากฏต่อเนื่องอยู่ในการลบผงปถมังในววรค ๙ ในขั้นตอนการทำผงผงไตรสรณาคมน์ โดยจะลบเฉพาะคาถา “อะระหะโต” ไปเป็นคาถาไตรสรณคมน์ “พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ธัมมังสรณัง คัจฉามิ สังฆังสรณัง คัจฉามิ” ไตรสรณคมน์นี้ ใน พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ขุททกปาฐะ ๑. สรณคมน์[๘๑] คำว่า “ไตรสรณคมน์”หรือ “สรณคมน์” หมายถึง การถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะ พระรัตนตรัย[๘๒] บทสวด “พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ธัมมังสรณัง คัจฉามิ สังฆังสรณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ ธัมมังสรณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ สังฆังสรณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ พุทธัง สรณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ ธัมมังสรณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ สังฆังสรณัง คัจฉามิ” นี้หมายถึง

“ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ
ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นสรณะ
ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ
ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒
ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒
ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๒
ข้าพเจ้าขอถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓
ข้าพเจ้าขอถึงพระธรรมเป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓”

---

[๗๙] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๗๖-๘๓

[๘๐] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๘๓

[๘๑] ขุ.ขุ.(ไทย) ๒๕ / ๑ / ๑.

[๘๒] ขุ.ขุ.(ไทย) ๒๕ / ๑ / ๑.

ข้าพเจ้าขอถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ แม้ครั้งที่ ๓”[๘๓]

คำว่าพุทธังหมายถึง “พระสัมมาสัมพุทธเจ้า” คำว่า “สรณะ” หมายถึงสิ่งที่ทำลาย ขจัดปัดเป่า บรรเทาทุกข์ ภัย และกิเลส หมายความว่า การยึดถือพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งก็เพื่อเป็นเครื่องช่วย ทำลาย ขจัดปัดเป่าทุกข์ ภัยและกิเลสต่าง ๆ ในจิตใจให้หมดสิ้นไป[๘๔] ซึ่งถือว่าการน้อมระลึกถึงพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณเป็นที่พึ่งเป็นสิ่งที่ประเสริฐ ดังนั้นการบรรพชาและอุปสมบทในพระพุทธศาสนา จึงใช้วิธีการเปล่งวาจาถึงพระรัตนตรัย ที่เรียกว่า ติสรณคมนูปสัมปทา[๘๕] อานุภาพของพระคาถาไตรสรณคมน์ในคัมภีร์ปถมังนั้นผู้ประพันธ์แสดงทัศนะศรัทธา ยกย่อง และสรรเสริญถึงพุทธคุณในพระคาถาเป็นอย่างสูงถึงขนาดบรรยายไว้อย่างพิสดารว่า “ถ้าจะกำบังนิทราให้เสกด้วยคาถานี้ นะหิปังเก นะหิปังโก นะหิปังกะ *พุทธัง ธัมมัง สังฆัง สรณังคัจฉามิฯ* ๓ คาบ ฝนทาตาทั้งสองทาปาก ทาหู ทาจมูก เป็นบังตาสารพัดสัตว์มิเห็นแล”

สารัตถธรรมเรื่องพุทธคุณหรือคุณของพระพุทธเจ้านี้ยังแสดงออกเชิงสัญลักษ์กับเลขยันต์จำพวก อุนวอุณณาโลมอุทัยองการ ในปถมังวรรคที่ ๒ อุนวอุณณาโลมนิสสัยองการ ในปถมังวรรคที่ ๓ อุณณาโลมมหาองการ ในปถมังวรรคที่ ๔ องค์ไวยองการ ในปถมังวรรคที่ ๕ องค์มหาไวยองการ ในปถมังวรรคที่ ๕ อุภัยองการ ในปถมังวรรคที่ ๖ องค์สมัยองการ ในปถมังวรรคที่ ๗ องการอุทัย องค์มหาไวย องการมหาเมฆ องการ ๖ ในปถมังวรรคที่ ๙ ซึ่งมีจุดร่วมเหมือนกันคือ มีสัญลักษ์อุ จันทร์ (พระจันทร์) สูริย์ (พระอาทิตย์) และยันต์อุณาโลม ๙ หยักโดยที่มีการจัดลำดับให้ยันต์อุณาโลม ๙ หยักที่หมายถึงพุทธคุณของพระพุทธเจ้า ๙ ประการหรือนวหรคุณอยู่สูงที่สุด หรือหมายถึงพระพุทธเจ้าผู้สำเร็จธรรมเหนือโลก ๙ อย่างอันได้แก่ มรรค๔ ผล๔ นิพพาน๑[๘๖] รองลงมาคือพระอาทิตย์และพระจันทร์ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าแม้ว่าพระอาทิตย์และพระจันทร์ที่มีคุณต่อโลกส่องแสงสว่างให้มวลมนุษย์ทั้งกลางวันและกลางคืน ก็ยังมีพระคุณไม่เท่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่มีคุณต่อสรรพสัตว์ทั้ง ๙ ประการตามที่กล่าวมา เรื่องนี้ปรากฏอยู่ใน เรื่องราวของอสุริทราหู กับ พระจันทร์ และ พระอาทิตย์ ในพระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย สคาถวรรค [๒. เทวปุตตสังยุต]๑. ปฐมวรรค สูตรที่ ๙ จันทิมสูตร และ สูตรที่ ๑๐ สุริยสูตร[๘๗]

---

[๘๓] ขุ.ขุ.(ไทย) ๒๕ / ๑ /๑.

[๘๔] ขุ.ขุ.(ไทย) ๒๕ / ๑ / ๖-๗.

[๘๕] วิ.มหา.อ.(ไทย) ๓ / ๓๔ / ๒๓.

[๘๖] ขุ.เถร.อ.(ไทย) ๑ / ๙๔ / ๓๐๔.

[๘๗] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๖.

เรื่องแรกเรื่องเกิดขึ้นที่กรุงสาวัตถีว่าด้วยเรื่องของจันทิมเทพบุตร หรือ พระจันทร์ สมัยนั้นจันทิมเทพบุตรถูกอสุรินทราหูเข้าจับตัวไว้[๘๘] อสุรินทราหูนี้เป็นอสูรที่มีฤทธิ์มากขนาดพระจันทร์และพระอาทิตย์ผู้ยิ่งใหญ่ยังรู้สึกหวั่นเกรงต่ออสูรนี้ พระอรรถาจารย์ได้บรรยายลักษณะที่น่ากลัวของอสุรนทราหูไว้ดังนี้ใน อรรถกถา ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค โสณทัณฑสูตร ว่า "ท้าวอสุรินทรราหูสูงได้ ๔,๘๐๐ โยชน์. ระหว่างแขนของเขาวัดได้ ๑,๒๐๐ โยชน์ ระหว่างนมวัดได้ ๖๐๐ โยชน์. พื้นมือและพื้นเท้าหนาได้ ๓๐๐ โยชน์. ข้อนิ้วยาวได้ ๕๐ โยชน์. ระหว่างคิ้วกว้าง ๕๐ โยชน์. หน้ายาว ๒๐๐ โยชน์. ลึกได้ ๓๐๐ โยชน์. มีปริมณฑลได้ ๓๐๐ โยชน์. คอยาวได้ ๓๐๐ โยชน์. หน้าผากยาวได้ ๓๐๐ โยชน์. ศีรษะยาวได้ ๙๐๐ โยชน์"[๘๙] จากลักษณะดังนี้จึงไม่น่าแปลกใจเลยว่าทำไมทั้งพระจันทร์และพระอาทิตย์จึงได้เกรงกลัวอสุริทราหูนัก

แต่ทว่า ครั้งนั้น จันทิมเทพบุตร ระลึกถึงพระผู้มีพระภาค ได้กล่าวคาถานี้ในเวลานั้นว่า "ข้าแต่พระพุทธเจ้าผู้แกล้วกล้า ขอความนอบน้อมจงมีแด่พระองค์พระองค์เป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวงข้าพระองค์ตกอยู่ในภาวะคับขันขอพระองค์จงเป็นสรณะแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิดลำดับนั้นพระผู้มีพระภาคทรงปรารภจันทิมเทพบุตร ได้ตรัสกับอสุรินทราหูด้วยพระคาถาว่าจันทิมเทพบุตรถึงตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์เป็นสรณะราหู ท่านจงปล่อยจันทิมเทพบุตรเสียเถิดพระพุทธเจ้าทั้งหลายเป็นผู้อนุเคราะห์สัตว์โลกลำดับนั้น"[๙๐] อสุรินทราหูปล่อยจันทิมเทพบุตรแล้ว ก็เร่งรีบเข้าไปหาท้าวเวปจิตติจอมอสูรถึงที่อยู่ เป็นผู้เศร้าสลดใจ เกิดขนพองสยองเกล้า ได้ยืนอยู่ ณ ที่สมควร[๙๑] หลังจากอสุรินทราหูได้ปล่อยจันทิมเทพบุตรแล้ว ท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้กล่าวถามกับอสุรินทราหูผู้ยืนอยู่ ณ ที่สมควรนั้น ด้วยคาถาว่า "ราหู ทำไมท่านจึงรีบปล่อยจันทิมเทพบุตรเสียเล่า ทำไมท่านจึงเศร้าสลดใจมายืนกลัวอยู่เล่า" อสุรินทราหูได้ตอบว่า "ข้าพเจ้าถูกขับด้วยคาถาของพระพุทธเจ้าหากข้าพเจ้าไม่ปล่อยจันทิมเทพบุตรศีรษะของข้าพเจ้าพึงแตก ๗ เสี่ยงมีชีวิตอยู่ก็จะไม่ได้รับความสุขเลย"[๙๒]

เรื่องที่ ๒ สมัยนั้น สุริยเทพบุตรถูกอสุรินทราหูเข้าจับตัวไว้ครั้งนั้น สุริยเทพบุตรระลึกถึงพระผู้มีพระภาค ได้กล่าวคาถานี้ในเวลานั้นว่า "ข้าแต่พระพุทธเจ้าผู้แกล้วกล้าขอความนอบน้อมจงมีแด่พระองค์ พระองค์เป็นผู้หลุดพ้นแล้วจากกิเลสทั้งปวงข้าพระองค์ตกอยู่ในภาวะคับขัน ขอพระองค์จงเป็นสรณะแก่ข้าพระองค์ด้วยเถิด ๑ ลำดับนั้น พระผู้มีพระภาคทรงปรารภสุริยเทพบุตร ได้ตรัสกับอสุรินทราหูด้วยพระคาถาว่า สุริยเทพบุตรถึงตถาคตผู้เป็นพระอรหันต์เป็นสรณะ ราหู ท่านจงปล่อยสุ

---

[๘๘] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๖.

[๘๙] ที.สี.อ.(ไทย) ๑ / ๓๕๗.

[๙๐] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๖.

[๙๑] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๖.

[๙๒] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๖.

ริยเทพบุตรเสียเถิดพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นผู้อนุเคราะห์สัตว์โลก สุริยเทพบุตรเป็นผู้ส่องแสง ทำความสว่างในที่มืดมิด

มีสัณฐานเป็นวงกลม มีเดชสูง ท่านอย่าอมสุริยเทพบุตรผู้เที่ยวไปในอากาศเลย ราหู ท่านจงปล่อยสุริยเทพบุตรผู้เป็นบุตรของเราเสียเถิด”[๙๓] จากนั้นอสุรินทราหูปล่อยสุริยเทพบุตรแล้วก็เร่งรีบเข้าไปหาท้าวเวปจิตติจอมอสูรถึงที่อยู่ เป็นผู้เศร้าสลดใจ เกิดขนพองสยองเกล้า ได้ยืนอยู่ ณ ที่สมควร[๙๔] หลังจากอสุรินทราหูได้ปล่อยสุริยบุตรแล้ว ท้าวเวปจิตติจอมอสูรได้กล่าวถามกับอสุรินทราหูผู้ยืนอยู่ ณ ที่สมควรนั้น ด้วยคาถาว่า “ราหู ทำไมท่านจึงรีบปล่อยสุริยบุตรเสียเล่า ทำไมท่านจึงเศร้าสลดใจ มายืนกลัวอยู่เล่า” อสุรินทราหูได้ตอบว่า “ข้าพเจ้าถูกขับด้วยคาถาของพระพุทธเจ้าหากข้าพเจ้าไม่ปล่อยจันทิมเทพบุตรศีรษะของข้าพเจ้าพึงแตก ๗ เสี่ยงมีชีวิตอยู่ก็จะไม่ได้รับความสุขเลย”[๙๕] เรื่องราวทั้ง ๒ เหตุการณ์ในจันทิมสูตรและสุริยสูตรนั้นเป็นประจักษ์พยานในพุทธคุณของพระพุทธเจ้าที่แม้แต่พระจันทร์ และ พระอาทิตย์ เทพผู้ยิ่งใหญ่ทั้ง ๒ ยังระลึกถึงเป็นที่พึ่ง จนกลายมาเป็นเรื่องเล่าของปรากฏการณ์ธรรมชาติ “จันทรุปราคา”และ “สุริยุปราคา” หรือนิทานราหูอมพระจันทร์และพระอาทิตย์นั่นเอง ส่วนอสุรินทราหูนั้นเกรงกลัวต่อพุทธคุณของพระพุทธเจ้า กลัวจนตัวสั่น กลัวจนศีรษะจะแตก ๗ เสี่ยง นอกจากนี้ในอรรถกถาสุมังคลวิลาสินี โสณทัณฑสูตร พระอรรถาจารย์ได้บรรยายยายถึงสิ่งที่ทำให้อสุรินทราหูยำเกรงพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเพราะ “ครั้งหนึ่ง อสุรินทราหูคิดว่า ตนสูงมาก จักไม่สามารถที่จะน้อมตัวลงแลดูพระศาสดาได้ ดังนี้ จึงไม่คิดมาเข้าเฝ้า วันหนึ่งอสุรินทราหูได้ฟังพระคุณของพระผู้มีพระภาคเจ้า จึงมาด้วยคิดว่า ตนจักมองดูโดยอาการอย่างใดอย่างหนึ่ง พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงทราบอัชฌาสัยของอสูรตนนี้แล้วทรงดำริว่า เราจักแสดงด้วยอิริยาบถไหนในบรรดาอิริยาบถทั้งสี่ ทรงดำริว่า ธรรมดาคนยืน แม้จะต่ำก็ปรากฏเหมือนคนสูง แต่เราจักนอนแสดงตนแก่เขา ดังนี้แล้ว จึงตรัสว่า “อานนท์ เธอจงตั้งเตียงในบริเวณคันธกุฎี แล้วทรงสำเร็จสีหไสยาสน์บนเตียงนั้น”[๙๖] ท้าวอสุรินทรราหูมาแล้ว ชูคอขึ้นมองดูพระผู้มีพระภาคเจ้า ประทับนอนอยู่ราวกะว่าพระจันทร์เต็มดวงในท่ามกลางท้องฟ้า และเมื่อพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า“อสุรินทะ นี้อะไร” จึงกราบทูลว่า “ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า ข้าพระองค์มิได้มาเฝ้าด้วยคิดว่า เราจักไม่สามารถที่จะโน้มตัวลงแลดูได้” ดังนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า “อสุรินทะ เรามิได้ก้มหน้าบำเพ็ญบารมีมา เราให้ทานทำให้เลิศทั้งนั้น” วันนั้น อสุรินทรราหูได้ถึงสรณะด้วยเหตุที่ประจักษ์ในพุทธคุณของพระพุทธเจ้านั่นเอง

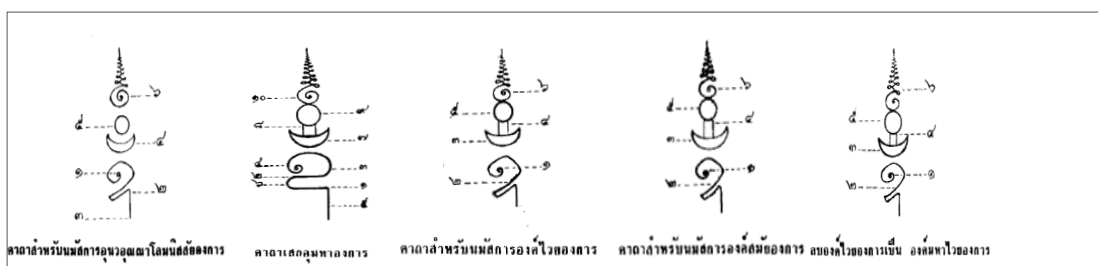
---

[๙๓] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๗.

[๙๔] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๗.

[๙๕] สํ.ส.(ไทย) ๑๕ / ๙๗ / ๙๗-๙๘.

[๙๖] ที.สี.อ.(ไทย) ๑ / ๓๕๗.

ภาพที่ ๓.๙ รูปยันต์จำพวก “อุนวอุณณาโลม” ที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมังวรรคต่างๆ ที่แสดงถึงพุทธคุณหรือคุณของพระพุทธเจ้าที่มีคุณเหนือ “พระอาทิตย์” และ “พระจันทร์” และเป็นที่พึ่งของทั้ง“พระอาทิตย์” และ “พระจันทร์”

๓.๒.๒ สารัตถธรรมเรื่องการบำเพ็ญบารมี

ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย พุทธวงศ์ สุเมธกถา[๙๗] ได้กล่าวถึงประเภทของการบำเพ็ญบารมีเป็นเครื่องบ่มพระโพธิญาณของพระพุทธเจ้า บารมีต่างๆ มีดังนี้คือ

ก. ทานบารมี คือการสร้างบารมีโดยการให้ การเสียสละ พระพุทธองค์ได้อุปมาเรื่องการบำเพ็ญทานบารมีประดุจ “หม้อที่เต็มด้วยน้ำซึ่งผู้ใดผู้หนึ่งจับคว่ำลงน้ำย่อมไหลออกหมด ไม่ขังอยู่ในหม้อนั้น ฉันใด[๙๘] ท่านเห็นผู้ขอทั้งชั้นต่ำ ชั้นกลาง และชั้นสูงแล้วจงให้ทานอย่าให้เหลือ ดุจหม้อน้ำที่เขาคว่ำลง ฉันนั้น[๙๙]

ข. ศีลบารมี คือการสร้างบารมีโดยการรักษาศีลหรือความปกติมีความประพฤติดี พระพุทธองค์ได้อุปมาเรื่องการบำเพ็ญศีลบารมี ว่าการรักษาศีลเปรียบเสมือน “จามรีย่อมรักษาขนหาง(ของตน)ที่ติดข้องอยู่ในที่ไรๆ ก็ยอมตายในที่นั้น ไม่ยอมให้ขนหางเสียไปฉันใด[๑๐๐]ท่านจงบำเพ็ญศีลในภูมิทั้ง ๔๑ รักษาศีลให้บริบูรณ์ในกาลทุกเมื่อดุจจามรีรักษาขนหาง ฉันนั้น[๑๐๑]

ค. เนกขัมมะบารมี คือการสร้างบารมีโดยการออกจากกาม พระพุทธองค์ได้เปรียบเรื่องการบำเพ็ญเนกขัมมะบารมี ว่าการบำเพ็ญเนกขัมมะบารมีเปรียบเสมือน ภิกษุเมื่อเที่ยวบิณฑบาตมิได้เว้นว่าจะเป็นตระกูลชั้นต่ำ ชั้นกลาง หรือชั้นสูง ฉันใด[๑๐๒] ท่านเมื่อสอบถามคนมีความรู้ตลอดกาล

---

[๙๗] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๑๕ / ๕๘๓

[๙๘] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๑๘ / ๕๘๓.

[๙๙] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๑๙ / ๕๘๓.

[๑๐๐] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๒๓ / ๕๘๔.

[๑๐๑] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๒๔ / ๕๘๔.

[๑๐๒] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๓๓ / ๕๘๕.

ทั้งปวงบำเพ็ญปัญญาบารมีไปเถิดย่อมได้อาหารพอยังอัตภาพให้เป็นไปได้ แล้วจักบรรลุสัมโพธิญาณได้ ฉันนั้น[๑๐๓]

ง. ปัญญาบารมี คือการสร้างบารมีโดยรอบรู้, ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาวะของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง

จ. วิริยะบารมี คือการสร้างบารมีโดยทำความเพียร พระพุทธองค์ได้เปรียบเรื่องการบำเพ็ญวิริยะบารมี ว่าการบำเพ็ญวิริยะบารมีเปรียบเสมือน ราชสีห์พญาเนื้อมีความเพียรไม่ย่อหย่อนทั้งในขณะหมอบ ยืน และเดิน ประคองใจไว้ทุกเมื่อ ฉันใด[๑๐๔]จงประคองความเพียรให้มั่นคงทุกภพทุกชาติ บำเพ็ญวิริยบารมีไปเกิด แล้วจักบรรลุสัมโพธิญาณได้ ฉันนั้น[๑๐๕]

ฉ. ขันติบารมี คือการสร้างบารมีโดยการอดทนอดกลั้น สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผลได้ พระพุทธองค์ได้เปรียบเรื่องการบำเพ็ญขันติบารมี ว่าการบำเพ็ญขันติบารมีเปรียบเสมือน ธรรมดาแผ่นดินย่อมทนทานต่อสิ่งที่เขาทิ้งลงทุกอย่างทั้งที่สะอาดและไม่สะอาด ไม่ทำความยินดีและความขัดเคือง แม้ฉันใด[๑๐๖]ถึงท่านก็ฉันนั้นเหมือนกัน อดทนต่อการยกย่องและการดูหมิ่นของคนทั้งปวงบำเพ็ญขันติบารมีแล้วจักบรรลุสัมโพธิญาณได้[๑๐๗]

ช. สัจจะบารมี คือการสร้างบารมีโดยตั้งใจจริง เอาจริง พูดจริง ทำจริง และ จริงใจ พระพุทธองค์ได้เปรียบเรื่องการบำเพ็ญสัจจะบารมี ว่าการบำเพ็ญสัจจะบารมีเปรียบเสมือน ธรรมดาว่าดาวประกายพรึกเป็นดาวนพเคราะห์ที่เที่ยงตรงในโลกพร้อมทั้งเทวโลกย่อมไม่เคลื่อนไปจากวิถีโคจร ไม่ว่าจะเป็นฤดูร้อนฤดูหนาว หรือฤดูฝน แม้ฉันใด[๑๐๘] ถึงท่านก็ฉันนั้นเหมือนกันจงอย่าถอยกลับไปจากทาง (ที่ถูกต้องมั่นคง) ในสัจจะทั้งหลาย บำเพ็ญสัจจบารมีแล้วจักบรรลุสัมโพธิญาณได้ฉันนั้น[๑๐๙]

ซ. อธิษฐานบารมี คือการสร้างบารมีโดยความตั้งใจมั่น มีจิตใจที่ไม่เปลี่ยนแปลง พระพุทธองค์ได้เปรียบเรื่องการบำเพ็ญอธิษฐานบารมี ว่าการบำเพ็ญอธิษฐานบารมีเปรียบเสมือน ภู

---

[๑๐๓] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๓๔ / ๕๘๕.

[๑๐๔] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๓๘ / ๕๘๕.

[๑๐๕] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ /๑๓๙ / ๕๘๕.

[๑๐๖] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ /๑๔๓ / ๕๘๖.

[๑๐๗] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๔๔ / ๕๘๖.

[๑๐๘] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๔๘ / ๕๘๖.

[๑๐๙] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๔๙ / ๕๘๗.

ผาไม่หวั่นไหว ตั้งมั่นไม่สะเทือนเพราะลมแรงคงตั้งอยู่ในที่เดิมนั่นเอง แม้ฉันใด[๑๑๐] ท่านก็ฉันนั้นเหมือนกันจงเป็นผู้ไม่หวั่นไหวในอธิษฐานบารมีทุกเมื่อบำเพ็ญอธิษฐานบารมีแล้วจักบรรลุสัมโพธิญาณได้ฉันนั้น[๑๑๑]

ณ. เมตตาบารมี คือการสร้างบารมีโดยความรัก ความปราณี ปรารถนาให้ผู้อื่นและเพื่อนร่วมโลกทั้งปวงมีความสุขความเจริญ พระพุทธองค์ได้เปรียบเรื่องการบำเพ็ญเมตตาบารมี ว่าการบำเพ็ญเมตตาบารมีเปรียบเสมือน ธรรมดาน้ำย่อมแผ่ความเย็นชำระล้างมลทินคือธุลีเสมอกันทั้งในคนดีและคนชั่ว แม้ฉันใด[๑๑๒] ท่านก็ฉันนั้นเหมือนกัน จงเจริญเมตตาให้เสมอกันทั้งในคนที่เกื้อกูลกันและในคนที่ไม่ได้เกื้อกูลกันบำเพ็ญเมตตาบารมีแล้ว จักบรรลุสัมโพธิญาณได้ฉันนั้น[๑๑๓]

ญ. อุเบกขาบารมี คือการสร้างบารมีโดยการความวางเฉย วางใจสงบราบเรียบเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงไปด้วยความยินดียินร้าย พระพุทธองค์ได้เปรียบเรื่องการบำเพ็ญอุเบกขาบารมีว่าการบำเพ็ญอุเบกขาบารมีเปรียบเสมือน ธรรมดาแผ่นดินย่อมวางเฉยในสิ่งที่เขาทิ้งลงทั้งสะอาดและไม่สะอาด ทั้ง ๒ อย่าง เว้นความโกรธและความยินดี แม้ฉันใด[๑๑๔] ท่านก็ฉันนั้นเหมือนกันจงมีใจเที่ยงตรงในสุขและทุกข์ในกาลทุกเมื่อบำเพ็ญอุเบกขาบารมีแล้วจักบรรลุสัมโพธิญาณได้[๑๑๕]

สรุป บารมี หมายถึง คุณความดีที่บำเพ็ญอย่างยิ่งยวด เพื่อบรรลุจุดหมายอันสูงสุดแห่งโพธิญาณอันมี ๑๐ ประการ ได้แก่ ทาน, ศีล, เนกขัมมะ, ปัญญา, วิริยะ, ขันติ, สัจจะ, อธิษฐาน, เมตตา และ อุเบกขา[๑๑๖] บารมีมีอยู่ ๓ ระดับ ได้แก่ บารมีขั้นต้น ดังที่กล่าวมาแล้วทั้ง ๑๐ ประการข้างต้น

---

[๑๑๐] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๕๓ / ๕๘๗.

[๑๑๑] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๕๔ / ๕๘๗.

[๑๑๒] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๕๘ / ๕๘๘.

[๑๑๓] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๕๙ / ๕๘๘.

[๑๑๔] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๖๓ / ๕๘๘.

[๑๑๕] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑๖๔ / ๕๘๘.

[๑๑๖] สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, [ออนไลน์],.แหล่งที่มา: https://tripitaka-online.blogspot.com/2016/08/bd005.html. [๕ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๒].

บารมีขั้นกลางหรือ อุปบารมี คือ บารมีขั้นรอง, บารมีขั้นจวนสูงสุด คือ บารมีที่บำเพ็ญยิ่งกว่าบารมีตามปกติ แต่ยังไม่ถึงที่สุดที่จะเป็นปรมัตถบารมี สละทรัพย์ภายนอกเป็นทานบารมี สละอวัยวะเป็นทานอุปบารมี สละชีวิตเป็นทานปรมัตถบารมี[๑๑๗]

บารมีขั้นสูงสุดหรือ ปรมัตถบารมี คือ บารมียอดเยี่ยม, บารมีระดับสูงสุด สูงกว่าอุปบารมี เช่นการสละชีวิต เป็นทานปรมัตบารมี เป็นต้น[๑๑๘]

ดังนั้น จึงรวมเป็นบารมี ๓๐ ประการ หมายถึง บารมี ๑๐ ประการ แต่มี ๓ ระดับ จึงรวมได้ ทั้งหมด ๓๐ ทัศได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี อุเบกขาบารมี เนื้อหาในคัมภีร์ปถมังวรรคที่ ๖ ภายหลังจากเขียนตัวนะปถมังแล้วลบปัญจสาขาทั้ง ๕ ส่วนแล้วเป็นอักขระ นะ โ มพุท ธา ยะ แล้วลบหัวใจพระเจ้า ๕ พระองค์ไปเป็นบารมี ๑๐ ประการ ทั้ง ๓ ระดับ รวมเป็นบารมีทั้ง ๓๐ ประการ มีคาถาและขั้นตอนลบดังนี้

๏ ปะถะมัง นะโมโลโปจะ ปะฐะมะปาระมิโย โหติสัมภะโว ฯ ลบนะโมเป็นทะสะบารมี

ทุติยัง พุทธาโลโปจะ ทุติยะปาระมิโย โหติสัมภะโว ฯ ลบพุทธาเป็นทะสะอุปะบารมี

ตะติยัง ยะโลโปจะ ตะติยะปาระมิโย โหติสัมภะโว ฯ ลบยะเป็นทะสะปะระมัตถะบารมีฯ[๑๑๙]

การลบผงปถมังในวรรคที่ ๖ ของคัมภีร์สะท้อนให้เห็นถึงหลักการบำเพ็ญบารมีที่นำไปสู่ความสำเร็จอย่างพระสัมมาสัมพุทธเจ้าโดยการบำเพ็ญบารมีทั้ง ๓๐ ประการ เป็นธรรมะที่เป็นเครื่องบ่มพระโพธิญาณเหล่านี้ของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์นั่นเอง[๑๒๐] ทำให้การลบผงปถมังต่อในคัมภีร์

---

[๑๑๗] สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, [ออนไลน์],.แหล่งที่มา: https://tripitaka-online.blogspot.com/2016/08/bd005.html. [๕ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๒].

[๑๑๘] สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสน์ ฉบับประมวลศัพท์**, [ออนไลน์],.แหล่งที่มา: https://tripitaka-online.blogspot.com/2016/08/bd005.html. [๕ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๒].

[๑๑๙] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า ๓๒

[๑๒๐] ขุ.จริยา.(ไทย) ๓๓ / ๑๒๒ / ๗๗๔.

วรรคที่ ๘[๑๒๑] ปรากฏเป็น พระนามของพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์[๑๒๒] ที่ปรากฏใน ดังนี้ พระตัณหังกรพุทธเจ้า,พระเมธังกรพุทธเจ้า,พระสรณังกรพุทธเจ้า,พระทีปังกรพุทธเจ้า,พระโกณฑัญญพุทธเจ้า,พระมังคลพุทธเจ้า,พระสุมนพุทธเจ้า,พระเรวตพุทธเจ้า,พระโสภิตพุทธเจ้า,พระอโนมทัสสีพุทธเจ้า,พระปทุมพุทธเจ้า,พระนารทพุทธเจ้า,พระปทุมุตรพุทธเจ้า,พระสุเมธพุทธเจ้า,พระสุชาตพุทธเจ้า,พระปิยทัสสีพุทธเจ้า,พระอัตถทัสสีพุทธเจ้า,พระธรรมทัสสีพุทธเจ้า,พระสิทธัตถพุทธเจ้า,พระติสสพุทธเจ้า,พระปุสสพุทธเจ้า,พระวิปัสสีพุทธเจ้า,พระสิขีพุทธเจ้า,พระเวสสภูพุทธเจ้า,พระกกุสันธพุทธเจ้า,พระโกนาคมนพุทธเจ้า,พระกัสสปพุทธเจ้า และ พระโคตมพุทธเจ้าหรือพระพุทธเจ้าองค์ปัจจุบัน

๓.๓ สารัตถธรรมเกี่ยวกับไตรลักษณ์และพระนิพพาน

๓.๓.๑ ไตรลักษณ์

ไตร แปลว่า “สาม” ลักษณ์ แปลว่า “ลักษณะ” รวมแล้วจึงแปลว่าลักษณะสาม ในพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงลักษณะทั้งสามในความหมายของลักษณะสามัญสามประการได้แก่ อนิจจัง คือ ความไม่เที่ยง ทุกขัง คือ ความเป็นทุกข์ และ อนัตตา คือ ความมิใช่ตัวตน ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย อปทาน ปัจเจกพุทธาปทาน พระปัจเจกพุทธเจ้าองค์หนึ่งกล่าวถึงไตรลักษณ์ว่า “พระปัจเจกพุทธเจ้าทั้งหลาย มีศีลบริสุทธิ์ มีปัญญาหมดจดดี มีจิตตั้งมั่น หมั่นประกอบธรรมเป็นเครื่องตื่นเห็นแจ้งเห็นธรรมวิเศษ ๓ (หมายถึงไตรลักษณ์) รู้อยู่โดยพิเศษซึ่งอริยธรรมที่ประกอบด้วยองค์มรรคและโพชฌงค์”[๑๒๓] แสดงให้เห็นว่าพระปัจเจกพุทธเจ้าเป็นผู้เห็นไตรลักษณ์หรือ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา แล้วซึ่งธรรมทั้ง ๓ ถูกยกย่องว่าเป็นธรรมวิเศษทำให้เห็นอริยสัจ๔ ซึ่งเป็นธรรมนำไปสู่มรรคผลนิพพานและโพชฌงค์หรือธรรมที่เป็นองค์แห่งการตรัสรู้ ๗ ประการ ดังนั้นหลักธรรมนี้จึงเป็นหลักธรรมสำคัญอย่างยิ่งในการบรรลุธรรมดังปรากฏในพระสูตร

ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค สัมมสนญาณนิทเทส ได้อธิบายสัมมสนญาณซึ่งเป็นญาณสำคัญในการบรรลุธรรมที่มีนัยยะที่เกี่ยวกับไตรลักษณ์ดังนี้ “ปัญญาในการย่อธรรมทั้งหลาย ทั้งที่เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบันแล้วกำหนดไว้ ชื่อว่า สัมมสนญาณ”[๑๒๔]พระโยคาวจรกำหนดรูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณทุกอย่างทั้งที่เป็นอดีต อนาคต และปัจจุบัน เป็นภายในก็ตาม เป็นภายนอกก็ตาม หยาบก็ตาม ละเอียดก็ตาม เลวก็ตาม ประณีตก็ตาม มีในที่ไกลก็

---

[๑๒๑] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า ๔๓-๔๕

[๑๒๒] ขุ.พุทธ.(ไทย) ๓๓ / ๑ / ๗๒๑-๗๒๓.

[๑๒๓] ขุ.อป.(ไทย) ๓๒ / ๑๓๒ / ๒๔.

[๑๒๔] ขุ.ป.(ไทย) ๓๑ / ๔๘ / ๗๔.

ตาม มีในที่ใกล้ก็ตาม โดยความไม่เที่ยง การกำหนดนี้ ชื่อว่าสัมมสนญาณอย่างหนึ่ง กำหนดโดยความเป็นทุกข์ การกำหนดนี้ ชื่อว่าสัมมสนญาณอย่างหนึ่ง กำหนดโดยความเป็นอนัตตา การกำหนดนี้ ชื่อว่าสัมมสนญาณ....[๑๒๕]

นายสานุ มหัทธนานุดุลย์ กล่าวไว้ถึงวิธีการละสังโยชน์ข้อที่ ๓ ที่เกี่ยวข้องกับไตรลักษณ์ไว้ว่าพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมเพื่อการละ และการถอนสังโยชน์โดยเน้นให้ภิกษุทั้งหลายพิจารณาให้เห็นความเป็นไตรลักษณ์ในธรรมทั้งหลายพระสูตรดังกล่าว มีทัศนะรู้เห็นที่เป็นไปตามลักษณะสามัญคือไตรลักษณ์เป็นการทำอนิจจสัญญาและอนัตตสัญญาให้ปรากฏ เป็นการเห็นธรรมชาติทั้งหลายตามความเป็นจริงเพื่อการละและการถอนออกซึ่งสังโยชน์ทั้งหลายและตัดชำแรกเฉือนกิเลสด้วยอริยปัญญา[๑๒๖] ซึ่งการตรงกับหลักการเรื่องการใช้หลักธรรมไตรลักษณ์ในการบรรลุธรรมข้างต้น กล่าวโดยสรุปแล้วไตรลักษณ์เป็นหลักธรรมที่เป็นหัวในสำคัญในการถึงมรรคและบรรลุพระนิพพานโดยตรงในคัมภีร์ปถมังได้ปรากฏสารัตถธรรมของไตรลักษณ์เป็น ๒ ด้านคือ

ด้านแรกคือด้านรูปธรรมปรากฏเป็นอักขระยันต์อยู่ในวรรคที่ ๓ ของคัมภีร์ ในวรรค ๓ กำหนดให้ตั้งยันต์นะพินธุแล้วลบเป็นนะโมพุทธายะ แล้วให้ลบนะโมพุทธายะสำเร็จเป็น กุสลาธัมมา อะกุสลาธัมมา อัพยากะตาธัมมา ลบกุสลาธัมมา อะกุสลาธัมมา อัพยากะตาธัมมา เป็น ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา หรือไตรลักษณ์ ลบทุกขัง อนิจจัง อนัตตาเป็นมะอะอุ ลบมะอะอุเป็นอุอะมะ ลบอุอะมะคืนเป็นมะอะอุ ลบมะอะอุคืนเป็นอุนวอุณณาโลมนิสสัยองการ ลบอุนวอุณณาโลมนิสสัยองการ ทั้ง ๖ ส่วนเป็นศูนย์นิพพานเป็น ๕ ศูนย์นิพพาน[๑๒๗]

ด้านที่สองคือแสดงโดยหลักการสะท้อนให้เห็นสภาวะธรรมไตรลักษณ์ซึ่งด้านที่สองนี้ไม่เพียงแสดงอยู่ในการลบผงปถมังในวรรคที่๓เท่านั้นแต่มีอยู่ในทุกๆ วรรคนั่นก็คือการเขียนตั้งเขียนยันต์จนแล้วเสร็จเช่นยกตัวอย่างววรคที่๓นี้ยันต์นะพินธุแล้วลบเป็นนะโมพุทธายะ ลบ นะโมพุทธายะเป็น กุสลาธัมมา อะกุสลาธัมมา อัพยากะตาธัมมา ลบกุสลาธัมมา อะกุสลาธัมมา อัพยากะตาธัมมาเป็น ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา ฯ แสดงถึงความเป็นอนิจจังความไม่เที่ยงในรูปที่เกิดขึ้นและการกำหนดให้ต้องเขียน-ลบยันต์ไปเรื่อยๆ ถือเป็นการแสดงสภาวะของทุกขังคือการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการทนอยู่ไม่ได้ของรูปสุดท้ายก็ต้องเปลี่ยนยันต์ไปจนลบถึงศูนย์นิพพานทั้ง๕และสุดท้ายก็กลายเป็นผง แสดงถึงความไม่เป็นรูปไม่สามารถบังคับบัญชาโดยสิ่งใดสิ่งหนึ่งและเป็นอิสระต่อกัน จากการสัมภาษณ์นาย

---

[๑๒๕] ขุ.ป.(ไทย) ๓๑ / ๔๙ / ๗๖”

[๑๒๖] นายสานุ มหัทธนาดุลย์, “การศึกษาวิเคราะห์สังโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, (คณะบัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ.๒๕๕๓), หน้า ๙๕.

[๑๒๗] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒), หน้า ๑๕-๑๙

อัตถนิช โภคทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญและนักเขียนคอลัมน์เกี่ยวกับคัมภีร์ปถมังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการฝึกลบผงในคัมภีร์ปถมังที่สนับสนุนการวิเคราะห์สารัตถธรรมของผู้วิจัยเกี่ยวกับคัมภีร์ปถมังที่ประกอบไปด้วยหลักไตรลักษณ์ไว้ดังนี้ “สัญลักษณ์ตอดจนคาถาในคัมภีร์ปถมัง เป็นหลักสูตรการฝึกอบรมจิตว่าด้วยประวัติศาสตร์ การจุติ-อุบัติของพระพุทธศาสนาบนจักรวาลทั้งแสนโกฏิ(พุทธอาชญาเขต) อีกนัยหนึ่ง คือการศึกษาลำดับเหตุการณ์(ปรากฏการณ์เวลา)ของพระพุทธศาสนาบนมิติใน อวกาศ-กาล(Space-Time) ที่มีจักรวาลทั้งแสนโกฏิ คือดาราจักรทางช้างเผือกเป็นพื้นที่รองรับที่เรียกว่า "พุทธอาชญาเขต" เป็นการฝึกสร้างคุณภาพ ของ "ลักขณูปณิชฌาน" ให้จิตมีกำลังเป็น "สุญญตสมาธิ"เพื่อรองรับปัญญาแห่การเห็น "อฎัตตาธรรม"หรือ อฎัตตา ในไตรลักษณ์ที่มาของสุญญตวิโมกข์ ๑ ใน วิโมกข์๓ โดยการย่อลำดับเหตุการณ์ทั้งหมด ระหว่าง จุติ-อุบัติ ของประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา ออกมาเป็นเส้นสายเรขาคณิต ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของความจริง ที่พบกันครึ่งทางระหว่างระบบอายตนสัมผัสทั้ง ๕ ตา หู จมูก ลิ้น กาย กับใจ ลำดับเหตุการณ์ที่เป็นรายละเอียดของประวัติศาสตร์ ในมิติแห่ง อวกาศ-กาล ของพระพุทธศาสนานี้คือ เนื้อหาขอ "ภัทรกัป" ที่เป็นคาบอายุขัยของดาราจักรทางช้างเผือกนี้เอง ประกอบด้วย พระสัมมาสัมพุทธเจ้า๕ พระองค์ และรายละเอียดของพระสัมมาสัมพุทธดจ้าองค์ปัจจุบันในพุทธัรดรกัปที่๔ ที่ผ่านการพยากรณ์จากพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ๒๘ พระองค์ ถูกแทนด้วยเส้นสายเรขาคณิตทั้งหมด”[๑๒๘]

๓.๓.๒ นิพพาน

พระสุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย มหาวารวรรค วิภังคสูตร พระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้วิสัชนาแก่ภิกษุรูปหนึ่งว่า “ภิกษุ คำว่า ธรรมเป็นที่กำจัดราคะ โทสะ และ โมหะ นี้เป็นชื่อของนิพพานธาตุ”[๑๒๙]นิพพานธาตุ หมายถึง ภาวะแห่งนิพพาน “....เพราะเหตุนั้นจึงเรียกว่า ธรรมเป็นที่สิ้นอาสวะ”[๑๓๐] และตรัสถึงแนวทางในการเข้าถึงภาวะแห่งนิพพานด้วยวิธีดังนี้ ““ภิกษุ ธรรมเป็นที่สิ้นราคะ โทสะ และโมหะ

นี้เรียกว่า อมตะ อริยมรรคมีองค์ ๘ นี้แลเป็นทางที่ให้ถึงอมตะ ได้แก่ ๑. สัมมาทิฏฐิ ๒. สัมมาสังกัปปะ ๓. สัมมาวาจา ๔. สัมมากัมมันตะ ๕. สัมมาอาชีวะ ๖. สัมมาวายามะ ๗. สัมมาสติ ๘. สัมมาสมาธิ”[๑๓๑]

---

[๑๒๘] สัมภาษณ์นายอัตถนิช โภคทรัพย์,นักเขียนหนังสือภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย: Mythology of Classic Muay-Thai, ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๑๒๙] สํ.ม.(ไทย) ๑๙ / ๗ / ๑๐.

[๑๓๐] สํ.ม.(ไทย) ๑๙ / ๗ / ๑๐.

[๑๓๑] สํ.ม.(ไทย) ๑๙ / ๗ / ๑๐.

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย จูฬนิทเทส กัปปมาณวปัญหานิทเทส ทรงได้แสดงเรื่องนิพพานแก่พราหมณ์ที่มีชื่อว่ากัปปะว่า “นิพพานเป็นที่สิ้นไปแห่งชราและมัจจุราช คำว่า ซึ่งไม่มีเครื่องกังวล ในคำว่า ซึ่งไม่มีเครื่องกังวล ไม่มีเครื่องยึดมั่นได้แก่ เครื่องกังวลคือราคะ เครื่องกังวลคือโทสะ เครื่องกังวลคือโมหะ เครื่องกังวล คือมานะ เครื่องกังวล คือ ทิฏฐิ เครื่องกังวลคือกิเลส เครื่องกังวลคือทุจริต การละเครื่องกังวล การเข้าไปสงบเครื่องกังวล การสลัดทิ้งเครื่องกังวล การระงับเครื่องกังวลได้เป็นอมตนิพพาน รวมความว่า ซึ่งไม่มีเครื่องกังวล

คำว่า ไม่มีเครื่องยึดมั่น อธิบายว่า ตัณหา ตรัสเรียกว่า เครื่องยึดมั่นได้แก่ ความกำหนัด ความกำหนัดนัก อภิชฌา อกุศลมูลคือโลภะ การละเครื่องยึดมั่น การเข้าไปสงบเครื่องยึดมั่น การสลัดทิ้งเครื่องยึดมั่นการระงับเครื่องยึดมั่นได้ เป็นอมตนิพพาน รวมความว่า ซึ่งไม่มีเครื่องกังวล ไม่มีเครื่องยึดมั่น

คำว่า นั้นว่าเป็นที่พึ่งนั้นอันไม่มีที่พึ่งอื่นยิ่งกว่า อธิบายว่า นี้เป็นที่พึ่ง ที่ปกป้อง ที่หลีกเร้น ที่พึ่ง เป็นคติ เป็นจุดหมายคำว่า อันไม่มีที่พึ่งอื่น อธิบายว่า ที่พึ่งอื่น คือ อย่างอื่นจากนิพพานนั้น ไม่มีโดยที่แท้ ธรรมนั้นเป็นที่พึ่งอันเลิศ ประเสริฐ วิเศษ ชั้นแนวหน้า สูงสุด ยอดเยี่ยมอย่างนี้ รวมความว่า นั้นว่าเป็นที่พึ่งอันไม่มีที่พึ่งอื่นยิ่งกว่าคำว่า เราเรียกนิพพาน[๑๓๒] ทั้ง๒สูตรที่ยกมากล่าวโดยสรุปคือนิพพาน เป็นสภาวะที่พ้นจากรูปขันธ์และนามขันธ์ทั้งปวง หรือสภาวะจิตที่พ้นจากความยึดมั่นผูกพันธ์ในสิ่งทั้งปวงเช่น ความกำหนัด อภิชฌา อกุศลมูล สภาวะจิตที่พ้นจากเครื่องกังวล โลภะ โทสะ โมหะ และเป็นที่พึ่งสูงสุดที่สรรพสัตว์พึ่งได้ ในคัมภีร์ปถังได้แสดงสารัตธรรมในเรื่องนิพพานไว้ในการฝึกเขียนลบผงทุกๆ วรรคตั้งแต่วรรคที่ ๑ ถึงวรรคที่ ๙ ถึงจุดหมายสูงสุดของการลบผงคือการการลบผงเข้าสู่ศูนย์นิพพานทั้งหมดจึงจะเรียกได้ว่าลบจนจบคัมภีร์ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาคือพระนิพพานนั่นเอง

ลักษณะของคาถาและการลบศูนย์นิพพานยังมีข้อสังเกตที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ เมื่อยันต์ต่างๆ อาทิยันต์อุนวอุณณาโลม,อุนวอุณณาโลมนิสสัย,อุณณาโลมมหาองการ,อุมหาองการ,มหาไวยองการ,มหาอุภัยองการ,องค์สมัยองการ ฯลฯ เป็นสูญ เป็นมหาสูญ เป็น สูญนิพพาน ตามลำดับตรงนี้เป็นการแสดงถึงลักษณะของนิพพานต่างๆ ดังนี้ อนิมิตตวิโมกข์ อัปณิหิตวิโมกข์ สุญญตวิโมกข์ อธิบายได้ดังนี้

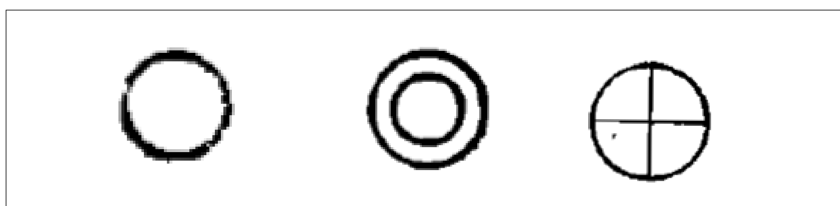
---

[๑๓๒] ขุ.จู.(ไทย) ๓๐ / ๖๓ / ๒๔๑.

อนิมิตตนิพพาน คือ ภาวะหลุดพ้นด้วยไม่ถือนิมิตคือ หลุดพ้นด้วยพิจารณาเห็นนามรูปเป็นอนิจจัง แล้วถอนนิมิตได้ พิจารณาเห็นสังขารว่าเป็นของไม่เที่ยงแท้[๑๓๓] แทนเครื่องหมายด้วย "สูญ"

อัปณิหิตนิพพาน คือ ภาวะของนิพพานเพราะไม่มีนิมิตที่จะถือเอาด้วยอำนาจราคะเห็นนามรูปเป็นทุกขัง และไม่มีตัณหาอันเป็นตัวให้เกิด ความต้องการในอารมณ์นั้น[๑๓๔]แทนเครื่องหมายด้วย"มหาสูญ"

สุญญตนิพพาน คือ ภาวะของนิพพานที่พ้นจากกิเลสและขันธ์ ๕ เห็นนามรูปเป็นอนัตตาเพราะว่างจาก ราคะ โทสะ โมหะ[๑๓๕]แทนเครื่องหมายด้วย "นิพพานสูญ" การแสดงสภาวะนิพพานในรูปแบบของการลบศูนย์ ๓ ศูนย์สอดคล้องกับหลักของการพิจารณาหลักไตรลักษณ์ในหัวข้อ ๓.๓.๑ แสดงในรูปดังนี้

ภาพที่ ๓.๑๐ รูปยันต์ศูนย์ มหาสูญ และ นิพพานสูญ ตามลำดับ ซึ่งแสดงสารัตธรรมของประเภทของนิพพาน ๓ ประการคือ อนิมิตตนิพพาน อัปณิหิตนิพพาน สุญญตนิพพาน

๓.๔ สารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรรมฐาน

๓.๔.๑ สมถกรรมฐาน

พระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค ยุคนัทธกถา ได้กล่าวถึงหมวดว่าด้วยการเจริญธรรมที่เป็นคู่ ในมรรค ๔ ประเภท กล่าวถึงภิกษุในธรรมวินัยนี้เจริญวิปัสสนามีสมถะนำหน้า[๑๓๖] ซึ่งการเจริญสมถะนำหน้าวิปัสนา ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค สุตตันตนิทเทส กล่าวไว้ดังนี้ คือ ความที่จิตเป็นเอกัคคตารมณ์ไม่ฟุ้งซ่านด้วยอำนาจแห่งเนกขัมมะ เป็นสมาธิ ชื่อว่า วิปัสสนา เพราะมีสภาวะพิจารณาเห็นธรรมที่เกิดในสมาธินั้น โดยความไม่เที่ยง โดยความเป็นทุกข์ โดยความเป็นอนัตตา ด้วยประการดังนี้ สมถะจึงมีก่อน วิปัสสนามีภายหลัง เพราะเหตุนั้น ท่านจึง

---

[๑๓๓] ขุ.ธ.(ไทย) ๒๕ / ๙๒ / ๕๗.

[๑๓๔] ขุ.ธ.(ไทย) ๒๕ / ๙๒ / ๕๗.

[๑๓๕] ขุ.ธ.(ไทย) ๒๕ / ๙๒ / ๕๗

[๑๓๖] ขุ.ป.(ไทย).๓๑ / ๑ / ๔๑๓.

กล่าวว่า “เจริญวิปัสสนามีสมถะนำหน้า”[๑๓๗] ในคัมภีร์ปถมังมีสารัตถะทั้งการฝึกวิปัสนาและฝึกกรรมฐานซึ่งในหัวข้อนี้จะแสดงลักษณะวิธีเขียนฝึกลบผงที่มีสมถกรรมฐานก่อน ดังนี้ การฝึกเขียนลบผงนั้นเป็นการฝึกสมถสมาธิเบื้องต้น เพราะผู้ฝึกจะต้องปฏิบัติขั้นตอน ๓ ขั้นตอนพร้อมกัน คือทางกายใช้มือจับแท่งผงเขียนตัวยันต์อักขระลงไปพร้อมกับปากต้องภาวนาคาถาเรียกสูตร พร้อมกับมือที่เขียนอักขระ ทางใจต้องสำรวมควบคุมเพ่งเล็งตัวอักษรมิให้เขียนผิดพลาด ปลุกเสกยันต์หรือตัวอักษรไปด้วยบางยันต์ก็ไม่ได้ปลุกเสกเพียงครั้งเดียวแต่กำหนดให้ปลุกเสก ๓ ครั้งบ้างเช่น บทนมัสการนะปถมังที่ใจความว่าตรีนิ กัตวานะ นะการัง ปัญจะสัมภะวังฯคาถานี้ให้ว่า ๓ หน[๑๓๘] หรือ พระคาถาสำหรับนมัสการพระภควัมบดีเมื่อเขียนยันต์องค์พระภควัมบดี ที่ต้องเพ่งรูปแล้วภาวนานมัสการว่าตรีนิอักขะรา คะวัมปะติ สะวัสสะติ สุคะตังถานัง นะมามิสุคะตะเถรัง มหาเตชัง มหาตะปัง ผะเลนะ ผะละเตเชนะ โหนตุเมชะยะมังคะลัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หนเพื่อบริกรรมนิมิตรูปยันต์ภควัมบดี นัยว่าเป็นเครื่องล่อให้จิตจดจ่ออยู่กับการหัดทำสมาธิ แสดงให้เห็นถึงสารัตถะด้านสมถกรรมฐานในคัมภีร์[๑๓๙]

๓.๔.๒ วิปัสสนากรรมฐาน

และในขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค ยุคนัทธกถา ก็แสดงว่าด้วยภิกษุเจริญสมถะมีวิปัสสนานำหน้า[๑๔๐] ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค สุตตันตนิทเทส กล่าวไว้ดังนี้คือ เพราะมีสภาวะพิจารณาเห็นโดยความไม่เที่ยง ชื่อว่าวิปัสสนา เพราะมีสภาวะพิจารณาเห็นโดยความเป็นทุกข์ ชื่อว่าวิปัสสนา เพราะมีสภาวะพิจารณาเห็นโดยความเป็นอนัตตา สภาวะที่จิตปล่อยธรรมทั้งหลายที่เกิดในวิปัสสนานั้นเป็นอารมณ์ และสภาวะที่จิตเป็นเอกัคคตารมณ์ไม่ฟุ้งซ่านเป็นสมาธิวิปัสสนาจึงมีก่อน สมถะมีภายหลัง ด้วยประการดังนี้ เพราะเหตุนั้น ท่านจึงกล่าวว่า“เจริญสมถะมีวิปัสสนานำหน้า” [๑๔๑] ในคัมภีร์ปถมังนอกจากจะมีเจตจำนงค์ให้ผู้ฝึกหัดเขียนยันต์ลบยันต์เพ่งอักษรเพื่อให้เกิดสมาธิแล้ว ยังเป็นคัมภีร์การฝึกเพื่อให้จักขุทวารมโนทวารได้พิจารณา นาม รูป เกิด ดับ เพราะ ตลอดการฝึกเขียนยันต์ มิใช่แต่จะเขียนอย่างเดียว พอเขียนเสร็จบังเกิดขึ้นแล้วก็ลบเสียบังเกิดเป็นขึ้นใหม่ต่อไปอีกหลายๆ ยันต์หลายๆ วรรค มีการแสดงการเกิด ดับ ของตัวอักษรอยู่เช่นนี้สลับกันไป จนท้ายที่สุดถึงลบเป็นรูปองค์พระและลบเป็นสูญ มหาสูญ และเข้าสู่นิพพานสูญ เป็นอันจบวรรคหมายถึงไม่มีการเกิดเพราะอวิชชาดับ เมื่อไม่มีอวิชชา หรืออวิชชาดับ สังขารจึงดับ เพราะ

---

[๑๓๗] ขุ.ป.(ไทย).๓๑ / ๑ / ๔๑๔.

[๑๓๘] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๕

[๑๓๙] เล่มเดียวกัน, หน้า ๙

[๑๔๐] ขุ.ป.(ไทย).๓๑ / ๑ / ๔๑๓.

[๑๔๑] ขุ.ป.(ไทย).๓๑ / ๑ / ๔๑๘.

สังขารดับ วิญญาณจึงดับ เพราะวิญญาณดับ นามรูปจึงดับเพราะนามรูปดับ สฬายตนะจึงดับ เพราะสฬายตนะดับ ผัสสะจึงดับ เพราะผัสสะดับ เวทนาจึงดับ เพราะเวทนาดับ ตัณหาจึงดับ เพราะตัณหาดับ อุปาทานจึงดับ เพราะอุปาทานดับ ภพจึงดับ เพราะภพดับ ชาติจึงดับ เพราะชาติดับ ชรา มรณะ โสกะ ปริเทวะ ทุกข์ โทมนัส และอุปายาสจึงดับ แสดงให้เห็นถึงความดับแห่งกองทุกข์ทั้งปวง”[๑๔๒] นั้นก็คือเป็นการแสดงถึงแบบแผนในการขัดเกลากิเลสของผู้ฝึก เมื่อผู้ใดเรียนสำเร็จและทำได้จริงๆ มักจะยกสมาธิจิตเพื่อพิจารณาพระไตรลักษณญาณต่อไป โดยกำหนดใจปลงเห็นเป็น อนิจจัง ความไม่แน่นอนของรูป ทุกขัง ความทนอยู่ไม่ได้ของรูป อนัตตา ความไม่มีรูป เห็นการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของไตรลักษณ์ไม่สามารถบังคับบัญชาได้[๑๔๓] จึงไม่แปลกที่ บทนำของคัมภีร์ได้กล่าวถึงผลสำเร็จตอนต้นของผู้ที่กำลังจะเริ่มฝึกไว้ว่า “ตั้งแต่พินธุขึ้นไปจนถึงนิพพานเป็นที่สุด ถ้าผู้ใดเรียนแล้ว อาจป้องกันบรรเทาเสียซึ่งอันตรายในน้ำและบนบกได้ และได้ชื่อว่าบุคคลผู้นั้นไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดมิได้เรียน ท่านว่าผู้นั้นเกิดมาเสียทีที่ได้พบพระพุทธศาสนา”[๑๔๔]เพราะที่สามารถป้องกันบรรเทาเสียซึ่งอันตรายในน้ำและบนบกได้นั้นอุปมาเหมือนภัยทั้งหลายในสังสารวัฏย่อมไม่ให้ผลต่อผู้ที่ไม่มีอุปาทานในขันธ์ ๕ นั่นเอง แสดงถึงแสดงให้เห็นถึงสารัตถะด้านวิปัสนากรรมฐานในคัมภีร์

๓.๕ บทสรุป

จากการศึกษาปถมังฉบับคัมภีร์พระเวทย์ ฉบับตะตติยบรรพ ชำระโดย อาจารย์เทพย์ สาริกบุตร เป็นหลักและคัมภีร์ปถมังสำนวนอื่นๆ อีก ๘ สำนวนเป็นองค์ประกอบรองในบทนี้ ผู้ศึกษาได้จำแนกไว้สารัตถธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ได้ทั้งหมดจำนวน ๔ กลุ่ม ได้แก่

๑. สารัตถธรรมเรื่องการเกิดหรือการกำเนิดต่างๆ

๒. สารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมี

๓. สารัตถธรรมเกี่ยวกับไตรลักษณ์และพระนิพพาน

๔. สารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรรมฐาน

โดยหลักธรรมทั้ง ๔ กลุ่มนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันทั้งสิ้น และสัมพันธ์กับเนื้อหาในคัมภีร์ปถมังตั้งแต่วรรคที่ ๑ ถึงววรคที่ ๙ อย่างยิ่ง

---

[๑๔๒] สํ.นิ.(ไทย) ๑๖ / ๑ / ๒-๓.

[๑๔๓] ขุ.ป.(ไทย) ๓๑ / ๔๙ / ๗๖.

[๑๔๔] นายพรหม ขมาลา, “คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมัง”, **กระดาษฝรั่งเลขที่ ๔๕๙ หมู่ที่ ๑ หน้าที่ ๒**, (ส่วนเอกสารโบราณ: หอสมุดแห่งชาติ, ๒๔๘๑).

คัมภีร์ปถมังในขั้นตอนการเขียนยันต์พินทุแสดงถึงจุดกำเนิดของโลกธาตุตามเรื่องราวในอัคคัญญสูตร จุดกำเนิดของมนุษย์ทั่วไป และจุดกำเนิดของพระพุทธเจ้า ส่วนขั้นตอนการประกอบเป็นยันต์นะปถมังทำให้รูปยันต์มีลักษณะเป็นรูป "ทารกในครรภ์" ต้องการสะท้อนสารัตถธรรมเรื่องการเกิดหรือการกำเนิดต่างๆ ว่า มนุษย์มีประเภทการเกิดแบบ "ชลาพุชชะ"คือเกิดในครรภ์มารดา ไม่ว่าจะเป็นการเกิดของมนุษย์ทั่วไปหรือเป็นการเกิดของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระศาสดาของพระพุทธศาสนาก็ล้วนแต่เกิดในครรภ์ของสตรีสะท้อนให้เห็นว่าการเกิดของมนุษย์หรือพระพุทธเจ้าเกิดจากเหตุและปัจจัยไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ หรือเกิดจากเทพเจ้าเป็นผู้สรรค์สร้าง แสดงความเป็น

อเทวนิยมของพระพุทธศาสนาว่า พระศาสดาก็เป็นเพียงมนุษย์ไม่ใช่เทวดาหรือเทพเจ้าอย่างลัทธิความเชื่ออื่น ในคัมภีร์ปถมังโลกีย์มีการประกอบยันต์เริ่มต้นด้วยยันต์พินทุโดยเรียกสูตร "ปถมัง กาละลังโหติ ทุติยังโหติอัมพุททะชายะเต เปสิเปสิขันธ์ขันทานังปถมังเกสาโลมานักขาปิจะจักขุวิวิปามหากายะกายัง" เป็นรูปมนุษย์มี แสดงสารัตถะเกี่ยวกับกระบวนการเกิดและพัฒนาการของร่างกายมนุษย์จนพัฒนามาเป็นแขน ขา ผม ขน เล็บ ตา และอวัยวะอื่นๆ แตกออกเป็นปัญจสาขา ส่วนในคัมภีร์ปถมังที่ลบยันต์ต่อจากนะปถมังกลายเป็นอักขระ นะ โม พุท ธา ยะ แทนขันธ์ ๕ แสดงสารัตถธรรมว่าองค์ประกอบของชีวิตต้องประกอบด้วยรูป ซึ่งแทนด้วยยันต์นะปถมังหรือยันต์ปถมังโลกีย์ และนามซึ่งแทนด้วยอักขระ โม พุท ธา ยะ แทน เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ[๑๔๕] และเกิดขึ้นเป็นภพเป็น ชาติตามเหตุและปัจจัยที่เรียกว่าปฏิจจสมุปบาท[๑๔๖]

คัมภีร์ปถมังในขั้นตอนการเขียนยันต์องค์พระ,ยันต์จำพวกอุนวอุณณาโลมแสดงถึงสารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมี โดยพุทธคุณหมายถึงคุณ ๙ ประการของพระพุทธเจ้าได้แก่พระองค์ทรงเป็นผู้ไกลจากกิเลส เป็นผู้ตรัสรู้ชอบโดยพระองค์เอง เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เป็นผู้ไปแล้วด้วยดี เป็นผู้รู้โลกอย่างแจ่มแจ้ง เป็นผู้สามารถฝึกบุรุษที่สมควรฝึกได้ อย่างไม่มีใครยิ่งกว่า เป็นครูผู้สอนของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานด้วยธรรม เป็นผู้มีความเจริญจำแก่ธรรมสั่งสอนสัตว์ ส่วนบารมีที่พระองค์บำเพ็ญมี๑๐ ด้านได้แก่ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี ,วิริยบารมี ขันติบารมี,สัจจะบารมี,อธิษฐานบารมี,เมตตาบารมี,อุเบกขาบารมี มี ๓ ระดับด้วยกันได้แก่ บารมี,อุปบารมี,ปรมัตถบารมี

---

[๑๔๕] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, **พิมพ์ครั้งที่ ๑๖**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จากัด, ๒๕๕๑), หน้า ๑๖๒.

[๑๔๖] สํ.นิ.(ไทย) ๑๖ / ๑ / ๒-๓.

ขั้นตอนการเขียนยันต์ ลบยันต์ ในคัมภีร์ปถมังแสดงให้เห็นถึงสารัตถธรรมเกี่ยวกับไตรลักษณ์ คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา[๑๔๗] และยันต์ศูนย์ทั้งหมดแสดงสารัตถธรรมเรื่องจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนานั่นก็คือนิพพาน[๑๔๘]

การฝึกเรียนคัมภีร์ปถมังตั้งแต่วรรคที่ ๑ ถึงวรรคที่ ๙ แสดงให้เห็นสารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติวิปัสนากรรมฐาน[๑๔๙] ในรูปแบบของสุญญตสมาธิกล่าวคือสมาธิพิจารณาเห็นความว่าง[๑๕๐] จากการฝึกหัดเขียนยันต์ลบยันต์เพ่งอักษรเพื่อให้เกิดสมาธิแล้ว พิจารณา นาม รูป เกิด ดับ จนถึงความว่าง ซึ่งคัมภีร์นี้ถือเป็นเครื่องมือที่ใช้ฝึกสมถกรรมฐาน[๑๕๑] และวิปัสนากรรมฐาน[๑๕๒] โดยรวบรวมหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจหลักทั้งหมดไว้ในคัมภีร์เดียว

จากการสัมภาษณ์นายอัตถนิช โภคทรัพย์ ผู้เชี่ยวชาญและนักเขียนคอลัมน์เกี่ยวกับคัมภีร์ปถมังได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสารัตถธรรมของการศึกษาคัมภีร์ปถมังไว้ดังนี้ “สารัตถธรรมของการศึกษาคัมภีร์ปถมัง คือ การฝึก ลักขณูปณิชฌาน แก่จิต ชื่อ สุญญตสมาธิ"เพื่อมีกำลังเพียงพอที่จะเผชิญกับความจริงของไตรลักษณ์ที่ชื่อ “อนัตตา” [๑๕๓] ซึ่งสอดคล้องกับบทสรุปของผู้วิจัยในบทนี้ ซึ่งจะสารัตถธรรมต่างๆ จะถูกนำมาวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์

[๑๔๗] ขุ.ป.(ไทย) ๓๑ / ๔๙ / ๗๖.

[๑๔๘] ขุ.จู.(ไทย) ๓๐ / ๖๓ / ๒๔๑.

[๑๔๙] ขุ.ป.(ไทย).๓๑ / ๑ / ๔๑๔.

[๑๕๐] องฺ.ติก.(ไทย).๒๐ / ๑๘๔ / ๒๙๓.

[๑๕๑] ขุ.ป.(ไทย).๓๑ / ๑ / ๔๑๔.

[๑๕๒] ขุ.ป.(ไทย).๓๑ / ๑ / ๔๑๘.

[๑๕๓] สัมภาษณ์นายอัตถนิช โภคทรัพย์,นักเขียนหนังสือภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย: Mythology of Classic Muay-Thai, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

บทที่ ๔

ศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย

ในบทที่ ๔ นี้ผู้ศึกษาวิจัยได้นำสารัตถธรรมในด้านต่างๆ มาศึกษาวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทยซึ่งแบ่งออกเป็น ๒ ด้านหลัก ด้านที่๑ได้แก่คุณค่าด้านศาสนาซึ่งเป็นคุณค่าโดยตรงจากตัวคัมภีร์ซึ่งบรรจุสารัตถธรรมต่างๆ ที่สำคัญเพื่อการศึกษาของพระภิกษุและสืบสานพระพุทธศาสนาต่อไป อีกด้านก็คือคุณค่าด้านการปฏิบัติธรรมทั้งด้านสมถกรรมฐานและวิปัสนากรรมฐานเพื่อนำหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์มาปฏิบัติเพื่อให้ถึงมรรค ผล นิพพาน ซึ่งเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา ด้านที่ ๒ คุณค่าด้านศิลปวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยแบ่งออกเป็นออกเป็นคุณค่าเชิงวรรณกรรม คุณค่าเชิงการป้องกันภัยและการสงครามซึ่งครอบคลุมถึงคุณค่าที่มีอิทธิพลต่อความมั่นคงของประเทศในยุคอดีตจนถึงปัจจุบัน และคุณค่าด้านศิลปะวัตถุได้แก่การสร้างพระพิมพ์และพระเครื่องในยุคต่างๆ

๔.๑ คุณค่าด้านการสืบสานพระพุทธศาสนา

คุณค่าด้านการสืบสานพระพุทธศาสนา คัมภีร์ปถมังนี้บรรจุหลักสารัตถธรรมซึ่งเป็นสารัตถธรรมหลักอาทิเรื่องขันธ์ ๕ โลกและชีวิตปฏิจจสมุปบาท การบำเพ็ญบารมี ไตรลักษณ์และแสดงจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาอย่างตรงไปตรงมาคือนิพพาน ดังนั้นคุณค่าด้านการสืบทอพระศาสนาด้านการสืบทอดอย่างแยบคายเพราะแม้แต่เพียงอ่านคัมภีร์ก็ทำให้คนที่ไม่รู้จักหัวข้อหลักธรรมนี้ได้รู้เป็นพื้นฐาน

๔.๑.๑ คุณค่าทางกุศโลบายในการศึกษาหลักธรรมเบื้องต้นของพระสงฆ์

ในคัมภีร์ปถมังตั้งแต่โองการนมัสการครู ไปจนถึงการเริ่มเขียน-ลบ ในวรรคที่ ๑ ถึงวรรคที่ ๙ แต่ละวรรคได้แสดงสารัตถธรรมดังที่ได้จำแนกอย่างละเอียดแล้วในบทที่ ๓ ซึ่งในแต่ละวรรคสามารถแสดงให้เห็นถึงสารัตถธรรม,คำศัพท์,ชื่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการศึกษาพระปริยัติธรรมสามารถจำแนกได้ดังนี้

วรรคที่ ๑ ถึง วรรคที่ ๒ ประกอบด้วยสารัตถธรรมเกี่ยวกับ การเกิดและปัจจัยการเกิด,ขันธ์๕,พุทธคุณ,พระนามของพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ในภัทรกัป,ปฏิจจสมุปบาท,พระรัตนตรัย,นิพพาน

วรรคที่ ๓ ประกอบด้วยสารัตถธรรมดุจเดียวกับวรรคที่ ๑-๒ แต่จะมีหลักธรรมที่แสดงสภาวธรรมที่เป็นกุศล สภาวธรรมที่เป็นอกุศล สภาวธรรมที่เป็นอัพยากฤต และหลักไตรลักษณ์ เพิ่มเติมในวรรคนี้

วรรคที่ ๔ ประกอบด้วยสารัตถธรรม ชุดเดียวกับวรรคที่ ๑-๒

วรรคที่ ๕ ประกอบด้วยสารัตถธรรมดุจเดียวกับวรรคที่ ๑,๒ และ ๔ แต่จะมีหลักไตรสรณคมน์เพิ่มเติมในวรรคนี้

วรรคที่ ๖ ประกอบด้วยสารัตถธรรมดุจเดียวกับวรรคที่ ๑,๒ และ ๔ แต่จะมีหลักธรรมบารมี ๓๐ เพิ่มเติม ได้แก่ บารมี,อุปบารมี,ปารมัตถบารมี
วรรคที่ ๗ ประกอบด้วยสารัตถธรรมดุจเดียวกับวรรคที่ ๑,๒ และ ๔ แต่จะมีการนำบท นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุท ธัสสะ ซึ่งเป็นบทแสดงความนอบน้อมต่อพระพุทธเจ้าซึ่งทรงมีพุทธคุณควรแก่การสรรเสริญ ๙ ประการ ทรงเป็นใหญ่กว่ามนุษย์ เทพยดา พราหมณ์ มาร ยักษ์ และสัตว์ทั้งปวง
วรรคที่ ๘ ประกอบด้วยสารัตถธรรมดุจเดียวกับวรรคที่ ๑,๒ และ ๔ แต่จะยกพระนามพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์ มาประกอบกับยันต์องค์พระแล้วลบองค์พระเข้าสู่ศูนย์นิพพานทั้ง ๒๘ ศูนย์เท่ากับจำนวนของพระนามพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์ที่บำเพ็ญบารมีมาทั้งหมด
วรรคที่ ๙ ประกอบด้วยสารัตถธรรมดุจเดียวกับวรรคที่ ๑ ถึง ๗ แต่จะมีสัญลักษ์ที่แสดงถึงเหตุการณ์การเกิดโลกธาตุในอัคคัญญสูตรจำนวนมากอาทิเช่น มหาเมฆ มหาไวย มหาดำ มหานิล มหาราบน้อย มหาราบใหญ่

ซึ่งสารัตถธรรมและคำศัพท์,ชื่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนาล้วนมีที่มาจากคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนาทั้งสิ้นดังนี้ หมวดพระวินัยปิฎก และอรรถกถาพระวินัยปิฎก อาทิ พระวินัยปิฎกมหาวิภังค์ พระวินัยปิฎกมหาวรรค วินัยปิฎกสมันตปาสาทิกามหาวิภังคอรรถกถา หมวดพระสุตตันตปิฎกและอรรถกถาพระสุตตันตปิฎก อาทิ สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค,สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค,สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค,สุตตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์,สุตตันตปิฎก มัชฌิมปัณณาสก์,สุมังคลวิลาสินีสีลขันธวรรคอรรถกถา เป็นต้น และหมวดอภิธรรมปิฎก เช่น อภิธรรมปิฎก วิภังค์,อภิธรรมปิฎก กถาวัตถุ เป็นต้น ซึ่งเนื้อหาในคัมภีร์ปถมังแสดงให้เห็นคุณค่าเชื่อมโยงกับคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนานั่นเอง

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ นายณัฐธัญ มณีรัตน์ นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา ซึ่งได้แสดงทัศนคติเกี่ยวกับคุณค่าทางกุศโลบายในการศึกษาหลักธรรมเบื้องต้นของพระสงฆ์ในคัมภีร์ปถมังไว้ดังนี้ว่า

ปถมัง โดยรากศัพท์ที่ทราบกันดีว่า มาจากคำว่า ประถม คือเบื้องต้น ดังนั้น ในคัมภีร์ลบผงห้าประการสำคัญของการศึกษาเลขยันต์ทางภาคกลางที่ถือว่าคัมภีร์ลบผงเป็นคัมภีร์พื้นฐานในการศึกษาต่อยอดเพื่อนำไปสู่การประกอบเป็นเลขยันต์หรือเครื่องรางของขลังต่างๆ ในภาคกลางของไทย คัมภีร์ปถมังจึงมีสาระสำคัญอยู่ที่ เรื่องของการกำเนิดของยันต์ โดยการไปเทียบกับการกำเนิดของชีวิตมนุษย์ ว่าชีวิตเป็นยังไง โดยใช้ระบบสัญลักษณ์เพื่อที่แทนค่าสิ่งเหล่านั้น สัญลักษณ์ที่ว่า ได้แก่ ปถมัง พินธุ อย่างเช่น การแตกออกเป็นห้าส่วน ได้แก่ พินธุ เป็นต้น จนครบถึงสิระ มันก็เหมือนห้าส่วนของมนุษย์ เราจะเห็นได้จากบทเสก ที่เอาบทเสกในอภิธรรม ที่ว่า อัมพุชชะ อัมพุชชา เป็นต้น มาเสกเพื่อให้เห็นถึงวิวัฒนาการของชีวิตตั้งแต่กาลละ เป็นต้นไป จนเป็นชีวิต ในวรรคที่หนึ่งว่าอย่างนี้ ในวรรคต่อๆไป ก็ว่าด้วยการบำเพ็ญบารมี ดังนั้น ชีวิตที่เขายกตัวอย่างนี้ เป็นชีวิตของใคร ก็คือชีวิตของสิ่งที่จะบรรลุเป็นพุทธะ หรือบรรลุไปสู่จุดสุดตรงนั้น เพราะเขาจะพูดถึงว่า ไปบำเพ็ญบารมีในวรรคต่อๆ ไป แล้วก็ไปสู่นิพาน ทุกวรรคจะเข้าสู่นิพานหมด มองว่านิพาน เป็นเป้าหมายสูงสด ดังนั้นคัมภีร์ปถมัง ถามว่ามีวัตถุประสงค์อะไร ก็คือ ย้อนหลังกลับไปในโลกอดีตกาลเราจะเห็นว่า คัมภีร์

พระไตรปิฎก ซึ่งการคัดลอกมันไม่ได้ง่ายนัก มันไม่ได้สามารถเผยแพร่ไปยังทั่วทุกหนทุกแห่งในวัดที่เป็นชาวพุทธได้ ที่นี้ โบราณาจารย์สำคัญก็เลยนำแนวทางที่จำเป็นพอจะให้คนเรียนรู้ได้ เอามารวบรวมไว้ให้พอที่จะเข้าใจได้ง่าย โดยเอาเรื่องที่เป็นเปลือก คือเรื่องความศักดิ์สิทธิ์มากผูกไว้เพื่อกันสูญหาย ทำให้มีคุณค่าในฐานะที่คัมภีร์เข้าไปถึงสังคมในส่วนที่เป็นเล็กๆ ได้ [๑]

ถึงแม้ว่าพระไตรปิฎกเป็นเรื่องของคนมีการศึกษาในสมัยนั้น ซึ่งแน่นอนว่าผู้เรียนต้องรู้บาลี แต่จะมีคนกี่คนรู้บาลีอย่างแตกฉานและเป็นระบบ แต่ในคัมภีร์ปถมังเราจะสังเกตว่า พระสงฆ์นอกเมือง นอกพระนครหรือตามต่างจังหวัด หมอชาวบ้านก็สามารถลบผงปถมังได้ คนแก่ๆ ที่เราไปสัมภาษณ์มาก็มีหลายคนที่สามารถลบปถมัง อย่างน้อยเขาก็สามารถเข้าใจได้ว่า ขันธ์ทั้ง ๕ ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เพราะอยู่ในบทเสก อย่างน้อย เขาก็สามารถเข้าใจได้ว่าขันธ์ทั้ง ๕ ประกอบด้วยอะไรบ้าง เข้าใจหลักพื้นฐานของพระสัจธรรม ประกอบกับสมาธิเบื้องต้นซึ่งสอนเป็นมุขปาฐะ แต่ละสำนักอยู่แล้ว เมื่อประกอบกัน มันยังง่ายในการเรียนรู้หัวข้อธรรม มากกว่าที่เราจะสอนพระไตรปิฎกโดยตรงกับผู้คนเหล่านั้น มันเป็นไปได้ยากมากที่จะไปสอนชาวสวน ว่านี่คือพระสูจน์ นี่คือพระวินัย นี่คือพระอภิธรรม [๒]

ยกตัวอย่างส่วนหนึ่งคำสอนที่เป็นแก่นของพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเนื้อหาของคัมภีร์นี้ โดยใช้ระบบเปลือกหุ้มแก่นเอาไว้ ยกตัวอย่างเช่น นิพพานนังปรมังสุญญัง แค่วลีนี้ ปกติก็ต้องศึกษาเป็นเล่มแล้ว ก็ทำวิจัยได้เป็นเล่มแล้ว อย่างเช่นงานวิจัยของ อาจารย์ผมเอง ที่ว่า นิพานเป็นอนัตตาก็คือจากวลีนี้เป็นวลีนี้วลีเดียว ได้งานวิจัยตั้งหนึ่งเล่ม นั้นมันก็คือการแฝงสาระสำคัญ ดังนั้น การให้มาท่องบ่นคาถา เราก็จะต้องมองว่า สำหรับคนที่ไม่เข้าใจ อาจจะท่องบทนั้นไว้ เผื่อวันหน้าคนที่เข้าใจได้ยิน ได้ฟัง ก็เข้าใจมันได้ เหมือนอย่างเรื่องของท่านเว่ยหลาง มีคนท่องวัชรสูตรไว้แต่ก็ไม่รู้ว่าวัชระสูตรนั้นมีสารัตถธรรมอย่างไรเนื่องจากเพราะเขาไม่ได้มีปัญญาแทงตลอดได้ แต่พอท่านเว่ยหลางได้ฟังวลีหนึ่งเอาไปคิด เอาไปขบคิดกลับบรรลุธรรมได้ มันก็เป็นการรักษาพระสัทธรรมในกรณีของโลกอดีต ในกรณีของปัจจุบัน มันก็เหมือนทำให้เราย้อนกลับไปในอดีต ว่าในอดีตเขาศึกษาอะไร ถ้าเรามองไม่เห็นเราก็ไม่รู้ว่าการสืบทอดนั้นสืบทอดมายังไง ในแง่มุงของมนุษยวิทยา ในแง่มุมของสังคมวิทยา ทำให้เราเห็นผ่านไปยังโลกอดีตกาลว่า โลกอดีตกาลนี้ การศึกษาในขณะที่การศึกษาบาลีไวยากรณ์มันยังไม่ได้ก้าวหน้า ก่อนหน้านั้นยังเป็นโลกโบราณาการที่ยังผสมผสานกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของบาลีไวยากรณ์ เรื่องของไลยศาสตร์ เรื่องของความเชื่อ เรื่องของวัฒนธรรมมันเกิดการผสมผสานกัน [๓]

จากการที่ผู้จัยได้รวบรวมคัมภีร์ปถมังจำนวน ๓๔ สำนวน และคัดเลือกคัมภีร์ปถมังทั้งหมดมาวิเคราะห์สารัตถธรรมจำนวน ๙ สำนวน พบว่ามีความสอดคล้องกัน เมื่อเปิดอ่านคัมภีร์ทุกเล่ม เนื้อหาในคัมภีร์จะประกอบด้วยหัวใจพระคาถาที่เป็นคำย่อของหลักธรรมคำสอนต่างๆ เช่น นะ

---

[๑] สัมภาษณ์ นายณัฐธัญ มณีรัตน์,นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา,๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๒] สัมภาษณ์ นายณัฐธัญ มณีรัตน์,นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา,๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๓] สัมภาษณ์ นายณัฐธัญ มณีรัตน์,นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา,๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

โม พุท ธา ยะ ในบทเสกได้แสดงให้เห็นว่าเป็นคำแทนความหมายของหลักธรรม ขันธ์ ๕ ญาณขั้นที่ ๑ ถึงขั้นที่๕ พระนามของพระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์ที่เกิดในภัทรกัป หรือหัวใจคาถา มะ อะ อุ แทนหลักธรรมพระรัตนตรัยคือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ และยังมีคาถาที่เขียนระบุตรงๆ อย่าง ไตรลักษณ์ อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา,กุศลธรรม อกุศลธรรม และอัพยากตธรรม,บารมี อุปบารมี ปรมัตถบารมี,บทพุทธคุณทั้ง ๙ และ นิพพาน แสดงถึงคุณค่าทางกุศโลบายในการศึกษาหลักธรรมเบื้องต้นของพระสงฆ์เพื่อให้จดทำหลักธรรมสำคัญๆ จากคัมภีร์เพื่อใช้ในการต่อยอดความรู้เป็นกุศโลบายในเชิงปริยัติต่อไป

๔.๑.๒ คุณค่าด้านการปฏิบัติธรรม

หลักการในคัมภีร์ปถมังมีวิธีในการฝึกคือผู้ฝึกจะต้องต้องนุ่งขาวห่มขาวสมาทานศีล ๕ หรือศีล ๘ วิธีเขียนฝึกลบผงที่มีสมถกรรมฐานก่อน ดังนี้ การฝึกเขียนลบผงนั้นเป็นการฝึกสมถสมาธิเบื้องต้น เพราะผู้ฝึกจะต้องปฏิบัติขั้นตอน ๓ ขั้นตอนพร้อมกัน คือทางกายใช้มือจับแท่งผงเขียนตัวยันต์อักขระลงไปพร้อมกับปากต้องภาวนาคาถาเรียกสูตร พร้อมกับมือที่เขียนอักขระ ทางใจต้องสำรวมควบคุมเพ่งเล็งตัวอักษรมิให้เขียนผิดพลาด ปลุกเสกยันต์หรือตัวอักษรไปด้วย ตาก็ต้องเพ่งรูปอักษรเวลาเสกให้จำอักขระหรือยันต์นั้นให้เป็นอุคหนิมิต รูปยันต์บางยันต์เป็นรูปองค์พระ รูปยันต์อุองการอุณาโลมก็ดี ซึ่งเป็นรูปที่ใช้แทนพระพุทธเจ้าเพื่อให้ผู้ฝึกเรียนได้ปฏิบัติกรรมฐานระลึกถึงพุทธานุสติเป็นอารมณ์ และคุณค่าอีกด้านของคัมภีร์ปถมังคือการเขียนลบยันต์และพิจารณาถึงความไม่เที่ยงของรูปที่ปรากฏก็คือคุณค่าด้านการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานดังปรากฏในขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค ยุคนัทธกถา ก็แสดงว่าด้วยภิกษุเจริญสมถะมีวิปัสสนานำหน้า ในพระสุตตันตปิฎก ขุททกนิกาย ปฏิสัมภิทามรรค สุตตันตนิทเทส กล่าวไว้ดังนี้คือ เพราะมีสภาวะพิจารณาเห็นโดยความไม่เที่ยงชื่อว่าวิปัสสนา

นายอัตถนิช โภคทรัพย์ ซึ่งได้ให้สัมภาษณ์ถึงคุณค่าของการสืบสานพระพุทธศาสนาด้านการปฏิบัติธรรมผ่านคัมภีร์ปถมังไว้ดังนี้

ตำราปถมังมีการศึกษาสืบทอดกันมาอย่างน้อยที่สุดตามที่ปรากฏหลักฐานอยู่ในวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้าง-ขุนแผน ก็ตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น รัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่๑ (ขุนหลวงพะงั่ว: พ.ศ.๑๙๑๓-๑๙๓๑) โดยเป็นบทขับสรรเสริญวีรบุรุษในประวัติศาสตร์ (อิติหาสะ) และปรัมปราโดยถูกถ่ายทอดมาด้วยบทขับเสภา แล้วถูกปรับปรุงล่าสุดในยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น โดย สุนทรภู่ กวีเอกในรัชสมัย รัชกาลที่๒ (พ.ศ.๒๓๕๒-๒๓๖๗) แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ความว่า “ครานั้น จึงโฉม เจ้าเณรแก้ว แต่เพลแล้ว ทำผง ดินสออยู่ ปถมัง ตั้งเพียร เรียนต่อครู” จัดเป็นหลักสูตรการฝึกอบรมสมาธิสำหรับภิกษุ และชนชั้นผู้ปกครองชั้นนำของราชอาณาจักรสยาม ตั้งแต่ยุคเริ่มสถาปนารัฐ โดยหลักฐานจากเนื้อหาของเอกสารเอง จัดดเป็นคัมภีร์ฝึกอบรมจิต ระดับสุญญตสมาธิที่มีประวัติศาสตร์อยู่ในยุคต้นของอารยธรรมพุทธยุคทราวดี ในพุทธศตรวรรษที่ ๙ การสามารถเข้าถึงปัญญาตามเป็นจริง ที่ประกอบด้วยจิตเข้มแข็งทรงพลัง เป็นรากเหง้าของปัญญาทั้งปวง ที่สำนวนชาวพุทธโบราณ

เรียกว่า “ธรรมเอกผุดมีขึ้น” เป็นปัญญาอันรุ่งเรืองพ้นไปจากการครอบงำของประสบการณ์ทางอายตนะที่คับแคบคือ ความรู้อันเป็นอุปาทานใน ปริยายสูตร ดังยกมาแสดงแล้ว [๔]

นายณัฐธัญ มณีรัตน์ นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา ได้ให้สัมภาษณ์ถึงคุณค่าของการสืบสานพระพุทธศาสนาด้านการปฏิบัติธรรมผ่านคัมภีร์ปถมังไว้ดังนี้

ก่อนอื่นผู้ศึกษาต้องเข้าใจว่า Practical ในพระไตรปิฎกมันซับซ้อนไหมล่ะ Practical การปฏิบัติในพระไตรปิฎกมันซับซ้อนขนาดไหน คุณคิดว่าต้องใช้ปกรณ์กี่ปกรณ์ในการอธิบายว่า การที่คุณจะฝึกเตโชกสิณจนสำเร็จ มันดูไกลตัวไหม แต่ในขณะที่ปถมังมันมีการสืบทอดแบบมุขปาฐะ และสืบทอดในระบบจริยะ เพื่อไม่ให้มันสูญลงมาจนถึงปัจจุบัน และในระบบการสืบทอดนั้น ในตัวรายละเอียดยังถูกรักษาไว้ในระบบสำนัก ดังนั้นมันยังเรียนรู้ได้อย่างจริงจัง ซึ่งในขณะที่ว่าเตโชกสิณในทุกวันนี้ก็ไม่มีใครรู้ว่ามันฝึกกันอย่างไร ที่รู้ๆ คือ Suppose ตามพระไตรปิฎก แต่ว่าโดยรายละเอียดการบอกเล่า มันยากมากๆ และการที่คนๆ หนึ่งจะมานั่งทำอย่างนั้น มันยาก อันนี้คุณต้องเข้าใจว่าถึงแม้คัมภีร์พระปถมังอายุโดยประมาณมันคง ๗๐๐ ปีขึ้นไป โดยประมาณการจากหลังฐานทางประวัติศาสตร์แล้ว ๗๐๐ ปี จากวรรณกรรมก็ดี จากหลักฐานทางโบราณคดีก็ดี อย่างไรก็ตาม มันถูกปรับให้เหมาะสมกับสังคมที่ใหม่กว่าสมัยนั้นเยอะมาก สมัยที่พระไตรปิฎกถูกบันทึก และมันก็เข้ากับชีวิต เพราะว่ามันใช้เวลาไม่ต้องนานมาก เพราะว่า ถ้าคุณทำเตโชกสิณ คุณอาจจะต้องนั่งทำตั้งแต่ ๘ โมงเช้าจนถึงเที่ยงคืนทุกวัน แต่ปถมัง ไม่ไดใช้เวลาขนาดนั้น คุณรวบรัดเวลาลงมา อาจจะเหลือสักหนึ่งชั่วโมงในการฝึกฝนมันทุกวันไป ซึ่งก็ยังผลให้เกิดสมาธิเบื้องต้น สมาธิขั้นกลาง ที่คุณจะเอาไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้เหมือนกัน[๕]

แนวความคิดของนายณัฐธัญ มณีรัตน์ และ นายอัตถนิต โภคทรัพย์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับกรณีศึกษาที่ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ และคุณประสิทธิ์ เรืองโพธิ์ ผู้เก็บรักษาคัมภีร์ปถมังและได้รับการถ่ายทอดการฝึกลบผงปถมังแบบมุขปาฐะจากนายกลับ แสงเขียว อดีตพระฐานุกรมของพระครูวิมลคุณากร (ศุข) วัดปากคลองมะขามเฒ่า[๖] พบว่าทั้งชีวิตนายกลับจะใช้วิธีลบผงปถมังตำหรับวัดปากคลองมะขามเฒ่าเป็นเครื่องมือทำกรรมฐานจำนวน ๒ เวลาคือตั้งแต่ตี ๒ ของทุกเช้า และตอน ๒๐.๐๐ น.หรือ ๒ ทุ่มในช่วงเย็น ท่านอาจารย์กลับทำสมาธิด้วยวิธีนี้อย่างเดียวเท่านั้นคนในครอบครัวไม่เคยเห็นท่านนั่งสมาธิให้เห็นเลยในแต่ละวัน เห็นก็เพียงนั่งเพียร เขียน-ลบผงเท่านั้นเพียงอย่างเดียวจนสิ้นอายุขัย[๗] อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ ผู้มีศักดิ์เป็นหลานของอาจารย์กลับให้สัมภาษณ์ว่า “ก่อนที่คุณตา (หมายถึงอาจารย์กลับ แสงเขียว) จะถึงแก่มรณกรรม ๒ วัน ท่านนั่งลบ

---

[๔] สัมภาษณ์นายอัตถนิช โภคทรัพย์, นักเขียนหนังสือภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย: Mythology of Classic Muay-Thai, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๕] สัมภาษณ์ นายณัฐธัญ มณีรัตน์, นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๖] สัมภาษณ์นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์, ปราชญ์ชุมชนศิษย์รุ่นสุดท้ายของอาจารย์กลับ แสงเขียว, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๗] สัมภาษณ์อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์, ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท , ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ผงอยู่สักพักก็วางกระดานลง แล้วเริ่มลดปริมาณการบริโภคอาหารเป็นเวลา ๒ วันเมื่อเจริญสติพิจารณาถึงสภาพร่างกายที่ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ สักพักท่านก็ถึงแก่มรณกรรม[๘]

จากข้อมูลในการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิและจากการที่ผู้วิจัยได้วิเคราะห์เนื้อหาคัมภีร์ปถมัง ผู้วิจัยพบว่าขั้นตอนการฝึกลบผงในคัมภีร์แสดงถึงคุณค่าด้านการปฏิบัติธรรมโดยใช้กุศโลบายด้านความสำเร็จด้านฤทธิ์อำนาจทางจิตเป็นเครื่องล่อให้ผู้ฝึกฝนมีความเพียรในการปฏิบัติธรรมในระดับสูงต่อยอดไปจนถึงวิปัสสนาต่อไป

๔.๒ คุณค่าด้านวรรณกรรม

๔.๒.๑ การศึกษาคัมภีร์ปถมังที่ปรากฏในวรรณกรรม

บทเสภาขุนช้างขุนแผนในหลายตอนเป็นตัวอย่างที่สามารถแสดงถึงคุณค่าในข้อนี้อย่างดี ปรากำหลักฐานชัดเจนอย่างแพร่หลายในราชวงศ์สุพรรณภูมิ อันปรากฏในวรรณคดีขุนช้างขุนแผนตอนที่ขุนแผนอยู่แต่ว่าป่าเลย์ไลย์ รู้สึกว่าไม่มีความก้าวหน้าด้านความรู้ทางศาสตร์วิชาอาคมต่างๆ รวมถึงคัมภีร์ปถมังด้วยจึงคิดจะไปหาเรียนวิชาเหล่านี้กับพระอาจารย์คง วัดแค และขุนแผนก็ได้เรียนวิชาปถมังเพื่อใช้สะเดาะกุญแจนี้ได้ดั่งใจหวังตามปรากฏความว่า

โบกปัดพัดวีพระอาจารย์ ให้สำราญรื่นจิตรพิสมัย
ปฏิบัติมิให้ขัดข้องเคืองใจ สมภารแนะนำให้ไม่ช้าการ
สะกดทัพจับพลทั้งปลุกผี ผูกพยนต์ฤทธีกำแหงหาญ
ปถมังกำบังตนทนทาน สะเดาะดาลโซ่กุญแจประจักษ์ใจ[๙]

เนื้อหาในเสภาตอนนี้ชี้ให้เห็นว่าสมภารคง วัดแค เป็นผู้เรืองวิชาและเชี่ยวชาญคัมภีร์ปถมังเป็นอย่างดี แสดงให้เห็นว่าหากผู้ใดจะต้องเข้ารับราชการเป็นแม่ทัพนายกองสมัยนั้น นอกจากฝีไม้ลายมือเชิงอาวุธแล้วยังต้องมีความรู้ด้านตำราพิชัยสงคราม และวิชาอาคม สะท้อนให้เห็นคุณค่าของคัมภีร์ที่มีต่อค่านิยมของลูกผู้ชายไทยสมัยโบราณผู้ปรารถนาความก้าวหน้าทางโลกอย่างสูงสุด เพราะตอนขุนแผนอยากเรียนวิชาเหล่านี้ใจของขุนแผนเองก็ไม่ได้อยากเป็นพระแล้วจึงอยากมีวิชาไว้เพื่อสึกออกไปรับราชการแทน

นอกจากเสภาเรื่องขุนช้างขุนแผนแล้ว ในวรรณกรรมอื่นก็ปรากฏคัมภีร์ปถมังอยู่อีกหลายเรื่องเช่นเรื่องสิงหไกรภพ ตอนที่ ๑๗ สิงหไกรภพต้องเสน่ห์นางเทพกินรา มีเนื้อหาดังนี้

พราหมณ์คำนับรับเสาวนีย์สนอง ถ้าถูกต้องกลเล่ห์เสน่หา
ข้าเรียนรู้ครูสอนแต่ก่อนมา จะอาสาเซ่นผีพลีกรรม
แก้ให้หายคลายเคลื่อนที่เฟือนคลั่ง ถอดถอนทั้งอาคมถมถนำ
แม้นรูปฝังบังรอยเด็กน้อยนำ ไปขุดจำเพาะที่ไม่มีแคลง

---

[๘] สัมภาษณ์อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์, ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท, ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๙] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๕-ขุนช้างขอนางพิม [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

แล้วทูลลามายังท้องพระโรงหลวง พอดับดวงทินกรรอนรอนแสง
ตั้งบายศรีพลีบัตรให้จัดแจง พร้อมตำแหน่งจัตุสดมภ์กรมวัง
ให้ทารกหกขวบยืนทั้งแปดทิศ ลงยันต์ปิดกลางศีรษะปถมัง
ถือเทียนไชยไว้ทุกคนบนบัลลังก์เจ้าพราหมณ์นั่งกลางอ่านโองการมนตรี[๑๐]

เป็นตอนที่พราหมณ์จินดาเดินทางมาถอนคุณเสน่ห์ให้กับสิงหไกรภพผู้เป็นน้องชายบุญธรรมที่ถูกนางเทพกินราทำเสน่ห์ให้รักใคร่หลงไหลจนไม่เป็นอันว่าราชการดูแลบ้านเมือง พราหมณ์เทพจินดาจึงจัดพิธีเพื่อทำลายอาถรรพ์เสน่ห์นั้นในพิธีต้องใช้เด็กชายอายุ ๖ ขวบถือเทียนไปทั้งแปดทิศเพื่อจุดเทียนส่องหาผ้าไสบกับผ้าชุบสรงของสิงหไกรภพที่ถูกนำไปฝังรูปฝังรอยที่ป่าช้าโดยไม่ทราบตำแหน่งที่ฝัง สิ่งที่คัมภีร์ปถมังเข้าไปเกี่ยวข้องคือเด็กชายทั้ง ๖ คนที่ถือเทียนส่องอาถรรพ์ ก่อนจะออกเดินทางพราหมณ์จินดาได้ลงยันต์นะปถมังเพื่อป้องกันอาถรรพ์และอันตรายต่างๆ ให้แก่เด็กๆ ที่ต้องเข้าไปในป่าช้าเพื่อค้นหาหุ่นผ้าที่ฝัง แสดงให้เห็นถึงว่ากวีได้กำหนดบทบาทให้พราหมณ์จินดาเป็นผู้เรืองเวทย์และได้เคยเรียนคัมภีร์ปถมัง แสดงให้เห็นคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีความเป็นสากลสำหรับกลุ่มผู้เรียนพระเวทย์นั่นเอง

ในตอนกำเนิดพลายงาม บุตรชายของพลายแก้ว เมื่อพลายงามเรียนอ่านเขียนอักษรสมัยได้คล่องแคล่วแล้ว ก็เริ่มศึกษาพระคัมภีร์ปถมังทันที ดังที่กล่าวว่า

“อันเรื่องราวกล่าวความพลายงามน้อย ค่อยเรียบร้อยเรียนรู้ครูทองประศรี
ทั้งขอมไทยได้สิ้นก็ยินดี เรียนคัมภีร์พุทธเพทพระเวทมนตร์
ปถมังตั้งตัวนะปัดตลอด แล้วถอนถอดถูกต้องเป็นล่องหน” [๑๑]

จากข้อมูลตอนนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ว่า “ปถมังตั้งตัวนะปัดตลอด แล้วถอนถอดถูกต้องเป็นล่องหน” [๑๒] นี้หากตีความตามภาษาไทยแบบผิวเผินแบบง่ายๆ ก็มองได้ว่าใครเรียนวิชานี้แล้วสามารถแสดงฤทธิ์ด้วยมนต์คาถาทำให้สามารถล่องหนหายตัวได้เนื้อหาตรงนี้ก็อาจจะหมายความแบบนั้นอย่างเดียวก็ได้เพราะในอุปเท่ห์ของคัมภีร์ระบุว่า “ถ้าจะใช้สูญน้อยมหาดำ ทำขาดตัวแล้วผงเสกด้วยพระคาถานี้ กัณหะมหากัณหะสูญญะอุปปันติ ฯ ๓ ที ลบเอาผงทาหน้าเข้าเป็นล่องหน...”[๑๓] แต่อีกนัยหนึ่งคำว่าถอนถอดถูกต้องเป็นล่องหนสามารถตีความในทางธรรมได้ว่า คำว่า “ถอนถอด”คือวิธีการลบผงนั่นคือการพิจารณาการเกิดดับ พิจารณาไตรลักษณ์ ถอนถอดในที่นี้จึงอาจจะหมายถึงการถอน

---

[๑๐] หอสมุดพระวชิรญาณ, **นิทานคำกลอนสุนทรภู่เรื่องสิงหไกรภพ**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: https://vajirayana.org/สิงหไกรภพ/ตอนที่-๑๗-สิงหไกรภพต้องเสน่ห์นางเทพกินรา [๒๕ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๒].

[๑๑] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๒๔-กำเนิดพลายงาม [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

[๑๒] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๒๔-กำเนิดพลายงาม [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

[๑๓] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๙๔.

ถอดซึ่งอุปทานทั้งปวง คำว่า “ถูกต้อง”นี้อาจจะหมายถึงสารัตถธรรมที่แท้จริงของคัมภีร์นั่นคือ “พิจรณาธรรมตามความเป็นจริงด้วยสุญตสมาธิ”และจะสามารถ “ล่องหน”ได้แต่ล่องหนในที่นี้ไม่ได้หมายถึงหายตัวแต่อย่างเดียวในเชิงอิทธิปาฏิหาริย์เท่านั้น แต่อาจจะหมายถึง “นิพพาน” เพราะผู้ที่ขันธ์ทั้ง ๕ ไม่ทำงานหรือดับในสภาวะของนิพพานก็เปรียบเสมือนคนที่ไร้ความยึดมั่นถือมั่นราวกับคนที่ล่องหนหายตัว แสดงให้เห็นถึงคุณค่าทั้งทางแฝงสารัตธรรมของกวีไว้ให้คนรุ่นหลังได้ศึกษาปริศนาธรรมที่ซ่อนอยู่ในวรรณกรรม

๔.๒.๒ ชื่อของ “นะปถมัง” และ “ยันต์” ที่ปรากฎในวรรณกรรม

ในวรรณกรรมเรื่องนี้ยังได้กล่าวถึงนักรบฝั่งเจ้าเมืองเชียงใหม่ที่ชื่อแสนตรีเพชกล้าในบทเสภาตอนที่ ๒๙ ขุนแผนแก้พระท้ายน้ำ ในบทนี้ได้บรรยายความน่าเกรงขามของแม่ทัพใหญ่ของฝ่ายตรงข้ามได้อย่างเห็นเป็นรูปธรรมดังนี้

“อันแม่ทัพคนนี้มีศักดา อยู่คงสาตราวิชาดี
แขนขวาสักรงเป็นองค์นารายณ์ แขนซ้ายสักชาดเป็นราชสีห์
ขาขวาหมึกสักพยัคฆี ขาซ้ายสักหมีมีกำลัง
สักอุระรูปพระโมคคัลลาน์ ภควัมปิดตานั้นสักหลัง
สีข้างสักอักขระนะจังงัง ศีรษะฝังพลอยนิลเม็ดจินดา
ฝังเข็มเล่มทองไว้สองไหล่ ฝังเพชรเม็ดใหญ่ไว้แสกหน้า
ฝังก้อนเหล็กไหลไว้อุรา ข้างหลังฝังเทียนคล้าแก้วตาแมว
เป็นโปเปาปุบปิบยิบทั้งกาย ดูเรี่ยรายรอยร่องเป็นถ่องแถว
แต่เกิดมาอาวุธไม่พ่องแพว ไม่มีแนวหนามขีดสักนิดเดียว
สูงใหญ่รูปร่างเหมือนอย่างเสือ กำลังเหลือเนื้อหนังก็แน่นเหนียว
หนวดโง้งโก่งฟั่นพันเป็นเกลียว ฟันขาวปากเขียวดังปลิงควาย
นัยน์ตาดำคล้ำคล้ายกับตาเสือ ขอบตาแดงเรื่องดังชาดป้าย
คิ้วกระหมวดหนวดแดงดูแรงร้าย ผมมุ่นมวยคล้ายกับโยคี
แต่รุ่นหนุ่มคุ้มใหญ่ไม่อาบน้ำ เพื่อนตำแต่ว่านยาทาขัดสี
ไม่นอนด้วยภรรยาทั้งตาปี ต่อศึกมีเมื่อไรได้อาบน้ำ
จะไปทัพจึงหาบรรดาว่าน มาเสกอ่านอาคมถมถนำ
เครื่องรางตะกรุดลงองค์ภควัม บริกรรมเสกเป่าเข้าทันใด”[๑๔]

คุณค่าในคัมภีร์ปถมังที่ปรากฏชื่อ “นะ” และ “ยันต์” ในวรรณกรรมปรากฏในบทนี้ไว้หลายวรรคด้วยกันอาทิเช่นการสักยันต์พระภควัม[๑๕] ซึ่งเป็นยันต์ในคัมภีร์ปถมังในวรรคที่๑ หรือ

---

[๑๔] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๒๙-ขุนแผนแก้พระท้ายน้ำ.[๒๑ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๒].

[๑๕] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๙.

ตะกรุดที่เคียดคาดก็เป็นยันต์ชนิดเดียวกัน ตรงสีข้างของแสนตรีเพชรกล้าสักยันต์ "นะจังงัง" [๑๖] ซึ่งเป็นนะที่เกิดจากคัมภีร์ปถมังอยู่ในหมวดยันต์นะสำคัญ ๑๐๘ ตัว[๑๗] ในคราวการเผชิญหน้าออกรบกับขุนแผนแลพลายงามแสนตรีเพชรกล้าก็ทำหน้าที่อย่างเต็มความสามารถโดยใช้ความรู้เชิงยุทธศาสตร์ ความรู้ชั้นเชิงการใช้ศาสตราวุธ ผนวกกับความรู้ด้านคาถาอาคมนำมารบกับฝ่ายกองทัพไทยดังนี้

พลายงามตามชิดติดตะบัน　　สบท่าผ่าฟันลงต่ำตึง
หยุ่นเปล่าหาเข้าตรีเพชรไม่　　เยื้องขยับกลับใส่เจ้าพลายผึง
เจ้าพลายผันฟันบ่าเพชรกล้าปึง　　เนื้อประหนึ่งหินผาศิลาแลง
แสนตรีเพชรกล้าง่าง้าวกราย　　ฟันเจ้าพลายงามพรวดดังกรวดแกร่ง
ราวกับเกาหลังให้ยิ่งได้แรง　　ฟันตะแบงบุกไปไล่ตะครุบ
เอาดาบฟาดฉาดฟันตะบันส่ง　　เป็นหลายหนทนคงไม่บู้บุบ
เพชรกล้ากลับด้ำเข้าตำทุบ　　ถูกเนื้อยุบพอขยายก็หายไป ฯ"[๑๘]

ซึ่งในฝ่ายทหารไทยเองนำโดยขุนแผนและพรายงามก็มีความรู้ในด้านพระเวทย์ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าฝ่ายแม่ทัพแสนตรีเพชรกล้าได้งัดกลเม็ดขึ้นมาแก้เคล็ดวิชามายาศาสตร์จากความรู้ในคัมภีร์ปถมังด้วยวิชา "นะโอ้ฟ้าผ่า"ตามความว่าดังนี้

"ไทยเป่าโอ้ฟ้าผ่ามาตามลม　　ฟันลาวง้าวจมลงครึ่งคอ
แล้วเหยียบโจนโผนทะยานฟันควาญท้าย　　อ้ายลาวบ่าวนายไม่เหลือหลอ
ฉัวะฉาดขาดเด็ดทั้งสองคอ　　พวกพลย่นย่อเข้าป่าไป ฯ
จะกล่าวถึงแสนตรีเพชรกล้า　　สิ้นพิษต่อลืมตาขึ้นมาได้
แลเห็นทัพแตกตายกระจายไป　　ก็ขัดใจขับม้ามาทันที" [๑๙]

จะเห็นได้ว่าวรรณกรรมเรื่องนี้เกือบทั้งกล่าวถึงชื่อของวิชาการและความรู้ในคัมภีร์ปถมังไม่ต่ำกว่า ๑๐ ที่และสะท้อนให้เห็นคุณค่าของตัวคัมภีร์ที่มีต่อสังคมไทยในยุคนั้น จนสามารถแปลความได้ว่ามีคุณค่าระดับชาติเลยก็ว่าได้เนื่องจากตัวละครที่เรียนวิชานี้เป็นตัวละครที่อยู่ในสถานบันหลักของชาติถึง ๒ สถาบันคือ สถาบันชาติซึ่งเรียนกันอยู่ในกลุ่มของแม่ทัพนายกอง ขุนพล อีกสถาบันหนึ่งก็คือสถาบันศาสนาอยู่ในกลุ่มของพระสงฆ์ เช่นสมภารคง วัดแค และ อดีตเณรพลายแก้ว วัดป่าเลย์ไลยก์ หรือขุนแผนในเวลาต่อมา

---

[๑๖] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๕-๑๓๖.

[๑๗] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๑๓๕.

[๑๘] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๒๙-ขุนแผนแก้พระท้ายน้ำ.[๒๑ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๒].

[๑๙] หอสมุดพระวชิรญาณ, **เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๒๙-ขุนแผนแก้พระท้ายน้ำ.[๒๑ กุมภาพันธ์, ๒๕๖๒].

ยันต์ภควัมบดี ยันต์นะจังงัง ยันต์นะโอ้ฟ้าผ่า

ภาพที่ ๔.๑ รูปยันต์ภควัม นะจังงัง และ นะโอ้ฟ้าผ่า ที่ปรากฏในวรรณกรรมบทเสภาขุนช้างขุนแผนในตอนที่ ๒๙ ขุนแผนแก้พระท้ายน้ำ

จากข้อมูลทั้งหมดนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ได้ว่าสิ่งนี้ก็เป็นเครื่องยืนยันว่าคัมภีร์ปถมังนี้เป็นคัมภีร์ ที่มีชื่อเสียงมากที่สุดในยุคนั้น เพราะบทเสภาขุนช้างขุนแผนทั้งบทพบเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ปถมังประมาณ ๗ ที่ในขณะที่พบเรื่องคัมภีร์อิธะเจ ๒ ที่ พบเรื่องคัมภีร์ตรีนิสิงเห ๑ ที่ จนเป็นผลให้กวีนำไปแต่งบทเสภาดังกล่าวและสอดแทรกยันต์และชื่อนะต่างๆ เป็นจำนวนมากเพื่อสื่อถึงคุณค่าเฉพาะของยันต์และนะปถมังแต่ละยันต์ที่มีอุปเท่ห์หรือคุณสมบัติที่ใช้งานแตกต่างกันไป เช่น ยันต์นะปถมังที่มีการเขียนแล้วลากเส้นวนรอบตัวนะแล้วชักยอดเป็นอุณาโลมขึ้นไปในคัมภีร์เชื่อว่ามีพุทธคุณด้านแคล้วคลาดปลอดภัย คงกระพัน ชาตรี,ยันต์นะปถมังที่เขียนแล้วลากเส้นวนๆจะ ๑ รอบ ,๒ รอบ,๓ รอบ หรือ ๕ รอบแล้วลากเส้นมาบรรจบที่ตัวพินทุในคัมภีร์เชื่อว่ามีพุทธคุณด้านมหาอุด หมายถึงอุดปืนไม่ให้ยิงออก,นะปถมังที่ลากเส้นระหว่างพินทุกับทัณฑะเป็นรูปคล้ายด.เด็กแล้วชักยอดขึ้นเป็นอุณาโลมในคัมภีร์เชื่อว่ามีพุทธคุณด้านโชคลาภและเป็นเครื่องหมายแทนพระสิวลีพระอรหันต์แห่งโชคลาภ เป็นต้น

๔.๓ คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนไทย

๔.๓.๑ การป้องกันภัย

สำหรับคุณค่าด้านการป้องกันภัยในอุปเท่ห์ของคัมภีร์ปถมังพบวิธีการนำการทำผงปถมังไปประยุกต์ใช้ในด้านการคุ้มครองป้องกันภัยจำนวนมากอาทิ “สิทธิการิยะ ผิวจะทำปถมังองการจนถึงนิพพานสูญ ท่านให้ตั้งนะพินธุเป็นต้น นะรานะระหิตังเทวังนะระเทเวหิปูชิตังนะรานังกามะปังเกหินะมามิสุคะตังชินัง แลทำเป็นนะโมพุทธายะ ให้เอาน้ำหมึกหรือดินสอดำลงนะพินธุกลางกระหม่อมอยู่คงทนนักฟันแทงมิเข้าเลย ถ้าจะใช้องค์ผงดินสอแต่นะพินธุเป็นต้นไป ท่านให้ผสมยานี้ ชมค ๑ ขอนดอก ๑ กฤษณา ๑ กะลำพัก ๑ สักขี ๑ จันทร์ทั้งสอง ๑ บดทำท่างไว้ ใช้ตามอุปเท่ห์ต่อไปนี้ ถ้าจะให้คงใช้เสกด้วย ถ้าจะให้แคล้วคลาดให้เสกด้วย โมหะมานังปะริชิตังโมหะมัตตังปะกาสิตังโมหะสัพพัญญุตะญาณังโมหะชิตังนะมามิหัง”[๒๐] ด้วยเหตุนี้จึงมีพระคณาจารย์หลายท่านนำผงปถมังที่ตนได้ทำการฝึกเขียนลบแล้วมาสงเคราะห์ให้กับเหล่าศิษยานุศิษย์ในช่วงที่บ้านเมืองเกิดความไม่สงบสุข เกิดความ

[๒๐] เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, (กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์, ๒๕๒๒), หน้า ๙๐.

วุ่นวาย หรือเกิดศึกสงคราม พระสงฆ์แม้จะได้ชื่อว่าผู้ออกบวชแต่เมื่อสรรพสัตว์มีภัยก็มิอาจทนนิ่งเฉยอยู่ได้จึงสงเคราะห์ได้ตามความรู้ความสามารถของตนที่ได้ร่ำเรียนมาเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจให้กับคนเหล่านั้น

สำหรับคุณค่าด้านการคุ้มครองป้องกันผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ซึ่งมีศักดิ์เป็นหลานชายของอาจารย์กลับ แสงเขียว หรืออดีตพระสมุห์กลับ แสงเขียว เป็นศิษย์ใกล้ชิดพระครูวิมลคุณากรหรือรู้จักกันในนามหลวงปู่ศุข เกสโร พระเกจิอาจารย์ชื่อดังของวัดปากคลองมะขามเฒ่า อำเถอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท เป็นผู้เชี่ยวชาญและแตกฉานในตำราพระเวทย์ ตำรายันต์ และตำราลบผงอิ ผงติ ผงปิ ผงโส ผงอิธะเจ ผงมหาราช ผงตรีนิสิงเห และ ผงปถมัง อาจารย์วิเชียรได้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบรรพบุรุษของตนและการสืบทอดคัมภีร์ปถมังของอาจารย์กลับ แสงเขียวต่อจากหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่าดังนี้

คุณตา (หมายถึงอาจารย์กลับ แสงเขียว) ท่านเป็นคนบ้านหนองพญา ชาติภูมิเป็นคนกำพร้าบิดา มารดา จบการศึกษาระดับประถม๔ได้เข้าอุปสมบทอายุ ๒๑ ปีโดยมีพระครูวิมลคุณากร วัดปากคลองมะขามเฒ่าเป็นพระอุปปัชฌาย์ ได้รับฉายาว่าเป็นศิษย์มือขวาของหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่าเหตุที่เรียกว่าศิษย์มือขวาเพราะเวลาหลวงปู่ศุขนั่งเป็นพระอุปปัชฌาย์ให้ใคร ท่านอาจารย์กลับจะนั่งเป็นพระคู่สวดอยู่ด้านขวามือของหลวงปู่จึงมีฉายาว่ามือขวาของหลวงปู่ศุข และเป็นศิษย์ร่วมสำนักกับนายพลเรือเอก พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์หรือพระองค์เจ้าอาภากรเกียรติวงศ์ อาจารย์กลับท่านสืบทอดสรรพวิชาโดยตรงกับหลวงปู่ศุขโดยตรงและได้ติดตามหลวงปู่ศุขธุดงค์ไปยังจังหวัดภาคเหนืออาทิ พิษณุโลก พิจิตร และ ตาก ภายหลังกลับจากทางเหนือท่านได้สอบนักธรรมโทจนสำเร็จอยู่ปรนนิบัติหลวงปู่ศุขสักพักจึงถูกส่งตัวไปเป็นเจ้าอาวาสวัดดอนตาล อำเภอวัดสิงห์ ภายหลังจากพัฒนาวัดดอนตาลจนบูรณะพระอุโบสถ ศาลา และกุฏิจนครบถ้วนแล้วท่านได้สึกออกมาครองเพศฆราวาสได้สมรสกับนางนา พุ่มพุทรา มีบุตร๑คนคือนางทองดี แสงเขียว ก็คือแม่ของลุง (หมายถึงอาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์) ด้วยความใกล้ชิดกับพระอาจารย์ท่านจึงได้ความรู้จากหลวงปู่ศุขมากที่สุดโดยเฉพาะวิชาการลบผงปถมัง ผงอิ ผงติ ผงปิ ผงโส ทั้งทางการศึกษาแบบมุขปาฐะหรือเรียกว่าบอกกันปากต่อปาก และได้รับการสืบทอดจากเอกสารโบราณที่คัดลอกเอามาจากต้นฉบับเดิมของหลวงปู่ศุข อาจารย์กลับท่านมีความเชื่อความศรัทธาในตำหรับวิชาของหลวงปู่ศุขเป็นอย่างมากแม้ว่าลาสิกขาครองเพศฆราวาสแล้วท่านยังคงปฏิบัติตามแนวทางของหลวงปู่ศุขในเดือน ๔ ของทุกปีท่านจะจัดงานไหว้ครูบูชาบูรพาจารย์และจะนำผงปถมัง ผงตำราอิ ผงตำราติ ผสมกับหมึกสักแล้วตั้งพิธีสักบูชาระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์และเป็นทานให้กับศิษย์ยานุศิษย์ที่มีความเคารพในตัวอาจารย์กลับ เพียงหนึ่งวัน”[๒๑] อาจารย์วิเชียรอธิบายต่อไปว่า “ในสมัยนั้นข้าราชการตำรวจ, ข้าราชการทหาร, ทนายความ หรือแม้แต่นายแพทย์ มีความเชื่อถือในวิชาการสักยันต์ของอาจารย์กลับ แสงเขียวเป็นอย่างมาก เชื่อว่าเมื่อสักยันต์หมึกผสมผงปถมังของอาจารย์กลับแล้วจะทำให้ตนแคล้วคลาดปลอดภัยจากอันตรายทั้งปวงในกลุ่มนี้มักจะขอสักยันต์องค์ครู, ยันต์สังวาลย์พระอินทร์, ยันต์ลิงลม กลุ่มที่รับราชการที่มีความต้องการจะเลื่อนยศเลื่อนตำแหน่งหรือมีลาภ

[๒๑] สัมภาษณ์อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์, ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท , ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

มากมักจะมาขอให้สักยันต์สิงห์ชูธง, ยันต์น่องราชสีห์,ยันต์ธงมหาลาภ เป็นต้น คนในยุคนั้นเชื่อกันว่าลายยันต์ที่สักตามสูตรการผสมผงปถมัง ผงองค์ครูของอาจารย์กลับมีความศักดิ์สิทธ์และสามารถป้องกันพยันตรายต่างๆ ดังนี้”[๒๒]

จากคำสัมภาษณ์ของอาจารย์วิเชียรสะท้อนให้เห็นคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีผลต่อความเชื่อของคนในสังคมไทยในยุคเก่าว่าสามารถปกปักรักษาป้องกันภัยได้อย่างแท้จริง โดยเฉพาะคนระดับแนวหน้าของสังคมเช่นกลุ่มลูกศิษย์ในระดับข้าราชการ,นักปกครอง แสดงให้เห็นคุณค่าของคัมภีร์ปถมังด้านการป้องกันภัยอย่างชัดเจน ไม่เพียงแต่สำนักวัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาทเท่านั้นที่มีความเชื่อเรื่องความศักดิ์สิทธิ์ของอักขระยันต์จากตำราปถมัง ยังมียันต์สักของสำนักอื่นๆ ที่ใช้สักให้ลูกศิษย์ในสำนักที่ใช้นะปถมังสักอีกจำนวนมากอาทิเช่น สำนักวัดประดู่ทรงธรรม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, สำนักของพระครูประศาสนสิกขกิจ หรือ หลวงพ่อพริ้ง วัดบางปะกอก,สำนักพระครูญาณวิลาศ หรือหลวงพ่อแดง วัดเขาบันไดอิฐ จังหวัดเพชรบุรี,สำนักพระครูสุชาตเมธาจารย์ (กุน) วัดพระนอน เพชรบุรี,สำนักสักยันต์นะอุตตะรังอาจารย์แสง ชัยสร ตรอกไก่แจ้ บางลำภู,สำนักพระอธิการกวย ชุตินธโร วัดโฆสิตาราม อำเภอสรรค์บุรี จังหวัดชัยนาท ,สำนักสักยันต์อาจารย์เฮง บ้านบาตร,อาจารย์เจ็ก แยกไฟฉาย,อาจารย์ครื้ม,อาจารย์แฉ่ง,อาจารย์แถว,สายหลวงปู่ทอง อายะนะ วัดราชโยธา มีนบุรี,สำนักสักยันต์อาจารย์เฮง ไพรวัลย์ ท่าน้ำวัดเชิงเลน,สำนักวัดช่องลม ของอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ผู้ชำระคัมภีร์ปถมังในหนังสือคัมภีร์พระเวท ฉบับตติยบรรพ,สำนักกุญแจไสยศสตร์ของอาจารย์ชุม ไชยคีรี ฯลฯ

อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเลขยันต์และสืบทอดพิธีฝังเข็มทองเตือนภัยสายตำราวัดหุบมะกล่ำในปัจจุบันให้สัมภาษณ์ว่า “สมัยหลวงพ่อพิมพ์มาลัย วัดหุบมะกล่ำ อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ก็จะมีการสักน้ำมันเป็นรูปยันต์นะปถมังภายหลังจากที่ท่านทำพิธีฝังเข็มทองคำเพื่อป้องกันภัยให้กับลูกศิษย์ของท่านที่เดินทางไปรบสงครามเวียดนามโดยมีข้อแม้ว่าศิษย์จะต้องถือข้อห้ามต่างๆ ดังนี้ ๑.ห้ามด่าบิดา-มารดา ตนเอง และ บิดา-มารดาของผู้อื่น ๒.ห้ามพูดขณะเข้าห้องน้ำทั้งธุระหนักและเบา ๓.ห้ามบ้วนน้ำลายลงในที่สกปรก เช่น โถส้วม ท่อน้ำทิ้ง พื้นดิน ๔.ห้ามผิดศีลข้อ ๓ คือประพฤติผิดในกาม ๕.ห้ามกินมะเฟือง ๖.ห้ามเตะสุนัข เมื่อฝังเข็มทอง ๕ เล่มบริเวณหัวไหล่ซ้าย –ขวา ที่หน้าอกซ้าย-ขวา และหลัง ๑ เล่ม,ทำพิธีกันเข็มวิ่งเข้าตาและหัวใจที่เรียกว่ากันตากันหัวใจโดยใช้มือแตะน้ำมันงาแล้วพินทุครอบที่ตาและหัวใจ และลงนะปถมังที่บริเวณหลังแล้ว หลวงพ่อพิมพ์มาลัยจะนำเหล็กแหลมคมมาลองเถือขูดขีดเนื้อของผู้ที่ถูกสักอย่างแรงเพื่อล่อเข็มทองที่ฝังให้มารับคมของเหล็กแหลมที่ขูดเข้ากับเนื้อคน เป็นการสร้างความมั่นใจต่อคนที่ฝังเข็มว่าเมื่อมีอาวุธมาทำร้ายร่างกายเข็มทองจะวิ่งมารับอาวุธนั้นทันที ในสมัยนั้นลูกศิษย์ที่ฝังเข็มทองลงสักนะปถมังยันต์ครูกับท่านรอดกลับมาจากสงครามเป็นจำนวนมาก การสงเคราะห์ฝังเข็มทองและลงนะปถมังของหลวงพ่อพิมพ์มาลัยในครั้งนั้นเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อจิตใจของทหารสมัยนั้นมากเพราะเชื่อว่าสามารถป้องกันอันตรายและเตือนภัยได้จริง”[๒๓]

---

[๒๒] สัมภาษณ์อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์, ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท , ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๒๓] สัมภาษณ์อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ, ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเลขยันต์และสืบทอดพิธีฝังเข็มทองเตือนภัยสายตำราวัดหุบมะกล่ำ, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๔.๓.๒ การสงคราม

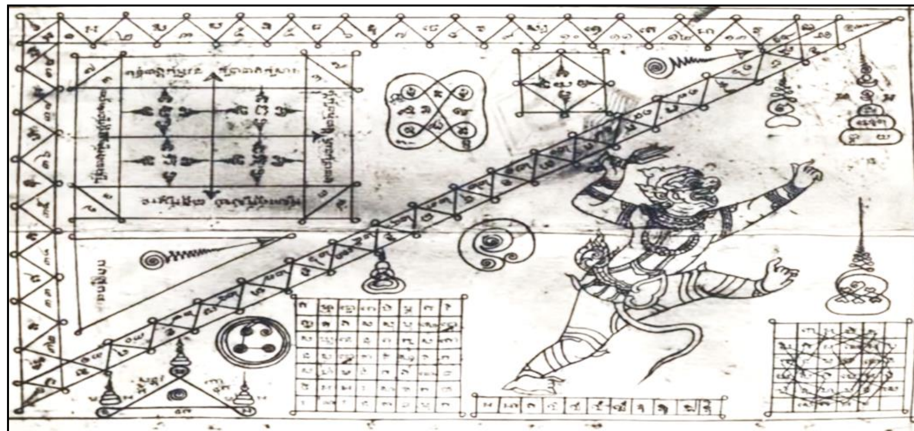
ในตำราพิชัยสงครามและตำราลงเครื่องได้ปรากฏเลขยันต์ในคัมภีร์ปถมังหลายประการซึ่งถูกบันทึกอยู่ในเอกสารโบราณที่ตกทอดตามสำนักต่างๆ อาทิเช่นตำราลงเครื่อง และกลองศึกที่ปรากฏอยู่ในตำรายันต์ลงเครื่องของสมเด็จกรมพระปรมานุชิตชิโนรส ตกทอดมายังพระญาณโพธิ (ใจ) วัดพระเชตุพนวิมลมังคลารามราชวรมหาวิหาร ขึ้นทะเบียนเป็นเอกสารโบราณวันที่ ๑๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๖๐ ในตำราเล่มนี้ทำให้ทราบถึงคุณค่าความสำคัญของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อการป้องกันภัยและการสงครามในประเทศไทยสมัยโบราณไม่ได้เป็นเพียงแต่คำบรรยายในวรรณคดีขุนช้างขุนแผนอย่างเดียวเท่านั้น อาทิ ยันต์ที่ลงธงออกรบแต่ละประเภทจะต้องมีอักขระยันต์ในคัมภีร์ปถมังประดิษฐานเกือบทั้งหมด เช่นยันต์ธงพระไตรรัตน์ , ยันต์ลงธงกระบี่ธุชเป็นธงประจำพระองค์ของพระมหากษัตริย์ไทยโบราณ ใช้เป็นธงชัยสำหรับแห่นำในการเสด็จพระราชดำเนินในกองทัพ,ยันต์ลงกลองศึกเพื่อตีออกรบ

วีรกรรมพระยาสีหราชเดโช (ทหารเอกของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) ที่ประวัติศาสตร์จารึกไว้ว่าได้หายตัวเข้าทำการรบพุ่งกับพม่าจนกระทั่งเหนื่อยอ่อนไม่สามารถจะกลั้นลมอัสสะสะไว้อยู่พม่าจึงกลุ้มรุมจับไว้ได้พร้อมทั้งทหารร่วมใจ ต่อมาภายหลังเมื่อหายเหนื่อยแล้วได้สะเดาะโซ่ตรวนที่พม่าจองจำไว้หลุดออก[๒๔] ซึ่งวิชาที่ทหารเอกท่านี้ใช้ก็มาจากหัวใจคาถาในคัมภีร์ปถมังวรรค ๙

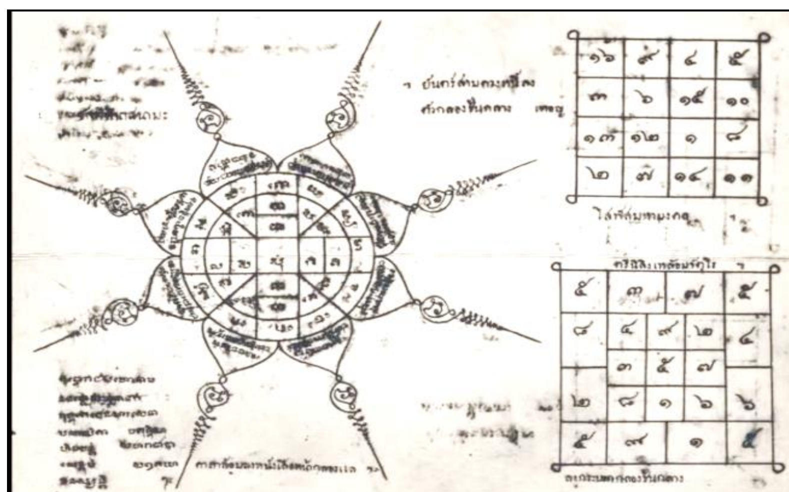
จากข้อมูลแสดงถึงคุณค่าว่าคัมภีร์ปถมังนี้เป็นสิ่งสำคัญของบุคคลสำคัญระดับแม่ทัพนายกอง และการพิชัยสงคราม หรือมีคุณค่าระดับชาติก็ว่าได้ ผู้วิจัยได้สรุปและวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อการสงครามในสมัยโบราณได้ว่าเนื่องจากพระคณาจารย์โบราณและอาจารย์ฆราวาสผู้รู้ผู้ทรงภูมิปัญญา พิจารณาดีแล้วว่าสารัตถธรรมในคัมภีร์ปถมังนี้เป็นธรรมมะชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เช่นขันธ์ ๕ หลักปฏิจจสมุปบาทซึ่งชี้ไปสู่หลักอริยสัจ๔ หลักพุทธคุณ หลักบารมี และหลักพระนิพพาน ซึ่งเป็นเปรียบเสมือนสัจธรรมอันประเสริฐแม้แต่เทวดายังต้องมาบูชาสักการะ ดังนั้นยันต์ในคัมภีร์ปถมังถือเป็นของสูงที่ถูกนำมาลงเครื่องพิชัยยุทธต่างๆ เพื่อให้นักรบ แม่ทัพนายกองเห็นแล้วสะท้อนเข้ามาในจิตของตนแล้วเกิดความมั่นใจ ความฮึกเหิม และกล้าเข้ารณณรงค์สงครามอย่างไม่กลัวตายนั่นเอง

[๒๔]สุริษา มุ่งมาตร์มิตร, **ซ่อนเร้นไม่ซ่อนลับ เกร็ดไสยศาสตร์ในประวัติศาสตร์ไทย**, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทพรพิชชา พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๕), หน้า ๖๙.

ภาพที่ ๔.๒ รูปยันต์ลงธงพระไตรรัตน์ที่มีนะปถมังตัวต้นประดิษฐานอยู่บนยอดของธงเป็นธงที่ใช้ถือเข้าณรงค์สงคราม ฝอยตำราเชื่อว่าแคล้วคลาดอาวุธ

ภาพที่ ๔.๓ รูปยันต์ลงธงกระบี่ธุช หรือ ธงชัยราชกระบี่ยุทธที่ประดิษฐานะทรงแผ่นดิน ปถมังพระเจ้าตรึงไตรภพ ใต้ใบธงในตำรายันต์ลงเครื่องของสมเด็จกรมพระปรมนุชิตชิโนรส[๒๕]

ภาพที่ ๔.๔ รูปยันต์ลงกลองศึกที่มีนะปถมังประดิษฐานโดยรอบ ในตำรายันต์ลงเครื่องของสมเด็จกรมพระปรมนุชิตชิโนรส[๒๖]

๔.๓.๓ การค้าพาณิชย์และด้านอื่นๆ ของสังคม

การสัมภาษณ์นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์ เกิด พ.ศ.๒๔๗๔ ปัจจุบันอายุ ๘๘ ปี ซึ่งเป็นศิษย์ที่ทันเรียนกับอาจารย์กลับ แสงเขียว ได้เจอกับอาจารย์กลับตอนอายุ ๑๔-๑๕ ปี ตอนสมัยที่ตนได้ทำ

[๒๕]พระญาณโพธิ (ใจ). “ตำรายันต์ว่าด้วยเลขยันต์และภาพคาถาต่างๆมียันต์ลงเสื้อปละผ้าประเจียดเป็นต้น”. (พ.ศ.๒๔๖๐) . **สมุดไทยขาว เลขที่ ๑๗๑.** (ส่วนภาษาโบราณ: หอสมุดแห่งชาติ, ม.ป.ป.).

[๒๖]พระญาณโพธิ(ใจ). “ตำรายันต์ว่าด้วยเลขยันต์และภาพคาถาต่างๆมียันต์ลงเสื้อปละผ้าประเจียดเป็นต้น”. (พ.ศ.๒๔๖๐) . **สมุดไทยขาว เลขที่ ๑๗๑.** (ส่วนภาษาโบราณ: หอสมุดแห่งชาติ, ม.ป.ป.).

เกษตรกรรมในที่นาใกล้กับนาของอาจารย์กลับ นายประสิทธิ์ได้อธิบายถึงคุณค่าของนะปถมังที่ตนได้เรียนสืบทอดไว้ดังนี้

สมัยที่ลุง (หมายถึงนายประสิทธิ์) ทำนา เฝ้านก เลี้ยงควายอยู่กับอาจารย์กลับ แสงเขียว ท่านได้ให้หากระดานชนวนหากระดาษมาจดมาเรียนอักขระแม่ ก ข ก กา และหัดขีดเขียนนะปถมังตัวต้นเนื่องจากอาจารย์กลับสงสารเห็นว่าเป็นคนไม่รู้หนังสือ ทั้งยังสอนสวดมนต์ไหว้พระรักษาศีลเป็นการตอบแทนบุญคุณที่ได้สอนหนังสือให้กับตน อุปนิสัยของอาจารย์กลับเป็นผู้ที่มีเมตตา มักจะสอนหนังสือไปด้วยแล้วแทรกด้วยการสอนคาถาที่ใช้ในชีวิตประจำวันเบื้องต้น เช่นคาถาเสกกันเพลี้ยในนาข้าวของเศรษฐีไพรสณฑ์, คาถาเสกข้าวกินให้สติปัญญาดีมีความจำแม่นยำ,คาถาเสกมือเพื่อใช้นวดคลายปวดเมื่อย, คาถากันอสรพิษต่าง ที่คนทั่วไปในยุคนั้นเล่าลือกันว่าอาจารย์กลับใช้คาถานี้เสกต้นกล้วยเป็นจระเข้และกระโดดขี่หลังจระเข้พยนต์แสดงฤทธิ์ให้คนเห็นได้ ที่สำคัญอาจารย์กลับได้สอนวิชานะฉัพพรรณรังษีซึ่งเป็นนะสำคัญในคัมภีร์ปถมังไว้ใช้ภาวนาเขียนใส่มือตบหน้าฝากเป็นเมตตามหานิยมแล้วกำชับว่าให้นำไปใช้ในการทำมาหากินในอนาคตแต่ถ้าจะให้วิชาอาคมจะต้องถือข้อห้ามอย่างเคร่งครัดคือ ๑.ต้องถือศีล ๕ อย่างเคร่งครัด ๒.ห้ามพูดคำหยาบ ๓.หมั่นให้ทานตักบาตรทำบุญเป็นประจำ ตั้งแต่นั้นมาก็ยึดถือคำสั่งสอนของอาจารย์กลับมาปฏิบัติอย่างเคร่งครัดได้ประกอบอาชีพการค้าพาณิชย์ไปตามต่างจังหวัดก็พบว่าหากเจรจาค้าขายวันไหนไม่ได้ตบนะฉัพพรรณรังษีที่หน้าฝากก็จะรู้สึกว่าไม่ค่อยมีความมั่นใจ เจรจาติดขัด แต่ในทางตรงกันข้ามหากได้เขียนยันต์นะตบหน้าฝากไปค้าขายทีไรวันนั้นจะขายดีอย่างนั่งทึ่งตั้งแต่นั้นมา นายประสิทธิ์จึงปฏิบัติอย่างนี้ทุกวันไม่เคยขาด ใช้ตบหน้าฝากเป็นเมตตามหานิยม เสกแป้งทาหน้าก็ได้ สมัยขายของนอกจากจากจะขายดีแล้วยังปลอดภัยในการเดินทางอีกด้วย และเชื่อว่าที่ชีวิตประสบความสำเร็จจนถึงทุกวันนี้ก็อาจจะมาจากตนยึดถือในหลักทาน ศีล ภาวนา และนะเมตตาตัวนี้ก็ได้[๒๗] นายประสิทธิ์ยังกล่าวต่อไปอีกว่า "ปัจจุบันรู้แล้วว่าที่อาจารย์กลับสอนลงนะปถมังต่างๆ นั้นเพราะต้องการสร้างกุศโลบายให้ตนได้มีจิตใจที่มุ่งมั่นในการประกอบสัมมาอาชีวะซึ่งเป็นคุณธรรมในมรรคมีองค์๘ ถึงแม้ปัจจุบันจะรู้ว่าเป็นอุบายทางธรรมแต่ก็ไม่เคยหยุดปฏิบัติตามคำสั่งสอนของอาจารย์กลับ" [๒๘]

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้วิจัยวิเคราะห์ได้ว่าคุณค่าของคัมภีร์ปถมังนั้นมีอิทธิพลต่อการค้าพาณิชย์และด้านอื่นๆ ของสังคมไม่เพียงแค่กรณีศึกษาของนายประสิทธิ์เท่านั้น ในสังคมไทยที่พบเห็นก็พบว่ามีคนจำนวนมากมีความเชื่อว่าการลงนะหน้าทองมีผลต่อต่อการเสริมสง่าราศีและมีอานิสงค์ทำให้ผู้ที่ลงค้าขายดีเจริญรุ่งเรือง

---

[๒๗] สัมภาษณ์นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์,ปราชญ์ชุมชนศิษย์รุ่นสุดท้ายของอาจารย์กลับ แสงเขียว ,๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๒๘] สัมภาษณ์นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์,ปราชญ์ชุมชนศิษย์รุ่นสุดท้ายของอาจารย์กลับ แสงเขียว ,๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

๔.๔ คุณค่าด้านพุทธศิลป์

๔.๔.๑ การสร้างพระพิมพ์

ที่จังหวัดสุพรรณบุรีได้ปรากฏคุณค่าศิลปะการสร้างพระพิมพ์และพระเครื่องในยุคต่างๆ จารึกลานทองจำนวน ๓ แผ่น [๒๙]ของประวัติพระกรุผงสุพรรณยอดโถของพระศรีรัตนมหาธาตุสุพรรณบุรีได้ปรากฏสัญลักษณ์ “นะปถมัง”ประดิษฐานด้านหลังพระเนื้อชินตะกั่วจำนวนมาก ที่วัดดอนตาล จังหวัดชัยนาท นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์ได้ให้สัมภาษณ์ว่า

อาจารย์กลับ แสงเขียว ท่านได้สร้างพระเครื่องไว้รุ่นหนึ่งที่วัดดอนตาลเพื่อบูรณะปฏิสังขรณ์พระอุโบสถ อาจารย์กลับก็ใช้ยันต์นะฉัพพรรณรังษีซึ่งอยู่ในตระกูลนะปถมังยันต์หนึ่งประดิษฐานไว้ด้านหลังพระพิมพ์ประภามณฑลแล้วนำไปขอความเมตตาจากหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า ผู้เป็นอาจารย์เพื่อทำการอธิษฐานจิตเจริญพุทธคุณ อาจารย์กลับ ท่านนับถือนะฉัพพรรณรังษีนี้มาก และเป็นนะปถมังชนิดหนึ่งที่ลุง(หมายถึงนายประสิทธิ์) ได้เรียนจากอาจารย์กลับ ภายหลังจากที่ประกาศออกให้ประชาชนที่มาทำบุญซ่อมแซมพระอุโบสถ ได้มีโอกาสบูชาพระเครื่องที่หลวงปู่ศุขอธิษฐานจิตให้ผู้คนก็พากันมาบูชาจนทำให้มีปัจจัยบูรณะพระอุโบสถได้สำเร็จในเวลาไม่นาน[๓๐] พระเครื่องพระพิมพ์พระสมเด็จวัดระฆังสร้างเป็นพุทธบูชาโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) ซึ่งพระเครื่องของท่านเป็น ๑ ในพระเครื่องตระกูลเบญจภาคี[๓๑]ที่มีสนนราคาค่านิยมในการแสวงหาบูชาในสนนราคามากกว่า ๒๐ ล้านบาท ก็เป็นพระเครื่องพระพิมพ์ที่มีประวัติว่าสร้างจากคัมภีร์ปถมังดังนี้

....พระสมเด็จวัดระฆังเป็นพระที่สร้างจากเนื้อผงวิเศษ ๕ ชนิด คือ ปถมัง, อิธะเจ, มหาราช, พุทธคุณ และตรีนิสิงเห ตามลำดับ การเกิดผงวิเศษทั้ง ๕ นี้ นับเป็นขบวนการหล่อหลอมพระเวทย์วิทยาคมอันศักดิ์สิทธิ์ทั้ง ๕ มาเป็นหนึ่งเดียว วิธีการสร้างผงวิเศษนั้นเริ่มมาจากการบริกรรมพระคาถา เขียนสูตร ชักยันต์ด้วยชอล์คลงในกระดาษชนวน เขียนแล้วลบ ลบแล้วเขียนใหม่ทำเช่นนี้นับเป็นร้อยๆ ครั้ง จนเกิดเศษชอล์คจากการลบ ซึ่งถือว่าเป็นผงศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดจากการตั้งจิตบริกรรมพระเวทย์ในขณะที่เขียนให้ครบถ้วนตามจำนวนที่พระเวทย์ในแต่ละบทกำหนดขึ้นไว้ ผงที่ได้ออกมาเป็นผงที่มีชื่อว่า “ปถมัง”

เมื่อได้ผง “ปถมัง” แล้ว นำผงนี้มาปั้นเป็นดินสอ ตากแห้ง แล้วนำแท่งดินสอชอล์คที่เกิดจากผงปถมัง มาเขียนสูตรพระเวทย์อีกบทหนึ่ง เขียนแล้วลบ ทำซ้ำกันตามจำนวนครั้งที่พระเวทย์บทใหม่กำหนด จนเกิดผงชอล์คครั้งใหม่ ที่เรียกว่า “ผงอิธะเจ” แล้วก็ผงอิธะเจมาปั้นเป็นแท่งชอล์ค

---

[๒๙]วัชรกร รัตนกิจ, “พระเครื่อง การสื่อสาร กับการบริโภคเชิงสัญญะ”, **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)**, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๔๓.

[๓๐] สัมภาษณ์นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์,ปราชญ์ชุมชนศิษย์รุ่นสุดท้ายของอาจารย์กลับ แสงเขียว ,๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

[๓๑] เบญจภาคี คือ การนำเอาพระเครื่องที่เป็นพระเครื่องชั้นยอดมารวมกัน ๕ องค์ โดยผู้ทรงคุณวุฒิท่านหนึ่งในวงการพระเครื่องยุคแรกที่วงการพระรู้จักท่านในนามปากกา "ตรียัมปวาย" เป็นผู้บัญญัติจัดตั้งขึ้น จนเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป พระเบญจภาคี ๕ องค์ ประกอบด้วย พระสมเด็จพระรอด พระซุ้มกอ พระนางพญา และพระผงสุพรรณ.

เขียนสูตรพระเวทย์อีก เขียนแล้วลบ ลบแล้วเขียนเช่นนี้จนได้ ผงมหาราช แล้วก็ผงมหาราช กระทำเช่นเดียวกับขั้นตอนการทำตอนการทำผงอื่นๆ หากแตกต่างกันที่สูตรในการเขียนอักขระเลขยันต์และจำนวนครั้งที่ถือเป็นเฉพาะแต่ละสูตรจนได้ ผงพุทธคุณ และสุดท้ายคือผงตรีนิสิงเห อันเกิดจากหลอมรวมสูตรทั้ง ๕ มาเป็นหนึ่งเดียว จากนั้นสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) จึงนำผงวิเศษนี้มาผสมรวมกันกับเปลือกหอยที่บดละเอียดอันเป็นส่วนผสมหลักนอกจากนี้ก็จะมีข้าวสุก ดินสอพองกล้วย โดยมีน้ำตังอิ๊วเป็นตัวประสานส่วนผสมเหล่านี้ จากนั้นจึงนำพระที่ผสมเสร็จแล้วนั้น กดลงในแม่พิมพ์ ซึ่งแกะพิมพ์โดย นายเทศ แห่งช่างหล่อ การสร้างพระสมเด็จวัดระฆัง เป็นการสร้างไปแจกไปมิได้เก็บลงกรุ โดยประมาณว่ามีการสร้างถึง ๘๔,๐๐๐ องค์ เท่ากับจำนวนพระธรรมขันธ์พระสมเด็จวัดระฆัง ถูกจำแนกออกไปเป็น ๕ พิมพ์ใหญ่ด้วยกันคือ ๑. พิมพ์พระประธาน หรือ พิมพ์ใหญ่ ๒. พิมพ์ทรงเจดีย์ ๓. พิมพ์เกศบัวตูม ๔. พิมพ์ฐานแซม ๕. พิมพ์ปรกโพธิ์[๓๒]ประวัติคร่าวๆ ของท่านสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) มีดังนี้คือ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) ชาตะ วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ เมษายน พ.ศ. ๒๓๓๑ ตรงกับเดือน ๕ ขึ้น ๑๒ ค่ำ ปีวอก จ.ศ. ๑๑๕๐ เวลา พระบิณฑบาต ๐๖.๔๕ น. (ย่ำรุ่ง ๙ บาท) มารดาชื่อ งุด เกศ บิดาไม่ปรากฏแน่ชัด บวชเป็นสามเณร เมื่ออายุได้ ๑๓ ปี ณ วัดใหญ่เมืองพิจิตร ต่อมาย้ายมาศึกษาพระปริยัติธรรม ณ เมือง ชัยนาทพออายุได้ ๑๘ ปี ก็ย้ายมาศึกษากับอาจารย์แก้ว วัดบางลำพู กรุงเทพฯ และยังได้ ศึกษาพระปริยัติธรรมกับเสมียนตราด้วง ขุนพรมเสนา ปลัดเสนา ปลัดกรมนุท เสมียนบุญ และพระกระแสร์ต่อมาได้เข้าเฝ้าสมเด็จพระลูกยาเธอเจ้าฟ้ากรมหลวงอดิศรสุนทร พระ บรมโอรสาธิราชให้ทรงโปรดมาอยู่กับสมเด็จพระสังฆราช วัดมหาธาตุ บวชเป็นพระภิกษุ พอถึง พ.ศ.๒๓๕๑ อายุ ๒๑ ปี สมเด็จเจ้าฟ้าพระบรมราชโอรสทรงรับภาระบรรพชาเป็น นาคหลวง โดยให้ไปบวชที่วัดตะไกร จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งโยมแม่และญาติมีภูมิลำเนาอยู่ที่นั่น แล้วมาประจำอยู่กับพระสังฆราชวัดมหาธาตุต่อไป เป็นเจ้าอาวาสวัดระฆังฯ เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 สวรรคตลง เจ้าฟ้าทูลกระหม่อม ซึ่ง บวชตลอดรัชกาลที่ ๓ ที่วัดบวรฯ ก็ลาสิขาบทขึ้นเสวยราชย์เป็นรัชกาลที่ ๔ แห่งราชวงศ์จักกรี ก็ได้ทรงมีพระบรมราชโองการให้เป็น “พระธรรมกิตติ” ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัด ระฆัง เมื่อ พ.ศ.๒๓๙๕ ได้ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสได้ไม่นาน พอถึง พ.ศ. ๒๓๙๗ ก็โปรด เกล้าฯ ให้เป็น “พระเทพกวี” ต่อมาเมื่อ พ.ศ.๒๔๐๗ ก็โปรดเกล้าฯ ให้เป็น "สมเด็จพระ พุฒาจารย์" ชาวบ้านทั่วๆ ไปเรียกกันว่า “สมเด็จพุฒาจารย์โต วัดระฆัง” เรียกไปเรียกมา เหลือเพียง “สมเด็จโต” ในทีสุด ขณะที่โปรดเกล้าฯ เป็นสมเด็จนั้น มีอายุได้ ๗๘ ปี อายุ พรรษาได้ ๕๖ พรรษาแล้วมรณภาพ สมเด็จโตจะอาพาธด้วยโรคอะไรไม่ปรากฏ มรณภาพเมื่อวันเสาร์ แรม ๒ ค่ำ เดือน ๘ (ต้น) ปีวอก จ.ศ.๑๒๓๔ ตรงกับวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๔๑๕ เวลาประมาณ ๒๔.๐๐น.เศษ บนศาลา ใหญ่วัดอินวรวิหาร บางขุนพรหม[๓๓] ...สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) เชี่ยวชาญทั้ง

---

[๓๒]วัชรกร รัตนกิจ, “พระเครื่อง การสื่อสาร กับการบริโภคเชิงสัญญะ”, **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต (สื่อสารมวลชน)**, (คณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐), หน้า ๑๓๒-๑๓๓.

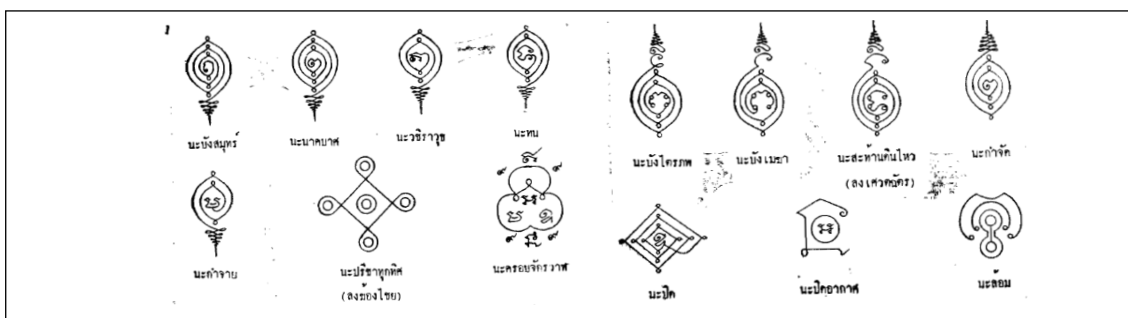
[๓๓] สมชาย พินิจทรัพย์, การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์: กรณีความเสื่อมในความศรัทธาต่อพระเครื่องชุดเบญจภาคีในสังคมไทย, **ปริญญานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ, ๒๕๕๕), หน้า๖๙.

วิปัสนาธุระ และ คันถธุระ นับว่าท่านเป็นอัจฉริยะบุรุษผู้หนึ่งที่หาได้ยากในโลก” (ด้วยปรากฏว่ามีแต่ผู้ชำนาญเฉพาะธุระเดียวที่ชำนาญทั้งสองธุระนั้นหายาก) เห็นจะเป็นเราพะท่านเชี่ยวชาญในสองธุระประกอบกันจึงเกิดเสียงเลื่องลือกันว่า ท่านทรงคุณในวิทยาคุณานุภาพศักดิ์สิทธ์ว่านี้มาต์หรือเครื่องวิทยาคมของท่าน มีคุณานุภาพศักดิ์สิทธิ์คือแก้โคกต่าง ๆ ค้อมกันสรรพภัย ค้าขายดี ทางเมตตามหานิยมก็ว่าดีนัก อนึ่งว่ากันว่า ท่านทรางคุณวิเศษถึงสามารถทำสิ่งซึ่งเหลือวิสัยมนุษย์สามัญให้สำเร็จได้ อาทิเช่น ทำให้ คลื่นลมสงบ ห้ามฝน ย่นหนทางฯ... [๓๔]

สำหรับสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังษี) ผู้สร้างเองก็เป็นประเด็นที่สะท้อนคุณค่าของการศึกษาคัมภีร์ปถมังและการสร้างพระเครื่อง พระพิมพ์ ในสมัยก่อนเนื่องจากท่านเป็นถึงพระราชาคณะชั้นสมเด็จเป็นผู้ทรงความรู้ทั้งทางวิปัสสนาและปริยัติการที่ท่านบรรจงนำผงปถมังที่ลบเป็นผงแล้ว มาสร้างพระเครื่องพระสมเด็จวัดระฆังเพื่อเป็นพุทธบูชาจนมีชื่อเสียและคุณค่ามีสนนราคาสูงกว่า ๒๐ ล้านบาทและถือเป็นจักรพรรดิ์พระเครื่องอันดับหนึ่งในชุดพระเบญจภาคีทั้งหมดแสดงให้เห็นว่าคนสมัยก่อนนับถือว่าผงที่ได้จากการลบจากคัมภีร์ปถมังเป็นของสูงเพราะบรรจุหลักธรรมคำสั่งสอนสำคัญๆ ในพระพุทธศาสนานั่นเอง ซึ่งเป็นเหตุผลเดียวกับการที่พระเครื่อง ๒ สำนักแรกที่ยกขึ้นมาอันได้แก่พระเครื่องวัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัดสุพรรณบุรี และพระเครื่องสายวัดปากคลองมะขามเฒ่า จังหวัดชัยนาท ที่ได้นำยันต์นะปถมังมาประดิษฐานไว้ด้านหลังของพระพิมพ์

๔.๔.๒ การสร้างพระรูปหล่อและพระบูชา

ในหนังสือคัมภีร์พระเวทย์ฉบับฉัฏฐบรรพ ชำระโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร ได้เกริ่นนำว่าเรื่องตำราการหล่อพระต่างๆ รวมถึงสรรพตำราอื่นๆ นั้นเจ้าคุณมงคลราชมุนี (สนธิ์) วัดทัศน์ฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสนใจในสรรพศาสตร์ต่างๆ มีความประสงค์ต้องการรวบรวมคัมภีร์ต่างๆ ที่ตกทอดมาจากสมเด็จพระสังฆราช (แพ) ซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ของท่านไว้ และได้ตั้งปณิธานที่จะให้วิชาเหล่านี้ได้เผยแพร่ต่อไปเพราะเกรงว่าจะสาปสูญ ซึ่งในฉบับฉัฏฐบรรพ เป็นตำราบันทึกการหล่อรูปหล่อและพระบูชาที่มีชื่อเสียงของวัดสุทัศน์ซึ่งกลายเป็นตำราแม่บทที่ใช้ในการหล่อพระพุทธรูปมาจนถึงปัจจุบัน ในตำราการหล่อพระได้ปรากฏยันต์กลุ่มหนึ่งที่เป็นกลุ่มยันต์ที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์ปถมัง ได้แก่ ยันต์นะปถมังทั้ง ๑๔ ยันต์ ได้แก่ ๑.นะบังสมุทร ๒.นะนาคบาศ ๓.นะวชิราวุธ ๔.นะทน ๕.นะกำจาย ๖.นะปรีชาทุกทิศ (ลงฆ้องไชย) ๗.นะครอบจักรวาล ๘.นะบังไตรภพ ๙.นะบังเมฆา ๑๐.นะสะท้านดินไหว (ลงเศวตฉัตร) ๑๑.นะกำจัด ๑๒.นะปิด ๑๓.นะปิดอากาศ และ ๑๔.นะล้อม ดังนี้

[๓๔] เรื่องเดียวกัน, หน้า๗๑.

ภาพที่ ๔.๕ รูปยันต์นะ ๑๔ ในตำราหล่อพระตำหรับวัดสุทัศน์เทพวราราม

ตำรานี้แต่เดิมเป็นตำราของสมเด็จพระพนรัตน์ วัดป่าแก้ว (กรุงเก่า) สมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตดทอดมาถึงสมเด็จกรมพระปรมานุชิตชิโนรสศรีสุคตขัตติยวงศ์ วัดพระเชตุพน พระมงคลทิพมุนี รับต่อมาและสมเด็จพระอริยวงษาคตญาณสมเด็จพระสังฆราช(แพ) วัดสุทัศน์ฯทรงรับต่อมาและตกมาถึงพระมงคลราชมุนี (สนธิ์) ในตำรากำหนดว่าผู้ที่จะลงยันต์นี้ได้ต้องนุ่งขาวห่มขาวสมาทานศีล ๕ หรือศีล ๘ ให้บริสุทธิ์ก่อนลงยันต์เนื่องจากถือว่าเป็นของสูงและเป็นพิธีกรรมสำคัญสำหรับเจ้าภาพที่หล่อพระในตอนเช้าต้องถวายภัตตาหารเช้ากับพระภิกษุ ๓๐ รูป และต้องถวายเพลพระ ๕ รูป และวิธีลงนั้นจะต้องลงนะปถมัง ๑๔ นะลงไปในแผ่นนวโลหะด้วยวิธีลบถมเสร็จแล้วให้ลงปฐมอักขระคุณพระบิดาและพระมารดาฯ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าความรู้จากคัมภีร์ปถมังเป็นสิ่งสูงค่าสมควรนำไปประกอบการมงคลต่างๆ

๔.๕ บทสรุป

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดผู้วิจัยพบว่าคัมภีร์ปถมังได้ก่อให้เกิดคุณค่าในด้านต่างๆ ต่อสังคมไทย ๔ ด้านดังนี้

๑. คุณค่าด้านการสืบสานพระพุทธศาสนา ได้แก่ คุณค่าทางกุศโลบายในการศึกษาหลักธรรมเบื้องต้นของพระสงฆ์มีคุณค่าในการรักษาคำสอนพื้นฐานสำคัญของพระพุทธศาสนาเชื่อมโยงแนวคิดระบบเลขยันต์ให้เข้ากับหลักธรรมเช่นในคัมภีร์ปถมังมีชื่อของหลักธรรมหลักในพระพระพุทธศาสนาเช่น หลักขันธ์ ๕ ไตรลักษณ์ นวหรคุณ๙ ประการ บารมี ๓๐ นิพพานซึ่งเป็นกุศโลบายในการศึกษาปริยัติธรรมของพระภิกษุ และเมื่อกาลเวลาผ่านไปหลักธรรมต่างๆก็ยังคงปรากฏในคัมภีร์ ตลอดจนช่วยส่งเสริมศรัทธาอันประกอบด้วยปัญญาที่มีต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสัทธรรมของพระองค์ สำหรับคุณค่าด้านการปฏิบัติธรรมคือการได้ใช้คัมภีร์ปถมังฝึกเขียน-ลบผงปถมังเพื่อ ระลึกถึงพุทธานุสติ ซึ่งเป็นสมถะกรรมฐานอย่างหนึ่งโดยวิธีการเขียน ตาเพ่งอักขระบนกระดานชนวนเป้นอารมณ์ และปากบ่นภาวนาระลึกพุทธคุณ ในด้านการเจริญวิปัสสนากรรมฐานหากผู้ฝึกพิจารณานาม รูป ที่เกิด-ดับ ที่เขียน-ลบ บนกระดานชนวน ก็คือคุณค่าด้านการทำวิปัสสนากรรมฐานเบื้องต้น นั่นเอง

๒. คุณค่าด้านวรรณกรรม ได้แก่ สารัตธรรมในคัมภีร์ปถมังที่ปรากฏในวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าของอิทธิพลของการศึกษาคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสำหรับภิกษุ และชนชั้นผู้ปกครองชั้นของสังคมไทยจนกวีนำมาแต่งสอดแทรกอยู่ในวรรณกรรม คุณค่าในด้านวรรณกรรมอีกอย่างหนึ่งชื่อของนะปถมังที่ปรากฏในวรรณกรรมที่สะท้อนคุณค่าในการนำความรู้ในคัมภีร์ปถมังไปใช้ในเหตุการณ์ต่างๆ กัน หมายถึงชื่อนะต่างชื่อกัน ผู้ใช้นะก็ให้ในสถานการณ์ต่างกัน สอดแทรกเป็นภาษาที่นำไปสู่การตามหาแหล่งที่มาของชื่อนะปถมังต่างๆ จากวรรณคดี

๓. คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนไทยสมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่การป้องกันภัยพบว่ามีพระสงฆ์และฆราวาสที่ศึกษาคัมภีร์ปถมังได้นำสัญลักษณ์ของยันต์ในคัมภีร์ปถมังมาสร้างเครื่องรางและมาประกอบพิธีในการสักการฝังเข็มทองเพื่อป้องกันภยันตรายต่างๆ เพื่อเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของจิตใจ กลุ่มคนที่นิยมการสักหรือห้อยเครื่องรางเหล่านี้คือทุกกลุ่มอาชีพ

สำหรับการสงคราม ความรู้จากคัมภีร์ปถมังถูกนำเอามาใช้อย่างเป็นทางการในรูปแบบพิธีกรรมและประดิษฐานในอุปกรณ์ที่ใช้ในตำราพิชัยสงคราม อุปกรณ์หลายอย่างถูกนำมาลงด้วยยันต์นะปถมังเพื่อใช้ในการรณณรงค์สงครามเช่นธงนำทัพ,กลองศึก,เสื้อยันต์-หมวก ออกรบ ยันต์ห่อลูกศร อีกด้านหนึ่งที่สะท้อนคุณค่าชัดเจนที่สุดมาจนถึงปัจจุบันคือคุณค่าที่ใช้ในการค้าพาณิชย์และด้านอื่นๆ ของสังคม เช่นเวลาจะค้าขายสินค้าป้ายร้านก็มักจะเจิมด้วยยันต์นะเมตตาต่างๆ ผู้ประกอบอาชีพเจรจาค้าขายก็มักจะเสริมกำลังใจด้วยการเจิมนะหน้าทองเพราะเชื่อกันว่าสามารถเพิ่มเสริมราศีและมีอานุภาพโน้มน้าวจิตใจลูกค้าได้

๔. คุณค่าด้านพุทธศิลป์ ได้แก่การสร้างพระพิมพ์ และ การสร้างพระรูปหล่อและพระบูชา ผู้ศึกษาได้นำเอาความรู้ในคัมภีร์ปถมัง เช่น ผู้ที่ลบผงปถมังแล้วนำไปสร้างพระพิมพ์เป็นวัตถุมงคลต่างๆ จะต้องบอกวิธีอาราธนาและข้อห้ามต่าง ๆ ให้กับผู้ที่นำไปใช้ ซึ่งการอาราธนาวัตถุมงคลจะใช้คาถาที่สามารถจดจำได้ง่ายเช่น พุทธังอาราธนานัง ธัมมังอาราธนานัง สังฆังอาราธนานัง ส่วนข้อห้ามก็จะเกี่ยวเนื่องด้วยศีลเช่น ห้ามผิดลูกผิดเมียผู้อื่น ต้องถือคำสัตย์หรือแม้กระทั่งห้ามดื่มสุราตลอดชีวิตก็มี ทั้งนี้เข้าใจว่าเพื่อเป็นอุบายในการระลึกถึงพระพุทธคุณและเพื่อให้มีศีลในเบื้องต้น หรือผู้ที่จะต้องลงยันต์นะ ๑๔ เพื่อหล่อพระจะต้องสมาทานถือศีล๕ศีล๘เสียก่อนจะทำการดังกล่าวได้ ซึ่งในที่นี้คือลักษณะของอุบายธรรมเพื่อให้ผู้ที่ยังไม่เข้าใจในหลักคำสอนที่ลึกซึ้งของพุทธศาสนาโดยตรงได้มีโอกาสรำลึกถึงพระพุทธคุณของพระพุทธเจ้า มีที่พึ่งทางจิตใจที่ปิดกั้นอบายมุขไปก่อนที่จะเข้าใจพระธรรมอย่างลึกซึ้งได้

บทที่ ๕

สรุปผลงานวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง "การศึกษาวิเคราะห์สารัตธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย An Analytical Study of the Essences of the Dhamma and Values of the Pathaman Scripture Towards Thai Society" ผู้วิจัยตั้งวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาประวัติและความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง (๒) เพื่อศึกษาสารัตถธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถมัง และ (๓) เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย โดยจัดทำเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Quality Research) มีวิธีการเก็บข้อมูล ๒ แบบ คือ การศึกษาจากเอกสาร (Documentary Research) และ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญคัมภีร์ปถมัง ผู้วิจัยได้รวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาทั้งหมดตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวและผลของการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยและมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๑. ประวัติความเป็นมาของคัมภีร์ปถมัง สันนิษฐานว่าได้รับอิทธิพลพระพุทธศาสนานิกายมันตรายาน หรือวัชรยาน เป็นนิกายที่รับเอาพิธีกรรมและอถรรพเวทของพราหมณ์อุปนิษัทเข้ามาปรับใช้เพื่อเป็นกุศโลบายในการดำรงค์อยู่ในพระสัทธรรมในยุคที่พระพุทธศาสนานิกายอื่นๆ เสื่อมถอยไปตามยุคสมัย ได้แพร่หลายข้ามสมุทรเข้ามาในเกาะลังกา เมื่อปลายพุทธศตวรรษที่ ๓ แล้วแพร่เข้ามาในอาณาจักรขอมโบราณ และอาณาจักรจามปา และประเทศไทย สำหรับยุคสมัยในการรจนาคัมภีร์จากหลักฐานทางวรรณกรรมโบราณ และ หลักฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานว่าควรจะอยู่ในยุคน่าจะถูกรจนาก่อนหรือในรัชสมัยสมเด็จพระบรมราชาธิราชที่ ๒ (เจ้าสามพระยา) พ.ศ. ๑๙๖๗-๑๙๙๑ ซึ่งก็รัชสมัยก็ยังอยู่ในช่วงราชวงศ์สุพรรณภูมิ (ครั้งที่ ๒) โดยพระเถระโบราณในสมัยดังกล่าว ในด้านเนื้อหาของคัมภีร์ผู้วิจัยได้คัดเลือกคัมภีร์ปถมังทั้งหมดจำนวน ๙ สำนวน จากเกณฑ์ที่ผู้วิจัยได้กล่าวไว้ข้างต้นมีเกณฑ์ดังนี้คือ เป็นคัมภีร์ปถมังที่สมบูรณ์ ประกอบด้วยโครงสร้าง ๑. บทนมัสการครู ๒.คาถาเสกที่ขึ้นต้นดวยคำว่า"ปถมัง" ๓. ขั้นตอนการทำตัวนะปถมังที่มีขั้นตอนแบ่งเป็น ๕ ส่วน ๔. ขั้นตอนการเขียนและลบหัวใจคาถายันต์รูปแบบอื่นๆ นอกเหนือจากตัวนะปถมังเช่นยันต์อุโองการ, ยันต์สูรย์,ยันต์พระจันทร์ครึ่งซีก,ยันต์องค์พระ จนถึงศูนย์นิพพาน และ ๕.อุปเท่ห์ การนำเอาไปใช้ เมื่อทำการศึกษา ชำระและเปรียบเทียบต้นฉบับทั้ง ๙ สำนวน

๒. สารัตถธรรมที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์ปถมัง จากการศึกษาปถมัง ๙ สำนวนเป็นองค์ประกอบรองในบทนี้ ผู้ศึกษาได้จำแนกไว้ สารัตถธรรมที่ปรากฎอยู่ในคัมภีร์ได้ทั้งหมดจำนวน ๔ กลุ่ม ได้แก่

๒.๑ สารัตถธรรมเรื่องการเกิดหรือการกำเนิดต่างๆ ในคัมภีร์ปถมังในขั้นตอนการเขียนยันต์พินทุแสดงถึงจุดกำเนิดของโลกธาตุตามเรื่องราวในอัคคัญญสูตรอัคคัญญสูตร เรื่องการกำเนิดของมนุษย์ทั่วไป การกำเนิดของพระพุทธเจ้า ส่วนขั้นตอนการประกอบเป็นยันต์นะปถมังทำให้รูปยันต์มีลักษณะเป็นรูป “ทารกในครรภ์” ต้องการสะท้อนสารัตถธรรมเรื่องการเกิดหรือการกำเนิดต่างๆ ว่ามนุษย์มีประเภทการเกิดแบบ “ชลาพุชชะ”คือเกิดในครรภ์มารดา ไม่ว่าจะเป็นการเกิดของมนุษย์ทั่วไปหรือเป็นการเกิดของพระพุทธเจ้าซึ่งเป็นพระศาสดาของพระพุทธศาสนาก็ล้วนแต่เกิดในครรภ์ของสตรีสะท้อนให้เห็นว่าการเกิดของมนุษย์หรือพระพุทธเจ้าเกิดจากเหตุและปัจจัยไม่ได้เกิดขึ้นมาลอยๆ หรือเกิดจากเทพเจ้าเป็นผู้สรรค์สร้าง ในคัมภีร์ปถมังโลกีย์มีการประกอบยันต์เริ่มต้นด้วยยันต์พินทุโดยเรียกสูตร“ปถมัง กลละลังโหติ ทุติยังโหติอัมพุททะชายะเต เปสิเปสิขันธ์ขันทานังปถมังเกสาโลมานักขาปิจะจักขุวิวิปามหากายะกายัง” เป็นรูปมนุษย์มี แสดงสารัตถะเกี่ยวกับกระบวนการเกิดและพัฒนาการของร่างกายมนุษย์จนพัฒนามาเป็นแขน ขา ผม ขน เล็บ ตา และอวัยวะอื่นๆ แตกออกเป็นปัญจสาขา ส่วนในคัมภีร์ปถมังที่ลบยันต์ต่อจากนะปถมังกลายเป็นอักขระ นะ โม พุท ธา ยะ แทนขันธ์ ๕ แสดงสารัตถธรรมว่าองค์ประกอบของชีวิตต้องประกอบด้วยรูป ซึ่งแทนด้วยยันต์นะปถมังหรือยันต์ปถมังโลกีย์ และนามซึ่งแทนด้วยอักขระ โม พุท ธา ยะ แทน เวทนา สัญญา สังขาร และ วิญญาณ และเกิดขึ้นเป็นภพ เป็น ชาติตามเหตุและปัจจัยที่เรียกว่าปฏิจจสมุปบาท

๒.๒ สารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมี คัมภีร์ปถมังในขั้นตอนการเขียนยันต์องค์พระ,ยันต์จำพวกอุนวอุณณาโลมแสดงถึงสารัตถธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณและการบำเพ็ญบารมีโดยพุทธคุณหมายถึงคุณ ๙ ประการของพระพุทธเจ้า ส่วนบารมีที่พระองค์บำเพ็ญมี๑๐ ด้านได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมบารมี ปัญญาบารมี ,วิริยบารมี ขันติบารมี,สัจจะบารมี,อธิษฐานบารมี, เมตตาบารมี,อุเบกขาบารมี มี ๓ ระดับด้วยกันได้แก่ บารมี,อุปบารมี,ปรมัตถบารมี

๒.๓ สารัตถธรรมเกี่ยวกับไตรลักษณ์ และพระนิพพานขั้นตอนการเขียนยันต์ ลบยันต์ ในคัมภีร์ปถมังแสดงให้เห็นถึงสารัตถธรรมเกี่ยวกับไตรลักษณ์ คืออนิจจัง ทุกขัง อนัตตา และยันต์ศูนย์ทั้งหมดแสดงสารัตถธรรมเรื่องจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนานั่นก็คือนิพพาน

๒.๔ สารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติกรรมฐาน การฝึกเรียนคัมภีร์ปถมังตั้งแต่วรรคที่ ๑ ถึงวรรคที่ ๙ แสดงให้เห็นสารัตถธรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีการปฏิบัติวิปัสนากรรมฐาน ในรูปแบบของสุญญตสมาธิกล่าวคือสมาธิพิจารณาเห็นความว่าง จากการฝึกหัดเขียนยันต์ลบยันต์เพ่งอักษรเพื่อให้เกิดสมาธิแล้ว พิจารณา นาม รูป เกิด ดับ จนถึงความว่าง ซึ่งคัมภีร์นี้ถือเป็นเครื่องมือที่ใช้ฝึกสมถกรรมฐาน และวิปัสนากรรมฐาน โดยรวบรวมหลักคำสอนสำคัญในพระพุทธศาสนาที่เป็นหัวใจหลักทั้งหมดไว้ในคัมภีร์เดียวเพื่อเข้าถึงสมาธิ (สมาธิที่ได้เพราะจิตว่างจากเหตุการณ์) อนิมิตสมาธิ (สมาธิที่ได้เพราะจิตรไม่มีเหตุการณ์) และอุปณิหิตสมาธิ (สมาธิที่ได้เพราะจิตมุ่งมั่นต่อเหตุการณ์และลำดับแห่งการกำหนดรู้กำหนดเห็น) เป็นบุคลิกภาพทางปัญญาของพระพุทธศาสนา

โดยหลักธรรมทั้ง ๔ กลุ่มนี้ล้วนมีความสัมพันธ์กันทั้งสิ้น และสัมพันธ์กับเนื้อหาในคัมภีร์ปถมังตั้งแต่วรรคที่ ๑ ถึงววรคที่ ๙ อย่างยิ่ง

๓.คุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย จากสารัตถธรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ทำให้ในยุคถึงที่พระพุทธศาสนาและความเชื่อที่ผสมผสานกับความเชื่อของพราหมณ์ซึ่งเอื้อประโยชน์ในด้านการปกครองตามมิติสังคมที่ปรากฏในพระสุตตันตปิฎกและอิทธิพลที่ได้รับจากมันตรายานทำให้ปรากฎคุณมากมายจากคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทยดังนี้

๓.๑ คุณค่าด้านการสืบสานพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นคุณค่าหลักในคัมภีร์ปถมังนี้ โดยบรรจุหลักสารัตธรรมซึ่งเป็นหลักสารัตถธรรมหลักอาทิเรื่องขันธ์๕ โลกและชีวิตปฏิจจสมุปบาท การบำเพ็ญบารมี ไตรลักษณ์และแสดงจุดมุ่งหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนาอย่างตรงไปตรงมาคือนิพพาน ดังนั้นจึงปราฏคุณค่าการสืบสานดังนี้

คุณค่าด้านเป็นกุศโลบายในการสอนหลักธรรมเบื้องต้นที่สำคัญ สำหรับพระภิกษุสงห์เพราะถือเป็นสืบทอดพระศาสนาอย่างแยบคายเพราะแม้แต่เพียงอ่านคัมภีร์ก็ทำให้คนที่ไม่รู้จักหลักธรรมนี้ได้รู้จักหลักธรรมเหล่านี้เพื่อเป็นบาทฐานในการศึกษาธรรมในระดับสูงต่อไป สำหรับพระภิกษุสงฆ์ในยุคที่คัมภีร์พระไตรปิฎกมิได้มีการแปลความการเรียนคัมภีร์ปถมังนี้มีกุศโลเพื่อให้พระภิกษุจดจำหลักธรรมคำสั่งสอนเบื้องต้นเพื่อเป็นกุศโลบายเพื่อเล่าเรียนปริยัติธรรมในระดับสูงต่อไป

คุณณค่าด้านการปฏิบัติธรรม ในยุคยุคโบราณปรากฏคุณค่าด้านกรรมฐานโดยใช้ฝึกลบผงมีคัมภีร์ปถมังได้อย่างชัดเจนมาก เพื่อเป็นอุบายให้คนระลึกถึงพุทธานุสติ ซึ่งเป็นสมถะกรรมฐานอย่างหนึ่ง และมีคุณค่าในการรักษาคำสอนพื้นฐานสำคัญของพระพุทธศาสนา เชื่อมโยงแนวคิดระบบเลขยันต์ให้เข้ากับหลักธรรม ตลอดจนช่วยส่งเสริมศรัทธาอันประกอบด้วยปัญญาที่มีต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระสัทธรรมของพระองค์โดยนำความเชื่อเรื่องอิทธิปาฏิหาริย์เป็นกุศโลบายในการปฏิบัติต่อไป

๓.๒ คุณค่าด้านวรรณกรรม บทเสภาขุนช้างขุนแผนเป็นตัวอย่างที่สามารถแสดงถึงคุณค่าในข้อนี้อย่าง ปรากฎหลักฐานชัดเจนอย่างแพร่หลายในราชวงศ์สุพรรณภูมิ อันปรากฏในวรรณคดีขุนช้างขุนแผน วรรณคดีเรื่องสิงหไกรภพ เป็นต้น เพราะหากคัมภีร์นี้ไม่มีคุณค่าและมีผลกระทบต่อสังคมไทยในยุคนั้น กวีก็คงจะไม่นำมาเขียนประกอบเป็นเรื่องเป็นราวในวรรณคดีอย่างแน่นอน ทำให้คนยุคหลังรู้จักบทบาทความสำคัญของคัมภีร์นี้จากวรรณคดีนั่นเอง

๓.๓ คุณค่าด้านการประยุกต์ใช้ในวิถีชีวิตของคนไทยสมัยโบราณมาจนถึงปัจจุบัน ได้แก่คุณค่าด้านการป้องกันภัย เช่น การฝังเข็มทองหรือสักยันต์นะปถมังตามร่างกายเพราะเชื่อว่าจะแคล้วคลาดปลอดภัย หรือจะเป็น คุณค่าด้านการสงคราม ถึงคุณค่าว่าคัมภีร์ปถมังนี้เป็นสิ่งสำคัญของบุคคลในสังคมไทย หรือมีคุณค่าระดับชาติก็ว่าได้ และการค้าพาณิชย์และด้านอื่นๆ ของสังคมนี่ยิ่งชัดเจนมากเนื่องงจากส่งผลกระทบมาจนถึงปัจจุบันเพราะร้านค้าพาณิชย์จะต้องมีลายยันต์แป้งเจิมสารพัดซึ่งลายยันต์หลักๆ มาจากยันต์นะปถมัง หรือยันต์ในหมวดนะปถมังเช่นยันต์นะหน้าทอง,นะปัดตลอด,นะชะแง้, นะมหาละลวย นอกจากเจิมร้านแล้วผู้ประกอบอาชีพการค้าพาณิชย์,นักแสดง, นักการเมือง,

นักบริหาร ก็นิยมลงนะหน้าทองและนะในตระกูลปถมังเพื่อหวังในพุทธคุณจะส่งผลให้ชีวิตหรืองานของตนจะประสบผลสำเร็จ

๓.๔ คุณค่าด้านพุทธศิลป์การสร้างพระพิมพ์และพระเครื่องในยุคต่างๆ พระกรุผงสุพรรณ ยอดโถของพระศรีรัตนมหาธาตุสุพรรณบุรี ได้ปรากฏสัญลักษณ์ "นะปถมัง" ประดิษฐานด้านหลังพระเนื้อชินตะกั่วจำนวนมาก,พระเครื่องพระพิมพ์พระสมเด็จวัดระฆังซึ่งสร้างเป็นพุทธบูชาโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรฺหฺมรํสี) ซึ่งพระเครื่องของท่านจัดทำด้วยผงปถมังเป็นมวลสารสำคัญจนปัจจุบันมีราคาการแสวงหาถึงราคาหลักหลายล้านบาท, แม้แต่การหล่อพระกริ่งวัดสุทัศน์ที่มีชื่อเสียงก็จะต้องมียันต์บังคับเป็นยันต์นะปถมังทั้ง ๑๔ ยันต์ และพระเครื่องอีกหลายสำนักหลายคณาจารย์ที่ถูกสร้างจากผงปถมังเช่น พระผงหลวงปู่ภู วัดอินทรวิหาร,พระเครื่องกลีบบัวพระครูสิทธิยาภิรัตน์ วัดดอนศาลา,พระผงญาณวิลาศ หลวงพ่อแดง วัดเขาบันไดอิฐ ฯลฯ แสดงให้เห็นถึงคุณค่าความรู้จากคัมภีร์ปถมังเป็นสิ่งสูงค่าเพราะรวบรวมชื่อหลักธรรมที่เป็นหัวใจหลักในพระพุทธศาสนาสมควรนำไปประกอบการมงคลต่างๆ

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

๑. คัมภีร์ปถมังเป็นคัมภีร์ลบผงที่นับวันจะมีคนรู้จักน้อยลงและสูญหายไปตามกาลเวลา ดังนั้นจึงเป็นความชาญฉลาดที่พระคณาจารย์โบราณที่ผูกควาทวิเศษศักสิทธิ์ไว้กับตัวคัมภีร์จึงทำให้เหลือรอดมาจนถึงปัจจุบัน อีกทั้งการสืบทอดองค์ความรู้แบบมุขปาฐะก็แทบจะไม่มีให้ศึกษา เนื่องจากต้นฉบับส่วนใหญ่เขียนด้วย ภาษาขอม เนื้อหาในส่วนที่เป็นมนต์คาถาภาษาบาลี และภาษาไทย ทำให้ทำความเข้าใจยากและขาดผู้สืบทอดอย่างเป็นระบบ ดังนั้นผู้ศึกษาได้ทำการรวบรวมคัมภีร์ปถมังจำนวน ๓๔ สำนวน และคัดเลือกคัมภีร์ปถมังทั้งหมดมาวิเคราะห์สารัตถธรรมจำนวน ๙ สำนวน โดยใช้เกณฑ์แบ่งเนื้อหาโครงสร้างแบ่งเป็น ๕ ส่วนเพื่อให้เข้าในในองค์ประกอบหลักของคัมภีร์เพื่อการศึกษาต่อไป โดยผู้วิจัยพบว่าเนื้อหาของคัมภีร์ปถมังแต่ละสำนวนมีองค์ประกอบแตกต่างกัน จึงปรากฏสารัตถธรรมจำนวนไม่เท่ากัน แม้ผู้วิจัยจะใช้แรงกายแรงใจและกำลังทรัพย์ของตนเองในการค้นคว้าคัมภีร์ปถมังได้มากถึง ๓๓ สำนวนก็มีเพียง ๙ สำนวนที่มีความสมบูรณ์พอที่จะนำมาวิเคราะห์สารัตถธรรมต่างๆ ดังนั้นข้อเสนอแนะของผู้วิจัยเสนอว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและนักวิชาการด้านศาสนาควรให้ความสำคัญในการศึกษาวิเคราะห์ภูมิปัญญาโบราณมากขึ้นกว่าปัจจุบันและวิเคราะห์หาสิ่งที่พระคณาจารย์รุ่นเก่าต้องการจะถ่ายทอดให้กับคนรุ่นหลัง

๒. ประเด็นต่อมาคัมภีร์ปถมังเป็นคัมภีร์ที่มีความสำคัญต่อการศึกษาวิชาเลขยันต์และศึกษาสารัตถธรรมของพระภิกษุชาวไทยโบราณ เพราะการศึกษาเลขยันต์เบื้องต้นต้องมีแบบแผนที่ชัดเจน โดยจะต้องศึกษาคัมภีร์ลบผงปถมังเสียก่อนเพื่อทราบถึงยันต์มูลฐาน เพราะหากขาดความรู้พื้นฐานจากคัมภีร์ลบผงปถมัง ก็จะไม่สามารถเข้าใจของงองค์ประกอบยันต์ในคัมภีร์มหายันต์อื่นๆ ที่สลับซับซ้อนยิ่งขึ้น ที่ใช้ในระบบเลขยันต์ไทย โดยเฉพาะคัมภีร์ปถมัง ที่มีองค์ความรู้ทางเรขาคณิตมูลฐานได้แก่ วงกลม (พินธุ) อุองการ องค์พระ ศูนย์ หัวใจคาถา และสัญลักษณ์ต่างๆ แล้วยังแฝงด้วยสารัตถธรรมโดยเฉพาะการนำเอาไปประยุกต์เป็นแนวทางเป็นวิธีในการฝึกสมถะกรรมฐานและวิปัสนา

กรรมฐานดังนั้นจึงขอเสนอแนะให้มีการศึกษาและชำระให้สามารถนำไปเป็นวิธีขั้นตอนในการฝึกสมถะกรรมฐานและวิปัสนากรรมฐานอย่างเป็นระบบ

๓. ระหว่างที่ผู้วิจัยสืบค้นเอกสารโบราณคัมภีร์ปถมังก็พบว่านอกจากคัมภีร์ปถมังแล้วยังมีคัมภีร์โบราณอื่นๆ ที่มีวิธีการฝึกเขียน-ลบ ผงคล้ายกับคัมภีร์ปถมังอาทิเช่น คัมภีร์อิธะเจ คัมภีร์มหาราช คัมภีร์ตรีนิสิงเห คัมภีร์รัตนมาลา คัมภีร์ลบผงนอโม คัมภีร์ลบผงยะโตหัง คัมภีร์ลบผงนะคาบ คัมภีร์ลบผงองค์พระ และคัมภีร์เลขยันต์อื่นๆ ฯลฯ ซึ่งสมควรทำการศึกษาต่อถึงสารัตถธรรมต่างๆ ที่คัมภีร์เหล่านี้ถูกรจนาขึ้นมาด้วยเหตุผงใด

๔. ควรมีการศึกษาพิธีกรรม พฤติกรรม ประเพณี และ ความเชื่อต่างๆ ที่ปรากฏในสังคมพระพุทธศาสนาในสยามประเทศเพื่อให้สามารถอธิบายต่อสังคมไทยได้อย่างถูกต้องถึงที่มาที่ไปว่าเป็นมาอย่างไร สาเหตุที่มีสิ่งเหล่านี้เพื่ออะไรและมีประโยชน์และผลกระทบอย่างไรต่อการสืบสานพระศาสนาและปกป้องพระศาสนาในลักษณะเปลือกหุ้มแก่น ก่อนที่จะมีการสรุปว่าเป็นเรื่องที่ไม่มีประโยชน์หรือไม่เกี่ยวข้องกับพระศาสนาในมิติใดก็ตาม

๕. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของเรื่องการฝึกปฏิบัติกรรมฐานโบราณอาทิเช่น การลบผง การเพ่งอักษรสมาธิ และที่มาที่ไปของศาสตร์ต่างๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์ของพระคณาจารย์ที่ตกทอดสู่รุ่นปัจจุบันว่ามีความสัมพันธ์กับศาสตร์ของพระพุทธศาสนานิกานมันตรายานหรือวัชรยานอย่างไรและมีการแพร่และยืม ความรู้ผสมผสานกันอย่างไรจึงปรากฏร่องรอยอิทธิพลต่างๆ มาจนถึงปัจจุบันนี้ในรูปแบบพระเวทย์ที่มีพระคาถาของพระพุทธศาสนาเข้าไปผสมผสานจนกลายเป็นเนื้อเดียวกัน

บรรณานุกรม

๑. ภาษาบาลี – ไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ:

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฏกํ ๒๕๐๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

__________. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

__________. อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาอฏฺฐกถา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, โรงพิมพ์วิญญาณ, ๒๕๓๒.

__________. ฎีกาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาฎีกา. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

จารึกในประเทศไทย เล่ม ๕ น. ๖๕.จารึกจากฐานพระพุทธรูปวัดคูยาง.กรุงเทพมหานคร : หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร.

คัมภีร์ปฐมังสำเร็จ. (ม.ป.ป.) สมุดไทยดำเส้นหรดาล เลขที่ ๓๐ หมู่ ๓.กรุงเทพมหานคร : ส่วนภาษาโบราณหอสมุดแห่งชาติ.

ตำราปฐมัง ว่าด้วยวิธีทำปฐมัง สมุดไทยดำเขียนดินสอขาว เลขที่ ๒๙ หมู่ ๒.กรุงเทพมหานคร : ส่วนภาษาโบราณหอสมุดแห่งชาติ, พ.ศ.๒๔๕๐.

นายพรหม ขมาลา. คัมภีร์ปฐมังว่าด้วยวิธีทำปฐมังเลขที่ ๔๕๙ หมู่ที่๑. กรุงเทพมหานคร : หอสมุดแห่งชาติ, ๒๔๘๑.

พระครูสุทธิคุณรังษี(ทอง ปัญญาทีโป).คัมภีร์ปฐมังกำเนิด.(ม.ป.ป.)สมุดไทยขาว. ชลบุรี : สมบัติของพระสุพจน์ ฐานะวีโร วัดรังษีสุทธาวาส (วัดไร่กล้วย),๒๔๘๑.

อาจารย์กลับ แสงเขียว. คัมภีร์ปฐมัง. (ม.ป.ป.). สมุดไทยขาว. ชัยนาท : สมบัติของนายวิเชียร เรืองโพธิ์ โรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ หมู่ ๑ ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท,๒๔๖๗.

หลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล), ตำราปฐมังว่าด้วยวิธีเรียนปฐมังและวิธีทำผงปฐมังเป็นองค์พระกระดาษฝรั่ง เลขที่ ๓๘. กรุงเทพมหานคร : หอสมุดแห่งชาติ, พ.ศ.๒๔๘๑.

หลวงภักดีอดิศัย (ปาน วิมุกตกุล), ตำราปฐมังว่าด้วยวิธีเรียนปฐมังและวิธีทำผงปฐมังเป็นองค์พระกระดาษฝรั่ง เลขที่ ๓๙. กรุงเทพมหานคร : หอสมุดแห่งชาติ, พ.ศ.๒๔๘๑.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กรมศิลปากร. **เสภาเรื่องขุนช้างขุนแผน**, กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ศิลปาบรรณาคาร, ๒๕๑๐.
ชุม ไชยคีรี. **กุญแจไสยศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร พ.ศ.๒๕๑๙.
พระมหาวิเชียร กลฺยาโณ และคณะ. **พระผงสุพรรณ วัดพระศรีรัตนมหาธาตุ จังหวัด สุพรรณบุรี**, กรุงเทพมหานคร : ม ป ท., ๒๔๔๓.
พระสังฆเมธังกร.**โลกทีปสาร สำนักหอสมุดแห่งชาติ**, กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร,๒๕๔๙
พระสิริมังคลาจารย์.**จักรวาฬทีปนี สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร ตรวจชำระเรียบเรียง,** กรุงเทพมหานคร : บริษัทศรีเมืองการพิมพ์ จำกัด, ๒๕๔๘.
พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, กรุงเทพมหานคร : บริษัท เอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมส โปรดักส์ จากัด, ๒๕๕๑.
พระอาจารย์มั่น ภูริทตฺโต. **มุตโตทัย**, กรุงเทพมหานคร : ศิลป์สยามบรรจุภัณฑ์และการพิมพ์จำกัด, ๒๕๕๓.
พระมหาเทียบ สิริญาโณ(มาลัย) ป.ธ.๙.M.A.,Ph.D.**การใช้ภาษาบาลี(USAGE OF PALI)**, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๗.
พระสารประเสริฐ (ตรี นาคะประทีป). **โลกธาตุ**, กรุงเทพมหานคร : พี.เอ.ลีฟวิ่ง จำกัด, ๒๕๓๘.
เทพย์ สาริกบุตร, **พระคัมภีร์พระเวทฯ ฉบับตะตติยบรรพ**, กรุงเทพมหานคร: อุตสาหกรรมการพิมพ์ ๒๕๒๒.
เทพย์ สาริบุตร. **พุทธาภิเษกฉบับสมบูรณ์**, กรุงเทพมหานคร : ทวีการพิมพ์,๒๕๒๘
ธีรโชติ เกิดแก้ว, **วารสารพุทธศาสน์ศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีที่ ๑๙ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม**, “การศึกษาเชิงวิเคราะห์สัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาที่ปรากฏในยันต์ไทย”, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๕
ณัฐธัญ มณีรัตน์ และรศ.สุกัญญา สุจฉายา บรรณาธิการ. **เลขยันต์ : แผนผังอันศักดิ์สิทธิ์**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ, ๒๕๕๓.
วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. **ชุดถาม-ตอบ เสริมความรู้สาระประวัติศาสตร์ ฉบับนักเรียนนักศึกษา หนังสือประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา**, กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สารคดี.
สถาบันการแพทย์แผนไทยกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือกกระทรวงสาธารณสุข. **บูรพาจารย์และผู้มีคุณูปการต่อการแพทย์แผนไทย**,

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย ๒๕๕๒.
สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ศูนย์คติชนวิทยา คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **สรุปการสัมมนาวิชาการ เรื่องเครื่องรางของขลัง วัฒนธรรมของชาวพุทธในสุวรรณภูมิ วันที่ ๑๙-๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๓ ณ อาคารอเนกประสงค์ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ ท่าเตียน**, กรุงเทพมหานคร : สถาบันพิพิธภัณฑ์การ เรียนรู้แห่งชาติ ท่าเตียน.
เสถียร โพธินันทะ. **ปรัชญามหายาน**, กรุงเทพมหานคร : มหามงกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
สมิทธิพล เนตรนิมิตร. **มิติสังคมในพระสุตตันตปิฎก**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๐.
สุริษา มุ่งมาตร์มิตร. **ซ่อนเร้นไม่ซ่อนลับ เกร็ดไสยศาสตร์ในประวัติศาสตร์ไทย**, กรุงเทพมหานคร: บริษัทพรพิชชา พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๕.
หอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร, **จารึกในประเทศไทย** เล่ม ๕.
อัตถนิช โภคทรัพย์. **ภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย**, กรุงเทพ : บริษัท พี.วาทิน พับลิเคชั่น จำกัด, ๒๕๕๒.
อาจารย์อ้น อริยวํโส. **พุทธเวทย์มหามนต์**, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์วัฒนาพานิช, ๒๕๐๑.
Chikyo Yamamoto. **Mahavairocana-sutra**.
Euclidis Elementa translated in English by Richard Fitzpatrick. **EUCLID’S ELEMENTS OF GEOMETRY**, 2007.
Georges Ifrah. **The Universal history of numbers from prehistory to the invention of the computer, translated David Bellos, E.F. Harding, Sophie Wood,and Ian Monk,**
Toronto: John Wisley and sons, 2000.

(๓) ดุษฎีนิพนธ์/วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

ณัฐธัญ มณีรัตน์. “อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบยันต์ในประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๑.
พระพิษณุพล สุวณฺณรูโป (รูปทอง). “การศึกษาหลักพุทธธรรมและคุณค่าที่ปรากฏในยันต์เทียนล้านนา : กรณีศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมือง จังหวัดลำปาง”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๔.
วัชรกร รัตนกิจ. “พระเครื่อง : การสื่อสาร กับการบริโภคเชิงสัญญะ”. **วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๐.

สมชาย พินิจทรัพย์. “การศึกษาเพื่อการสร้างสรรค์ : กรณีความเสื่อมในความศรัทธาต่อพระเครื่องชุดเบญจภาคีในสังคมไทย”. **ปริญญานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินวิโรฒ, ๒๕๕๕.

เอก นาครทรรพ. “การศึกษาหลักคาสอนในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเลขยันต์ไทย”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

นายสานุ มหัทธนาดุลย์, “การศึกษาวิเคราะห์สังโยชน์ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๕๓

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

ทองย้อย แสงสินชัย,**ปถมัง สูตรเขียนขอม อ่านว่า ปะ-ถะ-หฺมัง** , [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://dhamma.serichon.us//ปถมัง-สูตรเขียนขอม-อ่าน/ [๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

พันธุ์ทิพย์ ธีระเนตร (๒๕๔๘), “ **ฐานข้อมูลจารึกในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์กรมหาชน)**”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.sac.or.th/databases/ inscriptions /inscribe_detail.php?id=1243 [๒๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

เสถียร โพธินันทะ, “**กระแสมนตรยานในนิกายเถรวาท**”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.dharma- gateway.com/ubasok/satien/ubasok-16.htm [๒๑ กรกฎาคม ๒๕๖๑].

เสภาเรื่อง ขุนช้างขุนแผน ฉบับหอสมุดพระวชิรญาณ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://vajirayana.org/ขุนช้างขุนแผน-ฉบับหอพระสมุดวชิรญาณ/ตอนที่-๕-ขุนช้างขอนางพิม [๓๑ กรกฎาคม, ๒๕๖๑].

(๕) สัมภาษณ์:

สัมภาษณ์ อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์, ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท, ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สัมภาษณ์ นายอัตถนิช โภคทรัพย์, นักเขียนหนังสือภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย มหาเวทย์มวยไทย: Mythology of Classic Muay-Thai, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สัมภาษณ์ ดร.ณัฐธัญ มณีรัตน์,นักวิชาการอิสระ อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาษาบาลี-สันสกฤต และพุทธศาสน์ศึกษา, ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

สัมภาษณ์ นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์,ปราชญ์ชุมชนศิษย์รุ่นสุดท้ายของ อาจารย์กลับ แสงเขียว,

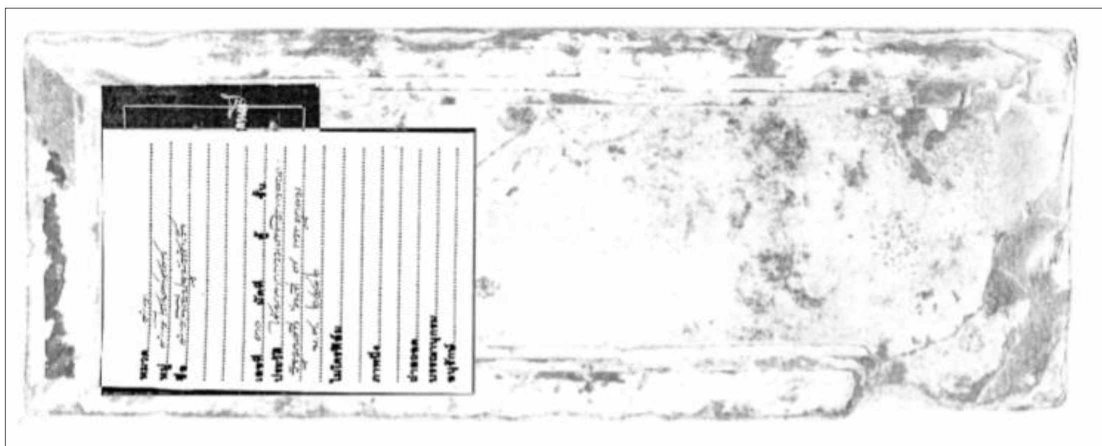
๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.
สัมภาษณ์ อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ, ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเลขยันต์และสืบทอดพิธีฝังเข็มทองเตือนภัยสาย ตำราวัดหุบมะกล่ำ, ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

รูปประกอบบทที่ ๒ บทที่ ๓ และบทที่ ๔

รูปประกอบบทที่ ๒ ตำราปฐมังสำเร็จ เลขที่ ๓๐ เก็บรักษาไว้ที่หอสมุดแห่งชาติ

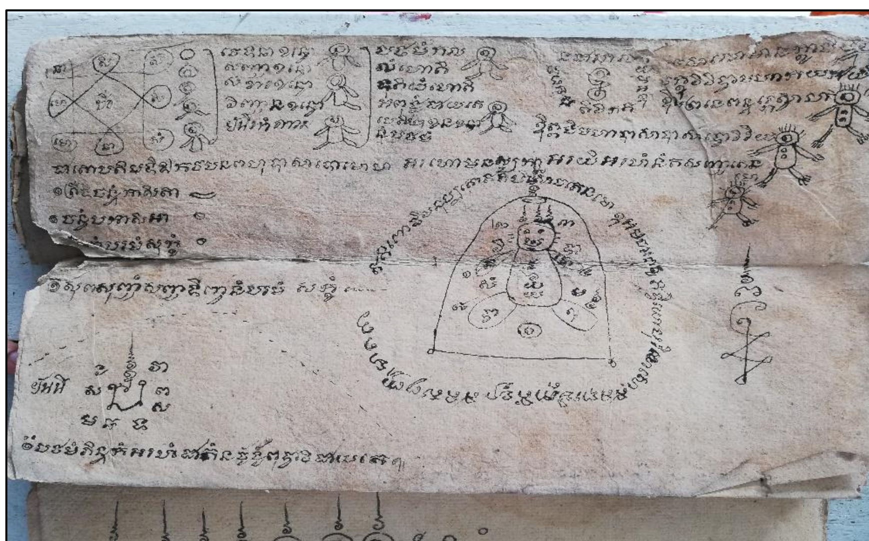
១ បឋមំពិន្ទុកំនាតំ		เปนแหวกลม ดังนี้	○
ទុតិយំទណ្ឌមេវច		เปนไม้เท้าง่าม ดังนี้	
តតិយំភេទកំនៀវ		เปนเพทะทำสายออกดังนี้	
ចតុត្ថំអង្គុសម្ភវំ		เปนขอ ดังนี้	
បញ្ចមំសិរសំនាតំ	នការោហោតិសម្ភវោ	เปนเศียร ดังนี้	

១ បឋមំពិន្ទុលោបោច	នការោហោតិសម្ភវោ	ลบพินทุเปน	ន
ទុតិយំទណ្ឌលោបោច	មោការោហោតិសម្ភវោ	ลบทัณฑเปน	មោ
តតិយំភេទលោបោច	ពុការោហោតិសម្ភវោ	ลบเภทเปน	ពុ
ចតុត្ថំអង្គុសលោបោច	ធាការោហោតិសម្ភវោ	ลบอังกุศเปน	ធា
បញ្ចមំសិរសំលោបោច	យការោហោតិសម្ភវោ	ลบศิระสังเปน	យ

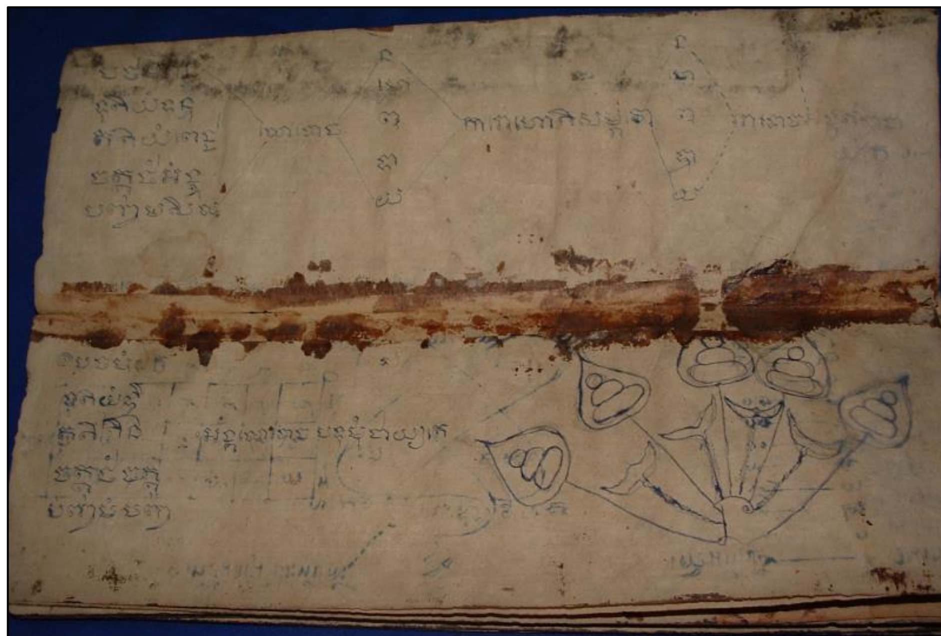
รูปประกอบบทที่ ๒ กระดานลบผง ๑ ในเครื่องมือในการฝึกลบผงปถมัง ในรูปนี้เป็นของอาจารย์กลับ แสงเขียว ปัจจุบันตกทอดสู่อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์ ผู้เป็นหลาน เก็บรักษาอนุรักษ์ให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษา

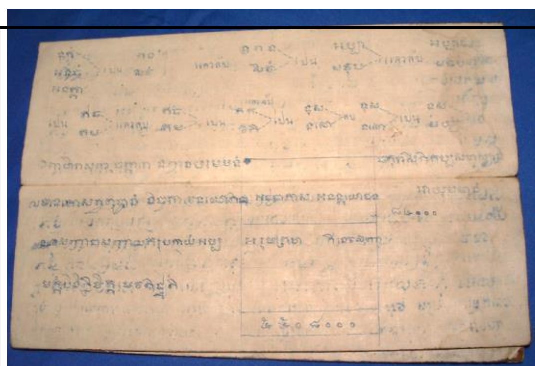
รูปประกอบบทที่ ๓ คัมภีร์ปถมังโลกีย์สำนวนของคัมภีร์ปถมังกำเนิดฉบับพระครูสุทธิคุณรังสี (ทอง ปัญญาทีโป) วัดรังสีสุทธาวาส (ไร่กล้วย)

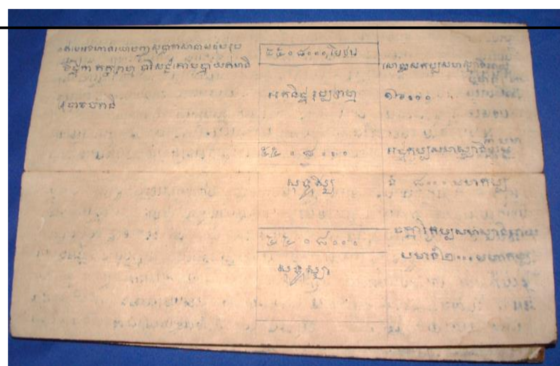

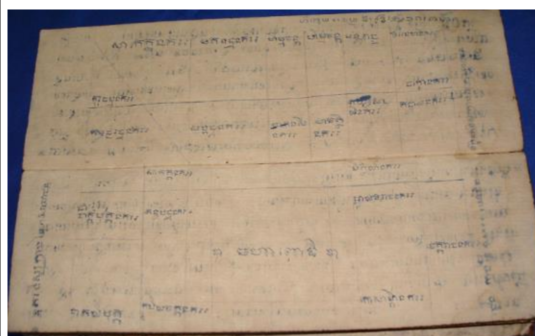
รูปประกอบบทที่ ๓ คัมภีร์สำนวนคัมภีร์ปถมังของอาจารย์กลับ แสงเขียวต่อจากหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่าที่สะท้อนเรื่องการกำเนิดของพระพุทธเจ้า ๕ พระองค์ในภัทรกัป

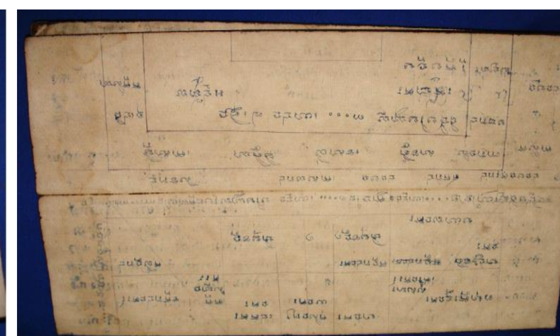

รูปประกอบบทที่ ๓ คัมภีร์สำนวนคัมภีร์ปถมังของอาจารย์กลับ แสงเขียวต่อจากหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่าที่สะท้อนความสัมพันธ์ของการเกิดโลกธาตุในอัคคัญญสูตร คัมภีร์จักรวาฬทีปนี และ คัมภีร์โลกธาตุ

รูปประกอบบทที่ ๔ พระเครื่องพระกรุวัดพระศรีรัตนมหาธาตุจังหวัดสุพรรณบุรีที่ประดิษฐานยันต์นะปถมังไว้ด้านหลังพระ อายุพระกรุยุคสมัยอยุธยาตอนต้นสมัยราชวงศ์สุพรรณภูมิ

รูปประกอบบทที่ ๔ พระเครื่องพระกรุวัดพระศรีรัตนมหาธาตุจังหวัดสุพรรณบุรีที่ประดิษฐานยันต์ในคัมภีร์ปถมังไว้ด้านหลังพระเช่นอุองการ เป็นต้น อายุพระกรุยุคสมัยอยุธยาตอนต้นสมัยราชวงศ์สุพรรณภูมิ

รูปประกอบบทที่ ๔ พระเครื่องพิมพ์ประภามณฑลที่อาจารย์กลับ แสงเขียว สร้างถวายหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า อธิษฐานจิต เพื่อบูรณะพระอุโบสถ วัดดอนตาล ประดิษฐานยันต์ในคัมภีร์ปถมังไว้ด้านหลัง เรียกว่านะฉัพพรรณรังษี

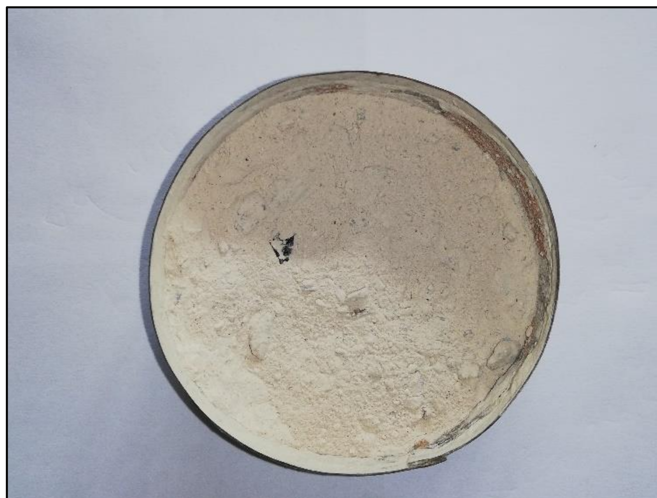
รูปประกอบบทที่ ๔ พระเครื่องพิมพ์พระสมเด็จวัดระฆัง สร้างโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) ที่จัดสร้างด้วยผงปถมัง ปัจจุบันมีคุณค่าราคาสนนการแสวงหามากกว่า ๒๐ ล้านบาท

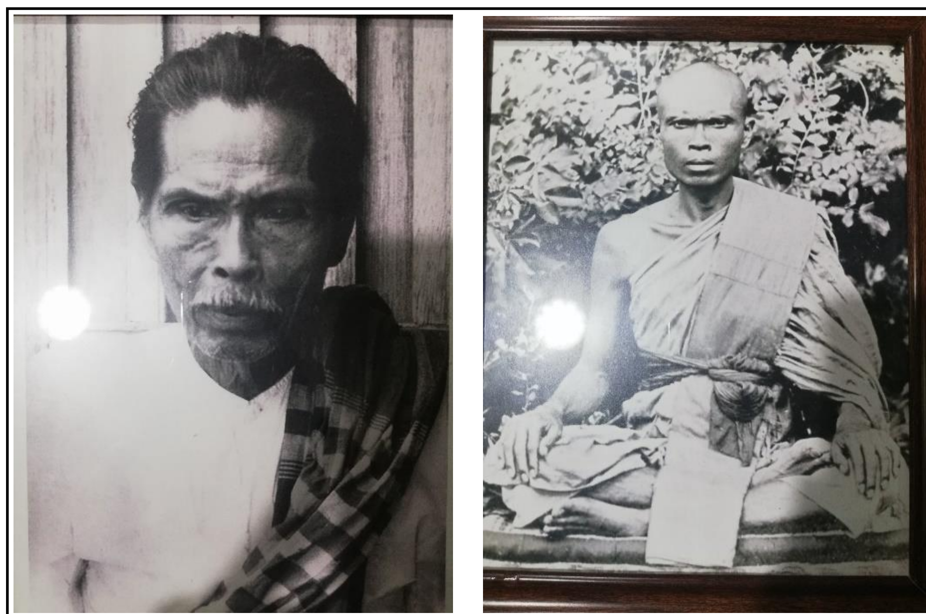
รูปประกอบบทที่ ๔ รูปสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พฺรหฺมรํสี) ผู้สร้างพระสมเด็จวัดระฆัง และเป็นผู้ที่ชำนาญในการฝึกลบผงปถมัง

รูปประกอบบทที่ ๔ ผงปถมังที่ลบโดยหลวงปู่ศุข วัดปากคลองมะขามเฒ่า อาจารย์กลับ แสงเขียวตกทอดมาสู่นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์ ลูกศิษย์คนสุดท้ายของ อาจารย์กลับ แสงเขียว

รูปประกอบบทที่ ๔ รูปถ่ายอาจารย์กลับ แสงเขียว อดีตพระสมุห์กลับ แสงเขียวพระฐานานุกรมในพระครูวิมลคุณากร(ศุข เกสโร) วัดปากคลองมะขามเฒ่า อ.วัดสิงห์ จ.ชัยนาท ผู้ที่ฝึกลบผงปถมังเป็นสถมะกรรมฐานและวิปัสนากรรมฐานจนสิ้นอายุขัย

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจเครื่องมือวิจัย

๑. พระราชปริยัติมุนี,รศ,ดร.

๒. พระมหาอดิเดช สติวโร,ดร.

๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓, ๑๑๒๗

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/ว ๑ **วันที่** ๑๖ **มกราคม ๒๕๖๑**

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

นมัสการ **พระราชปริยัติมุนี,รศ.ดร.**

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม**นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมัง"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบสอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควรให้ทรงผู้คุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงนมัสการท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

ได้ตรวจแล้ว
[illegible]
๑๙ ม.ค. ๖๑

ประสานงาน :
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. ๐๘๙-๙๕๗๗๕๕๓

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน บัณฑิตวิทยาลัย โทร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐ ภายใน ๑๑๓๓, ๑๑๒๗

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/ว ๑ **วันที่** ๑๖ **มกราคม ๒๕๖๑**

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

นมัสการ **พระมหาอดิเดช สติวโร,ดร.**

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปฐมัง"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบสอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควรให้ทรงผู้คุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัยสามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงนมัสการท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

ประสานงาน :
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. ๐๘๙-๙๕๘๗๕๕๓

อนุเคราะห์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
๗๙ หมู่ ๑ ตำบลลำไทร อำเภอวังน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๗๐
โทรศัพท์ ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๐๐-๕ โทรสาร ๐ ๓๕๒๔ ๘๐๓๔
www.mcu.ac.th

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๑/๕

๑๖ มกราคม ๒๕๖๑

เรื่อง ขอเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

เรียน **ผศ.ดร.วุฒินันท์ กันทะเตียน**

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปฐมัง"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ได้ออกแบบสอบถามเครื่องมือวิจัยขึ้นมาใหม่ และเพื่อความถูกต้องของเนื้อหาแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย จึงเห็นควรให้ทรงผู้คุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขแบบสอบถามเครื่องมือวิจัย

ในการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่า ท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้เกี่ยวกับงานวิจัย สามารถให้คำแนะนำได้เป็นอย่างดี จึงเชิญท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบและแก้ไขเครื่องมือวิจัย เพื่อความสมบูรณ์ในการทำวิจัยต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

เรียนมาด้วยความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตรจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐
http://gds.mcu.ac.th, E-mail: grads@mcu.ac.th
ประสานงาน : นางสาวอารยา ทองโชติ โทร. ๐๙๙-๓๕๐๕๓๕๐
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. ๐๘๙-๙๕๔๔๕๕๓

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิทยานิพนธ์เรื่อง

“การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมที่ปรากฏในคัมภีร์ปถมัง”

หลักสูตรปริญญาพุทธศาสนามหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

ชื่อ-นามสกุล : .... ฉายา /...

ที่อยู่ปัจจุบัน : ....

วันและเวลาที่ให้สัมภาษณ์ ....

ตอนที่ ๒

๑. ตำราปถมังที่ท่านเก็บรักษาหรือศึกษาอยู่นั้นมีการสืบทอดกันมาอย่างไร?

๒. ท่านคิดว่าสัญลักษณ์หรือคาถาใน คัมภีร์ปถมัง มีความหมายและสื่อถึงอะไร?

๓. ท่านคิดว่าตำราปถมังมีสารัตถธรรม คือหลักธรรมสำคัญใดบ้างที่ปรากฎอยู่ในคัมภีร์ปถมัง?

๔. ท่านคิดว่าการศึกษาและการฝึกเรียนคัมภีร์ปถมังมีคุณค่าอย่างไร?

๕. ท่านคิดว่าหากจะนำสารัตถธรรมจากการฝึกฝนคัมภีร์ปถมัง มาประยุกต์ใช้ในสังคมยุคปัจจุบัน จะมีความเป็นไปได้หรือไม่? ขอให้ท่านยกตัวอย่างมาดูสัก ๒-๓ ข้อ

ขอขอบคุณที่กรุณาให้คำสัมภาษณ์

นายวุฒินันท์ ป้องป้อม

นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสนามหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย

ภาคผนวก ค

รายนามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑. ดร.ณัฐธัญ มณีรัตน์

๒. อาจารย์อัตถนิช โภคทรัพย์

๓. อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์

๔. นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์

๕. อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ

ที่ ศธ. ๖๑๐๑.๑/ว ๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐โทร.๐๒-๒๒๒๐๖๔๐

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน **ดร.ณัฐธัญ มณีรัตน์** เจ้าของงานวิจัย **"อิทธิพลของพุทธศาสนามหายานที่มีต่อระบบเลขยันต์ไทย"**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเรียนมาขออนุญาตให้ **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อนุญาตให้สัมภาษณ์ได้
(ณัฐธัญ มณีรัตน์)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๙๐
http://gds.mcu.ac.th, E-mail: grads@mcu.ac.th
ประสานงาน: แม่ชีณัฐธนารีย์ มีมงคล โทร. ๐๙๑๒๖๔๙๑๖๒
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. ๐๘๙๙๔๕๘๙๕๕๓

ที่ ศธ. ๖๑๐๑.๑/ว ๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐โทร.๐๒-๒๒๒๐๖๙๐

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน **นายอัตถนิช โภคทรัพย์** ผู้เขียนหนังสือ**"ภูมิศาสตร์ปรัชญาแห่งมวยไทย: มหาเวทย์มวยไทย"**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเรียนมาขออนุญาตให้ **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

อนุญาตให้สัมภาษณ์ได้
(นายอัตถนิช โภคทรัพย์)
๑ มีนาคม ๒๕๖๒

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐
http://gds.mcu.ac.th, E-mail: grads@mcu.ac.th
ประสานงาน: แม่ชีณัฐธนาวีย์ มีมงคล โทร. ๐๙๑๒๖๔๙๑๖๒
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. ๐๘๙๙๙๕๘๗๕๓

ที่ ศธ. ๖๑๐๑.๑/ว ๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐โทร.๐๒-๒๒๒๐๖๔๐

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน **นายวิเชียร เรืองโพธิ์** ผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเรียนมาขออนุญาตให้ **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

อนุญาตให้สัมภาษณ์ได้
[signature]
(นายวิเชียร เรืองโพธิ์)

ขอแสดงความนับถือ

[signature]

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๔๐
http://gds.mcu.ac.th, E-mail: grads@mcu.ac.th
ประสานงาน: แม่ชีณัฐนารีย์ มีมงคล โทร. [illegible]
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. [illegible]

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐โทร.๐๒-๒๒๒๐๕๔๐

ที่ ศธ. ๖๑๐๑.๑/ว ๑๒

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน **นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์** ปราชญ์ชุมชนศิษย์รุ่นสุดท้ายของ**อาจารย์กลับ แสงเขียว**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเรียนมาขออนุญาตให้ **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

อนุญาตให้สัมภาษณ์ได้
ประสิทธิ์ เรืองโพธิ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๔๐
http://gds.mcu.ac.th, E-mail: grads@mcu.ac.th
ประสานงาน: แม่ชีณัฐธนารีย์ มีมงคล โทร. ๐๙๑๒๖๔๙๑๖๒
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. ๐๘๙๙๕๔๘๕๕๓

ที่ ศธ ๖๑๐๑.๗/ว ๑๒

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์
แขวงพระบรมมหาราชวัง **เขตพระนคร**
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐โทร.๐๒-๒๒๒๐๖๔๐

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้นิสิตสัมภาษณ์เพื่อทำวิจัย

เรียน **อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ ผู้เชี่ยวชาญเรื่องเลขยันต์และสืบสานพิธีฝังเข็มป้องกันภัยปัจจุบัน**

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ จำนวน ๑ ชุด

ด้วย **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** นิสิตหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา เลขประจำตัวนิสิต ๖๐๐๑๒๐๕๑๑๙ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง **"การศึกษาวิเคราะห์สารัตถธรรมและคุณค่าของคัมภีร์ปถมังที่มีต่อสังคมไทย"** โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการค้นคว้าวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth-interview) ต่อ key informants เป็นเครื่องมือในการทำวิจัย ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนำข้อมูลมาประกอบการทำวิจัยให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เพื่อการนี้ บัณฑิตวิทยาลัยเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ มีองค์ความรู้ สามารถให้ข้อมูลและคำแนะนำแก่นิสิตได้เป็นอย่างดี จึงเรียนมาขออนุญาตให้ **นายวุฒินันท์ ป้องป้อม** ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ท่านเพื่อรวบรวมข้อมูลประกอบการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป ส่วนวัน เวลา และสถานที่ให้สัมภาษณ์ นิสิตจะประสานงานมาด้วยตนเอง

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณล่วงหน้ามา ณ โอกาสนี้

ยินดีให้สัมภาษณ์
ประคอง รุ่นเจริญ

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แม่ชีกฤษณา รักษาโฉม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา ภาคพิเศษ

สำนักงานคณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
โทร./โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๖๘๐
http://gds.mcu.ac.th, E-mail: grads@mcu.ac.th
ประสานงาน: แม่ชีณัฐธนารีย์ มีมงคล โทร. ๐๙๑๒๖๙๙๑๖๒
นายวุฒินันท์ ป้องป้อม โทร. ๐๙๙๙๕๙๙๕๕๓

ภาคผนวก ง

ประมวลภาพกิจกรรมการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑.๑. ดร.ณัฐธัญ มณีรัตน์

๑.๒. อาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์

๑.๓. นายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์

๑.๔. อาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ

ภาพที่ ๑ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญ ดร.ณัฐธัญ มณีรัตน์

ภาพที่ ๒ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญอาจารย์วิเชียร เรืองโพธิ์

ภาพที่ ๓ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญนายประสิทธิ์ เรืองโพธิ์

ภาพที่ ๓ การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญอาจารย์ประคอง รุ่นเจริญ

ภาคผนวก จ

คัมภีร์ปถมังตำราปถมัง ๙ วรรค ชำระจาก คัมภีร์ปถมังตำราปถมัง เลขที่ ๓๐ และ คัมภีร์ปถมังตำราปถมังเลขที่ ๒๙ ปถมังวรรค ๙ คัมภีร์ปถมังฉบับ:หนังสือพระคัมภีร์ พระเวท ฉบับตะตติยบรรพ เรียบเรียงโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร คัมภีร์ปถมังสำนวน ของ พระสังฆวิจารย์

คัมภีร์ปถมังตำราปถมัง ๙ วรรค
ชำระจาก
คัมภีร์ปถมังตำราปถมัง เลขที่ ๓๐ และ คัมภีร์ปถมังตำราปถมังเลขที่ ๒๙ ปถมังวรรค ๙
คัมภีร์ปถมังฉบับ:หนังสือพระคัมภีร์พระเวท ฉบับตะตติยบรรพ เรียบเรียงโดยอาจารย์เทพย์ สาริกบุตร

โดย นายวุฒินันท์ ป้องป้อม

สิทธิการิยะ พระมหาเถรผู้เฒ่าท่านประสิทธิ์ให้แก่สมณชีพราหมณ์ ท้าวพระยามหากษัตริย์และชายหญิงทั้งหลายอันเกิดมาภายหลังให้รู้จักคัมภีร์พระปถมังเป็นต้นดังนี้ก่อน และยากนักที่บุคคลจะได้รู้โดยยาก ตั้งแต่พินทุขึ้นไปจนถึงนิพพานเป็นที่สุด ถ้าผู้ใดเรียนแล้ว อาจป้องกันบรรเทาเสียซึ่งอันตรายในน้ำและบนบกได้ และได้ชื่อว่าบุคคลผู้นั้นไม่เสียทีที่เกิดมาพบพระพุทธศาสนา ถ้าผู้ใดมิได้เรียน ท่านว่าผู้นั้นเกิดมาเสียทีที่ได้พบพระพุทธศาสนาแล

อันคัมภีร์พระปถมังนี้เป็นที่รับรองซึ่งสรรพการทั้งปวงในอิธะโลกและปรโลก อาจสามารถให้สัตว์พ้นจากกองทุกข์ คือราชภัย โจรภัย อัคคีภัยและอุทกภัย กับอุปัทวันตรายทั้งปวง และอาจป้องกันสรรพอาวุธ คือหอก ดาบ แหลน หลาว ง้าว ทวน ธนูและปืนไฟทั้งปวงมิให้มาแผ้วพานได้เลย

แรกจะเรียนคัมภีร์พระปถมังนั้น อาจารย์ท่านให้ชำระกายให้บริสุทธิ์แล้วรักษาพระไตรรัตน์สรณคมน์มั่นอยู่ในศีลวัตร พึงตั้งเครื่องบูชามีบายศรีปากชามสำรับหนึ่ง เงิน ๖ บาท ผ้าขาวผืนหนึ่ง ขันล้างหน้าใบหนึ่ง เมี่ยงหมากดอกบัวสิ่งละ ๕ กรวย ธูปเงิน ธูปทอง เทียนเงิน เทียนทอง สิ่งละ ๕ เล่ม แป้งหอมน้ำมันหอมสำหรับเจิมแล้วกล่าวคำมนัสการไหว้ครูดังต่อไปนี้

คาถานมัสการไหว้ครู

โองการพินทุนาถัง อุปปันนัง พรหมาสะหะปะตินามะ อาทิกัปเป สุยาคะโต ปัญจะ ปะทุมัง ทิสวา นะโมพุทธายะ วันทะนัง ฯ คาถานี้ว่า ๓ หน

สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะตะถาคะโต สิทธิเตโชชะโยนิจจัง สิทธิลาโภ นิรันตะรัง สัพพะกัมมังประสิทธิเม ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

สิทธิพุทโธ สิทธิธัมโม สิทธิสังโฆ ตะนุตตะโม สิทธิอิสิ มุนีเทวา สิทธิมันตัง นะมามิหัง ฯ คาถานี้ว่า ๓ หน

อิจเจวะมัจจันตะ นะมัสสะเนยยัง นะมัสสะมาโน ระตะนัตตะยังยัง ปุญญาภิสันทัง วิปุลัง อะลัตถัง ตัสสานุภาเวนะ หะตันตะราโย ฯ คาถานี้ว่า ๓ หน

คาถาสำหรับเสกดินสอ

พุทธัง ยาวะชีวัง สะระณัง คัจฉามิ
ธัมมัง ยาวะชีวัง สะระณัง คัจฉามิ
สังฆัง ยาวะชีวัง สะระณัง คัจฉามิ ฯ

ขึ้นวรรคที่ ๑

ปะถะมัง พินทุกังชากัง ฯ เขียนเป็น**พินทุ** คือแวงกลมดังนี้

คาถาสำหรับเสกพินทุ

พินทุเอกังสุมังพันธัง พินทุโทอังกุสังยะถา
พินทุตรีธัมม์วิชาลันทะ เอกะพินทุวิชานะเย ฯ

ทำทัณฑะ

ทุติยัง ทัณฑะ เมวะจะ ฯ เขียนเป็น**ไม้ท้าวง่าม** ต่อจากแวงกลมดังนี้

คาถาสำหรับเสกทัณฑะ

ทัณฑะเอกังสุมังพันธัง ทัณฑะโทอังกุสังยะถา
ทัณฑะตรีธัมม์วิชาลันทะ ทะเวทัณฑะวิชานะเย ฯ

ทำเภทะ

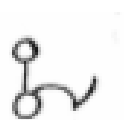

ตะติยัง เภทะ กัญเจวะ ฯ เขียนเป็น**เภทะ** คือต่อจากไม้ท้าวง่ามดังนี้

คาถาสำหรับเสกเภทะ

เภทะเอกังสุมังพันธัง เภทะโทอังกุสังยะถา
เภทะตรีธัมม์วิชาลันทะ ตรีนิเภทะวิชานะเย ฯ

ทำอังกุ

จะตุตถัง อังกุ สัมภะวัง ฯ เขียนเป็น**ขอ** คือต่อจากเภทะดังนี้

คาถาสำหรับเสกอังกุ

อังกุเอกังสุมังพันธัง อังกุโทอังกุสังยะถา
อังกุตรีธัมม์วิชาลันทะ จัตตุอังกุวิชานะเย ฯ

ทำสิระ

ปัญจะมัง สิระสัง ชาตัง นะกาโรโหติสัมภะโว ฯ เขียนเป็น**เศียร** คือต่อจากแววกลมข้างบนนี้

คาถาสำหรับเสกสิระ

สิระเอกังสุมังพันธัง สิระโทสังอังกุสังยะถา
สิระตรีธัมม์วิชาลันทะ ปัญจะสิระวิชานะเย ฯ

คาถาสำหรับนมัสการนะ

ตรีนิ กัตวานะ นะการัง ปัญจะสัมภะวังฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน
หมายเหตุ เฉพาะคาถาสำหรับเสกพินทุ ทัณฑะ เภทะ อังกุ สิระ ท่านวางไว้หลายแบบด้วยกัน ได้สอบสวนดูแล้วบางแบบก็ตรงกัน บางแบบก็ไม่ตรงกัน เช่นบางแบบ ท่านใช้เสกดังนี้

พินทุเอกังสุมังพันธัง พินทุโทอังกุสังยะถา
พินทุพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ เอกะพินทุวิชานะเย ฯ
ทัณฑะเอกังสุมังพันธัง ทัณฑะโทอังกุสังยะถา
ทัณฑะพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ ทะเวทัณฑะวิชานะเย ฯ
เภทะเอกังสุมังพันธัง เภทะโทอังกุสังยะถา
เภทะพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ ตรีนิเภทะวิชานะเย ฯ

อังกุเอกังสุมังพันธัง อังกุโทอังกุสังยะถา
อังกุพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ จะตุตถะอังกุวิชานะเย ฯ
สิระเอกังสุมังพันธัง สิระโทอังกุสังยะถา
สิระพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ ปัญจะสิระวิชานะเย ฯ

ซึ่งทั้งสองแบบนี้ใช้กันอยู่เป็นอันมาก นอกจากนี้ไปก็มีผิดเพี้ยนไปต่างๆ ไม่ตรงกัน ให้เลือกพิจารณาใช้กันเอาเถิด

ลบ พินทุ ฯลฯ สิระ เป็น นะโมพุทธายะ

ปะถะมัง พินทุโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นพินทุ) นะกาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **นะ** คือให้ลบพินทุเสียแล้วลง **นะ** ลงไป)

ทุติยัง ทัณฑะโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นทัณฑะ) โมกาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **โม** คือให้ลบทัณฑะเสียลง **โม** ลงไป)

ตะติยัง เภทะโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นเภทะ) พุทกาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **พุท** คือให้ลบเภทะเสียลง **พุท** ลงไป)

จะตุตถัง อังกุโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นอังกุ) ธากาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **ธา** คือให้ลบอังกุเสียลง **ธา** ลงไป)

ปัญจะมัง สิระโลโปจะ (ลบส่วนที่เป็นสิระ) ยะกาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **ยะ** คือให้ลบสิระเสียลง **ยะ** ลงไป)

สำเร็จเป็นนะโมพุทธายะ (คือพระเจ้า ๕ พระองค์)

คาถาสำหรับนมัสการนะโมพุทธายะ

นะกาโรกุกกุสันโธ โมกาโรโกนาคะมะโน พุทกาโรกัสสะโปพุทโธ ธากาโรโคตะโมพุทโธ ยะกาโรอะริยะเมตตัยโย ปัญจะพุทธา นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

นะกาโรปะถะมังฌานัง โมกาโรทุติยังฌานัง พุทกาโรตะติยังฌานัง ธากาโรจะตุตถังฌานัง ยะกาโรปัญจะมังฌานัง นะโมพุทธายะ ลักขะณัง สัพพะพุทเธหิ เทสิตัง นะกาโรรูปักขันโธ โมกาโรเวทนากขันโธ พุทกาโรสัญญากขันโธ ธากาโรสังขารักขันโธ ยะกาโรวิญญาณักขันโธ ปัญจะพุทธานะมามิหัง ฯ

นะรานะระหิตังเทวัง นะระเทเวหิปูชิตัง
นะรานังกามะปังเกหิ นะมามิสุคะตังชินัง ฯ

โมหะมานังปะริชิตัง โมหะมัตตังปะกาสิตัง
โมหะสัพพัญญุตะญาณัง โมหะชิตังนะมามิหัง ฯ
พุทโธพุทธานังพุทธะตัง พุทธัญจะพุทธะภาสิตัง
พุทธะตังสุคะตังชินัง พุทธะภาสิตังนะมามิหัง ฯ
ธาตานังสัพพะธัมมานัง ธาตุภูตังปะกาสิตัง
ธาตานังสัคคะนิพพานัง ธาตุภูตังนะมามิหัง ฯ
ยะทะชันติสังวิธานะ ยะทะธัมสาสะปัญญานะ
ยะทะสังฆาอะนุปปัตโต ยะทะติณณังนะมามิหัง ฯ
คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

หมายเหตุ ในวรรคต่อ ๆ ไปทุกวรรคก็ให้เริ่มทำตั้งแต่**พินทุ**มาจนเป็น**นะโมพุทธายะ**ดุจกันนี้ทุกประการแล

ลบนะโมพุทธายะเป็นมะอะอุ

ปะถะมัง นะโม โลโปจะ (ลบนะโมเสีย) มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **มะ** คือลบนะโมแล้วลง **มะ** ลงไป)

ทุติยัง พุทธา โลโปจะ (ลบพุทธาเสีย) อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **อะ** คือลบพุทธาแล้วลง **อะ** ลงไป)

ตะติยัง ยะ โลโปจะ (ลบยะเสีย) อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ (บังเกิดเป็น **อุ** คือลบยะแล้วลง **อุ** ลงไป)

คาถาสำหรับเสกและนมัสการมะอะอุ

มะอะอุ ลักขะณังชาตัง มะกาโรพุทธะลักขะณัง อะกาโรธัมมะลักขะณัง อุกาโรสังฆะลักขะณัง อิจเจตังระตะนัตตะยัง ฯ

มะอะอุ เมตตา จะ มหาราชา สัพพะสิเนหา จะ ปูชิโต สัพพะสุขา จะ มหาลาภา สัพพะโกรธา วินาสสันติ ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

นะมัสสิตวา อิสีสิทธิโลกะนาถัง อิสีสัจจะพันธัง สังคามังอะหังวันทามิตังสะทา ฯ
ธัมมะเถโร ธัมมะกาโม ธัมมะคะรุตะถาคะโต
ธัมมะทัสสี ธัมมะราชา ธัมมะสามี จะ เต นะโม ฯ
อะระหัง ปูชาสักการัง อะระหัง ปาเทสุ ปูระเย
อะระหัตตะพะลัปปัตโต อะระโห นามะ จะ เต นะโม ฯ
อุตตะโม จัตตุโร พุทโธ อุตตะโม ธัมมะเทสะยิ
อุตตะโม โมกขะตะเทหัง อุตตะโมตังนะมามิหัง ฯ

คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

หมายเหตุ สำหรับคาถาเสก และนมัสการ**นะโมพุทธายะ**กับ**มะอะอุ**นั้น ได้ลอกตามต้นฉบับเดิมมิได้เปลี่ยนแปลงแก้ไขเพราะคาถาที่ท่านวางไว้ในโบราณคัมภีร์ต่างๆ สำหรับใช้เสกนมัสการ**นะโมพุทธายะ**และ**มะอะอุ**นั้นมีหลายแบบด้วยกัน พึงพิจารณาดูเองเถิด

ลบมะอะอุเป็นองค์พระภควัมบดี

ปะถะมัง มะ อัฑฒะโลโปจะ (ลบมะเสียครึ่งตัว) สีสะพุทธาวิชายะเต ฯ ลบมะครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เศียรพระ** คือวงกลมข้างบน

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ (ลบอะเสียครึ่งตัว) อังคะพุทธาวิชายะเต ฯ ลบอะครึ่งตัวบังเกิดเป็น**องค์** คือวงที่สองใหญ่กว่าวงพระเศียรวงกลมแรก

ตะติยัง อุ อัฑฒะโลโปจะ (ลบอุเสียครึ่งตัว) ปาทะพุทธาวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**บาทพระ** เขียนเป็นวงๆ ที่สามต่อจากวงที่สองซึ่งสมมุติเป็นองค์ ให้เขียนติดกันไปทั้ง ๓ วง สำเร็จเป็นองค์พระแล

จะตุตถัง มะ เสสะโลโปจะ (ลบมะที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งจากการลบครั้งแรก) ทะเวเนตตะพุทธา วิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลือบังเกิดเป็น**พระเนตรทั้งสอง** คือจุด ๒ จุดในพระเศียรพระ

ปัญจะมัง อะ เสสะโลโปจะ (ลบอะที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งจากการลบครั้งแรก) ทะเวถะนะพุทธา วิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลือบังเกิดเป็น**ถันทั้งสอง** คือจุด ๒ จุดในวงองค์พระ)

ฉัฏฐะมัง อุ เสสะโลโปจะ (ลบอุที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งจากการลบครั้งแรก) ทะเวหัตถะปาทะพุทธา วิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลือบังเกิดเป็น**พระหัตถ์**และ**พระบาท** คือขีดเส้นในวงองค์พระและวงบาทพระสมมุติให้เป็นพระหัตถ์และพระบาททั้ง ๒

สำเร็จเป็นองค์พระภควัมบดีดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการพระภควัมบดี

ตรีนิอักขะรา คะวัมปะติ สะวัสสะติ สุคะตังถานัง นะมามิสุคะตะเถรัง มหาเตชัง มหาตะปัง ผะเลนะ ผะละเตเชนะ โหนตุเมชะยะมังคะลัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

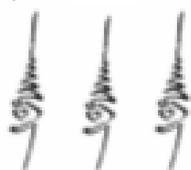
ลบพระภควัมบดีเป็นอุนวอุณณาโลม

ปะถะมัง สีสะพุทธา โลโปจะ (ลบวงกลมแรกเศียรพระเสีย) อุณณาโลมา ปัจจุปปันนา วิชายะเต ฯ บังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลม**

ทุติยัง อังคะพุทธา โลโปจะ (ลบวงที่สององค์พระเสีย) อุณณาโลมา ปัจจุปปันนา วิชายะเต ฯ บังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลม**

ตะติยัง ปาทะพุทธา โลโปจะ (ลบวงกลมที่สามครั้งสุดท้ายบาทพระเสีย) อุณณาโลมา ปัจจุปปันนา วิชายะเต ฯ บังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลม**

ลบองค์พระเป็นอุนวอุณณาโลมเรียงไปทั้ง ๓ ตามลำดับนี้

คาถาสำหรับนมัสการอุนวอุณณาโลม

นะมามิ อุณณาโลมัมปิ พุทธะโลมะเสฏฐัฐังรูปัง โลกะเสฏฐัฐังจะ สะกะลัง อุณณาโลมัง วันทามิ ตัง ฯ คาถานี้ว่า ๓ หน

ลบอุนวอุณณาโลมทั้ง ๓ เป็นสูญ

ปะถะมัง ตีณิอุณณาโลมะโลปัง สูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบอุนวอุณณาโลมทั้ง ๓ เสีย บังเกิดเป็น**สูญ**ดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการสูญ

นะมามิ โชติปะระมัตถะสูญญัง นะมามิ สูญญัง ปะระมัตถะเทสัง นะมามิ เทสัง ปะระมัตถะสูญญัง ยัง ยัง ปะนะ เทสัง นะมามิ พุทธะ ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

อันคาถานมัสการสูญบทนี้ให้ใช้ทั้งสูญ มหาสูญและนิพพานสูญทุกแห่งไป ถ้าที่ไหนมีอยู่แล้วมิต้องใช้

ลบสูญเป็นมหาสูญ

ทุติยัง สูญญะการะโลปัง มหาสูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลงสูญชั้นหนึ่งเป็น**มหาสูญ ๒ ชั้น**ดังนี้

ลบมหาสูญเป็นนิพพานสูญ

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ปะถะมัง มหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๑ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๒

ให้ตั้ง**นะพินทุ**แล้วลบเป็น**นะโมพุทธายะ**ดังกล่าวแล้วในวรรคที่หนึ่ง แล้วให้ลบ**นะโมพุทธายะ**เป็น**มะอะอุ**ดังนี้ ฯ

ปะถะมัง นะโมโลปัง มะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบ**นะโม**เป็น**มะ**

ทุติยัง พุทธาโลปัง อะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบ**พุทธา**เป็น**อะ**

ตะติยัง ยะโลปัง อุการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบ**ยะ**เป็น**อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นอุทัยองการ

ปะถะมัง มะ อัฑฒะโลปัง อุฏฐานะอุทะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบมะครึ่งตัวเป็น**เศียรอุทัย** (คือเขียนเป็นหัวตัวอุอันดับที่ ๑)

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลปัง ปาทะอุทะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะครึ่งตัวเป็น**บาทอุทัย** (คือเขียนต่อจากหัวเป็นรูปตัวอุอันดับที่ ๒)

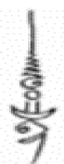
ตะติยัง อุ อัฑฒะโลปัง อัฑฒะจันทะอุทะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุครึ่งตัวเป็น**จันทร์ครึ่งซีก** (คือเขียนเป็นจันทร์บนตัวอุอันดับที่ ๓)

จัตตุถัง มะ เสสะโลปัง ชิวหาอุทะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลืออีกครึ่งตัวเป็น**ชิวหาอุทัยองการ** (คือเขียนเส้นสองเส้นขนานกันจากจันทร์ครึ่งซีกขึ้นไปอันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะ เสสะโลปัง พินทุอุทะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลืออีกครึ่งตัวเป็น**พินทุอุทัยองการ** (คือเขียนเป็นวงกลมพินทุลงบนเส้นขนานทั้ง ๒ เส้นที่ลากต่อขึ้นไปอันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง อุ เสสะโลปัง นะวาฏฐะอุทะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลืออีกครึ่งตัวเป็น**อุนวอุณณาโลมอุทัยองการ** (คือเขียนอุณณาโลมลงต่อขึ้นไปจากวงกลมพินทุอันดับที่ ๖)

สำเร็จเป็นอุนวอุณณาโลมอุทัยองการดังนี้

คาถาสำหรับเสกอุนวอุณณาโลมอุทัยองการ

ตีณิอักขะรา อังการะกะตัง อุทะยะนามะอังการะ สิริสัมปันนัง โหติสัมภะวัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

คาถาสำหรับนมัสการอุนวอุณณาโลมอุทัยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง อุทะยะนามะอังการะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯคาถานี้ว่า ๓ หน

ลบอุนวอุณณาโลมอุทัยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะอุทะยะอังการะโลปัง สูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบอุนวอุณณาโลมอุทัยองการเป็น**สูญ** (คือลบเฉพาะอุณณาโลมอันดับที่ ๖ แห่งเดียวเป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลปัง มหาสูญญะการัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญชั้นเดียวสูญสองชั้น) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**สูญนิพพาน** (สูญที่มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบพินทุอุทัยองการ

ปะถะมัง พินทุอุทะยะอังการะโลปัง สูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบพินทุอุทัยองการเป็น**สูญ** (คือลบเฉพาะพินทุอันดับที่ ๕ แห่งเดียวเท่านั้นเป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลปัง มหาสูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญชั้นเดียวเป็นสองชั้น) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญ ๒ ชั้นเป็น**สูญนิพพาน** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบชิวหาอุทัยองการ

ปะถะมัง ชิวหาอุทะยะอังการะโลปัง สูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบชิวหาอุทัยองการเป็น**สูญ** (คือลบเฉพาะชิวหาอันดับที่ ๔ ขีดเป็นขีด ๒ เส้นเป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลปัง มหาสูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญชั้นเดียวเป็นสูญ) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบพระจันทร์ครึ่งซีก

ปะถะมัง อัฑฒะจันทะอุทะยะอังการะโลปัง สูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบพระจันทร์ครึ่งซีกเป็น**สูญ** (คือลบเฉพาะพระจันทร์ครึ่งซีกอันดับที่ ๓ เป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลปัง มหาสูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญชั้นเดียวเป็นสูญ ๒ ชั้น) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบอุบาทอุทัยองการ

ปะถะมัง อุปาทะอุทะยะอังการะโลปัง สูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบอุบาทอุทัยองการเป็น**สูญ** (คือลบตัวอุที่เหลือครั้งสุดท้ายอันดับที่ ๑, ๒ เป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลปัง มหาสูญญะการังโหติสัมภะวัง ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญชั้นเดียวเป็นสูญ ๒ ชั้น) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ทุติยัง มหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๒ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๓

ให้ตั้ง**นะพินทุ**แล้วลบเป็น**นะโมพุทธายะ**ดุจเดียวกับวรรค ๑, ๒ แล้วให้ลบ**นะโมพุทธายะ**เป็นกุ**สลาธัมมา ฯลฯ อัพยากะตาธัมมา**ดังนี้ ฯ

ปะถะมัง นะโม โลโปจะ กุสลาธัมมาวิชายะเต ฯ ลบนะโมเป็น **กุสลาธัมมา**
ทุติยัง พุทธา โลโปจะ อะกุสลาธัมมาวิชายะเต ฯ ลบพุทธาเป็น **อะกุสลาธัมมา**
ตะติยัง ยะ โลโปจะ อัพยากะตาธัมมาวิชายะเต ฯ ลบยะเป็น **อัพยากะตาธัมมา**

สำเร็จเป็น กุสลาธัมมา อะกุสลาธัมมา อัพยากะตาธัมมา (คือพระอภิธรรมแล)

ลบกุสลาธัมมา ฯลฯ เป็น ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา

ปะถะมัง กุสลาธัมมา โลปัง ทุกขังกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบกุสลาธัมมาเป็น**ทุกขัง** ทุติยัง อะกุสลาธัมมา โลปัง อนิจจังกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอะกุสลาธัมมาเป็น**อนิจจัง**

ตะติยัง อัพยากะตาธัมมา โลปัง อะนัตตากาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอัพยากะตาธัมมาเป็น **อนัตตา**

สำเร็จเป็นทุกขัง อนิจจัง อนัตตา (คือพระไตรลักษณ์แล)

ลบทุกขัง อนิจจัง อนัตตาเป็นมะอะอุ

ปะถะมัง ทุกขัง โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบทุกขังเป็น **มะ**
ทุติยัง อนิจจัง โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอนิจจังเป็น **อะ**
ตะติยัง อนัตตา โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอนัตตาเป็น **อุ**
(คือพระรัตนตรัยแล)

ลบมะอะอุเป็นอุอะมะ

ปะถะมัง มะ โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ **มะ** เป็น **อุ**
ทุติยัง อะ โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ **อะ** เป็น **อะ**
ตะติยัง อุ โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ **อุ** เป็น **มะ**
สำเร็จเป็นอุอะมะ

คาถาสำหรับนมัสการอุอะมะ

อุทะยะธัมมิโน อะนาคามิ อะระหันตัง สัตตะโพชฌังคา ปัจจุปปันนา นะมามิหัง ฯ
อัพยากะตาธัมมา อะนาคามิ อะระหันตัง สัตตะโพชฌังคา ปัจจุปปันนา นะมามิหัง ฯ

มัคคะผะละเจตะนา อะนาคามิ อะระหันตัง สัตตะโพชฌังคา ปัจจุปปันนา นะมามิหัง ฯ
คาถานี้ให้เสก ๓ หนแล

ลบอุอะมะคืนเป็นมะอะอุ

ปะถะมัง อุ โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ **อุ** เป็น **มะ**
ทุติยัง อะ โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ **อะ** เป็น **อะ**
ตะติยัง มะ โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ **มะ** เป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุดังเก่า

ลบมะอะอุคืนเป็นอุนวอุณณาโลมนิสสัยองการ

ปะถะมัง มะ อัฑฒะโลโปจะ สีสะนิสสะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบ **มะ** เสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น **เศียรอุนิสสัยองการ** (อันดับที่ ๑)

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ มัชเฌนิสสะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบ **อะ** เสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น **ส่วนกลางอุนิสสะยะองการ** (อันดับที่ ๒)

ตะติยัง อุ อัฑฒะโลโปจะ ปาทะนิสสะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบ **อุ** เสียครึ่งตัวบังเกิดเป็นบาท**อุนิสสะอะองการ** (อันดับที่ ๓)

จะตุตถัง มะ เสสะโลโปจะ อัฑฒะจันทะนิสสะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษ **มะ** ที่เหลือครั้งสุดท้ายเป็น**จันทร์ครึ่งซีก** (อันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะ เสละโลโปจะ พินทุนิสสะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษ **อะ** ที่เหลือครั้งสุดท้ายเป็นพินทุ คือวงกลมสูรย์ (อันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง อุ เสละโลโปจะ นะวาฏฐะนิสสะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษ **อุ** ที่เหลือครั้งสุดท้ายเป็น**อุนวอุณณาโลม** นิสสัยองการคืออุณาโลม (อันดับที่ ๖)

สำเร็จเป็นอุนวอุณณาโลมนิสสัยองการดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการอุนวอุณณาโลมนิสสัยองการ

ฉัฏฐะ กะตะ นิสสะยะ อังการานุภาวัง สุขัง พะลัง เตโช ชะโย สุขาวะหัง โหนตุชัยยะมังคะลัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

คาถาสำหรับเสกอุนวอุณณาโลมนิสสัยองการ

ตีณิ อักขะรา อังการะ กะตะ นิสสะยะนามะ อังการะสิริสัมปันนัง โหติสัมภะวัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบอุนวอุณณาโลมนิสสัยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะนิสสะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอุนวอุณณาโลม นิสสัยองการเป็น**สูญ** (คือลบอุณณาโลมอันดับที่ ๖ เป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญเดียวเป็นสองสูญ) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบพินทุนิสสัยองการ

ปะถะมังพินทุ นิสสะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบพินทุเป็น**สูญ** (คือลบพินทุคือวงกลมสูรย์อันดับที่ ๕ เป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญเดียวเป็น ๒ สูญ) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพาน ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ลบพระจันทร์ครึ่งซีก

ปะถะมัง อัฑฒะจันทะนิสสะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบพระจันทร์ครึ่งซีกเป็น**สูญ** (คือลบพระจันทร์ครึ่งซีกอันดับที่ ๔ เป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญเดียวเป็น ๒ สูญ) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบบาทนิสสัยองการ

ปะถะมัง ปาทะนิสสะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบบาทนิสสัยองการเป็น**สูญ** (คือลบบาทนิสสัยองการอันดับที่ ๓ เป็นสูญ) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญเดียวเป็นสองสูญ) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบเศียรนิสสัยองการ

ปะถะมัง สีสะนิสสะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบเศียรนิสสัยองการเป็น**สูญ** (คือลบเศียรนิสสัยองการอันดับที่ ๑, ๒) ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มะหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ** (คือลบสูญเป็นสองสูญ) ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ตะติยัง มหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๓ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๔

ให้ตั้ง**นะพินทุ**ขึ้นแล้วให้ลบเป็น**นะโมพุทธายะ**ดุจดังที่กล่าวมาแล้วในวรรคที่ ๑, ๒, ๓ จากนั้นให้พึงลบ**นะโมพุทธายะ**ต่อไปดังนี้ ฯ

ปะถะมัง นะโมโลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ**นะโม**เป็น **มะ**

ทุติยัง พุทธาโลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ**พุทธา**เป็น **อะ**

ตะติยัง ยะโลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ**ยะ**เป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นอุมหาองการ

ปะถะมัง อุ อัฑฒะโลโปจะ อะโธมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เบื้องต่ำอุมหาองการ** (อันดับที่ ๑ คือขีดเป็นเส้นลงไปเส้นหนึ่ง)

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ มัชเฌมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**ท่ามกลางอุมหาองการ** (อันดับที่ ๒ คือขีดเส้นลงไปเบื้องบนเส้นเดิมเป็นเส้นขนานกัน)

ตะติยัง มะ อัฑฒะโลโปจะ อุทธังมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลบมะเสียครึ่งตัว บังเกิดเป็น**เบื้องบนอุมหาองการ** (อันดับที่ ๓ คือต่องอขึ้นไปจากเส้นที่สองแต่ยังมิได้ขมวดเป็นหัว)

จัตตุถัง กิตตะยุคเค กุกกุสันโธ สีสะมหาอังการะวิชายะเต ฯ ขมวดต่อไปจนสำเร็จเป็น**เศียรอุมหาองการ** (อันดับที่ ๔)

ติตา ยุคเค โกนาคะมะโน ปาทะมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลากเส้นที่เขียนทีแรกเป็น**บาทอุมหาองการ** (อันดับที่ ๕)

กุลียุคเค สิริสักยะมุนี ฐานะมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลากเส้นต่อให้เส้นขนานทั้งสองเชื่อมกันเป็น**ฐานอุมหาองการ** (อันดับที่ ๖)

ปะถะมัง อุการะเสสะโลโปจะ อัฑฒะจันทะมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลือครั้งสุดท้ายเป็น**จันทร์ครึ่งซีก** (อันดับที่ ๗)

ทุติยัง อะการะเสสะโลโปจะ ชิวหามหาอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลือครั้งสุดท้ายเป็น**ชิวหาอุมหาองการ** (อันดับที่ ๘ คือขีดเส้นตั้งขึ้นไปเป็นเส้นขนาน ๒ เส้นจากจันทร์ครึ่งซีก)

ตะติยัง มะการะเสสะโลโปจะ พินทุมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะครั้งสุดท้ายเป็น**พินทุอุมหาองการ** (อันดับที่ ๙ เขียนพินทุวงกลมต่อบนชิวหามหาองการ)

จัตตุถัง เสสะจุณณะธาตุโลโปจะ นะวาฏฐะมหาอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษจุณณะธาตุ (คือเศษทีเหลือจากที่ลบมาแล้วทั้งหมดข้างบนนั้น) บังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลมมหาองการ** (อันดับที่ ๑๐) ดังนี้

อุณณาโลมมหาองการ

คาถาเสกอุมหาองการ

กิตตะยุคคะ ติตายุคคะ ทะวาปะระยุคคะ กุลียุคคะ มหาอังการังโหติสัมภะวัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

คาถาสำหรับนมัสการอุมหาองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง มหาอังการะนามะหัง ชะยะสิทธินะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบอุนวอุณณาโลมมหาองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะ มหาอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอุนวอุณณาโลมมหาองการ (อันดับที่ ๑๐) เป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ลบพินทุอุมหาองการ

ปะถะมัง พินทุมหาอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบพินทุคือวงกลม (อันดับที่ ๙) เป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ลบชิวหาอุมหาองการ

ปะถะมัง ชิวหาอุมหาอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบชิวหาอุมหาองการคือเส้น ๒ เส้น (อันดับที่ ๘) เป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรติโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้
ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญังฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ลบอุมหาองการที่เหลือครั้งสุดท้าย

ปะถะมัง ทะเวทะวาอุมหาอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอุมหาองการครั้งสุดท้ายเป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้
ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

จัตตุถัง มหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๔ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๕

ให้ตั้ง**นะพินทุ**แล้วจึงลบเป็น**นะโมพุทธายะ**ดุจดังที่ทำมาแล้วในวรรคก่อน ฯ ผิดกันแต่ในวรรคนี้ท่านให้ทำตั้งต้นถึงสามครั้ง เมื่อตั้ง**นะพินทุ**แล้วลบเป็น**นะโมพุทธายะ** พึงให้ลบ**นะโมพุทธายะ**ต่อไปดังนี้ ฯ

ปะถะมัง นะโมโลโปจะ ปะฐะมะติสะระณาวิชายะเต ฯ ลบนะโมเป็น**พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ**
ทุติยัง พุทธาโลโปจะ ปะฐะมะติสะระณาวิชายะเต ฯ ลบพุทธาเป็น**ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ**
ตะติยัง ยะโลโปจะ ปะฐะมะติสะระณาวิชายะเต ฯ ลบยะเป็น**สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ**
สำเร็จเป็นพุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ สังฆัง สะระณัง คัจจามิ (คือพระไตรสรณคมน์)

ลบพระไตรสรณคมน์เป็นมะอะอุ

ปะถะมัง พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบพุทธัง สะระณัง คัจฉามิเป็น **มะ**

ทุติยัง ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบธัมมัง สะระณัง คัจฉามิเป็น **อะ**

ตะติยัง สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสังฆัง สะระณัง คัจฉามิเป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นไวยองการ

ปะถะมัง อุอัฑฒะ โปโปจะ อุฐานะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เศียรไวยองการ** (อันดับที่ ๑)

ทุติยัง อะอัฑฒะโลโปจะ ปาทะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**บาท ไวยองการ** คือต่อจากหัวลากลงมาเป็นตัวอุ (อันดับที่ ๒)

ตะติยัง มะอัฑฒะโลโปจะ อัฑฒะจันทะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบมะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**จันทร์ครึ่งซีก** (อันดับที่ ๓)

จะตุตถัง อุเสสะโลโปจะ ชิวหาวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**ชิวหาไวยองการ** คือเส้นสองเส้น (อันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะเสสะโลโปจะ พินทุวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**พินทุไวยองการ** คือวงกลม (อันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง มะเสสะโลโปจะ นะวาฏฐะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลมไวยองการ** (อันดับที่ ๖)

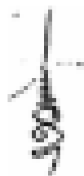
สำเร็จเป็นไวยองการดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการองค์ไวยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง วะยะนามะ อังการัญจะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบไวยองการเป็นมหาไวยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะพินทุชิวหาอัฑฒะจันทะ อุฐานะวะยะอังการะโลโปจะ มหาวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบองค์ไวยองการเป็นองค์มหาไวยองการ ลบครั้งเดียวหมดบังเกิดเป็นองค์มหาไวยองการ ดังนี้

ลบมหาไวยองการเป็นนิพพานสูญ

ปะถะมัง มหาวะยะ อังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบองค์มหาไวยองการ ลบครั้งเดียวหมดบังเกิดเป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ให้ตั้ง**นะพินทุ**ลงอีกครั้งหนึ่งเป็นครั้งที่สองแล้วลบเป็น**นะโมพุทธายะ** ต่อไปให้พึงลบไปอีกดังนี้

ปะถะมัง นะโม โลโปจะ ทุติยัง ติสะระณังวิชายะเต ฯ ลบนะโมเป็น**ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ**

ทุติยัง พุทธา โลโปจะ ทุติยัง ติสะระณังวิชายะเต ฯ ลบพุทธาเป็น**ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ**

ตะติยัง ยะโลโปจะ ทุติยัง ติสะระณังวิชายะเต ฯ ลบยะเป็น**ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ**

สำเร็จเป็นทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ (คือพระไตรสรณคมน์)

ลบพระไตรสรณคมน์

ปะถะมัง ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ เป็น **มะ**

ทุติยัง ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ อะกะโรโหติสัมภะโว ฯ ลบทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ เป็น **อะ**

ตะติยัง ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบทุติยัมปิ สังฆังสะระณัง คัจฉามิ เป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นไวยองการ

ปะถะมัง อุ อัฑฒะโลโปจะ อุฐานะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เศียรไวยองการ** (อันดับที่ ๑)

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ ปาทะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**บาทไวยองการ** คือลากต่อจากเศียรลงมาเป็นตัวอุ (อันดับที่ ๒)

ตะติยัง มะ อัฑฒะโลโปจะ อัฑฒะจันทาวิชายะเต ฯ ลบมะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**จันทร์ครึ่งซีก** (อันดับที่ ๓)

จะตุตถัง อุ เสสะโลโปจะ ชิวหาวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**ชิวหาไวยองการ** คือเป็นเส้นขีด ๒ เส้นต่อจากจันทร์ขึ้นไป (อันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะ เสสะโลโปจะ พินทุวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**พินทุไวยองการ** คือเป็นพินทุวงกลม (อันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง มะ เสสะโลโปจะ นะวาฏฐะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**อุณณาโลม** (อันดับที่ ๖)

สำเร็จเป็นองค์ไวยองการดังนี้

ลบองค์ไวยองการเป็นองค์มหาไวยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะพินทุชิวหา อัฑฒะจันทะวะยะอังการะโลโปจะ มหาวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบองค์ไวยองการ ลบครั้งเดียวหมดบังเกิดเป็น**องค์มหาไวยองการ**ดังนี้

ลบองค์มหาไวยองการเป็นนิพพานสูญ

ปะถะมัง มหาวะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบองค์มหาไวยองการ ลบครั้งเดียวหมดเป็น**สูญ**ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้ ◎
ตะติยัง มะหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ประมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕
ให้ตั้ง**นะพินทุ**ลงอีกครั้งเป็นครั้งที่สามแล้วลบเป็น**นะโมพุทธายะ** ต่อจากนั้นไปให้พึงลบต่อไปดังนี้
ปะถะมัง นะโม โลโปจะ ตะติยังติสะระณังวิชายะเต ฯ ลบนะโมเป็น**ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ**
ทุติยัง พุทธา โลโปจะ ตะติยังติสะระณังวิชายะเต ฯ ลบพุทธาเป็น**ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ**
ตะติยัง ยะ โลโปจะ ตะติยังติสะระณังวิชายะเต ฯ ลบยะเป็น**ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ**
สำเร็จเป็นตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ (คือพระไตรสรณคมน์)

ลบพระไตรสรณคมน์เป็นมะอะอุ

ปะถะมัง ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบตะติยัมปิพุทธัง สะระณัง คัจฉามิ เป็น **มะ**
ทุติยัง ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ เป็น **อะ**
ตะติยัง ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ เป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นองค์ไวยองการ

ปะถะมัง อุ อัฑฒะโลโปจะ อุฐานะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เศียรอุไวยองการ** (อันดับที่ ๑)
ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ ปาทะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**บาทอุไวยองการ** คือลากต่อจากเศียรลงมาสำเร็จเป็นรูปตัวอุ (อันดับที่ ๒)
ตะติยัง มะ อัฑฒะโลโปจะ อัฑฒะจันทะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบมะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**จันทร์ครึ่งซีก** (อันดับที่ ๓)
จะตุตถัง อุ เสสะโลโปจะ ชิวหาวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**ชิวหาไวยองการ** คือขีด ๒ ขีดนั้น (อันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะ เสสะโลโปจะ พินทุวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลืออีกครึ่งหนึ่งครั้งสุดท้าย

บังเกิดเป็น**พินทุไวยองการ** คือวงกลม (อันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง มะ เสสะโลโปจะ นะวาฏฐะวะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลืออีกครึ่งครั้ง

สุดท้ายบังเกิดเป็น**อุณณาโลมไวยองการ** (อันดับที่ ๖)

สำเร็จเป็นองค์ไวยองการดังนี้

ลบองค์ไวยองการเป็นองค์มหาไวยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะพินทุชิวหาอัฑฒะจันทะอุฐานะวะยะ อังการะโลโปจะมหาวะยะอังการะวิชายะ

เต ฯ ลบองค์ไวยองการ ลบครั้งเดียวหมดเป็น**องค์มหาไวยองการ**ดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการองค์มหาไวยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง มหาวะยะอังการัญจะ ชะยะสิทธินะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบองค์มหาไวยองการเป็นนิพพานสูญ

ปะถะมัง มหาวะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบองค์มหาไวยองการ ลบครั้งเดียวทั้งหมดเป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ประระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ปัญจะมัง มะหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๕ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๖

ให้ตั้ง**นะพินทุ**เป็นต้นไปก่อนดุจดังที่นำมาแล้วทุกวรรค แล้วจึงให้ลบเป็น**นะโมพุทธายะ** จากนั้นพึงให้ทำต่อไปดังนี้ ฯ

ปะถะมัง นะโมโลโปจะ ปะฐะมะปาระมิโย โหติสัมภะโว ฯ ลบนะโมเป็น**ทะสะบารมี**
ทุติยัง พุทธาโลโปจะ ทุติยะปาระมิโย โหติสัมภะโว ฯ ลบพุทธาเป็น**ทะสะอุปะบารมี**
ตะติยัง ยะโลโปจะ ตะติยะปาระมิโย โหติสัมภะโว ฯ ลบยะเป็น**ทะสะปะระมัตถะบารมี**

ลบบารมี

ปะถะมัง ทะสะปาระมิโย โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบทะสะปาระมิเป็น **มะ**
ทุติยัง ทะสะอุปะปาระมิโย โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบทะสะอุปะปาระมิเป็น **อะ**
ตะติยัง ทะสะปะระมัตถะปาระมิโย โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบทะสะปะระมัตถะปาระมิโยเป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นอุภัยองการ

ปะถะมัง อุ อัฑฒะโลโปจะ อุอุภะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เศียรอุอุภัยองการ** (อันดับที่ ๑)

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ ปาทะอุภะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**บาทอุภัยองการ** คือลากต่อจากหัวมาสำเร็จเป็นตัวอุ (อันดับที่ ๒)

ตะติยัง มะ อัฑฒะโลโปจะ อัฑฒะจันทะอุภะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบมะเสียครึ่งตัว บังเกิดเป็น**จันทร์ครึ่งซีกอุภัยองการ** (อันดับที่ ๓)

จะตุตถัง อุ เสสะโลโปจะ ชิวหาอุภะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้าย บังเกิดเป็น**ชิวหาอุภัยองการ** คือขีดสองขีด (อันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะ เสสะโลโปจะ พินทุอุภะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้าย บังเกิดเป็น**พินทุอุภัยองการ** คือวงกลม (อันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง มะ เสสะโลโปจะ นะวาฏฐะอุภะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้าย

เป็น**อุนวอุณณาโลมอุภัยองการ** (อันดับที่ ๖)

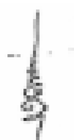
สำเร็จเป็นอุภัยองการดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการอุภัยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง อุภะยะอังการะนามะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบอุภัยองการเป็นมหาอุภัยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะพินทุชิวหาอัฑฒะจันทะอุฐานะ อังการะโลโปจะ มหาอุภะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุภัยองการ ลบครั้งเดียวให้หมดเป็นมหาอุภัยองการ

คาถาสำหรับนมัสการมหาอุภัยองการ

วันทิตวา สิริสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง มหาอุภะยะอังการะนามะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบมหาอุภัยองการเป็นนิพพานสูญ

ปะถะมัง มหาอุภะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบมหาอุภัยองการครั้งนี้เดียวหมดเป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

ฉัฏฐะมัง มหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๖ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๗

ให้ตั้ง**นะพินทุ**เป็นต้นไปก่อนดุจดังที่เคยกระทำกันมาแล้ว จึงให้ลบ**นะพินทุ**เป็น**นะโมพุทธายะ** จาก**นะโมพุทธายะ** พึงให้ลบต่อไปดังนี้ ฯ

ปะถะมัง นะโม โลโปจะ นะระวันทะนัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบนะโมเป็นนะระวันทะนัง คือ **นะโม ตัสสะ ภะคะ**

ทุติยัง พุทธา โลโปจะ อินทะวันทะนัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบพุทธาเป็นอินทะวันทะนัง คือ **วะโต อะระหะโต**

ตะติยัง ยะ โลโปจะ พรหมมะวันทะนัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบยะเป็นพรหมมะวันทะนัง คือ **สัมมา สัมพุท ธัสสะ**

สำเร็จเป็นนะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ฯ

จากนี้ให้ลบต่อไปเป็น ๓ คราวด้วยกัน คือคราวแรก ลบ**นะโม ตัสสะ ภะคะ**ไปจนถึงนิพพานสูญ คราวที่สองให้ลบ**วะโต อะระหะโต**ไปจนถึงนิพพานสูญ คราวที่สามให้ลบ**สัมมา สัมพุท ธัสสะ**จนไปถึงนิพพานสูญ

ลบนะโม ตัสสะ ภะคะ

ปะถะมัง นะโม โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบนะโมเป็น **มะ**

ทุติยัง ตัสสะ โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบตัสสะเป็น **อะ**

ตะติยัง ภะคะ โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบภะคะเป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบองค์สมัยองการเป็นมหาสมัยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะพินทุ ชิวหาอัฑฒะจันทะอุฐานะสะมะยะอังการะโลโปจะ มหาสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบองค์สมัยองการเป็นมหาสมัยองการ ลบครั้งเดียวหมดบังเกิดเป็น**มหาสมัยองการ**

สำเร็จเป็นรูปดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการมหาสมัยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง มหาสะมะยะอังการัญจะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบมหาสมัยองการเป็นนิพพานสูญ

ปะถะมัง มหาสะมะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบองค์มหาสมัยองการเป็น**สูญ**ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลโปจะ นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบวะโต อะระหะโต

ปะถะมัง วะโต โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบวะโตเป็น **มะ**
ทุติยัง อะระ โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบอะระเป็น **อะ**
ตะติยัง หะโต โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบหะโตเป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นสมัยองการ

ปะถะมัง อุ อัฑฒะโลโปจะ อุฐานะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เศียรอุสมัยองการ** คือลบอุครึ่งตัวเป็นเศียรสมัยองการ (อันดับที่ ๑)

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ ปาทะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**บาทอุสมัยองการ** คือลากต่อจากเศียรลงมาจนสำเร็จเป็นตัวอุ (อันดับที่ ๒)

ตะติยัง มะ อัฑฒะโลโปจะ อัฑฒะจันทะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบมะเสียครึ่งหนึ่ง บังเกิดเป็น**จันทร์ครึ่งซีก** (อันดับที่ ๓)

จะตุตถัง อุ เสสะโลโปจะ ชิวหาสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**ชิวหาสมัยองการ** คือขีดเป็นเส้นสองเส้น (อันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะ เสสะโลโปจะ พินทุสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**พินทุสมัยองการ** คือวงกลม (อันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง มะ เสสะโลโปจะ นะวาฏฐะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลืออยู่เป็นครั้งสุดท้ายบังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลม** (อันดับที่ ๖)

สำเร็จเป็นรูปดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการองค์สมัยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง สะมะยะอังการะนามะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบองค์สมัยองการเป็นมหาสมัยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะพินทุชิวหาอัฑฒะจันทะอุฐานะสะมะยะอังการะโลโปจะ มหาสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบองค์สมัยองการครั้งเดียวหมดเป็น**องค์มหาสมัยองการ**

สำเร็จเป็นรูปดังนี้

คาถานมัสการองค์สมัยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง มหาสะมะยะอังการัญจะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบมหาสมัยองการเป็นนิพพานสูญ

ปะถะมัง มหาสะมะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบองค์มหาสมัยองการ ลบครั้งเดียวหมดบังเกิดเป็น**สูญ**ดังนี้ ○

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้ ◎

ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้ ⊕

ลบสัมมา สัมพุท ธัสสะ

ปะถะมัง สัมมา โลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสัมมาเป็น **มะ**

ทุติยัง สัมพุท โลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสัมพุทเป็น **อะ**

ตะติยัง ธัสสะ โลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบธัสสะเป็น **อุ**

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือพระรัตนตรัย

ลบมะอะอุเป็นสมัยองการ

ปะถะมัง อุ อัฑฒะโลโปจะ อุฐานะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอุเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**เศียรอุ**

สมัยองการ (อันดับที่ ๑)

ทุติยัง อะ อัฑฒะโลโปจะ ปาทะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบอะเสียครึ่งตัวบังเกิดเป็น**บาทอุ**

สมัยองการ คือลากต่อจากเศียรเป็นตัวอุ (อันดับที่ ๒)

ตะติยัง มะ อัฑฒะโลโปจะ อัฑฒะจันทะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบมะเสียครึ่งตัว บังเกิดเป็น

จันทร์ครึ่งซีก (อันดับที่ ๓)

จะตุตถัง อุ เสสะโลโปจะ ชิวหาสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอุที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้าย

บังเกิดเป็น**ชิวหาสมัยองการ** คือขีดสองขีด (อันดับที่ ๔)

ปัญจะมัง อะ เสสะโลโปจะ พินทุสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษอะที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้าย

บังเกิดเป็น**พินทุ** คือวงกลม (อันดับที่ ๕)

ฉัฏฐะมัง มะ เสสะโลโปจะ นะวาฏฐะสะมะยะอังการะวิชายะเต ฯ ลบเศษมะที่เหลืออยู่ครั้งสุดท้าย

บังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลม** (อันดับที่ ๖)

สำเร็จเป็นสมัยองการดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการสมัยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง สะมะยะอังการะนามะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ
คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบสมัยองการเป็นมหาสมัยองการ

ปะถะมัง นะวาฏฐะพินทุชิวหาอัฑฒะจันทะ อุฐานะสะมะยะอังการะโลโปจะ มหาสะมะยะอังการะ
วิชายะเต ฯ ลบสมัยองการครั้งเดียวหมดเป็น**มหาสมัยองการ**

สำเร็จเป็นรูปดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการมหาสมัยองการ

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง มหาสะมะยะอังการัญจะ ชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ภาวนา ๓ หน

ลบมหาสมัยองการเป็นนิพพานสูญ

ปะถะมัง มหาสะมะยะอังการะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบมหาสมัยองการครั้งเดียวหมดเป็น**สูญ**ดังนี้

ทุติยัง สูญญะการะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญเป็น**มหาสูญ**ดังนี้
ตะติยัง มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญเป็น**นิพพานสูญ** (มีกากบาทกลาง) ดังนี้

สัตตะมัง มหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๗ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๘

ให้ตั้ง**นะพินทุ**ดุจดังที่เคยทำมาแล้วทุกวรรค แล้วให้ลบเป็น**นะโมพุทธายะ** จากนั้นพึงให้ลบ **นะโมพุทธายะ**ต่อไปดังนี้ ฯ
ปะถะมัง นะโมโลโปจะ นะระวันทะนัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบนะโมเป็นนะระวันทะนัง คือ **นะโม ตัสสะ ภะคะ**
ทุติยัง พุทธาโลโปจะ อินทะวันทะนัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบพุทธาเป็นอินทะวันทะนัง คือ **วะโต อะระหะโต**
ตะติยัง ยะโลโปจะ พรหมะวันทะนัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบยะเป็นพรหมะวันทะนัง คือ **สัมมาสัมพุทธัสสะ**

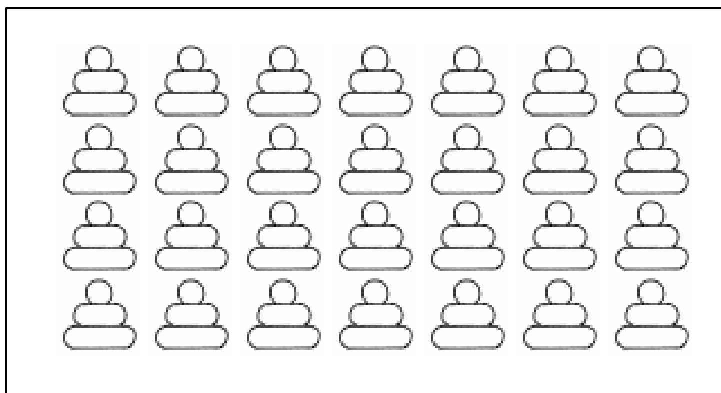
สำเร็จเป็นนะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ

ลบนะโม ฯลฯ สัมพุทธัสสะ

ปะถะมัง นะโมโลโปจะ จะตุตถัง นามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบนะโมเป็นพระนาม พระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ดังนี้ **ตัณหังกะโร เมธังกะโร สะระณังกะโร ทีปังกะโร** ฯ
ทุติยัง ตัสสะโลโปจะ จะตุตถัง นามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบตัสสะเป็นพระนามพระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ดังนี้ **โกณฑัญโญ สุมังคะโล สุมะโน เรวะโต** ฯ
ตะติยัง ภะคะโลโปจะ จะตุตถัง นามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบภะคะเป็นพระนาม พระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ดังนี้ **โสภีโต อะโนมะทัสสี ปะทุโม นาระโท** ฯ
จะตุตถัง วะโตโลโปจะ จะตุตถัง นามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบวะโตเป็นพระนามพระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ดังนี้ **ปะทุมุตตะโร สุเมโธ สุชาโต ปิยะทัสสิ** ฯ
ปัญจะมัง อะระโลโปจะ จะตุตถัง นามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบอะระเป็นพระนาม พระพุทธเจ้า ๔ พระองค์ดังนี้ **อัตถะทัสสี ธัมมะทัสสี สิทธัตโถ ติสโสจะ** ฯ
ฉัฏฐะมัง หะโตโลโปจะ ทะเวนามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบหะโตเป็นพระนามพระพุทธเจ้า ๒ พระองค์ดังนี้ **ปุสโส วิปัสสี** ฯ
สัตตะมัง สัมมาโลโปจะ ทะเวนามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบสัมพุทเป็นพระนามพระพุทธเจ้า ๒ พระองค์ดังนี้ **สีขีจะ เวสสะภู** ฯ
อัฏฐะมัง สัมพุทโลโปจะ ทะเวนามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบสัมพุทเป็นพระนามพระพุทธเจ้า ๒ พระองค์ดังนี้ **กุกกุสันโธ โกนาคะมะโน** ฯ
นะวะมัง ธัสสะโลโปจะ ทะเวนามะสัมพุทโธ โหติสัมภะโว ฯ ลบธัสสะเป็นพระนามพระพุทธเจ้า ๒ พระองค์ดังนี้ **กัสสะโป โคตะโม** ฯ
สำเร็จเป็นพระนามพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์

ลบพระนามพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์

ปะถะมัง อัฏฐะวีสะติ นามะพุทธา โลปานิ อัฏฐะวีสะติ หะทะยะพุทธาวิชายะเต ฯ ท่านให้ลบพระนามพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์เป็น**หทัยพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์**ดังนี้
ตัง เม สะ ทิ โก มัง สุ เร โส อะ ปะ นา ปะ สุ สุ ปิ อะ ธะ สิ ติ ปุ วิ สิ เว กุ โก กะ โค ฯ
ปะถะมัง อัฏฐะวีสะติ อักขระหะทะยะพุทธาโลโปจะ อัฏฐะวีสะติอังคะพุทธาวิชายะเต ฯ ท่านให้ลบอักขระหทัยพระพุทธเจ้าทั้ง ๒๘ พระองค์เป็น**องค์พระ ๒๘ พระองค์** ลบอักขระๆ หนึ่งเกิดเป็น **องค์พระองค์หนึ่ง** องค์พระนั้นเป็นรูปดังนี้

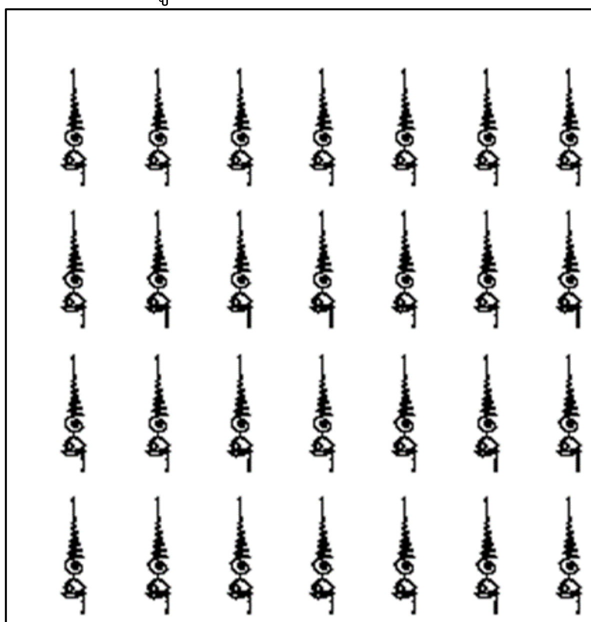
๒๘ พระองค์ด้วยกันเรียงกันไป

คาถาสำหรับนมัสการพระพุทธเจ้า ๒๘ พระองค์

อัฏฐะวิสะติ มหาพุทธา สัพเพวันทามิ เต อะหัง
เตนะสัจเจนะ สีเลนะ ขันติเมตตา พะเลนะจะ
เตปิตุมเห อะนุรักขันตุ อาโรคะเยนะ สุเขนะจะ
เตนะพุทธะ เตเชนะ สิริสิทธิชะยะ มังคะลานิ ฯ
คาถานี้ว่า ๓ หน

ลบองค์พระทั้ง ๒๘ พระองค์

ปะถะมัง อัฏฐะวีสะติ อังคะพุทธาโลปานิ อัฏฐะวีสะติ อุณณาโลมา วิชายะเต ฯ ลบองค์พระทั้ง ๒๘ พระองค์เป็น**อุนวอุณณาโลม ๒๘ องค์**ด้วยกัน ลบองค์พระองค์หนึ่งบังเกิดเป็น**อุนวอุณณาโลม**องค์หนึ่ง อุนวอุณณาโลมนั้นเป็นรูปดังนี้

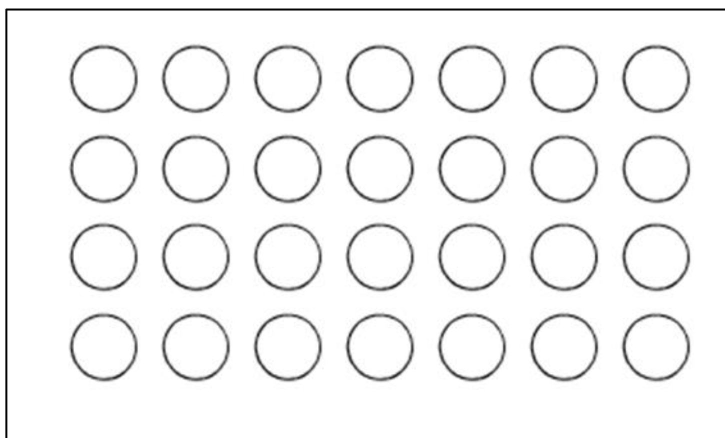
๒๘ องค์ด้วยกันเรียงกันไป

คาถาสำหรับนมัสการอุนวอุณณาโลม

วันทิตวา สิระสาปาเท อาจะริเย สิทธิมะหัง พุทธา อุณณาโลมะนามะชะยะสิทธิ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

ลบอุนวอุณณาโลมเป็นสูญ

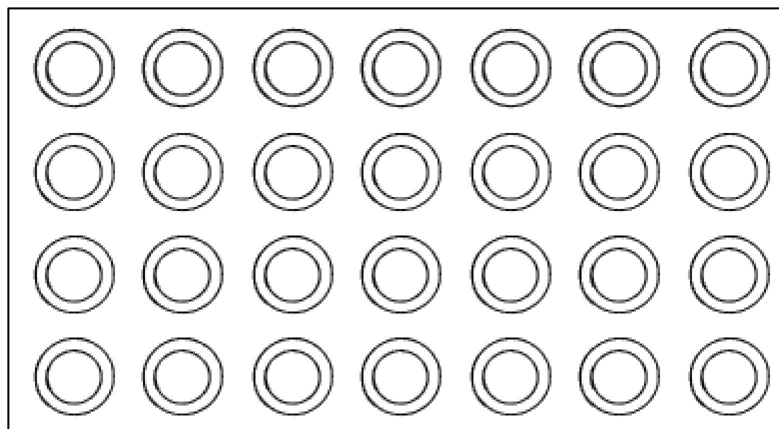
ปะถะมัง อัฏฐะวีสะติ อุณณาโลมะโลโปจะ อัฏฐะวีสะติ สูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบอุนวอุณณาโลมทั้ง ๒๘ เป็น**สูญ ๒๘ สูญ**ด้วยกัน ลบอุนวอุณณาโลมองค์หนึ่งบังเกิดเป็น**สูญๆ หนึ่ง** สูญนั้นเป็นรูปดังนี้

๒๘ สูญด้วยกันเรียงกันไป

ลบสูญเป็นมหาสูญ

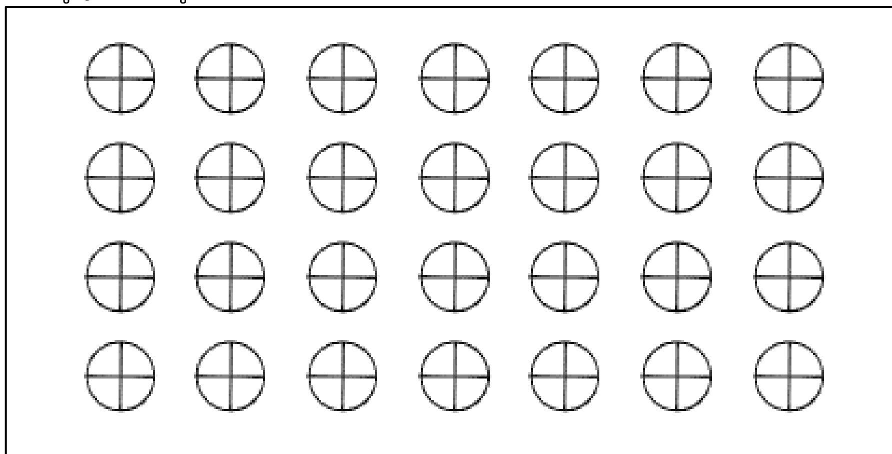
ทุติยัง อัฏฐะวีสะติ สูญญะการะโลโปจะ อัฏฐะวีสะติ มหาสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญทั้ง ๒๘ สูญเป็น**มหาสูญ ๒๘ มหาสูญ**ด้วยกัน ลบสูญ ๆ หนึ่งบังเกิดเป็น**มหาสูญๆ หนึ่ง** มหาสูญนั้นเป็นรูปดังนี้

๒๘ มหาสูญด้วยกันเรียงกันไป

ลบมหาสูญเป็นนิพพานสูญ

ตะติยัง อัฏฐะวีสะติ มหาสูญญะการะโลปัง นิพพานัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบมหาสูญทั้ง ๒๘ มหาสูญเป็น**นิพพานสูญ ๒๘ นิพพานสูญ**ด้วยกัน ลบมหาสูญ ๆ หนึ่งบังเกิดเป็น**นิพพานสูญๆ หนึ่ง** นิพพานสูญนั้นเป็นรูปดังนี้ มีกากบาทกลาง

๒๘ นิพพานสูญด้วยกันเรียงกันไป

คาถานมัสการนิพพานสูญ

สัมพุทเธ สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะ ตะถาคะโต สิทธิเตโช ชะโยนิจจัง สิทธิลาโภนิรันตะระ สัพพะกัมมะ นะมามิหัง ฯ คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

อัฏฐะมัง มหาวัคคัง นิฏฐิตัง จบมหาวรรคที่ ๘ แต่เพียงเท่านี้

ขึ้นวรรคที่ ๙

- ให้ตั้งนะพินทุ ดุจดังที่เคยทำมาและวทุกวรรค แล้วให้ลบเป็นนะโมพุทธายะจากนั้นพึงให้ลบ นะโม

พุทธายะ เป็นองค์พระ ๕ พระองค์ ให้เขียนเรียงกันไปตามลำดับด้วยสูตรดังต่อไปนี้

ลบนะโมพุทธายะเป็นองค์พระ ๕ องค์

○ ปะถะมัง	นะโลโปจะ	อังคะพุทธา	วิชายะเต ฯ	ลบนะเป็นองค์พระ
○ ทุติยัง	โมโลโปจะ	อังคะพุทธา	วิชายะเต ฯ	ลบโมเป็นองค์พระ
○ ตะติยัง	พุทโลโปจะ	อังคะพุทธา	วิชายะเต ฯ	ลบพุทเป็นองค์พระ
○ จะตุดถัง	ธาโลโปจะ	อังคะพุทธา	วิชายะเต ฯ	ลบธาเป็นองค์พระ
○ ปัญจะมัง	ยะโลโปจะ	อังคะพุทธา	วิชายะเต ฯ	ลบยะเป็นองค์พระ

องค์พระ ๕ พระองค์

ลบทีหนึ่งเป็นองค์พระหนึ่ง คือ ลบนะ ลบโม ลบพุท ลบธา ลบยะ เป็นองค์พระ ๕ พระองค์ เขียนเรียงกันไป แล้วจึงนมัสการด้วย ฯ นะกาโรกุกกุสันโธ ฯลฯ

ลบองค์พระเป็นองค์พระในการดอกบัว

- ปะถะมัง อังคะพุทธาโลโปจะ อังคะพุทธาปะทุมัง วิชายะเต ฯ ลบองค์พระองค์ที่ ๑ เป็นองค์ พระอยู่ใน

ดอกบัวองค์ที่ ๑

- ทุติยัง อังคะพุทธาโลโปจะ อังคะพุทธาปะทุมัง วิชายะเต ฯ ลบองค์พระองค์ที่ ๒ เป็นองค์ พระอยู่ใน

ดอกบัวองค์ที่ ๒

- ตะติยัง อังคะพุทธาโลโปจะ อังคะพุทธาปะทุมัง วิชายะเต ฯ ลบองค์พระองค์ที่ ๓ เป็นองค์ พระอยู่ใน

ดอกบัวองค์ที่ ๓

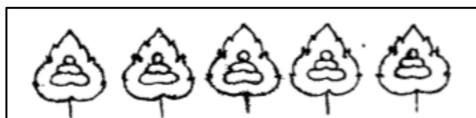
- จะตุตถัง อังคะพุทธาโลโปจะ อังคะพุทธาปะทุมัง วิชายะเต ฯ ลบองค์พระองค์ที่ ๔ เป็นอง พระอยู่ใน

ดอกบัวองค์ที่ ๔

- ปัญจะมัง อังคะพุทธาโลโปจะ อังคะพุทธาปะทุมัง วิชายยะเตฯ ลบองค์พระองค์ที่ ๕ เป็นองค์ พระอยู่

ในดอกบัวองค์ที่ ๕

องค์พระประทุม

ลบองค์พระทีละองค์ เป็นองค์พระมหาประทุม ๕ องค์ เรียกกันไปตามลำดับ ให้นมัสการด้วย

- โองการพินทุนาถัง อุปปันนัง พรหมาสะหะปะตินามะ อาทิกัปเป อาคะโต ปัญจะปะทุมัง ทิสวา นะโม

พุทธายะ วันทะนังฯ

ลบองค์พระประทุมทั้ง ๕ เป็นมะอะอุ

- ปะถะมัง ทะเวพุทธา ปะทุมังโลโปจะ มะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบองค์พระมหาประทุม ๒ องค์ เป็น

มะ

- ทุติยัง ทะเวพุทธา ปะทุมังโลโปจะ อะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบองค์พระมหาประทุม ๒ องค์ เป็น อะ
- ตะติยัง เอกะพุทธา ปะทุมังโลโปจะ อุกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบองค์พระมหาประทุมที่เหลืออีก ๑ องค์

เป็น อุ

สำเร็จเป็นมะอะอุ คือ พระรัตนไตร

คาถาสำหรับนมัสการ มะอะอุ

- มะ สุตะลักชะณัง อะ วินะยะลักขะณัง อุ ปะระมัตถะลักขะณัง ฯ คาถานี้ว่า ๓ หน
- มะอะอุ ลักขะณังชาตัง มะกาโรพุทธะลักขะณัง อะกาโรธัมมะลักขะณัง อุกาโรสังฆะลักชะณัง อิจเจตัง

รัตนัตตะยัง ฯ

- มะอะอุ เมตตา จะมหาราชา สัพพะสิเนหา จะปูชิตา สัพพะสุกขา จะมหาลาภา สัพพะ โกรธา วินา

สสันติ ฯ ว่า ๓ หน

- นะมัสสิตวา อิสิทธิโลกะนาถัง อิสิทธิจะพันธะนัง สังครามะ อะหังวันทามิ ตังสะทา ฯ
- ธัมมัฏฐิโต ธัมมะคุรุ ธัมมะกาโม ตะถาคะโต ธัมมะทัสสี ธัมมะราชา ธัมมะสามิ จะเตนะโม ฯ
- อะระหังปูชาสักการัง อะระโหปาปังอะกาเย อะระหัตตะผะลัปปัตโต อะระโห นามะเตนะโม ฯ
- อุตตะโมจัตตุโรพุทโธ อุตตะโมธัมมะเทสุยิ อุตตะโมโมกชัตตะเทหัง อุตตะโมตังนะมามิหัง ฯ ว่า ๓ หน

ลบมะอะอุ เป็น อุอะมะ

- ปะถะมัง มะโลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ มะ เป็น อุ
- ทุติยัง อะโลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ อะ เป็น อะ
- ตะติยัง อุโลโปจะ มะโลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ อุ เป็น มะ

ลบอุอะมะ เป็น อะมะอุ

- ปะถะมัง อุโลโปจะ อะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ อุ เป็น อะ
- ทุติยัง อะโลโปจะ มะกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ อะ เป็น มะ
- ตะติยัง มะโลโปจะ อุกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบ มะเป็น อุ

ลบอะมะอุ เป็น อุนวอุณณาโลม

- ปะถะมัง อะโลโปจะ อุณณาโลมาวิชายะเต ฯ ลบอะเป็นอุนวอุณณาโลมที่ ๑
- ทุติยัง มะโลโปจะ อุณณาโลมาวิชายะเต ฯ ลบมะเป็น อุณณาโลมที่ ๒
- ตะติยัง อุโลโปจะ อุณณาโลมาวิชายะเต ฯ ลบอุเป็นอุณณาโลม ๓

ลบ อะมะอุเป็น เป็น อุนวอุณณาโลมทั้ง ๓ เรียงกันไปตามลำดับ ดังนี้

อุณนโลมอุทัย

คาถาสำหรับนมัสการอุนวออุณณาโลม

- นมัสสิตะวา อุณณาโลมา มหาสิทธิพุทธา มหาสิทธิธัมมา มหาสิทธิสังฆา อะระหังวันทามิ สัพพะทาฯ

ลบอุนวอุณณาโลมเป็นองค์อุทัย

- ปะถะมัง อุณณาโลมาโลโปจะ สีสะอุทะยะ กาโรโหติสัมภะโวฯ ลบอุนวอุณณาโลมองค์ที่ ๑ เป็นเศียร

อุทัย (๑) ดังนี้

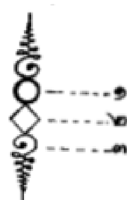
- ทุติยัง อุณณาโลมาโลโปจะ อังคะอุทะยะ กาโรโหติสัมภะโวฯ ลบอุนวอุณณาโลมองค์ที่ ๒ เป็นองค์

อุทัย (๒) ดังนี้

- ตะติยัง อุณณาโลมาโปจะ อุฐานะอุทะยะ กาโรโหติสัมภะโวฯ ลบอุนวอุณณาโลมองค์ที่ ๓ เป็น อุฐาน

เบื้องตำองค์อุทัย (๓) ดังนี้

องค์อุทัย

พึงจักรเครื่องบูชา คือเมื่อหมาอย่างละ ๕ กรวย ดอกได้ ธูป เทียน อย่างละ ๕ แป้งหอม น้ำหอม สำหรับเจิม

เมื่อจัดตั้งเครื่องบูชา และเจิมเสร็จแล้ว จึงกล่าวคาถาสำหรับนมัสการ ดังนี้

คาถานมัสการองค์อุทัย

- สิทธิริทธิเตโช มหาอุทะยะโลมัง สัพพะพุทธานะมามิหัง สัพพะธัมมานะมามิหัง สัพพะสังฆานะมามิหัง

ฯ คานั้นมัสการองค์อุทัย

- ปะถะมัง สีสะอุทะยะโลโปจะ สูญญะกาโรโหติสัมภะโวฯ ลบเศียรอุทัย (๑) เป็นสูญ (สูญชั้นเดียว)
- ทุติยัง อังคะอุทะยะโลโปจะ มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโวฯ ลบองค์อุทัย (๒) เป็นสูญ ๒ชั้น
- ตะติยัง อุฐานะอุทะยะโลโปจะ มหาสูญญัง ปะระมัง สูญญัง ฯ ลบอุฐานเบื้องต่ำ (๓) อุทั้งครั้งสุดท้ายเป็นมหาสูญ ๓ ชั้น เวลาทำให้เขียนเรียงกันดังนี้

สูญสุอุทัย

พึงจัดเครื่องบูชาให้เหมือนกับเครื่องบูชาองค์อุทัยนั้น สูญนี้ท่านกล่าวว่าทำความสูญ

- นะมัสสิตวา มหาสูญญัง อุทะยะการะ มหานุภาวัง สิทธิพุทธานะมิหัง สิทธิธัมมานะมามิหังสทธิสังฆา

นะมามิหังฯ

คาถาสำหรับนมัสการสูญอุทัย

- นะมัสสิตวา มหาสูญญัง อุทะยะการะ มหานุภาวัง สิทธิพุทธานะมามิหัง สิทธิธัมมานะมิหัง สิทธิสังฆานะมามิหังฯ

ลบสูญอุทัยเป็นมหาไวย

- ปะถะมัง สูญญะโลโปจะ วะยะกาโรโหติสัมภะโวฯ ลบสูญชั้น ๑ เป็นไวยขีดเป็น ๑ เส้น (๑)
- ทุติยัง มหาสูญญะโลโปจะ มหาวะยะกาโรติสัมภะโวฯ ลบมหาสูญ ๒ ชั้น (คือให้ลบเอาเหลือไว้ ๑ ใน

๓ ของสูญ) เป็นมหาไวย ขีดเป็น ๒ เส้น (๒)

- ตะติยัง มหาสูญญะโลโปจะ มหาวะยะกาโรโหติสัมภะโวฯ ลบมหาสูญ ๓ ชั้น (คือให้ลบเอาเหลือไว้ ๑

ใน ๓ ของสูญ) เป็นมหาไสยขีดเป็น ๓ เส้น (๓)

- จะตุตถัง มหาสูญญะเสสะโลโปจะ วะยะปะฏิจฉันโน โหติสัมภะโวฯ ลบเศษมฟาสูญ ๒ ชั้น เอาต่อกับ

องค์มหาไวย ๒ แห่ง พร้อมทั้งขมวดหัว (๔)

- ปัญจะมัง มหาสูญญะเสสะโสโปจะ มหาวะยะปะฏิจฉันโน โหติสัมภะโว ฯ ลบเศษมหาสูญ ๓ ชั้น เอา

ต่อเบื้องต่ำองมหาไวย ๓ แห่ง (๕)

องค์มหาไวย

คาถาสำหรับนมัสการองค์มหาไวย

- นมัสสิตวา วะยะมะหาวะยะกาโร สิทธิริทธิเตโช โหติสัมภะโว ฯ

ลบมหาไวยเป็นอุนวอุณณาโลมมหาไวย

- ปะถะมัง วะยะอังกาโรโปจะ วะยะอังการะอุณณาโลมา โหติสัมภะโวฯ ลบเบื้องบนองค์มหาไวย ๒

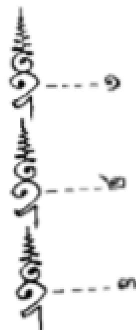
เส้น เป็นอุนวอุณณาโลมามหาไวยองการเบื้องบน ดังนี้ (๑)

- ทุติยัง มหาวะยะอังการะโลโปจะ มหาวะยะอังการะอุณณาโลมา โหติสัมภะโวฯ ลบท่ามกลางองค์มหา

ไวย ๒ เส้น เป็นอุนวอุณณาโลมมหาไวยองการท่ามกลาง ดังนี้ (๒)

- ตะติยัง อุฐานะโลโปจะ อุฐานะอังการะอุณณาโลมา โหติสัมภะโว ฯ ลบเบื้องต่ำองค์มหาไวยครั้ง

สุดท้าย เป็นอุนะวอุณณาโลมมหาไวยองการเบื้องต่ำเบื้องต่ำ ดังนี้ (๓)

เวลาทำให้เขียนซ้อนกันดังนี้

คาถานมัสการอุนวอุณณาโลมามหาไวย

- นมัสสิตวา อุณณาโลมะเวยยะ มหาสิทธิพุทธา มหาสิทธิธัมมา มหาสิทธิสังฆา อะหังวันทา มิสังสัพพะ

ทา ฯ คาถานมัสการแล

ลบอุนณณาโลมเป็นมหาไวยองการ

- ปะถะมัง อุณณาโลมะมหาวะยะอังการะโลโปจะ อังคะมหาวะยะ พุทธาวิชายะเตฯ ลบ อุณณาโลม

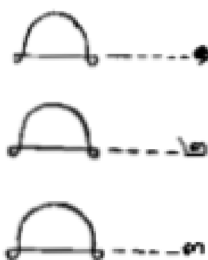
เบื้องบนเป็นองค์มหาไวย (ที่ ๑)

- ทุติยัง อุณณาโลมะมหาวะยะอังการะโลโปจะ อังคะมหาวะยะ พุทธาวิชายะเตฯ ลบอุนว อุณณาโลม

ท่ามกลางเป็นองค์มหาไวยท่ามกลาง (ที่ ๒)

- ตะติยัง อุณณาโลมะมหาวะยะอังการะโลโปจะ อังคะมหาววะยะ พุทธาวิชายะเตฯ ลบอุนว อุณณาโลม

มหาไวยองการเบื้องต่ำครั้งสุดท้าย เป็นองค์มหาไวยเบื้องต่ำ ที่ ๓ ดังนี้

เวลาเขียนให้เขียนซ้อนกันดังนี้ องค์มหาไวยนี้ ท่านว่าทำความหึ็สูญได้

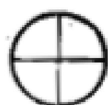
คาถาสำหรับนมัสการองค์มหาไวย

○ นมัสศิตวา อังคะพุทธาเวยยะกาโร โลกะนาโถ อะหังวันทามิสัพพะทาฯ คาถานี้นมัสการแล

ลบมหาไวยเป็นสูญ

○ ปะถะมัง ตรีนิอังคะมหาวะยะโลโปจะ มหาสูญโญ ปรมัตถะสูญโญ โหติสัม สัมภะโวฯ คาถานี้ให้ลบ

องค์มหาไวยทั้ง ๓ องค์ ลบครั้งเดียว เป็นสูญมหาไวยมีกากะบาดกลาง ดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการสูญมหาไวย

○ นมัสสิตวา มหาวะยะโลกะนาถัง ลิลละเวยโย กะระณีโยชาโต อะหังวันทามิ สัพพะทาฯ นมัสการสูญ

มหาไวยด้วยของหอม กฤษณา กลำพัก ดอกบัว ๕ ดอก เทียน ๕ เล่ม แล้วจึงทำต่อไป อันสูญมหาไวยนี้ ท่านว่าเป็นล่องหน ช่องที่ลมเข้าไปได้ว่ารอดไปได้

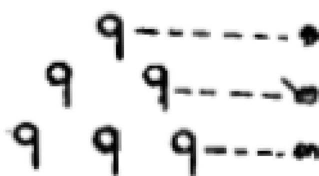
ลบสูญมหาไวยเป็นมหาเมฆ

○ ปะถังมัง มหาวะยะสูญญะโลโปจะ เมฆะวะยะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญมหาไวยเป็นมหาเมฆ (๑)

○ ทุติยัง มหาวะยะสูญญะโลโปจะ มหาเมฆะวะยะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญมหาไวยเป็นมหาเมฆ (๒)

○ ตะติยัง มหาวะยะสูญญะโลโปจะ มหาเมฆะวะยะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญมหาไวยเป็นมหาเมฆะ (๓)

มหาเมฆ

ลบสูญมหาไวยเป็นมหาเมฆเรียงกันไปตามลำดับ

คาถานมัสการมหาเมฆไวย

○ นมัสสิตวา เมฆะ เวยยะมหาเมฆะ เวยยะมหาเวยโย โหติสัมภะโว ฯ คาถานมัสการมหาเมฆ (ในการลบจากสูญมหาไวยเป็นมหาเมฆ ถึงแม้จะเป็นสูญเดียวก็จริง แต่การลบก็คงเป็น ๓ ที คือวงกลมที่หนึ่งกาขวางทีหนึ่ง เป็นสามทีด้วยกัน)

ลบมหาเมฆไวยเป็นอุณณาโลม

○ ปะถะมัง เมฆะวะยะโลโปจะ เมฆะอุณณาโลมา วิชายะเต ฯ

ลบมหาเมฆที่ ๑ เป็นอุณาโลม

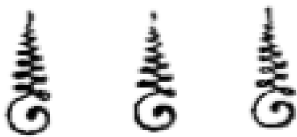
○ ทุติยัง มหาเมฆะวะยะโลโปจะ เมฆะอุณณาโลมา วิชายะเต ฯ

ลบมหาเมฆที่ ๒ เป็นอุณณาโลม

○ ตะติยัง มหาโมฆะวะยะโลโปจะ มหาเมฆอุณณาโลมา วิชายะเต ฯ

ลบมหาเมฆที่ ๓ เป็นอุณณาโลม

อุณณาโลมมหาเมฆ

เวลาทำให้เขียนเรียงกันดังนี้

คาถาสำหรับนมัสการ เมฆะและมหาเมฆนวอุณณาโลม

○ นมัสสิตวา เมฆะมหาเมฆะนะวะอุณณาโลโม มหาเตโช โหติสัมภะโล ฯ

ลบเมฆและมหาเมฆนวอุณณาโลม

○ ปะถะมัง เมฆะอุณณวโลมโลโปจะ สูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบเมฆนวอุณณาโลมที่ ๑ เป็นสูญ

มหาเมฆชั้น ๑ เป็นสูญมหาเมฆชั้น ๑ (๑)

○ ทุติยัง มหาเมฆาอุณณาโลมโลโปจะ มหาสูญญะกาโร โหติสัมภะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบมหาเมฆนว

อุณณาโลมที่ ๒ เป็นมหาเมฆ ๒ ชั้น (๒)

○ ตะติยัง มหาเมฆะอุณณาโลมโลโปจะ มหาสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ

ลบมหาเมฆนวอุณณาโลมที่ ๓ เป็นมหาเมฆ ๓ ชั้น (๓)

สูญน้อยมหาเมฆ

เวลาทำให้เขียนซ้อนกันดังนี้

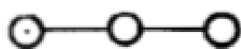
คาถานมัสการสูญมหาเมฆน้อย

○ นมัสสิตวา มหาเมฆะสูญญะ มหาสูญญะกาโร โลกะนาโถ อะหังวันมิสัพพะทา ฯ

ลบสูญมหาเมฆน้อยเป็นสูญมหาเมฆใหญ่

○ ปะถะมัง ตรีนิมหาเมฆะสูญญะโลโปจะ มหาสูญญะปะระมัตละสูญโญ โหติสัมภะโว ลบสูญเมฆน้อยทั้งหมด เป็นสูญญมหาเมฆใหญ่ ๓ สูญเรียงกันแล้วขีดติดต่อกัน

สูญญใหญ่สมนาเมฆ

คาถานมัสการสูญใหญ่มหาเมฆ

○ นมัสสิตวา มหาเมโฆ มหานุภาโว โลกะนาโถ อะหังวันทามิสัพพะทา ฯ นมัสการสูญใหญ่มหาเมฆด้วย

เครื่องหอม กระแจหอม อำพัน ข้าวตอกดอนไม้สิ่งละ ๕ แล

ลบสูญมหาเมฆเป็นมหานิล

○ ปะถะมัง เมฆะสูญญะโลโปจะ นิละกาโรโหติสัมภะโว ฯ ลบสูญใหญ่มหาเมฆ (สูญแรก) เป็นนิล ๒ สูญ

เรียงกัน และขีดติดกัน (มหานิลที่ ๑)

○ ทุติยัง มหาเมฆะสูญญะโลโปจะ มหานิละกาโร โหติสัมภะโวฯ

ลบสูญใหญ่มหาเมฆ (สูญสอง) เป็นมหานิล (มหานิลที่ ๒)

○ ตะติยัง มหาเมฆะสูญญะโลโปจะ มหานิละกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญใหญ่มหาเมฆ (สูญสาม) เป็น

มหานิล (มหานิลที่ ๓)

เวลาทำให้เขียนเรียงกันดังนี้

มหานิล

คาถาสำหรับนมัสการมหานิล

○ นมัสสิตวานิละมหานิละอุปปันโน โหติสัมภะโว ฯ

ลบมหานิลเป็นอุณณาโลม

○ ปะถะมัง นิละโลโปจะ นิละโลโปจะ นิละอุณณาโลมา วิชานะเย ฯ ลบมหานิลที่ ๑ เป็นนิลอุณณาโลม

(๑)

- ทุติยัง มหานิละโลโปจะ มหานิละอุณณาโลมา วิชานะเย ฯ ลบมหานิลที่ ๒ เป็นมหานิล อุณณาโลม

(๒)

- ตะติยัง มหานิละโลโปจะ มหานิละอุณณาโลมา วิชานะเย ฯ ลบมหานิลที่ ๓ เป็นมหานิล อุณณาโลม

(๓)

เวลาทำให้เขียนเรียงกันได้ดังนี้

อุณณาโลมมกานิล

คาถานมัสการอุณณาโลมมหานิล

- นมัสสิตวา นิละมหานิละอุณณาโลมะปัจเจ มหาชะโน มหานุภาโว โหติสัมภะโ ฯ

ลบอุณณาโลมมหานิลเป็นสูญ

- ปะถะมัง นิละอุณาโลมะโลโปจะ นิละสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบนิลอุณณาโลมที ๑ เป็น สูญนิล

(๑)

- ทุติยัง มหานิละอุณณาโลมะโลโปจะ มหานิละสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบมหานิลอุณณา โลมที่ ๒

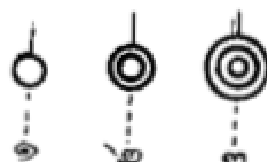
เป็นสูญมหานิล (๒)

- ตะติยัง มหานิละอุณณาโลมะโลโปจะ มหานิละสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบมหานิล อุณณาโลมที่ ๓

เป็นสูญมหานิล (๓)

เวลาทำให้เขียนเรียงกันดังนี้

สูญน้อยมหานิล

คาถานมัสการสูญญมหานิล

- นมัสสิตวา นิละมหานิละสูญญะ มหาสูญญะรูปะกาโร โหติสัมภะโว ฯ นมัสการสูญมหานิล ด้วยเครื่อง

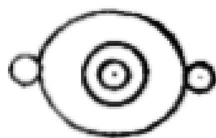
หอม ธุปเทียน ดอกไม้ ของหอมทั้งปวงแล

ลบสูญน้อยมหานิลเป็นสูญใหญ่

- ปะถะมัง ตรีนิมหานิละสูญญะโลโปจะ มหาสูญญะ ปะระมัตถะสูญโญ ฯ ลบสูญน้อยมหานิล ครั้งเดียว

เป็นสูญใหญ่มหานิล

สูญใหญ่มหานิล

คาถานมัสการสูญใหญ่มหานิล

- วันทิตวา มหานิละกาโร โลกะนาโถ มหานิละกัปปะโก อะหังวันทามิสัพพะทา ฯ นมัสการสูญ ใหญ่

มหานิลด้วยข้าวตอก ดอกไม้ ธูปเทียน แป้งกระแจะ น้ำมันหอมทั้งปวง จงทำเป็นมหาดำสืบไปเถิด วิเศษนักแล

ลบสูญใหญ่มหานิลเป็นมหาดำ

- ปะถะมัง นิละสูญญะโลโปจะ กัณหะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญมหานิลสูญให้เป็นมหานิล สูญในเป็น

มหาดำ (๑)

- ทุติยัง มหานิละสูญญะโลโปจะ มหากัณหะกำโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญมหานิลสูญกลางเป็น มหาดำ

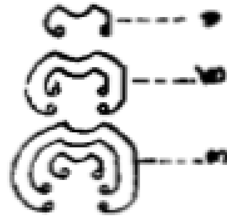
(๒)

- ตะติยัง มหานิละสูญญะโลโปจะ มหากัณหะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญมหานิลวงนอกเป็น มหาดำ

(๓)

เรียงลำดับลงมาเป็นลำดับดังนี้

มหาดำ

คาถานมัสการมหาดำ

- นมัสสิตวา กัณหะมหากัณหะ กัปปะเก มหากัปปะโก โหติสัมภะโว ฯ

ลบมหาดำเป็นอุณณาโลม

- ปะถะมัง กัณหะโลโปจะ กัณหะอุณณาโลมา วิชานะเยฯ ลบมหาดำที่ ๒ เป็นอุนะวะอุณณาโลมมหาดำ
- ทุติยัง มหากัณหะโลโปจะ มหากัณหะอุณณาโลมา วิชานะเย ฯ ลบมหาดำที่ ๒ เป็นอุนะวะอุณณา

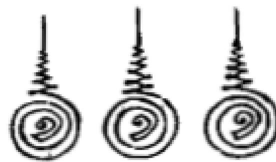
โลมมหาดำ

- ตะติยัง มหนากัณหะโลโปจะ มหากัณหะอุณณาโลมา วิชานะเย ฯ ลบมหาดำที่ ๓ เป็นอุนะวะอุณณา

โลมมหาดำ

ให้เขียนเรียงกันไป

อุณณาโลมมหาดำ

คาถานมัสการอุณณาโลมมหาดำ

- นะมัสสิตะวา กัณหะมหากัณหะ อุณณาโลมะ ปีโยบียา อิตถีวาบียังมะมะ ฯ

ลบอุณณาโลมเป็นสูญมหาดำ

- ปะถะมัง กัณหะอุณณาโลมาโลโปจะ กัณหะสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ ลบอุณณโลมดำที่ ๑ เป็นสูญ

ดำ (๑)

- ทุติยัง มหากัณหะอุณณาโลมาโลโปจะ มหากัณหะสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ อุณณาโลม มหาดำที่ ๒

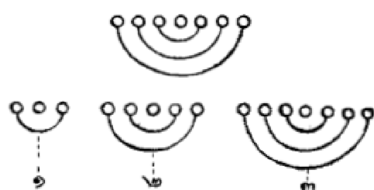
เป็นสูญมหาดำ (๒)

- ตะติยัง มหากัณหะอุณณาโลมาโปจะ มหากัณหะสูญญะกาโร โหติสัมภะโว ฯ บอุณณาโลม มหาดำครั้ง

สุดท้าย เป็นสูญมหาดำ (๓)

เวลาทำเขียนเรียงกันไปดังนี้

สูญน้อยมหาดำ

คาถานมัสการสูญมหาดำ

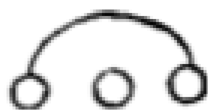
- นมัสสิตวา กัณหะมหากัณหะ สูญญะมหาสูญโญ โลกะนาโถ โหติสัมภะโว ฯ

ลบสูญน้อยมหาดำเป็นสูญใหญ่มหาดำ

- ปะถะมัง ตรีนิกัณหะ มหากัณหะสูญญะโลโปจะ มหากัณหะสูญโญ ปรมัตถะสูญ ญ โห ติสัมภะโว ฯ

ลบสูญมหาดำครั้งเดียว เป็นสูญใหญ่มหาดำ

สูญใหญ่มหาดำ

คาถานมัสการสูญใหญ่มหาดำ

- วันทิตวา มหากัณหะโต โลกะนาโถ มหิทธิโก สัพพะโสตถีภวันตุเม ฯ

นมัสการมหาดำ เทียนเงิน เทียนทอง ข้าวตอก ๕ กระทง ดอกไม้ ๕ กระทง แป้ง น้ำมันหอมเจิมเฉลิม พระพักตร์ จึงทำต่อไป

ลบสูญมหาดำเป็นองอุทัย

- ปะถะมัง กัณหะสูญญะโลโปจะ อุเทยยะองการะวิตถารัง โหติสัมภะโว ฯ ลบสูญใหญ่มหาดำ ให้ลบ

สามครั้งด้วยกันครั้งละสูญ ลบครั้งแรกบังเกิดเป็นองการอุทัยเบื้องแรกให้เขียนเป็นเส้นยันต์ทั้งหมด พร้อมทั้งสูญในกลางยันต์

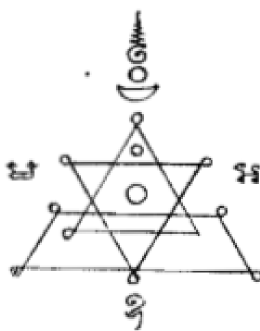
- ทุติยัง มหากัณหะสูญญะโลโปจะ มหาอุเทยยะ องการะวิตถารัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบสูญใหญ่ มหาดำ

ครั้งที่สอง เป็นองการอุทัย คราวนี้ให้ลงเป็น มะอะอุ อักขระ รอบยันต์นั้น

- ตะติยัง มหากัณหะสูญญะโลโปจะ มหาอุเทยยะองการะวิตถารัง โหติสัมภะวัง ฯ ลบสูญใหญ่ มหาดำ

ครั้งที่สาม คือสูญที่สามที่เหลืออยู่ เป็นองการอุทัย คราวนี้ให้ลงจันทร์.สูรย์. และอุณณาโลม สำเร็จเป็นองการอุทัย ด้วยการลงสามครั้ง

องการอุทัย

คาถานมัสการองการอุทัย

- วันทิตวา มหาอุทะยะอังการะวิตถารัง โลกะนาถัง มหิทธิกัง พุทธังโลกะนาถัง ธัมมังโลกะนาถัง

สังฆังโลกะนาถัง อะหังวันทามิสัพพะทา ฯ

นมัสการองการอุทัย บูชาผ้าขาว ผ้าเหลือง เทียนเงิน เทียนทอง ข้าวตอก ๕ ดอกไม้ ๕ แป้งหอม น้ำมันหอม เจิมพระพักตร์จึงทำต่อไป

ลบองการอุทัยเป็นองการมหาไวย

- ปะถะมัง อุทะยะอังการระ วิตถาระโลโปจะ วะยะอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ ให้ลบองการอุทัยที่

เขียนเบื้องแรก บังเกิดเป็นองมหาไวย คือเขียนเป็นอง๕พระลงไปตามรูป

- ทุติยัง มหาอุทะยะอังการะ วิตถาระโลโปจะ มหาวะยะอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองการอุทัยที่เขียนครั้งที่สอง คือที่เขียนเป็นอักขระนั้น บังเกิดเป็นอัขระ มะอะอุ รอบล้อมองค์พระดุจ

เดียวกัน และเขียนรัศมีสองข้าง ตลอดจนพระเศียรด้วย

○ ตะติยัง มหาอุทะยะอังการะ วิตถาระโลโปจะ มหาวะยะอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ ลบองการอุทัยที่เขียนครั้งที่สาม คือเขียนเป็น จันทย์. สูรย์. อุณณาโลมนั้น มาบังเกิดเป็น จันทร์. สูรย์ อุณณาโลม ลงบนพระเศียร สำเร็จเป็นองค์มหาไวย

องค์มหาไวย

คาถานมัสการองการมหาไวย

○ วันทิตวา วะยะวิตถาโร มหานุภาโวจะ มหิทธิโก โลกะนาถัง นะมามิ ตังสันติฯ

พระคาถานี้นมัสการองค์มหาไวย นมัสการด้วยบายศรี ผ้าขาว ผ้าเหลือง นม เนย แป้ง น้ำมันหอม บูชาเจิมพระภักตร์ จึงทำต่อไป

ลบองการมหาไวยเป็นองการมหาเมฆ

○ ปะถะมัง วะยะอังการะวิตถาโลโปจะ เมฆะอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองการมหาไวย คือองค์พระที่ลงครั้งแรก บังเกิดเป็นองค์พระองการมหาเมฆ

○ ทุติยัง มหาวะยะอังการะโลโปจะ มหาเมฆอังการะวิตถารัง ฆติสัมภะวังฯ

ลบองการมหาไวย คือส่วนที่ลงครั้งที่สอง คือเป็นอักขระ และเป็นเปลวรัศมีรอบองค์ทั้งสองข้าง บังเกิดเป็น

เช่นเดียวกันอีกดุจกัน

○ ตะติยัง มหาวะยะอังการะวิตถาระโลโปจะ มหาเมฆะอังการะวิตถรัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองการมหาไวย คือส่วนที่ลงครั้งที่สาม จันทร์. สูรย์. อุณณโลม บังเกิดเป็น จันทร์. สูรย์. และอุณณาโลมบนองค์พระดุจกัน

องการมหาเมฆ

คาถานมัสการมหาเมฆ

○ วันทิตวา มหาเมฆะอังกาโร มหิทธิโก ปาทะวิโมกโข มหานุภาโว วันทามิตังสะทาฯ

นมัสการองการมหาเมฆ บูชาด้วยบายศรี ผ้าขาว ผ้าเหลือง เมี่ยงหมาก ขนม นม เนย แป้ง น้ำมันหอม เจิม

พระพักตร์ จึงทำต่อไป

ลบองการมหาเมฆเป็นองการมหานิล

○ ปะถะมัง เมฆะอังการะวิตถาระโลโปจะ นิละอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองการมหาเมฆ คือองค์พระที่ลงครั้งแรก บังเกิดเป็นองค์พระองการมหานิล

○ ทุติยัง มหาเมฆะอังการะวิตถาระโลโปจะ มหานิละอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองการมหาเมฆที่ลงครั้งที่ ๒ คืออัขระและเปลวรัศมี บังเกิดเป็นอังขระ คือ นะ โม พุท ธา พร้อมทั้ง อุณณาโลม และลง อุ ตรงโต้พระบาท และให้ชักรัศมีรอบองค์พระจากนะมาพุท จากพุทมาตรงอุ แล้ว ขีดไปที่ธา และต่อไปที่โม ส่วนข้างบนพระเศียรเว้นไว้ก่อน

○ ตะติยัง มหาเมฆอังการะวิตถาระโลโปจะ มหานิละอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบมหาเมฆที่ลงครั้งที่ ๓ เป็น จันทร์. สูรย์. อุณณาโลม. เสีย บังเกิดเป็น ยะ พร้อมด้วอุณณาโลม แล้ว ชัก

เส้นยันต์เป็นเปลวพระรัศมีครอบพระเศียร

องการมหานิล

คาถานมัสการองการมหานิล

○ วันทิตวา มหานิละกุโฏ สะกุละกัปปะโก อะโหสิกังฯ

นมัสการองการมหานิล บูชาด้วยผ้าขาว ผ้าเขียว ธูปเทียนเขียว ข้าวตอก ดอกไม้เขียว แป้งน้ำมันหอม
เจิม
พระพักตร์ ทำต่อไปเถิด

ลบองการมหานิลเป็นองการมหาดำ

○ ปะถะมัง นิละอังการะวิตถาระโลโปจะ กัณหะอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองค์พระมหานิลที่ลงครั้งแรก เป็นองค์พระมหาดำ

○ ทุติยัง มหานิลอังการะวิตถาระโลโปจะ มหากัณหะการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองค์มหานิลที่ลงครั้งที่สอง คือลบอักขระ นะโมพุทธา และ อุ พร้อมทั้งรัศมีสอข้างรอบองค์พระ
บังเกิด
เป็นอักขระรอบองค์มหาดำ พร้อมทั้งรัศมีสองข้าง คือ นะโมพุทธา และอุณาโลม ขีดเส้นพระรัศมีจาก
นะมาหาพุท หาธา และไปหาโม พอไว้เพียงนี้ก่อน

○ ตะติยัง มหานิละอังการะวิตถาระโลโปจะ มหากัณหะอังการะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ

ลบองค์มหานิลที่ลงครั้งที่สาม คือ อักขระบนพระเศียร พร้อมด้วยรัศมีที่ล้อมรอบพระเศียรส่วนบน คือ
ที่
ชักจากนะไปหายะ และชักจากโมไปหายะ ลบมาบังเกิดเป็นอักขระคือ ยะ พร้อมด้วยอุณาโลมบน
เศียรองค์มหาดำ และชักสันรัศมีจากนะไปหายะ ชักจากโมไปหายะ เป็นรัศมีล้อมรอบพระเศียรมหา
ดำ

องการมหาดำ

คาถานมัสการองการมหาดำ

- วันทิตวา สุคะตังนาถัง มหากัณหะโต โลกะนาโถ มหิทธิโก มหานุภาโว สัพพะสิทธิภวันตุเม ฯ
- บูชามหาดำด้วยบายศรีผ้าขาว ผ้าเขียว ผ้าเหลือง ผ้าคำ ธูปเทียน ข้าวตอก ดอกไม้คำ แป้ง น้ำมันหอม

เจิมเฉลิมพระพักตร์ จึงทำต่อไป

องการมหาดำเป็นองการมหาคลาด

- ปะถะมัง กัณหะอังการะวิตถาระโลโปจะ ยันติตีติกขาชัยยะ กาโรโหติสัมภะโว ฯ

ลบองค์พระในองการมหาดำที่ลงครั้งแรก บังเกิดเป็นเส้นยันต์องการมหาคลาด

- ทุติยัง มหากัณหะอังการะวิตถาระโลโปจะ มหายันต์ติตีติกขาชัยยะ กาโรโหติสัมภะโวฯ

ลบอักระรอบองค์พระ และรัศมีสองข้างองค์พระองการมหาดำที่ลงครั้งที่สอง เป็นอักขระในยันต์มหาคลาด

คลาด

คือ ภะคะวา

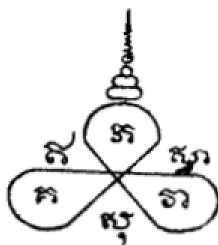
- ตะติยัง มหากัณหะอังการะวิตถาระโลโปจะ มหายันต์ติตีติกขาชัยยะกาโรโหติสัมภะโวฯ

ลบอักขระที่ลงพระเศียรองค์พระองการมหาดำ พร้อมทั้งรัศมีที่ล้อมพระเศียร บังเกิดเป็นอักขระ อิสวาสุ

วาสุ

และองค์พระ อุณาโลม บนยันต์มหาคลาด

องการมหาคลาด

คาถานมัสการมหาคลาด

- วันทิตวา ยันติตีติกขา จะรา จะรันติ พุธทะ พุทธันติ ปะกาสิตันติ ตาติฯ

นมัสการองการมหาคลาด ให้บูชาด้วยเครื่องเหมือนกัน ผ้าขาว ผ้าเหลือง ธูปเทียน ข้าวตอกดอกไม้ แป้ง
น้ำมันหอม เจิมพระภักตร์ จึงทำต่อไป

ลบองการมหาคลาดเป็นองการมหาแคล้ว

- ปะถะมัง ยันติตีติกขาโลโปจะ เญยยะพุทธา โลกา วิชานะเยฯ ลบเส้นยันต์ มหาคลาดที่ลง ครั้งที่ ๑

บังเกิดเป้นองค์พระมหาแคล้ว

- ทุติยัง มหายันติตีติกขาโลโปจะ มหาเญยยะพุทธา โลกา วิชานะเยฯ ลบอักขระ ภะคะวา ที่ลงมหา

คลาดครั้งที่สอง บังเกิดเป็น นะโมพุทธา และมะอะอุ พร้อมทั้งรัศมีสองข้าง บังเกิดเป็น นะโมพุทธา และ มะอะอุ พร้อมทั้งรัศมีสองข้างองค์พระ (ลงมะและอะไว้ ๒ ข้างองค์พระ)

- ตะติยัง มหายันติตีติกขาโลโปจะ มหเญยยะพุทธา โลกา วิชาเยฯ ลบอักขระ อิสวาสุ พร้อมด้วยองค์พระ อุณโลม บังเกิดเป็นยะ และรัศมีรอบเบื้องเศียร

องการมหาแคล้ว

คาถามัสการมหาแคล้ว

- นะมัสสิตวา มหาเญยยะพุทธาโลกา ธัมมะปะกาสิตาติ อหังวันทามิสัพพะทาฯ นมัสการองหารมหา

แคล้ว บูชาด้วยบายศรี ผ้าขาว ผ้าเขียว ผ้าเหลือง ธูปเทียน ข้าวตอก ดอกไม้ แป้งกระแจะ น้ำมันหอม เจิมพระภักตร์ทำต่อไป

ลบองการมหาแคล้วเบื้องพระจันทร์ข้างขึ้น

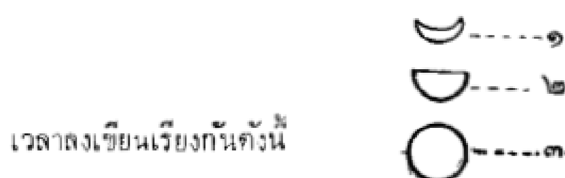
- ปะถะมัง เญยยะพุทธาโลกาโลโปจะ จันทะพุทธา โลกา วิชานะเยฯ ลบองค์ มหาแคล้วที่ลง ครั้งที่ ๑

เป็น พระจันทร์แรกขึ้น (๑)

- ทุติยัง มหาเญยยะพุทธาโลกาโลโปจะ มหาจันทะพุทธาโลกาวิชานะเยฯ ลบองค์มหาแคล้วที่ลงครั้งที่

๒ เป็น พระจันทร์ขึ้นกี่ดวง (๒)

พระจันทร์ข้างขึ้น

คาถานมัสการพระจันทร์ข้างขึ้น

- วันทิตะวา จันทะมหาจันทะ พุทธาโลกา อุปั่นนา ปิโยปิยา สิทธิริทธิเตโช นะมามิหังฯ นมัสการ

พระจันทร์ข้างขึ้น บูชาด้วยธูปเทียน ข้าวตอกดอกไม้ แป้งน้ำมันหอมเจิมพระภักตร์ ทำต่อไป

ลบพระจันทร์ข้างขึ้นเป็นพระจันทร์ข้างแรม

- ปะถะมัง จันทะพุทธาโลโปจะ จันทะปะณีตา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์ครึ่งซีกอันดับแรกเริ่มขึ้นเป็น

พระจันทร์เต็มดวง (๑)

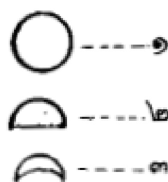
- ทุติยัง มหาจันทะพุทธาโลโปจะ มหาจันทะปะณีตา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์กึ่งดวงอันดับสอง เป็น

จันทร์กึ่งดวงข้ามแรม (๒)

- ตะติยัง มหาจันทะพุทธาโลกาโลโปจะ มหาจันทะปะณีตา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์เต็มดวงอันดับ

สาม เป็นพระจันทร์ครึ่งซีกข้ามแรม (๓)

ลบพระจันทร์ข้างแรม

คาถานมัสการพระจันทร์ข้ามแรม

- วันทิตวา จันทะมหาจันทะ ปะณีตา สิทธิริทธิ อุปบั่นนา ปิโยปิยา มหาเตชา นะมามิฯ
- บูชาพระจันทร์ข้างแรมด้วย ผ้าขาว ผ้าน้ำเงิน เทียนเงิน เทียนทอง แป้งหอม น้ำมันหอม เจิมพระ

พักตร์ จึงทำต่อไป

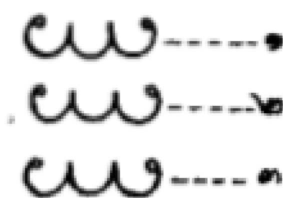
ลบพระจันทร์ข้างแรมเป็นพระจันทร์เข้ากลีบเมฆ

- ปะถะมัง จันทะปะณีตาโลโปจะ จันทะปะณีตา เมฆะฉายา วิชานะเนฯ ลบพระจันทร์ข้างแรม (๑)

เป็นพระจันทร์แรกเข้ากลีบเมฆ (๑)

- ทุติยัง มหาจันทะปะณีตาโลโปจะ มหาจันทะปะณีตา เมฆะฉายา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์ข้างแรม (๒) เป็นพระจันทร์เข้ากลีบเมฆ (๒)
- ตะติยัง มหาจันทะปะณีตาโลโปจะ มหาจันทะปะณีตา เมฆะฉายา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์ข้างแรม (๓) เป็นพระจันทร์เข้ากลีบเมฆใหญ่ ๓)

พระจันทร์เข้ากลีบเมฆ

คาถานมัสการพระจันทร์เข้ากลีบเมฆ

○ วันทิตวา จันทะมหาจันทะปะณีตา เมฆะฉายา มหานุภาโว สิทธิเตโช ปีโยปิยัง นะมามิหังฯ นมัสการพระจันทร์เข้ากลีบเมฆ บูชาด้วยเครื่องบายศรี เหมือนดังพรรณนามาแล้วเจิมพระภักตร์ ทำต่อไปเถิด

ลบพระจันทร์เข้ากลีบเมฆเป็นพระจันทร์ออกจากเมฆ

- ปะถะมัง จันทะปะณีตา เมฆะฉายา โลโปจะ จันทะนิกขะฉายา วิชานะเยฯ

ลบพระจันทร์แรกเข้ากลีบเมฆ (๑) เป็นพระจันทร์แรกออกจากกลีบเมฆ (๑)

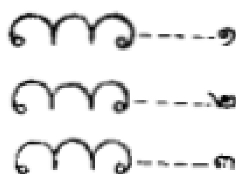
- ทุติยัง มหาจันทะปะณีตา เมฆะฉายา โลโปจะ มหาจันทะนิลขะฉายา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์เข้า

กลีบเมฆ (๒) เป็นพระจันทร์ออกจากเมฆ (๒)

- ตะติยัง มหาจันทะปะณีตา เมฆะฉายา โลโปจะ มหาจันทะนิกขะฉายา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์เข้า

กลีบเมฆ (๓) เป็นพระจันทร์ออกจากเมฆ (๓)

พระจันทร์ออกจากเมฆ

คาถานมัสการพระจันทร์ออกจากกลีบเมฆ

○ วันทิตวา จันทะมหาจันทะนิกขะฉายา มหานุภาโว โลกะนาโถ ปิโยปิยัง นะมามิหังฯ มนัสการพระจันทร์ออกจากเมฆ บูชาด้วยเครื่องทั้งปวงเหมือนที่กล่าวแล้วแต่หนหลังเจิมพระภักตร์แล้วทำต่อไป

ลบพระจันทร์ออกจากเมฆเป็นพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆ

○ ปะถะมัง จันทะนิกขะฉายาโลโปจะ สุริยะเมฆะโลกา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์ออกจากกลีบเมฆ (๑)

เป็นพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆ อักขระในสุด (๑)

○ ทุติยัง มหาจันทะนิกขะฉายาโลโปจะ มหาสุริยะเมฆะโลกา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์ออกจากกลีบเมฆ

(๒) เป็นพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆวงกลมรอบวงใน (๒)

○ ตะติยัง มหาจันทะนิกขะฉายาโลโปจะ มหาสุริยะเมฆะโลกา วิชานะเยฯ ลบพระจันทร์ออกจากกลีบ

เมฆ (๓) เป็นพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆวงกลมรอบนอก (๓) ซ้อนกันดังนี้

พระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆ

คาถานมัสการพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆ

○ วันทิตวา สุริยะเมฆะ มหาสุริยะเมฆะโลกา มหาเตโช มหานุภาโว สัพพะโสตถี ภะวันตุเมฯ ลบพระ

อาทิตย์เข้ากลีบเมฆเป็นอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆ

ลบพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆเป็นพระอาทิตย์ออกจากเมฆ

○ ปะถะมัง สุริยะเมฆะโลกาโลโปจะ มหาสุริยะเมฆะนิกขันตา วิชานะเยฯ ลบพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆ

(๑) เป็นพระอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆ (๑)

- ทุติยัง มหาสุริยะเมฆะโลกาโลโปจะ มหาสุริยะเมฆะนิกขันตา วิชานะยะฯ ลบพระอาทิตย์เข้ากลีบเมฆ

(๓) เป็นพระอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆ (๓) ซ้อนกันดังนี้

พระอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆ

คาถานมัสการพระอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆ

- วันทิตวา สุริยะเมฆะ มหาสุริยะเมฆะ นิกขันตา มหานุภาโว สัพพะลาโภ นิรันตะรังสัพพะเตโช ชะโย

นิจจัง สัมพะกัมมัง ประสิทธิเมฯ บูชาพระอาทิตย์ออกจากเมฆด้วยเครื่องบายศรีเหมือนกันแล

ลบพระอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆเป็นมหาราพ

- ปะถะมัง สุริยะเมฆะนิกขันตาโลโปจะ ราพภะรูเป วิชานะเยฯ ลบพระอาทิตย์ ออกจากกลีบเมฆ (๑)

เป็นภาพศร (๑)

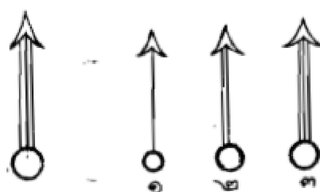
- ทุติยัง มหาสุริยะเมฆะนิกขันตาโลโปจะ มหาราพภะรูเป วิชสนะเย ฯ ลบพระอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆ

(๒) เป็นรูปภาพศร (๒)

- ตะติยัง มหาสุริยะเมฆะนิกขันตาโลโปจะ มหาราพภะรูเป วิชานะเย ฯ ลบพระอาทิตย์ออกจากกลีบ

เมฆ (๓) เป็นรูปภาพศร (๓)

มหาราพ

คาถานมัสการมหาราพ

- นมัสสิตวา มาระชะโย พันทิตวา อุปะคุตตัตเถโร มหานุภาโว อัคคะสาวะโก นะโมพุทธายะวันทะนัง

ฯ คาถานี้พญามารไหว้พระพุทธเจ้าแล พึงจัดเครื่องบูชาตามที่กล่าวมาแล้วนั้นเกิด

อนึ่งในการลบ ตั้งพระอาทิตย์ออกจากกลีบเมฆ จนกระทั้งเป็นองค์มหาราพ ยังมิพิสดารออกไปอีก ตามที่รวบรวมมาไว้ ณ ที่นี้ ดังต่อไปนี้คือ

ลบอาทิตย์ออกจากเมฆเป็นองค์มหาอุทัยใหญ่ดังนี้

- ปะถะมัง สุริยังเมฆะนิกขันโตโลโปจะ อุทัยยะอังคะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ ลบพระอาทิตย์ออกจาก

เมฆข้างในเป็นองค์มหาอุทัย

- ทุติยัง มหาสุริยังเมฆะนิกขันโตโลโปจะ มหาอุทัยยะอังคะวิตถารัง โหติสัมภะวังฯ ลบพระอาทิตย์ออก

จากเมฆอยู่กลางเป็นยันต์ล้อมมหาอุทัยเบื้องกลางและฐาน

- ตะติยัง มหาสุริยังเมฆะนิกขันโตโลโปจะ มหาอุทัยยะอังคะวิตถารัง โหติลัมภะวัง ฯ

ลบพระอาทิตย์ออกจากเมฆที่เหลือล้อมนอก เป็นยันต์ที่ล้อมองค์อุทัยเบื้องพระเศียร

องค์มหาอุทัยใหญ่

ลบเป็นองค์มหาไวยใหญ่ดังนี้

- จัตตุถัง อุทัยยะอังคะวิตถารังโลโปจะ วัยยะอังคะวิตถารัง โหติสัมภะวัง หิติสัมภะวัง ฯ
- ปัจจะมัง มหาอุทัยยะอังคะวิตถารังโลโปจะ มหาวัยยะอังคะวิตถารัง โหติสัมภะวัง ฯ
- ฉัฏฐะมังมหาอุทัยยะอังคะวิตถารังโลโปจะ มหาวัยยะอังคะวิตรัง โหติสัมภะวัง ฯ

ลบองค์มหาไวยใหญ่

ลบองค์มหาไวยใหญ่เป็นองค์มหาราพน้อย

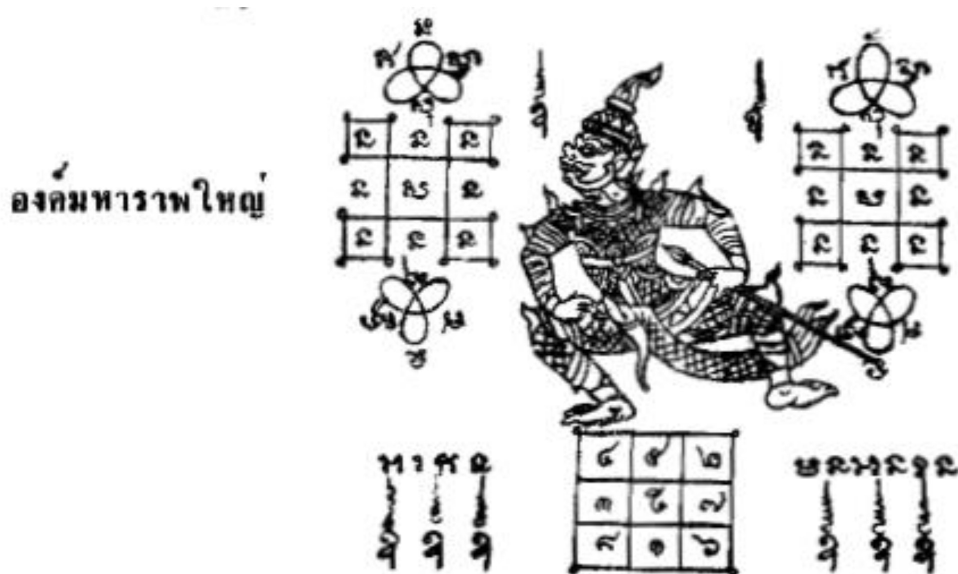
- ปะถะมัง ไวยยะอังคะวิตถารังโลโปจะ ราพพะอังคะวิตถารัง โหติสัมภะวัง ฯ
- ทุติยัง มหาไวยยะอังคะวิตถารังโลโปจะ มหาราพพะอังคะวิตถารัง โหติสัมภะวัง ฯ
- ตะติยัง มหาไวยยะอังคะวิตถารังโลโปจะ มหาราพพะอังคะวิตถารังโหติสัมภะวัง ฯ

องค์มหาราพน้อย

ลบองค์มหาราพน้อยเป็นองค์มหาราพใหญ่

- จัตตุถัง ราพพะอังคะวิตถารังโลโปจะ ราพพะอังคะรูปา วิชานะเยฯ
- ปัญจะมัง มหาราพพะอังคะวิตถารังโลโปจะ มหาราพพะอังคะรูปา วิชานะเย ฯ
- ฉัฏฐะมัง มหาราพพะอังคะวิตถารังโลโปจะ มหาราพพะอังคะรูปา วิชานะเย ฯ

หมายเหตุ

ในการลบเป็นองค์มหาไวยใหญ่ องค์มหาราพน้อย องค์มหาราพใหญ่ ก็คงมีการลบสามครั้ง และการลงสามครั้งจุดเดียวกันกับการที่กล่าวมาแล้วทั้งนั้น และการลงรูปยันต์ทั้ง ๔ องค์นี้ ต่างตำหรับก็มีแบบแปลกๆ กันออกไปทั้งนั้น มิค่อยลงกันได้เลย

ลบมหาราพเป็นนะโม ฯลฯ สัมพุทธัสสะ

- ปะถะมัง ราพภะอังคะรูปาโลโปจะ นะโมตัสสะภะคะวะโต กาโรโหติสัมภะโว ฯ
- ทุติยัง มหาราพภะอังคะรูปาโลโปจะ อะระหะโต กาโรโหติสัมภะโว ฯ
- ตะติยัง มหาราพภะอังคะรูปาโลโปจะ สัมมาสัมพุทธัสสะ กาโรโหติสัมภะโว ฯ

ลงมหาราพเป็น นะโมตัสสะภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ แล้วจึงนมัสการด้วยคาถานี้

- นะมัสสิตวา มาระชะโย พันทิตวา อุปะคุตตัตเถโร มหานุภาโว อัคคะสาวะโก นะโม พุทธายะ วัน

ทะนัง ฯ

ผงอิติปิโส

ลบนะโมตัสสะภะคะวะโต

เมื่อได้ลบมหาราพใหญ่ มาเป็น ○ นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมา สัมพุทธัสสะ ฯ แล้วจากนั้นพึงให้ลบต่อไปดังนี้

- ปะถะมัง นะโมตัสสะ ภะคะวะโต โลโปจะ อิติปิโสภะคะวา ฯลฯ พุทโธภะคะวาติ โหติสัมภะโว ฯ

ลบ นะโมตัสสะภะคะวะโต เป็น อิติปิโส ฯลฯ พุทโธภะคะวาติ เรียกว่า ห้องพระสูตร

- ทุติยัง อะระหะโต โลโปจะ พุทธังสะระณังคัจฉามิ ธัมมังสะระณังคัจฉามิ สังฆังสะระณังคัจฉามิ

โหติสัมภะโว ฯ ลบ อะระหะโต เป็น พระไตรสรณาคม เรียกว่า ห้องพระวินัย

- ตะติยัง สัมมาสัมพุทธัสสะ โลโปจะ ก ข ค ฆ ง ฯลฯ ส ห ฬ อัง โหติสัมภะโว ฯ ลบสัมมาสัม

พุทธัสสะ เป็น ก ข ค ฆ ง ฯลฯ ส ห ฬ อัง เรียกว่า ห้องปรมัตถ์

ทำอิติปิโส ฯลฯ ภะคะวาติ ต่อไปดังนี้

- อิติปิโส ภะคะวา อะระหังสัมมาสัมพุทโธ วิชชาจะระณะสัมปันโน สุคะโต โลกะวิทู อะนุตตะโร ปุ

ริสะ ทัมมะสาระถิ สัตถาเทวะ มะนุสสานัง พุทโธภะคะวาติ ฯ

- ปะถะมัง สัตตะ อักขระโลโปจะ อะ กาโรโหติสัมภะโว ฯ
- ทุติยัง สัตตะ ” สัง ” ฯ
- ตะติยัง ฉะ “ วิ “ ฯ
- จะตุตถัง ฉะ “ สุ “ ฯ
- ปัญจะมัง ฉะ “ โล “ ฯ
- ฉัฏฐะมัง ฉะ “ ปุ “ ฯ
- สัตตะมัง ฉะ “ ละ “ ฯ
- อัฏฐะมัง ฉะ “ พุ “ ฯ
- นะวะมัง ฉะ “ ภะ “ ฯ
- คำว่า สัตตะ ให้ลบทีละ ๗ ตัว คำว่า ฉะ ให้ลบทีละ ๖ ตัว เป็นพระนวหรคุณแล ให้บูชาด้วย

ข้าวตอกดอกไม้ ธูป เทียนเงิน เทียนทอง สิ่งละ ๙ กระแจะแป้ง น้ำมันหอมเจิม

- ปะถะมัง อะสังวิ โลโปจะ กะปุวิ กาโรโหติสัมภะโว ฯ
- ทุติยัง สุโลปุ “ วิปุกะ “ ฯ
- ตะติยัง สะพุภะ “ ปุวิกะ “ ฯ

เป็นหัวใจนวหรคุณ ๓ ตัวนี้ ท่านตีค่าไว้ควรเมือง เสกน้ำมันเดือดทาตัวคงกะพันชาตรี หอกคาบ หน้าไม้

ปีนไฟมิกินแล เสกขมิ้น ว่าน กินก็ได้ เป็นมหาวิเศษนัก จะมีปัญญาดัง พระพุทธะโฆษาจารย์แล

○	จะตุตถัง	กะปุวิ	โลโปจะ	ตรีนิ อะสังสุ	กาโรโหติสัมภะโว
	ฯ				
○	ปัญจะมัง	วิปุกะ	“	ทะเว สังสุ	“
	ฯ				
○	ฉัฏฐะมัง	ปุวิกะ	“	เอกะ สุ	“
	ฯ				

เป็นยอดพระนวหรคุณ

○	สัตตะมัง	อะสังสุ.	โลโปจะ	อิ	กาโรโหติสัมภะโว
	ฯ				
○	อัฏฐะมัง	สังสุ	“	สะวา	“
	ฯ				
○	นะวะมัง	สุ	“	สุ	“
	ฯ				

คุณพระพุทธ คูณพระธรรม คุณพระสงฆ์ แล เป็นยอดพระอิติปิโส ยอดธงชัย เป็นพระพุทธเจ้า ๕๖ พระองค์ พระธรรมเจ้า ๓๘ พระสงฆ์เจ้า ๑๔ ให้บูชาด้วยผ้าขาว ผ้าแดง ผ้าเหลือง ธูป เทียนเงิน เทียนทอง กระแจะน้ำมันหอมเจิมพระพักตร์

○	ปะถะมัง	อิ	โลโปจะ	สุ	กาโรโหติสัมภะโว
	ฯ				
○	ทุติยัง	สะวา	“	สะวา	“
	ฯ				
○	ตะติยัง	สุ	“	อิ	“
	ฯ				

เป็นคุณพระบิดาและพระมารดา

○	จะตุตถัง	สุ	โลโป	อิ	“
	ฯ				
○	ปัญจะมัง	สะวา	“	สุ	“
	ฯ				
○	ฉัฏฐะมัง	อิ	“	สะวา	“
	ฯ				

อันนี้เป็นคุณญาติกาทั้งหลายแล

ลบ อิสุสวา กลับเป็นอิติปิโล ฯลฯ ถึงพุทโธภะคะวาติ

○ ปะถะมังฯ	อิ	โลโปจะ	อิ	กาโรโหติสัมภะโว
○ ทุติยังฯ	สุ	“	ติ	“
○ ตะติยังฯ	สะวา	“	ปิ	“
○ จะตุตถังฯ	อิ	โลโปจะ	โส	กาโรโหติสัมภะโว
○ ปัญจะมังฯ	ติ	“	ภะ	“
○ ฉัฏฐะมังฯ	ปิ	“	คะ	“
○ สัตตะมังฯ	โส	โลโปจะ	วา	“
○ อัฏฐะมังฯ	ภะ	“	อะ	“
○ นะวะมังฯ	คะ	“	ระ	“
○ ทะสะมังฯ	วา	โลโปจะ	หัง	กาโรโหติสัมภะโว
○ ปะถะมังฯ	อะ	“	สัม	“
○ ทุติยังฯ	ระ	“	มา	“
○ ตะติยังฯ	หัง	โลโปจะ	สัม	กาโรโหติสัมภะโว
○ จะตุตถังฯ	สัม	“	พุท	“
○ ปัจจะมังฯ	มา	“	โธ	“

○ ฉัฏฐะมัง ฯ	สัม	โลโปจะ	วิช	กาโรโหติสัมภะโว
○ สัตตะมัง ฯ	พุท	“	ชา	“
○ อัฏฐะมัง ฯ	โธ	“	จะ	“
○ นะวะมัง ฯ	วิช	โลโปจะ	ปัน	กาโรโหติสัมภะโว
○ ทะสะมัง ฯ	ชา	“	ณะ	“
○ ปะถะมัง ฯ	จะ	“	สัม	“
○ ทุติยัง ฯ	ระ	โลโปจะ	ปัน	กาโรโหติสัมภะโว
○ ตะติยัง ฯ	ณะ	“	โน	“
○ จะตุตถัง ฯ	สัม	“	สุ	“
○ ปัญจะมัง ฯ	ปัน	โลโปจะ	คะ	กาโรโหติสัมภะโว
○ ฉัฏฐะมัง ฯ	โน	“	โต	“
○ ลัตตะมัง ฯ	สุ	“	โล	“
○ อัฏฐะมัง ฯ	คะ	โลโปจะ	กะ	กาโรโหติสัมภะโว
○ นะวะมัง ฯ	โต	“	วิ	“
○ ทะสะมัง ฯ	โล	“	ทู	“

○ ปะถะมัง ๆ	กะ	โลโปจะ	อะ	กาโรโหติสัมภะโว
○ ทุติยัง ๆ	วิ	“	นุต	“
○ ตะติยัง ๆ	ทู	“	ตะ	“
○ จะตุตถัง ๆ	อะ	โลโปจะ	โร	กาโรโหติสัมภะโว
○ ปัญจะมัง ๆ	นุต	“	ปุ	“
○ ฉัฏฐะมัง ๆ	ตะ	“	ริ	“
○ สัตตะมัง ๆ	โร	โลโปจะ	สะ	กาโรโหติสัมภะโว
○ อัฏฐะมัง ๆ	ปุ	“	ทัม	“
○ นะวะมัง ๆ	ริ	“	มะ	“
○ ทะสะมัง ๆ	สะ	โลโปจะ	สา	กาโรโฆติสัมภะโว
○ ปะถะมัง ๆ	ทัม	“	ระ	“
○ ทุติยัง ๆ	มะ	“	ถิ	“
○ ตะติยัง ๆ	สา	โลโปจะ	สัต	กาโรโหติสัมภะโว
○ จะตุตถัง ๆ	ระ	“	ถา	“
○ ปัญจะมัง ๆ	ถิ	“	เท	“
○ ฉัฏฐะมัง	สัต	โลโปจะ	วะ	กาโรโหติสัมภะโว ๆ

○ สัตตะมัง	ถา	"	มะ	" ๆ
○ อัฏฐะมัง	เท	"	นุส	" ๆ
○ นะวะมัง	วะ	โลโปจะ	สา	กาโรโหติสัมภะโว ๆ
○ ทะสะมัง	มะ	"	นัง	" ๆ
○ ปะถะมัง	นุส	"	พุท	" ๆ
○ ทุติยัง	สา	โลโปจะ	โธ	กาโรโหติสัมภะโว ๆ
○ ตะติยัง	นัง	"	ภะ	" ๆ
○ จะตุตถัง	พุท	"	คะ	" ๆ
○ ปัญจะมัง	โธ	โลโปจะ	วา	กาโรโหติสัมภะโว ๆ
○ ฉัฏฐะมัง	ภะ	"	ติ	" ๆ

หมายเหตุ

คงเหลือ คะ อีกอักขระหนึ่งที่ไม่ได้ลบ รวมเป็นติวาคะ

ลบอิสุสะวาเป็นอิติปิโสอนุโสมแล้วให้ลบเป็นปฏิโลมสืบต่อไปเถิด

○ ปะถะมัง	ติ	โลโปจะ	ภะ	กาโรโหติสัมภะโว ๆ
○ ทุติยัง	วา	"	โธ	" ๆ
○ ตะติยัง	คะ	"	พุท	" ๆ
○ จะตุตถัง	ภะ	โลโปจะ	นัง	กาโรโหติสัมภะโว ๆ
○ ปัญจะมัง	โธ	"	สา	" ๆ

○	ฉัฏฐะมัง	พุท	“	นุส	“	ๆ
○	สัตตะมัง	นัง	โลโปจะ	มะ	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○	อัฏฐะมัง	สา	“	วะ	“	ๆ
○	นะวะมัง	นุส	“	เท	“	ๆ
○	ทะสะมัง	มะ	โลโปจะ	ถา	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○	ปะถะมัง	วะ	“	สัต	“	ๆ
○	ทุติยัง	เท	“	ถิ	“	ๆ
○	ตะติยัง	ถา	โลโปจะ	ระ	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○	จะตุตถัง	สัต	“	สา	“	ๆ
○	ปัญจะมัง	ถิ	“	มะ	“	ๆ
○	ฉัฏฐะมัง	ระ	โลโปจะ	ทัม	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○	สัตตะมัง	สา	“	สะ	“	ๆ
○	อัฏฐะมัง	มะ	“	นริ	“	ๆ
○	นะวะมัง	ทัม	โลโปจะ	ปุ	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○	ทะสะมัง	สะ	“	โร	“	ๆ
○	ปะถะมัง	ริ	“	ตะ	“	ๆ
○	ทุติยัง	ปุ	โลโปจะ	นุต	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○	ตะติยัง	โร	“	อะ	“	ๆ

○ จะตุตถัง	ตะ	“	ทู	“	ๆ
○ ปัญจะมัง	นุต	โลโปจะ	วิ	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○ ฉัฏฐะมัง	อะ	“	กะ	“	ๆ
○ สัตตะมัง	ทู	“	โล	“	ๆ
○ อัฏฐะมัง	วิ	โลโปจะ	โต	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○ นะวะมัง	กะ	“	คะ	“	ๆ
○ ทะสะมัง	โล	“	สุ	“	ๆ
○ ปะถะมัง	โต	โลโปจะ	โน	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ

○ ทุติยัง	คะ	“	ปัน	“	ๆ
○ ตะติยัง	สุ	“	สัม	“	ๆ
○ จะตุตถัง	โน	โลโปจะ	ณะ	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○ ปัญจะมัง	ปัน	“	ระ	“	ๆ
○ ฉัฏฐะมัง	สัม	“	จะ	“	ๆ
○ สัตตะมัง	ณะ	โลโปจะ	ชา	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ
○ อัฏฐะมัง	ระ	“	วิช	“	ๆ
○ นะวะมัง	จะ	“	โธ	“	ๆ
○ ทะสะมัง	ชา	โลโปจะ	พุท	กาโรโหติสัมภะโว	ๆ

○	ปะถะมัง	วิช	“	สัม	“ ฯ
○	ทุติยัง	โธ	“	มา	“ ฯ
○	ตะติยัง	พุท	โลโปจะ	สัม	กาโรโหติสัมภะโว ฯ
○	จะตุตถัง	สัม	“	หัง	“ ฯ
○	ปัญจะมัง	มา	“	ระ	“ ฯ
○	ฉัฏฐะมัง	สัม	โลโปจะ	อะ	กาโรโหติสัมภะโว ฯ
○	สัตตะมัง	หัง	“	วา	“ ฯ
○	อัฏฐะมัง	ระ	“	คะ	“ ฯ
○	นะวะมัง	อะ	โลโปจะ	ภะ	กาโรโหติสัมภะโว ฯ
○	ทะสะมัง	ระ	“	โส	“ ฯ
○	ปะถะมัง	คะ	“	ปิ	“ ฯ
○	ทุติยัง	ภะ	โลโปจะ	ติ	กาโรโหติสัมภะโว ฯ
○	ตะติยัง	โส	“	อิ	“ ฯ

ลบอิติปิโสถอยหลังเป็นองค์พระ

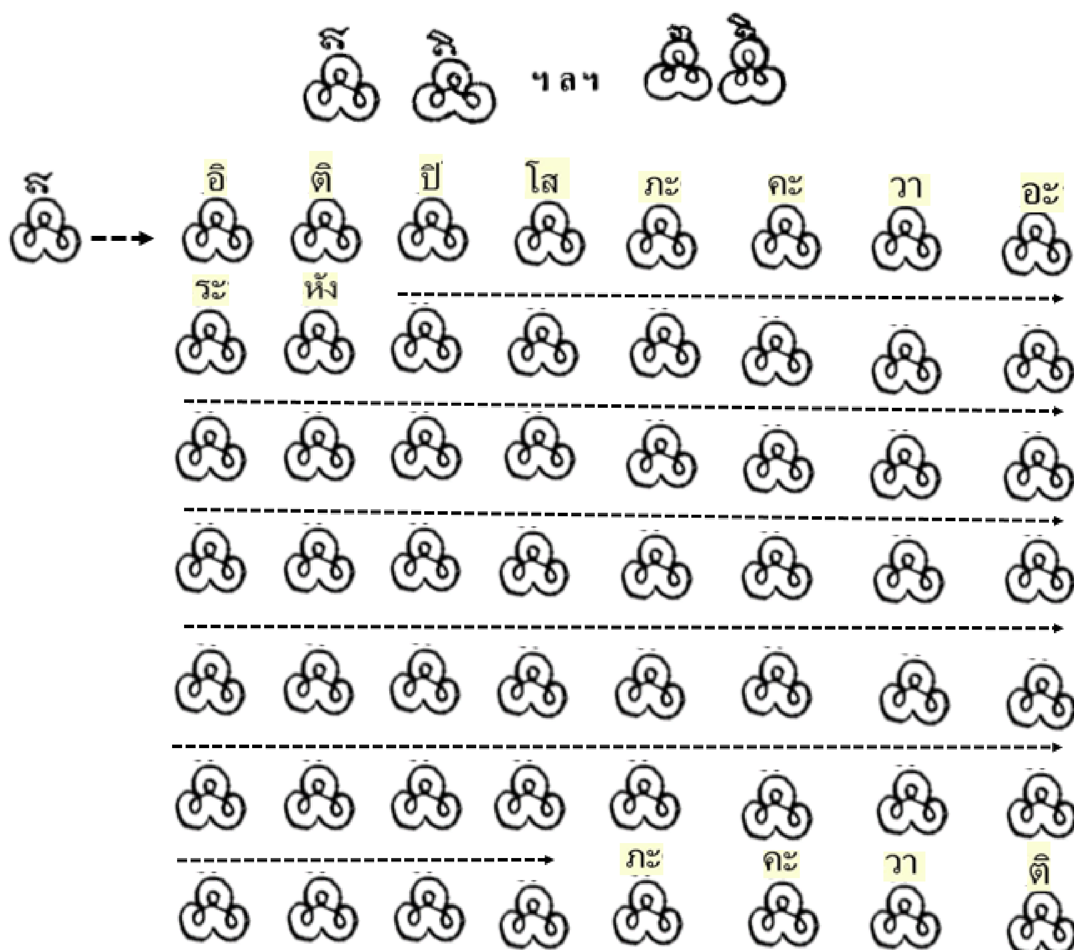
(ให้ตั้งอิติปิโสถอยหลังทั้ง ๕๖ คาถาแล้วจึงลบไปทีละอักขระ)

○	ติ	โลโปจะ	อังคะพุทธาวิชานะเย	ฯ
○	วา	“	“	ฯ
○	คะ	“	“	ฯ

ฯลฯ

○ ปี	โลโปจะ	อังคะพุทธาวิชานะเย	ฯ
○ ติ	“	“	ฯ
○ อิ	“	“	ฯ

ให้ลบอักขระ อิติปิโสถอยหลังทีละอักขระ เป็นองค์พระ ให้ได้ ๕๖ พระองค์ ดังนี้

เศียรบนลง อิติปิโส กำกับไว้องค์ละอักขระทุกองค์ทั้ง ๕๖ ด้วยกัน

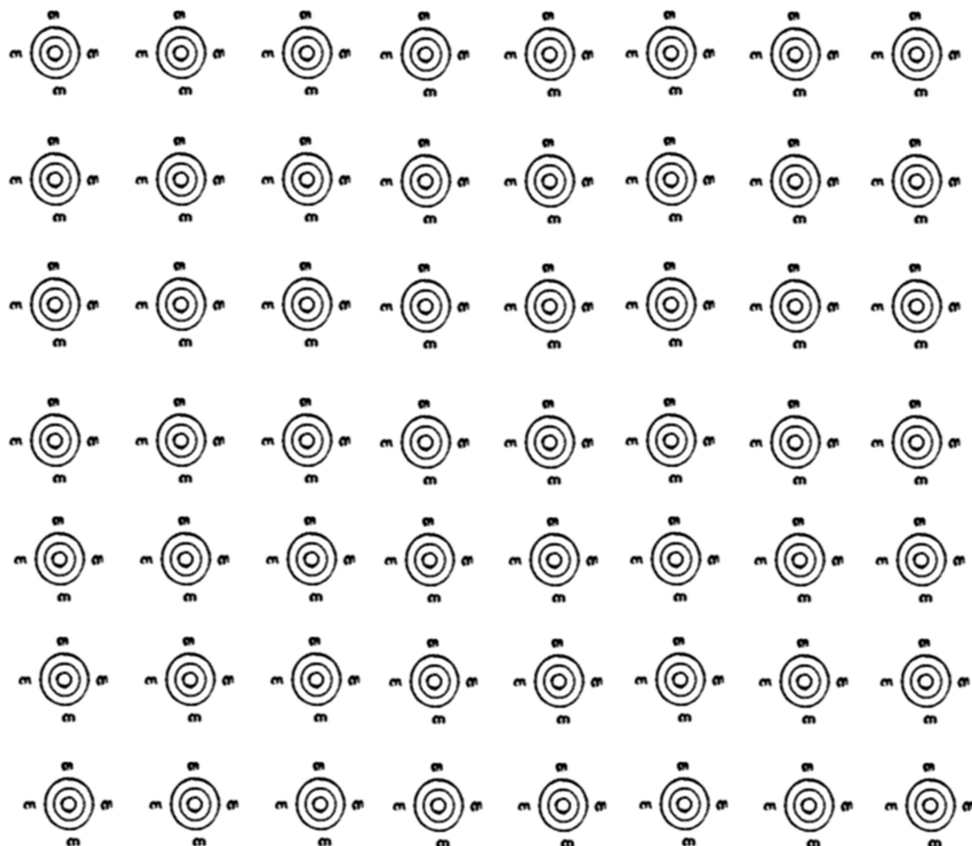
ลบองค์พระทั้ง ๕๖ องค์เป็นสูญ

○ ปะถะมัง	เอกะอังพุทโธโลโปจะ	สูญญะกาโรโหติสัมภะโว	ฯ
○ ทุติยัง	“	“	ฯ
○ ตะติยัง	“	“	ฯ
○ จะตุตถัง	“	“	ฯ
○ ปัญจะมัง	“	“	ฯ
○ ฉัฏฐะมัง	“	“	ฯ

○ นะวะมัง	"	"	ฯ
○ ทะสะมัง	"	"	ฯ

ลบด้วยสูตรนี้เรื่อยไปจากปะถะมัง ฯลฯ ทะสะมัง แล้วขึ้น ปะถะมัง เรื่อยไปอีก ครบ ๕๖ สูญ

สูญหนึ่งๆมีรูปดังนี้

ลบสูญทีละ ๓ สูญเป็นองค์พระ

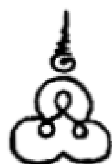
○ ปะถะมัง	ตรีนิสูญญะโลโปจะ	อังคะพุทธาวิชานะเย	ฯ
○ ทุติยัง	"	"	ฯ
○ ตะติยัง	"	"	ฯ
○ จะตุตถัง	"	"	ฯ
○ ปัญจะมัง	"	"	ฯ
○ ฉัฏฐะมัง	ตรีนิสูญญะโลโปจะ	อังคะพุทธาวิชานะเยฯ	ฯ
○ สัตตะมัง	"	"	ฯ

○ อัฏฐะมัง	“	“	ฯ
○ นะวะวัง	“	“	ฯ
○ ทะสะมัง	“	“	ฯ
○ ปะถะมัง	“	“	ฯ
○ ทุติยัง	“	“	ฯ
○ ตะติยัง	“	“	ฯ
○ จะตุตถัง	“	“	ฯ
○ ปัญจะมัง	“	“	ฯ
○ ฉัฏฐะมัง	“	“	ฯ
○ สัตตะมัง	“	“	ฯ
○ อัฏฐะมัง	“	“	ฯ

เหลืออีก ๒ สูญ ให้ลบทีละสูญดังนี้

○ นะวะมัง	เอกะสูญญะโลโปจะ	อังคะพุทธาวิชานะเย	ฯ
○ ทะสะมัง	“	“	ฯ

เป็นองค์พระดังนี้ ๒๐ องค์

ลบองค์พระทีละ ๕ องค์เป็นสูญ

○ ปะถะมัง	ปัญจะอังคะพุทโธโลโปจะ	มหาสูญญะกาโรโหติสัมภะโว	ฯ
○ ทุติยัง	“	“	ฯ
○ ตะติยัง	“	“	ฯ
○ จะตุตถัง	“	“	ฯ

ลบเป็น ๔ สูญด้วยกัน สูญอันนี้มิใช่สูญนิพพานเป็นสูญพระอิติปิโสแล ให้ลงสูญทั้ง๔ นี้ไว้ก่อน ไปลบเข้าสูญ

นิพพานพร้อมกันทีหลัง

สูญพระอิติปิโสสูญหนึ่งๆ นั้นเป็นรูปดังนี้

ผงไตรสรณาคม

ลบอะระหะโต

เมื่อได้ลบมหาราพใหญ่ มาเป็น นะโมตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ แล้ว และลบ

นะโมตัสสะภะคะวะโต เป็นอิติปิโส ฯลฯ พุทโธภะคะวาติ ลบอะระหะโต เป็นพระไตรลรณาคมพึงให้ลบพระไตรสรณาคมต่อไปดังนี้

- ปะถะมัง พุทธัง สรณัง คัจฉามิ อัฏฐะอักขระโลโปจะ ทุติยัมบี พุทธังงสรณัง คัจฉามิ กาโรโหติสัมภะโว

ฯ

- ทุติยัง ธัมมังสะระณัง คัจฉามิ อัฏฐะอักขระโลโปจะ ทุติยัมปิ ธัมมังสรณัง คัจฉามิ กาโรโหติสัมภะโว ฯ
- ตะติยัง สังฆังสะระณัง คัจฉามิ อัฏฐะอักขระโลโปจะ ทุติยัมปิ สังฆังสรณัง คัจฉามิ กาโรโหติสัมภะโวฯ

ลบทุติยัมปิต่อไป

- ปะถะมัง ทุติยัมปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ทะวาทะสะ อักขระโลโปจะ ตะติยัมปิ พุทธัง สะระณัง

คัจฉามิ กาโรโหติสัมภะโว ฯ

- ทุติยัง ทุติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ ทะวาทะสะ อักขระโลโปจะ ตะติยัมปิ ธัมมัง สะระณัง คัจฉามิ

กาโรโหติสัมภะโว ฯ

- ตะติยัง ทุติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ทะวาทะสะ อักขระโลโปจะ ตะติยัมปิ สังฆัง สะระณัง คัจฉา

มิ กาโรโหติสัมภะโว ฯ

ลบตติยัมปิต่อไป

- ปะถะมัง ตะติยัมปปิ พุทธัง สะระณัง คัจฉามิ ทะวาทะสะ อักขรธโลโปจะ กุสะลาธัมมากาโรโห

ติสัมภะโว ฯ (ลบ ตะติยัมปิพุทธังสะระณังคัจฉามิ ๑๒ อักขระ เป็น กุสลา)

- ทุติยัง ตะติยัมปิ ธัมมังสะระณัง คัจฉามิ ทะวาทะสะ อักขระโลโปจะ อะกุสะลา ธัมมากาโรโหติสัมภะ

โว ฯ (ลบ ตะติยัมปิธัมมังสะระณังคัจฉามิ ๑๒ อักขระ เป็น อกุสลา)

- ตะติยัง ตะติยัมปิสังฆัง สะระณัง คัจฉามิ ทะวาทะสะอักขระโลโปจะ อัพยา กะตาธัมมากาโรโห

ติสัมภะโว ฯ (ลบตะติยัมปิสังฆังสะระณังคัจฉามิ ๑๒ อักขระเป็น อัพยากะตา)

ลบกุสะลาต่อไป

○ ปะถะมัง	กุ	เอกะอักขระโลโปจะ	อะ	กาโรโหติสัมภะโว	ฯ
○ ทุติยัง	สะ	“	สัง	“	ฯ
○ ตะติยัง	ลา	“	วิ	“	ฯ
○ จะตุตถัง	อะ	“	สุ	“	ฯ
○ ปัญจะมัง	กุ	เอกะอักขระโลโปจะ	โล	กาโรโหติสัมภะโว	ฯ
○ ฉัฏฐะมัง	สะ	“	ปุ	“	ฯ
○ สัตตะมัง	ลา	“	สะ	“	ฯ
○ อัฏฐะมัง	อัพยา	ทะเวอักขระโลโปจะ	พุ	กาโรโหติสัมภะโว	ฯ
○ นะวะมัง	กะตา	“	ภะ	“	ฯ

สำเร็จเป็น อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภะ

จาก อะสังวิสุโลปุสะพุภะนี้ให้ลบต่อไปดุจเดียวกับในห้องอิติปิโส จนถึงสูญทั้ง ๔ สูญให้คงสูญทั้ง ๔ นั้นไว้

ไปลบรวมกันตอนจบ

ผง ก. บ.

ลบสัมมาสัมพุทธัสสะ

เมื่อได้ลบ นะโมตัสสะภะคะวะโต เป็นอิติปิโส ฯลฯ พุทโธภะคะวาติ และลบอะระหะโต เป็น พุทธังสะระณังคัจฉามิ ธัมมังสะระณังคัจฉามิ สังฆังสะระณังคัจฉามิแล้วลบสัมมาสัมพุทธัสสะ เป็น ก ข ค ฆ ง. จ ฉ ช ฌ ญ. ฎ ฐ ฑ ฒ ณ. ต ถ ท ธ น. ป ผ พ ภ ม. ย ร ล ว. ส ห ฬ อัง จากนั้นพึงให้ลบต่อไปดังนี้

○ ปะถะมัง	ก ข ค ฆ ง	ปัยจะอักขระโลโปจะ	อะ	กาโรโหติสัมภะโว	ฯ
○ ทุติยัง	จ ฉ ช ฌ ญ	“	สัง	“	ฯ

○ ตะติยัง	ฎ ฐ ฑ ฒ ณ	“	วิ	“	ฯ
○ จะตุตถัง	ต ถ ท ธ น	“	สุ	“	ฯ
○ ปัญจะมัง	ป ผ พ ภ ม	“	โล	“	ฯ
○ ฉัฎฐะมัง	ย ร	ทะเวอักขระโลโปจะ	ปุ	“	ฯ
○ สัตตะมัง	ล ว	“	สะ	“	ฯ
○ อัฎฐะมัง	ส ห	“	พุ	“	ฯ
○ นะวะมัง	ฬ อัง	“	ภะ	“	ฯ

สำเร็จเป็น อะ สัง วิ สุ โล ปุ สะ พุ ภะ

จาก อะสังวิสุโลปุสะพุภะนี้ให้ลบต่อไปดุจเดียวกับในห้อง อิติปิโส จนถึงสูญทั้ง ๔ สูญ

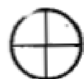
สูญอิติปิโสทั้ง ๔ สูญ สูญไตรสรณาคม ๔ สูญ สูญ ก. ข. ฯลฯ ฬ อัง. ๔ สูญรวมกันทั้งหมดเป็นสูญ ๑๒

ให้เอาคาถานี้มัสการ ○ นะมามิโชติปรมัตถะสูญญัง นะมามิสูญญังปรมัตถะเทสังนะมามิเทสัง ปรมัตถะสูญญัง ยังยัง ปะนะเทสัง ประนะมามิพุทธัง ฯ ว่า ๓ หน

ลบเป็นสูญนิพพาน

- ○ ปะถะมัง ทะวาทะสะ มหาสูญญะโลปัง นิพพานังปรมังสูญญัง ฯ ลบสูญทั้ง ๑๒ เป็นสูญนิพพานดังนี้ ๑๒ สูญด้วยกันแล
- ○

สูญนิพพาน

- ○ สัมพุทเธ สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะตะถาคะโต สิทธิเตโชชะโยนิจจัง สิทธิลาโภนิรันตะระ สัม

พะกัมมะ นะมามิหัง ฯ ให้นมัสการสูญนิพพานว่า ๓ หน

จบตำราปถมังสิ้นสังเขปเพียงเท่านี้

ในการลบตอนปลาย คือลบ อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ นั้น มีแบบที่ลมพิศดารออกไปจากนี้อีก คือลบเป็น อิติปิโสกลบท และเป็นพระเจ้า ๑๖ พระองค์.

◎ สิทธิการิยะ ผิวจะทำปถมังองการจนถึงนิพพานสูญ ท่านให้ตั้งนะพินทุเป็นต้น แลทำเป็นนะโมพุทธายะ ให้

เอาน้ำหมึกหรือดินสอดำลงนะพินทุกลางกระหม่อมอยู่คงทนนักฟันแทงมิเข้าเลย ถ้าจะใช้องค์ผงดินสอแต่นะพินทุเป็นต้นไป ท่านให้ผสมยานี้ ชมค ๑ ขอนดอก ๑ กฤษณา ๑ กะลำพัก ๑ สักขี ๑

จันทร์ทั้งสอง ๑ บดทำท่างไว้ ใช้ตามอุปเทห์ต่อไปนี้ ถ้าจะให้คงใช้เสกด้วย นะรา ถ้าจะให้แคล้วคลาดให้เสกด้วย โมหะมา ถ้าจะให้เป็นที่รักให้เสกด้วย พุทโธ จะให้เป็นสวัสดิมงคลให้สกด้วย ธาตุ ให้เป็นดำผุดให้เสกด้วย ยัตถะ ถ้าจะให้ปรากฎแก่คนทั้งหลาย ให้เอาดีนกกด ๑ ดีแร้ง ๑ ดีกา ๑ ดีแมวดำ ๑ ดีนกเขา ๑ กระดูกนกหงษ์ ๑ กระดูกห่าน ๑ กระดูกผีตายโหง ๑ กระดูกผีตายพราย ๑ ผสมกับผงดินสอทำในโบสถ์ วันเสาร์หรือวันอังคารบดทำแท่งไว้ใช้ตามอุปเท่ห์ท่านกล่าว ถ้าจะกำบังนิทราให้เสกด้วยคาถานี้

◎ นะหิปังเก นะหิปังโก นะหิปังกะ พุทธัง ธัมมัง สังฆัง สรณังคัจฉามิฯ ๓ คาบ ฝนทาตาทั้งสอง ทาปาก ทาหู

ทาจมูก เป็นบังตาสารพัดสัตว์มิเห็นแล ◎ พุทธังบังกายวินาสสันติ ธัมมังบังกายวินาสสันติ สัฆฆังบังกายวอนาศสันติฯ คาถานี้ให้เสกน้ำล้างหน้าเสีย พ้นวันหนึ่งเป็นผีดิบไปแล ถ้าจะให้เป็นมหาละลวยเข้าหาขุนนาง ให้เอาชมดเทศ ๑ ชมดไทย ๑ น้ำใจไคล ๑ ไคลเสมา ๑ ไคลเจดีย์ ๑ ดินหมาร่า ๑ ผสมกับผงดินสอปั้นเป็นท่งไว้ใช้เสกด้วยคาถานี้

◎ บี่ยันติอุปปะยันติบี่ชายันติฯ ๓ ทีเป็นเสน่ห์แก่คนทั้งหลาย ท้าวพระยาสมณชีพราหมณ์ ถ้าจะเดินทางเอา

ผงทาตา มีกำลังมิเหนื่อย มิอยากน้ำแล ฝนทาศีรษะเดินทางมิริ้น ฝนทามือขายของดี อนึ่งท่านให้เอายานี้ ดินป่าช้าฝั่งผี ๑ ดินปิดประโอฐ ๑ ดินอุดรูปู ๑ เอาทาผสมกันเข้ากับผงดินสอ เสกด้วยคาถานี้

◎ พินทุโลกา นทะโลเก นิพพายันติ ๓ คาบ ฝนทาตาทั้งสองข้างเป็นบังตาคนมิเห็นแล ถ้าจะให้หลับสิ้นทั้ง

ครัวเรือน ท่านให้ฝนทาปาก ทาตาทั้งสองข้าง ทาเสาเรือน ขึ้นไปเถิดหลับสนิททั้งเรือนแล ถ้าจะให้ความสูญ ท่านให้เขียนลงกระดาษ เอายาฝนทา เสกด้วยคาถามหาสูญลอยน้ำเสียความหายแล

ถ้าบุคคลผู้ใดภาวนาคาถาพินทุนี้จะบันเทาอันตรายทั้งปวง มีจิตเคารพไห้วพระเจ้าห้าพระองค์ เป็นที่รักแก่เทพามนุษญ์ จะปราถนาสิ่งใดภาวนาเมื่อเที่ยงคืน ๑๐๘ ได้สำเร็จความปราถนาแก่ผู้นั้น จะมีอิทธิฤทธิกว่าคนทั้งหลาย

ถ้าจะให้คงทน เอาผงดินสอใส่น้ำมันหอมเสกทาตัวเราคงทนแล ให้นึกถึงคุณพระเจ้า ๕ พระองค์ จงมาอยู่เหนือกระหม่อมแห่งข้านี้เถิด ภาวนา ๑๐๘ คาบ ท่านรักเราดังลูกในไส้มิฆ่าเราเลย ถ้าจะกำบังกายให้กลั้นใจผูกชายผ้าเป็นหางพิรอดเสก ๑๙ คาบ โพกศีรษะเดินมิให้เห็นตัวเราเลย ปัดสารพิษก็ได้แล เสกปรอทมิให้หนี ๑๘ คาบ ถ้าจะมิให้เขาตามทันเสกไม้ขวางทางไว้ ๑๒ คาบ ถ้าจะให้หลับเอาใบไม้รู้นอน ๗ สิ่ง เอามาบดด้วยเครื่องหอมทั้งปวง ประสมกันกับกระดูกผีตายโหง. ห่า. พราย. วัน ๓-๗ เสกด้วยพินทุทาตัวเราหลับสิ้นแล ถ้าจะขัหน้าไม้และปืนให้เอาเท้าขวาเหยียบเท้าซ้ายเอาลิ้นแทงอากาศสวด ๑๘ คาบ และถ้าจะเสดาะโซ่ตรวนให้สวด ๓๐ คาบ เป่าลงไปหลุดหมดแล ทำตามที่บังคับไว้หาที่อุปมามิได้แล.

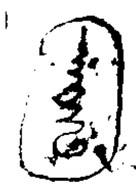
ลบนะโมพุทธายะเป็นมะอะอุดังนี้

◎ ปะถะมัง นะโม โลโปจะ มะ กาโรโหติสัมภะโว ฯ

◎ ทุติยัง พุทธา " อะ " ฯ

◎ ตะติยัง ยะ " อุ " ฯ

เสกมะอุอะ แล้วให้เอาผงกับแป้งกระแจะละลายใส่ในฝ่ามือแล้วเขียนยันต์นี้ เสก ๗ คาบ

ปัดถ้อยคำความวิเศษนักแล ทั้งเป็นเสน่ห์ด้วย ให้ลบ มะอะอุ แต่ครึ่งตัวเป็น อุอะมะ สืบไปเถิด ที่เหลืออยู่ให้ตั้งไว้ให้เสกตามอุปเทห์ท่านกล่าวแล้วแต่หลัง

ลบมะอะอุ (ครึ่งตัว) เป็นอุอะมะ

◎ ปถมัง มะ การะอัฑฒะโลโปจะ อุ การัสสะสัมภะโวโหติ ฯ

◎ ทุติยัง อะ " อะ " ฯ

◎ ตติยัง อุ " มะ " ฯ

เป็น อุมะมะ ให้บูชาด้วยข้าวตอกดอกไม้รูปเทียนแป้งหอมน้ำมันหอมเจิมแล

จักพรรณา อุอะมะ สืบต่อไป ถ้าจะให้คนทั้งหลายรักเราให้เขียนชื่อก็ได้ ลงสัพเพชะนาก็ได้ ทำไส้เทียนแล้ว

เจิมด้วยผงและกระแจะแป้งหอม เสก ๙ คาบ เป็นมหาสเน่ห์มหาละลวยแล ถ้าเป็นความให้เขียนชื่อสัตรู ทำไส้เทียนเสก ๑๗ คาบ ถวายพระมหาละลาย

ลบอุอะมะแต่ครึ่งตัวต่อไปเป็นองค์การ ๓

◎ ปถมัง อุ กาโรมัชณะโลโปจะ อะโท องการะชายะเต ฯ

◎ ทุติยัง อะ " มัชฌิโม " ฯ

◎ ตติยัง มะ " อุทัง " ฯ

องการ ๓

ลบเศษมะอะอุครึ่งตัวต่อไปเป็นองการ ๖

◎ ปถมัง	มะ	กาโร	เสสะโลโปจะ	พินทุ	องการะชายะเต	ฯ
๏ ทุติยัง	อะ	กาโร	“	อํฑฒะจันโท	“	ฯ
๏ ตติยัง	อุ	กาโร	“	ชีวหา	“	ฯ

องการ ๖

ลบเศษอุมะครึ่งตัวต่อไปเป็นองการ ๑๒

๏ ปถมัง	อุ	อัฑฒะเสสะโลโปจะ	ทะวาทะสะเสวะ	ปะติจฉันนัญเจวะ	ชายะเต	ฯ
๏ ทุติยัง	อะ	“	ทะเวทะวาเร	“	“	ฯ
๏ ตติยัง	มะ	“	อังคะอังการะ	“	“	ฯ

องการ ๑๒

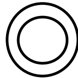
ลบมหาองการ ๑๒ เป็นสูญต่อไป

◎ ทุติยัง สูญญะโลโปจะ มหาสูญโญโหติสัมภะโว ฯ

ลบสูญมหาสูญต่อไป

◎ ทุติยัง สูญญะโลโปจะ มหาสูญโญโหติสัมภะโว ฯ

ลบมหาสูญเป็นนิพพานสูญต่อไป

◎ ตติยัง มหาสูญโญโลโปจะ นิพพานังปรมังสุขัง ฯ เป็นนิพพาน สูญหายไปแล
ถ้าจะใช้องค์มหาไวย ท่านให้แต้มเอาผงทาตัวเสกด้วยพระคาถานี้

๑ นะมัสสิตวามหาเวยยะโลลกะนาถังลิลละเวยโยกรณีชาโต อหังวันทามิสัพพะทาฯ ๓ คาบ เป็นอึดใจแล

ถ้าจะใช้อุณาโลมมหาเมฆ ทำขาดตัวแล้วเสกคาถานี้ ◎ มหันตัง อุณาโลมังมหาเมฆะฉัยยะ อุกะระทิสัง นะสะทิสันติ ฯ แล้วเอาผงลูบหน้าเดินไป คนทั้งหลายเห็นเราดังท้าวมหาเมฆ ท้าวมหาพรหมข้าศึกเห็นดังรูปยักษ์กลัวยิ่งนัก ยากที่บุคคลจะได้พบเป็นมหาวิเศษนักแล

ถ้าจะใช้องค์สูญมหาเมฆ ให้ลงกระดาษ เอามะกรูด ใบส้มป่อย ใส่ขันส้มริดเสกด้วยมหาสูญใหญ่ ๓ ที สระหัวเถิด โทษลึงตายมิตายเลย ถ้อยความทั้งปวงสูญสิ้นแล

ถ้าจะใช้มหาเมฆ ท่านให้ลบเอาผงมาทาเสาเรือนคนเป็นบ้าใบ้ เสกด้วยพระคาถานี้

◎ เมฆะมหาเมฆะเวยยามหาวัณโณโหติสัมภะโว ฯ ๓ คาบ ทาไปเขาเห็นเราเป็นรูปยักษ์กลัวยิ่งนักแล

ถ้าจะใช้มหานิลทำขาดตัวแล้วลบเองผงเสกด้วยคาถานี้ ◎ นิลละมหานิลละเมฆะเฉยยะกะระณังอุปบั่นนังโหติ ฯ ลูบหน้าเราเช้าเขาเห็นเราเป็นนนทยักษ์กลัวนัก ยากที่อาจารย์จะได้พบเห็นมหานิลวิเศษนักแล

ถ้าจะใช้องค์มหาดำ ทำขาดตัวแล้วลบเอาผงเสกด้วยพระคาถานี้ ◎ กัณหะมหากัณหะอุณาโลมายักขะเมฆะเฉยยา อุปบั่ชชันติฯ ลูบหน้าเราเข้าเป็นรูปนนทยักษ์ไปแล

ถ้าจะใช้สูญน้อยมหาดำ ทำขาดตัวแล้วผงเสกด้วยพระคาถานี้ ◎ กัณหะมหากัณหะสูญญะอุปบั่นติ ฯ ๓ ที ลบเอาผงทาหน้าเข้าเป็นล่องหนไปแล

ถ้าจะทำสูญใหญ่มหาดำ ทำขาดตัวแล้วลบเอาผงทาตัวเสกด้วยพระคาถานี้ ◎ กัณหะมหากัณหะอันทะกะรัง รัปปะการัง ปรมัตถสูญญัง ฯ ลูบหน้าเข้าเขาเห็นเป็นแปลงไปแล

ถ้าจะใช้อุณาโลมมหาดำ ทำขาดตัวแล้วลบเอาผงประสมยา เอาเถ้ากลางเตาไฟ เถ้ากลางป่าช้ามาประสมกับน้ำมันหอม เสกด้วยคาถานี้ ๑กัณหะมหากัณหะ อุณณาโลมาบี โยบีเย อิตถิวาปิยังมะมะ ฯ ๓ ที ถ้าถูกสัตรีเข้าไปมิได้แล

ถ้าจะใช้องการอุทัย ทำขาดตัวแล้ว ท่านให้ลบเอาผงทาตัว เสกด้วยพระคาถานี้

๏ อุเทยะอังการะ วิฏฐารังมหานามัง อุปบั่นนังวิชาเนยยะ ฯ ๓ ที ลูบหน้าเข้า มีตะบะเดชะ ดังพระยา

ราชสีห์ มิฉะนั้นดังพระยาหงส์ทอง ถ้ามิฉะนั้นดังพระยาวิรุณหก ดังคนธรรพ์ สารพัดสัตรูพากันกลัวยิ่งนัก อนึ่ง องการอุทัยท่านตีค่าไว้ควรเมือง ผู้ใดได้พบเสมือนได้พบพระเจ้า ๕ พรองค์ ทำเป็นไส้เทียนถวายพระ บริกรรมคาถานี้

๏ วันทิตวา อังการะวิฏฐารัง โลกะนาถัง วันทามหิทธิกัง พุทธังโลกะนาถัง อหังวันทามิ สัพพะทา ฯ กว่าจะ

สิ้นเทียน เกิดเป็นสวัสดิมงคล คนบูชานักแล

ลบองการอุทัยเป็นองการมหาไวย แล้วเสกด้วยองการบทนี้ ดังนี้ องการพินทุนาถัง ฯลฯ นะโมพุทธายะวันทนัง ฯ ๓ ที เอาผงใส่น้ำมันหอมทาตัว เขาจับไม่อยู่ ไล่ไม่ทันเลย ถ้าจะใช้องการมหาไวยท่านให้ลบเอาผงทาตัวเสกด้วยพระคาถานี้

๏ เวยยะมหาเวยยะ อังการะวิฏฐารัง โลกะนาถัง โหติสัมภะวัง ฯ ๓ คาบแล ถ้าจะใช้องการมหาไวย ท่านให้

เอาผงดินสอประสม ว่านนาล้อม ๑ ว่าเพ็ชรใหญ่ ๑ ว่านกลุก ๑ ว่านเปราะเพ็ชร ๑ ว่านหมุนมาณ ๑ บดเป็นแท่งไว้ฝนทาตัว เสกด้วยพระคาถานี้

๏ เวยยะมหาเวยยะ อังการะวิฏฐารัง เชยยะมหาเชยยะ โหติสัมภะโว ฯ ถ้าจะนมัสการๆด้วยพระคาถานี้

วันทิความหาเวยยะ อังกาโรมหิทธิโก พุทธวะโมกโข มหานุภาโวสัพพะฯ คงกระพันชาตรีมีกำลังมากนัก ทาหัวเรือค้าขายดี ทาหัวเรือแข่งใครสู้มิได้เลย ทามือเล่นเบี้ยดีนักแล

ลบองการมหาไวยเป็นองการมหาเมฆ ท่านให้ขาดตัว แลลบเอาผง เสกด้วยคาถา ๓ ที ลูบหน้าเราเห็นเป็นงานแซงแล

ลบองการมหาเมฆเป็นองการมหานิล ถ้าจะใช้องการมหานิล ท่านให้เอาผงประสมด้วยยาคือ กฤษณา ๑ กะลำพัก ๑ ขอนดอก ๑ จันทร์ทั้งสอง โกฏทั้ง ๕ โขมด ๑ พราย ๑ บดเป็นแท่งไว้ เสกด้วยพระคาถานิ นิลละมหานิลละ อังการะวิฏฐารัง มังคะลังอุปบั่นนังโหติสัมภะวัง ฯ

๏ วันทิตวามหานิลละกุตโต สะกุลละกัปปะโก อะโหสิกัง ฯ ๓ ที ฝนทาตัวสุนัขกัดมิเข้า ช้างแทงมิเข้า

สารพัดหอกดาบปืนไฟมิเข้า ขวานถากมิเข้า ทาคิ้วทาตาทั้งสองข้าง คนไม่เห็นเลย ทาหูสะกดสิ้นทั้งเรือนแล ทาเท้าเหยียบไฟมิร้อน ทาคิ้วคอทาทั่วตัวจับมิอยู่เลย ทาหัวเข่าเดินไม่ล้าเลย

ลบองการมหานิลเป็นองการมหาคำดังนี้ ท่านให้ทำขาดตัว แล้วลบเอาผง จึงเอาผ้าดำคลุมศีรษะเข้าไปเออายานี้ ตันหิงหาย ยาประสมกับกับผงดินสอมหาคำบั้นเป็นแท่งไว้ เสกด้วยคาถานมัสการ ๑๐๘ เอาไว้เถิด เมื่อมีที่จะไป เอาผงทาหน้า ทาตา ทาคาง ทาหูทั้งสองข้างเดินไป เขามิเห็นตัวเราเลย เขาเห็นยักษ์ไปแล ถ้าจะใช้มหาคำลบเอาลงประสมกับยานี้ทรงบาดาล ๑ ผักกระเฉด ๑ ระงับพิษ ๑ กระทืบยอด ๑ ครอบจักรวาล บดเป็นแท่งไว้ ทาเห็นเป็นงาแซงแล ท่านให้ทำเป็นยาแก้คุณ แก้ยาแฝดแล

๏ ถ้าจะใช้องการมหาคลาด ท่านให้ทำแหวนกระดาษ แล้วลงรักปิดทอง เสกด้วยคาถานมมัสการองการ ๑๐๘ ที ใส่นิ้วมือเป็นแหวนเครื่อง ปืนยิงมิถูกเลย หอกดาบฟันแทงมิเข้าเลย

๏ ถ้าจะใช้องการมหาแคล้ว จงลบผงผสมดินปิดรูปู บดเป็นแท่งไว้เถิด ถ้าผีเข้ามิออก เอาผงทาตัวเข้าผีออกแล

๏ ถ้าจะใช้พระจันทร์เดือนข้างขึ้น จงลบเอาผงประสมกับไคลพระเจดีย์ ไครเสมา ไคลพระเจ้าห้ามสมุทร บดประสมกับน้ำนันหอมทาตัว เป็นมหาละลวยจำเจริญศรีขึ้นด้วยแล

๏ ถ้าจะใช้พระจันทร์ข้างแรม ลบผงประสมกับยานี้ เอาบานไม่รู้โรย เกสรบัวหลวงประสมกับน้ำมันทาตัว ถึงรูตะราง ช่องแคบ ก็รอดไปได้แล

๏ ถ้าจะใช้พระจันทร์เข้าเมฆ ท่านให้ลบเอาผงทาตัวเสกด้วยตัวเอง ๓ ที นั่งอยู่เข้ามามิเห็นเลย

๏ ถ้าจะใช้พระจันทร์เข้าเมฆ ท่านให้ลบเอาผงทาตัวเสกด้วยตัวเอง ๓ ที นั่งอยู่เข้ามามิเห็นเลย

๏ ถ้าใช้พระจันทร์ออกจากเมฆ ลบเอาผงประสมดินโป่ง ปั้นเป็นแท่งไว้ เสกด้วยตัวเอง ๑๐๘ ที เดินกรายเข้าไปเห็นเป็นรูปอื่นไปแล

๏ ถ้าจะใช้พระอาทิตย์เข้าเมฆ ท่านให้ลบเอาผงดินสอทาตัว เสกด้วยตัวเอง ๓ ที นั่งอยู่เข้ามามิเห็นตัวเราเลย

๏ ถ้าจะให้พระอาทิตย์ออกจากเมฆ เสกด้วยตัวเอง ๓ ที ลูบหน้า มีตะบะเดชะดังพระยาราชสีห์แลฯ

จบอุปเทห์ปถมัง สิ้นสังเขปเพียงเท่านี้

อันตำราทำผงปถมังนั้นมีหลายแบบด้วยกัน ถ้าทำอย่างย่อ ก็คือทำเป็นพินทุแล้วลบเป็นนะโมพุทธายะ เป็นมะอะอุ ทำมะอะอุให้เป็นองค์พระ และทำองพระเป็นสูญนิพพานเลย ตามที่กล่าวมานี้ก็ได้ โดยมิต้องทำต่อไปอย่างแบบที่วางไว้ในตำรานี้

และการลบ นะโมพุทธายะ เป็นมะอะอุ เป็นองค์พระ มีแบบที่ลบหลายประการให้พิจารณาดูเอาเถิด เพราะโบราณาจาริย์ท่านกล่าวแบบแผนไว้มากมายหลายนัยด้วยกัน

คัมภีร์ปถมัง

สำนวน ของ พระสังฆวิจารย์ ชำระโดย นายณัฐธัญ มณีรัตน์

คัดลอกโดย นางสาวศศิภรรทร์ กีรติศักดิ์

สิทธิการิยะ ถ้าจะทำพินทุ ให้เอาพระคาถานี้เสกดินสอ ๑๐๘ แล้วจึงทำตัว *นกาโรนาสิ เกณฺเญยฺยา โม

กาโรมุขลกฺขโณ พุทฺกาโรจกฺขุทณฺโฌ ธากาโรทนฺตชิวฺหาจ ยกาโรหทฺยํสิโน อหํ วนฺทามิ ทูรโต ฯ เสกดินสอ

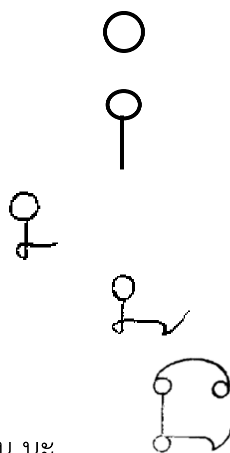
ทำด้วยพินทุ

๏ ปถมํ พินทุกํ ชาตํ เป็น

๏ ทุติยํ ฑณฺฑเมวจ เป็น

๏ ตติยํ เภทํกัญเจว เป็น

๏ จตุตฺถํ องฺกุสมฺภวํ เป็น

๏ ปญฺจมมํ สิรสํ ชาตํ นกาโร โหติ สมฺภโว เป็น นะ

บทเสกตัวนะปถมัง * ๏พินฺทุเอกํสุมํพนฺธํ พินฺทุโทองฺกุสํยตฺถา พินฺทุตฺรีธมฺมชาลญฺจ เอกพินฺทุวิชานเย ฯ ทณฺฑเอกํสุมํพนฺธํ ทณฺฑโทองฺกุสํยตฺถา ทณฺฑตฺรีธมฺมชาลญฺจ ทฺวทณฺฑวิ ชานเย ฯ เภท ฯ องฺกุ สิร เสกรวมทีเดียวฯ ดังนี้

*๏พินทุเอกังสุมังพันธัง พินทุโทอังกุสังยะถา
พินทุพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ เอกะพินทุวิชานะเย ฯ
ทัณฑะเอกังสุมังพันธัง ทัณฑะโทอังกุสังยะถา
ทัณฑะพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ ทะเวทัณฑะวิชานะเย ฯ
เภทะเอกังสุมังพันธัง เภทะโทอังกุสังยะถา
เภทะพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ ตรีนิเภทะวิชานะเย ฯ
อังกุเอกังสุมังพันธัง อังกุโทอังกุสังยะถา
อังกุพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ จะตุตถะอังกุวิชานะเย ฯ
สิระเอกังสุมังพันธัง สิระโทอังกุสังยะถา ฯ
สิระพันธะติธัมมะวิชาลัญจะ ปัญจะสิระวิชานะเย ฯ

ปถมํ พินฺถุก์โลโปจ นกาโร โหติ สมฺภโว เปน นะ

ทุติยํ ทณฺฑโลโปจ โมกาโร โหติ สมฺภโว เป็น โม

ตติยํ เภทโลโปจ พุทฺกาโร โหติ สมฺภโว เป็น พุทฺ

จตุตฺถํ องฺกุส์โลโปจ ธากาโร โหติ สมฺภโว เป็น ธา

ปญฺจมํ สิรส์โลโปจ ยกาโร โหติ สมฺภโว เป็น ย ฯนโมพุทฺธายฯ

ปญฺจกขรานิ ชาตานิ นโมพุทฺธาย ลกฺขณํ ปญฺจอกฺขราวิชานิตฺวาสํงสาราปริปุญฺจโส เสกด้วยคาถานั้นฯ

บทเสก นะ โม พุท ธา ยะ

๏ นรานรหิตํเทวํ นรเทเวหิวนฺทนํ

นรานํกามปงฺเกหิ นมามิสุคตํสทา ฯ। เสก นะ ๓

๏ โมหารมชิทนฺนํ โมหเมทุสุทสิตํ

โมหนฺตฺวาสพฺพสตฺตานํ โมหนฺตํปนฺนมามิหํ ฯ। เสกโม

๏ พุทโธพุทฺธาย พุทฺธตํลาพํปกาสิติ

พุทฺธตํสมนุปโต พุทฺธโตตํปนฺนมามิหํ ฯ। เสกพุท

๏ ธาตรูนํสพฺพทุกธขานํ ธาปาตลาพํปกาสิตํ

ธาตุตํสมนุปโต ธาตํปนฺนมามิหํ ฯ। เสกธา

๏ ยตฺถวุจฺฉนฺติพุทฺธานํ ยตฺถลาพํปกาสิตํ

ยตฺถตํสมนุปโต ยตฺถโตตํปนฺนมามิหํ ฯ เสกยะ เสกรวมทีเดียวฯ

คาถานี้ให้ว่า ๓ หน

๏ นกาโร กุกฺกุสนฺโธ โมกาโร โกนาคมโน พุทฺกาโร กสฺสโปพุทฺโธ ธากาโร สิริสากยมุนี ยกาโร อริยเมตฺเตยฺโย ปญฺจพุทธฺธา นมามิหํ นโมพุทฺธาย วนฺทนํ นโมพุทฺธาย ลกฺขณํ รูปกฺขนฺโธ ปถมฌานํ เวทนาขนฺโธ ทุติยฌานํ สญฺญาขนฺโธ ตติยฌานํ สงฺขารขนโธ จตุตถํฌานํ วิญฺ ญาณกฺขนฺโธ ปญฺจมฌานํ ปญฺจพุทฺธา นมามิหํ นโมพุทธาย ลกฺขณํ ฯ

ปถมํ นโมโลโปจ ทุกฺขํกาโร โหติ สมฺภโว เป็น ทุกฺขํ

ทุติยํ พุทฺธาโลโปจ อนิจฺจํกาโร โหติ สมฺภโว เป็น อนิจฺจํ

ตติยํ ยโลโปจ อนตฺตากาโร โหติ สมฺภโว เป็น อนตฺตา ฯ จึงทำต่อไปดังนี้

ปถมํ ทุกฺขํ โลโปจ มกาโร โหติ สมฺภโว เป็น ม

ทุติยํ อนิจฺจํ โลโปจ อกาโร โหติ สมฺภโว เป็น อ

ตติยํ อนตฺตา โลโปจ อุกาโร โหติ สมฺภโว เป็น อุฯ

เป็น ม อ อุ ฯ แล้วเสกด้วย

๏ ถ้าทำเป็น มะอะอุ แล้วเอาคาถานี้เสก

อิติปิโสภควา มออุ พุทฺธลกฺขณํ

อิติปิโสภควา มออุ ธมฺมลกฺขณํ

อิติปิโสภควา มออุ สงฺฆลกฺขณํ

อิจฺเจเตรตนตฺยํ ยํนอม สฺวาห ฯ ๓ ที

ม กาโร อฏฺฐโลโปจ อุทฺยํโองฺการชายเต

อ กาโร อฏฺฐโลโปจ มัชฺเฌอังการะชายเต

อุ กาโร อฏฺฐโลโปจ อโธโองฺกจรชายเต

กลิยุคฺเค กุกฺกุสนฺโธ สิรสา ปนฺนเมวจ ม้วนหัวดังนี้

เตตายํ โกนาคมโน องฺเสนเจวทฺธา จ เรกสฺสโปพุทฺโธ ขีดอุด ๒ แห่งดังนี้

อุรณฺเญฺวตถาปิ จ กลิยุคฺเคสากฺยปุงฺคโวปาทญฺเจว ตถาปิจ ม้วนท้องดังนี้

อ กาโร เสสฺสโลโปจ พุทฺธโองฺการชายเต ลบเศษมะเสียพินทุบนจันทร์ดังนี้

ม กาโรเสสฺสโลโป จ อฒฺทจญฺจชายเต ลบเศษ อ เสียเป็นอัฒจันทร์บนอุดังนี้

อุ กาโร เสสฺสโลโปจ นาถํถุสฺเสวสมฺภโว นาถํอุณาโลมมาชายเต ลบเศษอุเสียเป็นอุณาโลม ดังนี้ จึงเสกด้วยคาถานั้นแลฯ

สำเร็จเป็นอุองการ

เมื่อจะทำอุณาโลมเอาพระคาถานี้เสก

๏ โองฺกาเรติอยํ ทุชฺชํ เวยฺยาโองฺการวิภูสิตํ อาลยฺยํสพฺพพุทฺธานํ พุทฺธสฺสรตนตฺตยํ อเนกฺกโกติมนฺตรานํ ยํโองฺการพุทฺธวจนํ โองฺกาเรติจโองฺ การํ ปนฺนมามิหํ ฯ

๏ ปถมํ อุณาโลมาโลโปจ อุกาโร โหติ สมฺภโว ลบอุณาโลมเสียเป็น อุ

๏ ทุติยํ นาถํโลโปจ อกาโร โหติ สมฺภโว ลบอัฒจันทร์เสียเป็น อะ

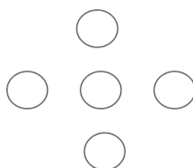
๏ ตติยํ อุการโลโปจ มกาโร โหติ สมฺภโว ลบอุเสียเป็น มะ

เป็น อุ อะ มะ จึงเสกด้วยคาถาข้างต้นฯ

ปถมํ อุอมโลปํ สุญฺญํ โหติ สมฺภวํ ลบอุอะมะเสียเป็นสูญ

ทุติยํ สุญฺญํโลปํ มหาสุญฺญํ โหติ สมฺภวํ ลบสูญนั้นเสียเป็นมหาสูญ

ตติยํ มหาสุญฺญโลปํ นิพฺพานํ ปนชายเต ลบมหาสูญเสียเป็นนิพพานดังนี้แล เอาคาถานี้เสกนิพพานแล ฯ

๑ อุกาส วนฺทามิ พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ ทุติยมฺปิ วนฺทามิ พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ ตติยมฺปิ วนฺทามิ พุทฺธํ ธมฺมํ สงฺฆํ สรณํ คจฺฉามิ สุวณฺณาวา ปรมํ สุขํ นิพฺพานํ ปรมํ สิวํ อิติปิโสภควา นิพฺพโสเตน นิพฺพานํ อิติปิโสภควา อิทฺธํ พลํ ปถวิธาตุฉพฺพิธํ สมาธิยามิ ยกฺขาสมฺปนฺโน นนฺทราชาโย เจตฺรมา เสทานปารมี อาทิกํ ทิพฺพโสตญฺจนิพูพานํ ฯ เสกนิพพานฯ

๑สุญฺญโถนามสมฺพุทฺโธ พุทฺธ พุทฺธา พุทฺโธ พุทฺธํ พุทฺธํ พุทฺธ ธมฺม ธมฺมา ธมฺโม ธมฺมํ ธมฺม สงฺฆ สงฺฆา สงฺโฆ สงฺฆ มาโมมํม อกาโรพุทธลกฺขณํ ธมฺมลกฺขณํ สงฆลกฺขณํ ติวิธลกฺขณํ ภาเวติ ทุกฺขํ อนิจฺจํ อนตฺตา รูปกฺขนฺ โธ ทุกฺโข

สุโข นิพพานํ ปรมํ สุขํ ฯ ใช้ตามอุปเท่ห์เถิดฯ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	**:**	นายวุฒินันท์ ป้องป้อม
ว/ด/ป	:	๒๒ กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๒๕
สถานที่เกิด	:	จังหวัดนครสวรรค์
การศึกษา	:	ปริญญาตรี วิทยาศาสตร์สาธารณสุข สาขาอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มหาวิทยาลัยมหิดล
อาชีพ	:	เจ้าหน้าที่ความปลอดภัยอาชีวอนามัย และสิ่งแวดล้อม
ประสบการณ์ในการทำงาน	:	๑๒ ปี
ผลงานทางวิชาการ	:	เป็นวิทยากรในงาน “**การสัมมนาวิชาการ เรื่องเครื่องรางของขลังวัฒนธรรมของชาวพุทธในสุวรรณภูมิ** วันที่ ๑๙-๒ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๓ ณ อาคารอเนกประสงค์ สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ หัวข้อบรรยาย การเรียนรู้และสืบทอดความรู้เรื่องระบบเลขยันต์